

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00173

GEZAMELTE LIDER

Aaron Zeitlin

*Permanent preservation of this book was made possible by
Mary Ann Barrows Wark
in memory of
Joseph Barrows*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

א ה ר ן צ י י ט ל י ן
ג ע ז א מ ל ט ט ע ל י ד ע ר

ד ר י ט ע ר ב א נ ד

אהרן צייטלין

געזאמלמע לידער

דריטער באַנד

פאַרלאַג **קוֹמִיטֶט** ניו יאָרק

ארויסגעגעבן פון
פארלאג מתנות
ביים שלום עליכם פאלק אינסטיטוט

GEZAMLTE LIDER

COLLECTED POEMS

by

Aaron Zeitlin

Copyright, 1957, by
AARON ZEITLIN
New York, N. Y.

Published by
FARLAG MATONES
22 East 17th Street
New York 3, N. Y.

Printed in U.S.A. by Aber Press, Inc., New York, N. Y.

דיר, רחל.

דאָס בוך צום געשאַנק

פאָרוואָרט צום דריטן באַנד

די ערשטע צוויי בענד פון מיינע געזאַמלטע לידער זיינען אַרויס מיט צען יאָר צוריק — און אין דער הקדמה איז געווען אַן אַנזאָג, אַז ווייטערדיקע בענדער ווערן צוגעגרייט. צען יאָר צייט איז נישקשה פון אַ מהלך, נאָר אַזוי ווי עס זיינען נישטאָ, חלילה, קיין ליענער, וואָס קוקן ממש אויס אַ ניי בוך לידער, קאָן מען ממילא נישט זאָגן, אַז דער איצטיקער באַנד, דער דריטער, זאָל האָבן פאַרשפעטיקט... געבליבן איז מאַטעריאַל פאַר, לכל-הפחות, נאָך אַזאַ באַנד ווי דער איצטיקער. אפשר וועט מיר געראַטן אַרויסצוגעבן דעם פּערטן באַנד אַ ביסל פריער ווי אין צען יאָר אַרום. אויך דאָסמאַל קומט אַ וואַרעמער יישר-כח מיין פריינד ליפע לעהרער פון פאַרלאַג „מתנות“. ער האָט מיך דערמונטערט און איז אויף פאַרשי-דענע אופנים געווען שטאַרק באַהילפיק בעתן צונויפשטעלן דעם דאָזיקן באַנד.

**

פאַראַן איבערגעבן דעם באַנד צום דרוק האָב איך איבערגעקוקט די פריערדיקע צוויי בענד. דער רעזולטאַט איז, אַז אין אַ באַזונדערער אָפּ-טיילונג צום סוף פון איצטיקן באַנד האָב איך געגעבן נייע, טיילווייז אַדער אינגאַנצן איבערגעאַרבעטע טעקסטן פון אייניקע לידער, ס'רוב געשריבענע אין דער יוגנט (צווישן זיי: „שבתי צבי“, „מנחם בן-עמיאל“ א. אַנד.). וואָס זיינען אַריין אין די ערשטע צוויי בענדער אין אַ נוסח, וואָס כ'וואַרף איצט אָפּ. איך וויל באַמערקן, אַז איך קוק נישט אויף די פריערדיקע נוסחאות פון די עטלעכע לידער ווי אויף וואַריאַנטן אַפילו — יענע פריערדיקע נוסחאות עקזיסטירן נישט מער פאַר מיר. איך אַנערקען בלויז די פאַרם, וואָס איך האָב די דאָזיקע לידער געגעבן איצט. נאָך אַן אָפּטיילונג צום סוף פון איצטיקן באַנד איז כולל: (1) אויס-געבעסערטע שורות אין אַ צאָל לידער פון די ערשטע צוויי בענד; (2) פרע-

ציזירטע איינצלנע ווערטער און אויסדרוקן; 3) באַמערקונגען צו די שירים. — איך בין זיכער, אַז דער אויפמערקזאַמער ליענער וועט די דאָ-זיקע צוויי אַפטיילונגען האָבן איינזען.

**

מיין יוגנט-פּאַעמע „מטטרון“ (דערשינען אין בוך-פּאַרם אין וואַרשע, 1921) גייט אַריין אין דעם איצטיקן באַנד אין אַ ווערסיע אַ פּולשטענדיק נייער, דורכאויס געענדערטער און איבערגעאַרבעטער.

די אויפגאַבע, וואָס איך האָב מיר געשטעלט ביים איבעראַרבעטן, איז געווען: איבערשרייבן די חטאת-נעורימדיקע פּאַעמע אין הסכם מיט מיין איצטיקן געשמאַק, און דאָך זאָלן פּאַרהיט ווערן דער תּוך און דער אַלגע-מיינער קאַלאַריט פּון פּריערדיקן „מטטרון“.

**

ביי אונדז האָט מען מורא פאַר איבעראַרבעטן. מען ווייס נישט, אַז גראַד וואָס מער ספּאַנטאַן עס איז דער שאַפונג-פּראָצעס, מער שלייף-אַר-בעט פּאַדערט זיך דערנאָך. דער פּאַעטישער אימפּולס האָט אין זיך עפעס, וואָס איז סאָמנאַמבוליש; דאָס קינסטלערישע, ווידער, איז דאָס וואַכע. דער סוד פּון דעם עפרעקטן ליד איז די גלייכגעוויכט צווישן דעם פּאַעטישן יסוד און דעם קינסטלערישן. זוכנדיק די דאָזיקע אידעאַלע גלייטונג האָבן פּאַעטן נישט בלויז נאָכאַנאַנד געשליפּן פּאַרן און נאָכן אַפּגעבן צום דרוק, נאָר האָבן אויך געשליפּן פּון איין אויסגאַבע צו דער צווייטער, — צי דאָס איז געווען אַ פּושקין אָדער אַ טעניסאָן אָדער אַ וואַלט ווהיטמאַן. געוויס, מאַדערנע אַזויגערוּפּענע סורעאַליסטן (און נישט נאָר זיי) שלייפּן קיינמאַל נישט, ווייל זיי פּאַרנעמען זיך מיט אויטאָמאַטישער שרייבונג: פּאַר דעם קונסט-עלעמענט איז אין אַזאַ סאַרט שרייבונג לכתחילה קיין אַרט נישטאַ און דער פּאַעטישער עלעמענט איז דאָ צו-דזשאַנגלדיק, אַז מיזאַל אים קאַנען אַרויסזען.

ס'איז אויך פּאַראַן אַ באַציאונג צום ליד אַ כראַנאָלאָגישע, אַ ליטע-ראַטור-היסטאָרישע: אַזוי ווי דאָס ליד איז אַמאַל, מיט דרייסיק, פּערציק יאָר צוריק, געדרוקט געוואָרן, אַזוי מוז עס בלייבן — לַמען הַגעשיכטע. איז, האַלט איך, אַ פּאַלשער צוגאַנג.

**

די לידער האָב איך אויך דאָסמאַל נישט „אויסגעאַרטירט“, כאַטש פאַר-
מעל האָב איך, ווי דער שטייגער איז, איינגעפירט אַפטיילונגען. דער אמת
איז, אַז סיי אין דעם איצטיקן באַנד, סיי אין די פריערדיקע צוויי, זיינען אַלע
לידער — „לידער אָן אַ סדר“ (ווי עס הייסט נישט אומזיסט אָן אַפטיילונג
אין אַלע דריי בענד). אויף איין און דעמועלעבן זייטל קאָן איצט, פונקט ווי
פריער, זיך טרעפן אַ ליד, געשריבן נישט לאַנג צוריק, מיט אַ ליד, וואָס
איז אַלט דרייסיק יאָר און מער; דערבו ווערן די דאַטעס נישט אומעטום
אַנגעגעבן. דאָסזעלבע — נישט נאָר כראָנאָלאָגיש, נאָר אויך אינהאַלטלעך.
אַ ליד פון גאָט-פאַרלירן געפינט זיך אין דירעקטער שכנות מיט אַ ליד פון
גאָט-געפינען. איז פאַראַן אין דעם אַ כוונה? יא. די כוונה איז אַ טאָפלטע.
ערשטנס, ללמדך, אַז ס'איז נישטאַ קיין „מוקדם ומאוחר“ אין לידער: אַ ליד,
קליין צי גרויס, אַלט צי ניי, דאַרף קאַנען „לעבן“ פאַר זיך אַליין, סיידן עס
האַנדלט זיך וועגן לידער, וואָס זיינען לכתחילה נישט מער ווי טיילן פון
עפעס אַ קאָמפּאָזיציאָנעלער גאַנצקייט. דער גייסט, וואָס בינדט די לידער
צונויף, נישט געקוקט אויף אַלע אַנדערשקייטן צווישן זיי, וועט שוין פון
זיך אַליין אַרויסשווימען.

דאָס — ערשטנס. צווייטנס (בקצור נמרץ איז שוין אויף דעם מרומז
געוואָרן אין דער הקדמה צום ערשטן באַנד) — מיט דעם, וואָס איך האָב די
אַרויפן און אַראַפן, עקסטאַזן און פאַרצוויפלונגען, קשיות און ענטפערס,
פינצטערנישן און אויפלייכטונגען פון מיין ליד נישט אויסגעאַרטירט, נישט
אויסגעשטעלט באַזונדער, נאָר, פאַרקערט, פריי אויסגעמישט, בין איך אויסן
אַט וואָס. כ'האָב געוואָלט דערמיט אַנדייטן, אַז בכלל איז די רעליגיעזע
איבערלעבונג (און זי איז, גלויב איך, כאַראַקטעריסטיש פאַר אַ סך, אפשר
פאַרן רוב פון די לידער) נישט — ווי עס מיינט די גאָס — עפעס אַ שלאַף-
פיל צום באַרואיקן, אַ „פרומע“ האַרמאָנישע פאַרטיקייט, נאָר אַ פראַצעס:
אַ פראַצעס פון כסדרדיקן, אַנאויפהערדיקן גאָט-געפינען און גאָט-פאַרלירן,
אַ פראַצעס, וואו וואונדער און אומגליק טרעפן זיך און קוקן זיך אָן פון
דער נאָענט. אַן דעם צושטאַנד פון צווישן גאָט און גרויל קאָן איך מיר די
רעליגיעזע איבערלעבונג — איך רייך וועגן איבערלעבונג — בכלל נישט
פאַרשטעלן. דורכקונדיק די לידער באַמערק איך, אַז עס האָבן זיי פון
תמיד אָן באַגלייט ביידע: יאוש און אמונה, און נישט נאָר באַגלייט:
דאָס גאָט-פאַרלירן און גאָט-געפינען האָבן זיך געקאַנט צונויפטרעפן אין די
שורות פון איין און דעמועלעבן ליד. דער דריטער חורבן האָט דעם פיבער

פון צווישן-גאט-און-גרױל פאַרשאַרפט, נאָר אויך פאַר דעם האָב איך גע-
האַט, גלױב איך, אַ שטיקל רעכט צו זאָגן: „ס'איז אַ וואולקאַן דאָס גלױבן
מײנס, האַראַציאַ“ (זע: „דנאַען“, פאַראַ-האַמלעטישע פּערזן).

כ'האַב אויך באַמערקט, בעתן איבערקוקן דאָ אַנאמלט די לידער, אַז
ס'איז פאַראַן אין זיי אַ סך געראַנגל מיטן טױט און אַז פאַרמיש דריקט זיך
דאָס אויס אין דעם, וואָס דער טױט-אימאַזש נעמט אַן כלערליי צורות.
איידער איך זאָג וועגן דעם אַ פאַר ווערטער, וויל איך אָנהױבן מיט אַ
טעכנישער באַמערקונג, אַ קליינער אויסבעסערונג, ריכטיקער רעסטאָורירונג
פון אַ שורה אין אַ ליד.

עס גייט וועגן שורה 2, פון אונטן גערעכנט, אין דעם „ליד פון שבת-
צבי דעם משומד צו זיין חלום מעליסעלדאָ“, צווייטער באַנד, זייט 555. אין
אַ פריערדיקער ווערסיע פונעם ליד האָט זיך יענע שורה געלייענט:

עס זיצט דער טױט — אַ שוואַרצע פליג —

געדרוקט איז: „עס זיצט אַ שוואַרצע פליג / אויף אירע בריסט / און
זשומעט: מיסט איז שרה, מיסט“. וואָס די שוואַרצע פליג איז — ווערט
נישט אויסגעזאָגט. דער ליענער איז דאָס נישט מחויב צו טרעפן. רעס-
טאָוריר איך דאָ די פריערדיקע ווערסיע (פון שורה 2 פון אונטן): עס זיצט
דער טױט — אַ שוואַרצע פליג, א. א. וו.

און איך טראַכט דערביי וועגן דעם, ווי פאַרשיידן עס זיינען די גע-
שטאַלטן, וואָס דער טױט איז מיר אין זיי אַקענגעקומען: פון אַ שוואַרצער
פליג אויף די ברוסטן פון אַן אַפגעוועלקטער פרוי ביז — אַן „אַלטן באַראָן“,
וואָס „זיצט אין פאַריז אויף אַ טעראַס“ („דאָס ליד פון טױט אין פאַריזער
קאַפּי-הויז“, באַנד צוויי). אַן אַנדערש מאַל (באַנד צוויי, ז. 550: „געשפרעך
מיטן טױט“) איז ער „אַ לאַמער גוי — מיט אויגן וואָסער און וואַנצעס
שטרוי“. אין „אַ נייער דף“ (זייט 547) איז ער דער דריטער צווישן מאַן און
פּרזי און ער בענטשט דער פרויס טראַכט מיט „ניי באַשאַף“, („ס'וויל דער
טױט מיט קינד אונדו בענטשן“). דעם בדחן (אינעם ליד: דער בדחן דער-
זעט דעם מלאך-המות אויף דער חתונה, ז. 573) דערשיינט דער מלאך-המות
ווי אַ רחמים-פּול וויינענדיק מלאכל און דער בדחן טרייסט אים: מלאכל,
מלאכל, נישט וויין, און אַט איז דער טױט — אַן אַרט („אַ דאַרף אַ הויכס
און אַ שטילס“).

אַבער אויך דאָ קומט דער ווידעראַנאַנד: טױט-פאַרלייקענונג. אין אַ
ליד, געשריבן צום אַלט-ווערן פיר און פערציק יאָר, ווערט מיט באַזונדערער

באטאָנונג פראַקלאַמירט דאָס, אין וואָס איך האָב אויך פריער געגלויבט (זע :
"ליד צו די, וואָס באַוויינען טויטע" און אַ סך אַנדערע), נישט געקוקט אויף
אַלע אָפּנויגן. דאָרט ווערט געזאָגט סך-הכלדיק :

אַלץ איז פאַראַן, נאָר נישט דער טויט,
און אַלץ איז מעגלעך אַחוץ פאַרשווינדן.

"פאַרשווינדן" — אין דעם זיין פון אויפהערן (אין טייל לידער באַ-
טייט "פאַרשווינדן" דווקא אַן אַריבערגאַנג אויף דער צווייטער זייט, אַ נישט-
אויפהערן).

דאָס הייסט נישט, אַז נאָכדעם ווי איך האָב אין יענעם ליד, "פאַרקנידיקט"
טויטלאַזיקייט ווי אַ סך-הכלדיקן אַריינבליק אין תוך-זאָכן, האָט מיין געמיט
זיך באַרואיקט. די ווידעראַנאַנדן האָבן נישט אויפגעהערט. ס'האָט נישט
באַרואיקט אַ האָר די זיכערקייט, אַז "טויט איז נאָר צו לעבן אַ הקדמה", און
ס'האָט זיך געחלומט פון עפעס אַ "צווישן" — אַ צווישן-לעבן-און-טויט-צו-
שטאַנד, ווייט פון דעם "אַך בי ישוב יהפך ידו כל היום"...

און דאָך איז אמת, אַז ביים היינטיקן טאָג האָב איך מיך אויך עמאַציאָנעל
אַרויפגעראַנגלט צו אַזאַ ענדגילטיקער פאַרלייקענונג פון דעם טויטס פאַראַך-
זיין (זע באַזונדערס די העברייאישע דראַמאַטישע פּאַעמע : "בין האש והישע",
הוצאת "יבנה", תל-אָביב, תשי"ז), אַז דער טויט-אימאַזש — מיט זיין
אימפליקאַציע פון דעם טויטס פאַראַך-זיין, — האָט פאַרלוירן פאַר מיר יעדע
אינערלעכע באַרעכטיקונג. (איך מאַך אַן אויסנאַם פאַר דעם פאַרמעלן, ריין
טעכנישן, אַזוי-צו-זאָגן, טויט-באַגריף — טויט ווי אַ באַצייכענונג פון אַר-
בערגאַנג ; פּגל. דאָס ליד "ערב אַ וועלט" אין איצטיקן באַנד, וואו ס'הערט
אויף איין אַרט גערעדט וועגן רגע'ס וואָס "כאַפּן אַ טאַנץ צווישן לעבן און
טויט", נאָר דאָס ליד גופא איז — השארת-הנפשדיק).

אין דעם איצטיקן באַנד "פאַראַניקט" נאָך דער טויט ספּעציעל אין
יוגנט-לידער, וואָס זיינען אַ טייל פון דעם דאָזיקן באַנד, פּונקט ווי פון די
פריערדיקע, און אין דעם המשך פון די חורבן-לידער. די אָפּטיילונג, וואו
דער דאָזיקער המשך קומט אַריין, הייסט : "נאָך לידער פון חורבן און די
פּאַעמע אני מאמין", און אויסגעטיילט ווערט די ערשט-דערמאַנטע פּאַעמע
אין דעם טיטל דערפאַר, וואָס זי איז אַ לעצטע דיסטילאַציע פון דעם יאוש
אין זיין איבערגאַנג צו ענדגילטיקער כפירה אין דעם טויטס עקזיסטענץ.

**
*

וואָלט געווען מער געדולד פאַר אַזאַ סאַרט אַרבעט, וואָלט מען באַדאַרפט צונויפשטעלן אַ גלאַסאַר פון די מער קאַמפּליצירטע העברייאישע (און נישט נאַר העברייאישע) אויסדרוקן, וואָס געפינען זיך אין די דריי בענד. נאַר ערשטנס, איז דאָך דער אידעאַלער לייענער (וואו איז ער?) אַ חכם ומבין מעצמו, והשנית, לאַמיר עס בלית-ברירה איבערלאָזן אויף דעם באַנד פיר. אויב און ווען ער וועט אַרויס — צו נוצן אַן איראַנישן זאַג פון איינעם אַ שרייבער — אויף דער ליכטיקער שיין פון דער פינצטערער וועלט.

א. צ.

ניו־יאָרק, אָב, תשי"ז.

מטטרון

פ א ר ג ע ז א נ ג

ס'איז געווען דער פארטאג פון באשאף.
דער רוים האט געהאט זיך געעפנט אט-ערשט,
גענאפט
אויף דעם אייגענעם גוואלדריס,
געוואלט צו דער ערשטער נקודה
צוריקצואוועגס לויפן.

אין דער אייביקייט האט זיך געוויקלט א בוים.
דער בוים איז געווען ווי א קינד,
וואס וואקסט און מיט אים וואקסט צוזאמען זיין וויגל.

דער בוים האט די צווייגן, וואס האלטן אין וואקסן,
געווארפן דעם רוים אויפ'ן אקסל,
אים מיט די צווייגן געצוימט ווי מיט לייצעס,
לויפן צוריק נישט געלאזט.

נכנעדיק האט דער רוים
אויף זיך געטראגן דעם בוים,
מיט אים צוזאמען געשפרייט זיך,
און דער בוים איז געוואקסן,
דער בוים האט געפרייט זיך
באגיניק.

פון רגע צו רגע געוואקסן,
ביז דער אן-אפשטעל פון וואקס
האט ווייטאן גענומען דעם בוים —
האט ער פרעגן גענומען: וואס בין-איך?

און א קול איז ארויס: ביסט דער בוים פון די דורוג. --
דיין נאמען איז צייט.

— איך הער ווער איך בין, — האָט דער בוים פון די דורות געזאָגט. —
נאַר וואָס איך בין ווייס איך נישט
און וואָס מיין וואַקסן באַמייט.

— קאַנט עס נישט וויסן!
דורות אָן צאָל וועסטו צייטיקן, בוים,
פון שמורעמס אָן צאָל וועלן ווערן די פירות געריסן,
נאַר וויסן דעם וואָס וועסטו ערשט
ווען דו צייטיקסט די פרי פון קץ.
וויי איז צו דיר, ווען די פרי וועט שוואַרץ זיין
און בימער צו דעם, וואָס פאַרוואַרט!
און וואויל איז צו דיר, ווען דו צייטיקסט
פון פרוכטן די העכסטע פרוכט:
אַדעם - ש י ח.

א

אויב

די נאַכט, די שטילסטע פון פלעדערמייז,
צעשיט-זיך אין שאַטנעס פעדערווייז.
אַריינגעשאַטנט אין נאַכט
זיך איך און פרעג און טראַכט.

דער פּורא, דער איינציק אייניקער,
דער אַלציקער, דער אַלייניקער, —
נאָך וואָס האָט ער זיין איינס
צעשאַטן אויף שטויביק-קליינס?

דאָס ראַד מיט רעדער-אַן-עק דערין —
זוער טרייבט עס און וואָס שמעקט דערין?
דאָס ראַד, וואָס האַלט אין גיין,
גיט עס פון זיך אַליין?

די נאכט, די שטילסטע פון פלעדערמיין,
צעשימ-זיך אין שאַטנס פּעדערווייז — —
וואָס וויל די נאכט? וואָס מאַכט
נאָט אין דער טיפּער נאכט? ...

איך זיך צווי און איך פרעג עס שטיל.
עס לויפן און קומען די רגע'ס שטיל,
ביז איינע אַ רגע שטייט
און רעדט מיר צווינע רייד:

„ס'טרייבט אָן מיט אַ רגע מיט יעדערער
מטטרון, דער גרויסער רעדערער.
ער, — דער שר, וואָס וויל ער ט, —
וויל יאָגן צום קץ די ערד.

„די ערד, וואָס איר מענטשן לייזט אויף איר,
מטטרון באַוועגט די צייט אין איר:
וויל צייט זאָל לויפן, ביז
זי פאַלט דעם איינס צו די פּיס.

„וועט איינס מיט דעם ריבוי איינס-ווערן?
וועט איצטיקער אדם אויפהערן?
אָן דיר אַליין איז געווענדט
דאָס ווערק פון מטטרונ'ס הענט.

„עס ווענדט זיך אַלץ, ווי עס האַלט מיט דיר:
אַלץ שטייגט מיט דיר און אַלץ פאַלט מיט דיר.
אויפגיין קאָן פון דיין שטויב
אַדם דער גואל — א ו י ב ...”

ביי אַט דעם „אויב“ איז אַוועק פון מיר
די רגע, וואָס האַט זיך אַנטפלעקט צו מיר.
איך קוק צו דער שוואַרצער שויב
און מורמל פאַרכישופט: א ו י ב .

I

אמאל איז מטמרון מענטש געווען,
 א מענטש גענאמענט חנוך.
 האט אים צו זיך ארויפגענומען
 פון הויכן די העכסטע הויך.

נאך וואס האט מען חנוכ'ן
 אזוי געטאן דערהויכן?
 וואס איז דער העכסטער הויך
 אין אים געלעגן?
 — מע דארף, ער זאל באוועגן!

II

מענטש איז נישט ידיעה, ער איז בחירה,
 ער איז טאט, —
 איז דעריבער פון א מענטש-קינד
 געווארן א מ"מ,
 האר פון געשיכטע, באוועגער,
 טרייבער און יעגער,
 דאפל-מייניק,
 יא-נייניק,
 און מענטש אויף דער ערד
 דארף אים העלפן ווערן א י י י ק .

אין דעם, וואס איז,
 איז מטמרון דער, וואס ווערט.
 דער פלינקער שר-הפנים
 בויט כסדר און צעשמערט.

הערסט ווי עס קראכט?
מטטרון קראכט עס!
מעשה קונצנמאכער קומט ער
איצט, אין אונדזער צייט פון ציימן,
און אויף ברייט-צעשפרייטע פלאכטעס
בלוט

שפרינגט ער קאפ ארונטער.
פראלן פענצטער אויף די וועלטן,
שמעקן קעפ ארויס און קוקן
צו דעם מלאך דעם פארשמעלטן.
קוקן וועלטן, קוקן גייסער,
ווי די קונצן זיינע ווייזט ער,
ווילד באגלייט פון טויזנט פויקן.
האבן גראמען
פון א ליד א נישט-געוועזנס
זיך פארשמעלט אין טארארעמען?

מטטרון שפרינגט, מטטרון שלינגט
אין אונדזער צייט פון ציימן
פלאמען, פלאמען,
פלאקערדיקע שיימן.

ג

ק ר ע ש ט ש ט ש ע נ ד אָ

מער ווי פריערדיקע ציימן
איז די צייט אונדזערע קראכיק,
איז די צייט אונדזערע פלאמיק.
א, מטטרונישע דינאמיק!
דאָס קרעשמענדיג וואָס מיר הערן
לויפט אלץ שנעלער צום פינאל.

אדם אונטערשמער! דיין נאמען
ווערט דערמאנט אין אלע תהומ'ען
און מען שמועסט צווישן שמערן,
אז ס'איז נענטער שוין ווי ווייטער.
קן כל בשר? קן הימין?
דו מוזסט אויסוויילן דיין וואל.

א געזאנג פון זאווערוכעס,
וואס צערענגן פלאמען פייער,
קומט און שאלט פון ארבע רוחות:

„מענשט, דו קלערער,
קריכער, זייער!
גיב צושטייער
אים, דעם ווערער!
פלאם וואס מערער,
וואס מער פייער!
דיר, ממטרון, אונדזער שאל!“

ד

ג י כ ע ר

וויינען אלטע מרה-שחורה'ס:
ווי, וואס ליארעמט ער? וואס וויל ער?
ס'רייסט זיין שמורעם אלץ פון שורש.
שמילער, דו ממטרון, שמילער — — —

זיי אנטקעגן טאנצן אורות:
גיכער, א ממטרון, גיכער!

הייליק רופן
די כיסופין:
שנעלער, שנעלער דריי דיין וויכער!

וואס צעפלאמטער ס'איז דיין וויכער,
גיכער וועקט זיך דממה-דקה,
גיכער ווערט פון כולו הייב —
כולו זפאי.

ה

אָ ר י ע נ ט

קעמלען גייען נישט — זיי לויפן, זיי אַנטלויפן.
ווער יאָגט דאָס זיי פון מדבר — און וואוהין?
האַט דער ים דעם מדבר ס'זאָמד-פנים פאַרגאַסן
און מדבר-רוחות זיינען עס, געיאָגטע פון זיין גרים?

צעריסן

ליגן שלייערן, וואָס האָבן איינגעהילט ס'געזיכט
פון וואונדערלעכע אַדאַליסן,
פון פרויען ווי חלומות איבער אַ נאַרגילע,
ווי האַפּיז'עס געדיכט.

צעריסן

ליגן שלייערן, וואָס האָבן צוגעדעקט די קילע,
אַלטע קלוגשאַפטן. פאַנטאַנען האָבן אויפגעהערט צו גיסן
זייער תפילה.
ס'האַט אויפגעהערט די נאַכטיקע באַלאַדע,
וואָס הייסער ווינט פלעגט אין געווירציק-זיסן
גאַרטן אויסשפילן פאַר שמערן.
אויף אייביק האָט פאַרמאַכט איר מויל שעהערעזאָדע.
ס'האַט שוין אַזוי לאַנג זי אויפגעהערט צו הערן
אין האַלכן דרימל דער אַריענט.
אויף אַ ברענענדיקן טיגער
רייט מטטרון, דער נישט-היגער קריגער, —
ס'ברענט!

אנטטי-נירוואנא

I

פון אונטערן בוים, דעם באדי-בוים דעם גרויסן,
איז ארויס נאך לאנגע טראכטונגען סידארטא.
זיכער, אז ער האט דעם וועלטן-סוד געפאנגען,
איז ער אוועק, דער יונגער פרינץ, דער בודא,
טראגן ליכט צו מענטש-קינדער פארנארטע.
נאר ס'האט געלאכט מטטרון שר-הפנים.
קאן די רעדער אפשטעלן גאטאמא?
אונטערן בוים האט ער זיך אויסגעטרוימט א מאמע,
א מאמע וואס געבוירט נישט — די נירוואנא.
נישט זיין איז זי, נישט אומזיין. לעשן דארף זי
וואס קארמא האט צעפלאמט — מיט וואס? מיט זאמד
פון מדבר'דיקן גארנישט.

זוי קאן זי אויסלעשן באגערן, אז זי שטאמט
פון זיין באגער צו איר, פון זיין באגערשאפט?
ווי קאן זי ווערן אויסלעש פון דעם איך און פון זיין הערשאפט,
אז דער איך, פארבענקט נאך רו, האט זי געמאכט?
בודא האט געפריידיגט. מטטרון האט געלאכט.

II

א גאטאמא, פרינץ אנטלויפער!
נישט געבראכט האסטו דעם אויפהער,
האסט יסורים נישט דערווייטערט,
האסט די קארמא נישט געלייטערט.

ווער קאן לייבן-הונגער שטילן
מיט א חלום מיט א קילן?
עפעס אנדערש ווי א חלום
דארפן ליידן, וויל דער ווילן —
וויל דער בריוויק-ווילדער ווילן.

ז

פ ל ו - פ ל - ה ק י צ י נ י ד י ק

פלו פל הקיצינ'דיק,
דורך ברענענדיקע ברעכן,
דונערדיק און בליצנדיק
קום, לעצמע פון עפאכן!

ווילן צום אינגיכן!
קראכן אנשטאט קריכן!
אויס מיט בלייך-און-בלייערן —
פייערן, פייערן, פייערן!

ח

ש ו י נ י ס

די פרוי וויל פרוי נישט זיין, דער מאן וויל מאן נישט זיין,
דאס קינד אין וויגל וויל קיין קינד אין וויג נישט זיין.
דאס הויז וויל הויז נישט זיין — עס וויל אינדרויסן זיין,
און אלץ וויל אלעמען און זיך אוועקווארפן,
אהין אוועקלויפן, אין יענע ערגעצן,
וואס דארפן ווערן ערשט — און שימערירן שוין
אין אלץ, אין אלעמען... און ס'ווילט זיך תיכפ'דיקס,
און ס'ווילט זיך שוינ'ס!

אלץ וויל א לויף-געבן פון זיך, פון אלעמען,
 אלץ וויל א כוואליע-טאן פון זיך צו אלעמען,
 העט ווייט א כוואליע-טאן און פריי זיך אויסמישן,
 און טיף זיך אויסמישן מיט וועלט, מיט איבער-וועלט,
 צי גאר מיט אונטער-ההום, מיט סאמע אונטנקייט,
 מיט אונטער-אונטער-נאכט... דער עיקר: תיכפ'דיקס!
 דער עיקר: שוינ'ס!

די צייט איז איילעניש: זי האט קיין צייט נישט מער.
 דאס ווארט איז אומגעדולד: עם קאן נישט ווארטן מער;
 עם וויל נישט ווארטן מער — עם וויל אן אויפרייס זיין.
 די צייט וויל אויפרייסן, דאס ווארט וויל אויפרייסן!
 און זאל זיין העכער-גאנג, און זאל זיין אונטערגאנג,
 אבי א דונער-גאנג! עם ווילט זיך תיכפ'דיקס,
 עם ווילט זיך שוינ'ס!

פ

בלעם — דער מענטש

עם רייט אויף זיין אייזל א בלעם און שרייט:
 פיר צו דער קללה מיך — כ'וויל צו דער קללה!
 פאלגט אים דאס אייזל און גייט וואו ער הייסט —
 ווערט בלעם א מלאך, פארצוימט אים דעם וועג
 מיט א געצויגענער שווערד מיט א בלאנקער:
 אייזלקאפ איינער,
 פיר צו דער ברכה — אנישט וועל איך טויטן.

פאלגט אים דאס אייזל און גייט צו דער ברכה —
 אנטרינט דער מלאך און בלעם שרייט ווידער,
 הויכט אויף דעם שמעקן און שינדט די פעל:
 אויב דו וועסט עקשנ'ען זיך און נישט פירן
 מיך צו דער קללה,
 מאך איך פון דיר, דו שטיק אייזל, א תל.

הויבט אויף דאָס אייזל אַ קראַנקע יללה :
וועמען שלאָגסטו ? דאָס לייב וואָס טראַגט דיך ?
זעסטו נישט, האַר, אז דו שלאָגסט זיך אַליין ?

נאָר ס'הערט נישט בלעם דעם אייזלס געוויין,
און איידער-וואָס-ווען איז ער ווידער אַ מלאַך,
און איידער-וואָס-ווען ציט ער ווידער אַ שווערד.
דער מלאַך, וואָס הויערט אין בלעמ'ען, ווייזט זיך
אין זיין, אין בלעמ'ס, געשטאַלט —

און פאַרהאַלט

דעם רייט צו דער קללה.

נאָר וויל אים

צו-ברכה-צו פירן דאָס אייזל —

בענקט ווידער נאָך קללה דער בלעם,
נעמט טרייבן דאָס אייזל אויף וועגן אויף שמאַלע,
שלאָגט עס משוגע און שרייט.

אזוי רייט

בלעם און רייט,

רייט און קאַן נישט דעררייטן — — —

אַבער איצט איז די צייט,

איצט איז די צייט איבער צייטן,

ווען אַ גרעסערער מלאַך, מטטרון אַליין,

נעמט די שווערד אין דער האַנט,

שטייט פאַר בלעמ'ס געזיכט

און זאָגט אים: „וואוהין ווילסטו גיין ?

מיטן שאַרף פון מיין שווערד וועל איך אַבשניידן דיר

איין וועג פון די ביידע, דו לץ !

קלייב אים —

ס'גייט צום קץ.“

ג ר א ט ע ט ק

אויפן בארג
שמייט א ריז,
הויכט דעם אַרעם צום באפעל.

קוקט אַרויף צו אים די זונה:
אַך, ווי גוט!
אַט-אַדער
איז דער אמת'דיקער ער!
אַרגיע איז זיין נאַמען! בלומ!

קוויטשיק גיט זי דעם סאַלדאַט,
איר פריינד, אַ שמוץ:
זעסט? דער ריז, דער מאַן, דער העלד,
הויכט דעם אַרעם און באפעלט —
אַרויס אין פעלד!
וואו אַ היים און וואו אַ שטוב —
פאַרלענד!
טו זי נאַקעט אויס, די וועלט —
און שענד!

וואַרפט זיך אויף דער וועלט דעם כאַס — —
די זונה קוקט זיך צו און קוועלט.

זאַט פון בלומ און פון פאַרלענד,
וואַרפט דער כאַס די ביקס און זאַגט:
כ'האַב געברענט, געשענדט, פאַרלענדט —
ענטפער, ריז! וואַס טוט מען ווייטער?

מאַכט די זונה: דו ביסט מיד;
האַסט פאַרלענדט, געברענט, געברייט —

רו זיך אויס
אין מין שוים,
נאכדעם טו דאסזעלבע ווייטער.

נאָר מיט די שטיוולדיקע פים
טופעט דער מערדערישער כאָם:
ריו, דו ריו!
כ'בין אינגאָנצן בלוט און לייז.
עפעס אַנדערש,
עפעס ניים
היים מיר מאַן. איך פרעג: וואָס ווייטער?

יענער ענטפערט נישט. דער כאָם,
אַ צעקאַכטער, רויט ווי צונטער,
כאַפט די ביקם,
צילט אין ריו,
און דער ריו
קוילערט זיך פון באַרג אַרונטער.

כאָם, גענען —
און דערקען:
ס'איז געווען אַ מאַנעקען,
מיט בלוט באַמאַלן,
צום ריו געשוואַלן,
פון עפעס אַ ליץ אויבנאָן געשמעלט — — —
אויך מיר מאַן!
אויך מיר העלד!

וויסמע הור, דו האָסט פאַרפירט, —
וויינט דער כאָם. —
וואָס טו איך ווייטער?
זנות און בלוט — און ווייטער וואָס?

ס'מוז דאך זיין אן עק, א מאם —
וואס ווייטער?

וויינט אויך זי: דאס איז נישט ער —
ס'איז נישט דער —
וואס זשע טוט מען טאקע ווייטער?
זנות און בלוט — און ווייטער וואס?
ס'מוז דאך זיין אן עק, א מאם —
וואס ווייטער?

לויפט אוועק פון זיך די זונה,
לויפט אוועק.

זוכט דעם סוף —
א סוף, אן עק!

לויפט אוועק פון זיך דער זעלנער,
לויפט אוועק.

זוכט דעם סוף —
א סוף, אן עק!

וואס-זשע איז דער מעשה'ס סוף?

דער סוף —

גענמער איז-ער שוין ווי ווייטער!

יאָרן פֿון אַנטשייד

דיאַלאָגיש

(זון-פאַרגאַנג. פּאַסאַזשיר אויף אַ שיף-דעק)

דער פּאַסאַזשיר:

די פאַרבן-פּראַכט, וואָס פּישופּט ווי לעגענדן,
די אַלמע שפּיל, וואָס חושך איז איר אויסלאַז!
דער אַלמער ים — וואָס שפּיגלט ער, וואָס העלט ער?

עס ביימן יעדע רגע זיך און בלענדן
די הימלען און דער ים... נאַר וואו איז אויסלייז?
ס'איז אַלץ דאַסזעלבע, גורל דו פאַרשטעלמער!

כ'האַב לענדער פּיל געזען, געווען אין שמעט פּיל.
איך האָב דאָס אַנדערשדיקע און דאָס נייע
געזוכט אין מזרח, מערב, דרום, צפון.

אַז וויי, אַז דאַפּלט וויי דעם אויג, וואָס זעט פּיל!
ס'איז אומעטום געווען די אַלמע חיה.
דיזעלבע שדים האָבן מיך געטראָפּן.

אַמאָל בין איך אַרומגעפאַרן זוכן.
איצט פאַר איך סתם אַזוי, ווייל לאַנגווייל יאַגט מיך,
דאָס, וואָס מע רופּט לאַמייניש: טעדיום ווימע.

נישמאַ מער קיין געקעכצן צו פאַרווכן.
געווען אַ צייט, ווען זעלבסטמאַרד האָט געלאַקט מיך.
אויך דאָס איז שמות. קאַפּוט איז יעדע שיטה.

ס'איז נישט דער טעדיגס וויטע — פול מיט זשעסטן —
פון דער ראמאנטיק, נישט קיין זיך-פארמעסטן,
נישט בונט: א מת גייט נאך זיין אייגענער מיטה).

פארזי צי פיראמידן — אלץ איין אומעט.
מסופן קראנק דער גייסט, דער ווילדער בענקער,
און בלינד ווי ער די שמערן — בלינדע גאפער.

ס'איז אלץ פאראומעטיקט און אלץ פארטומאה'ט.
מטטרון הערשט, א מלאך און א הענקער,
פארלענדט די טואונגען פון דעם באשאפער.

ער איז מכלומרשט א משנה עתים!
ער ענדערט תמיד, נאר צום זעלבן ציט אים:
צום אומברענג, וואס פארשמעלט זיך אין געשטאלטן.

אומזיסט האב איך געמיינט: צום גוטן ביים ער.
אומזיסט געמיינט: ער טרייבט צום ווייטסטן ווייטער.
ער ביים פון אויבן אויף און ס'בלייבט ביים אלטן.

מלחמות צינדט ער, רעוואלוציעס מאכט ער —
און וואס דען נישט? און ס'קומען קלוגע טראכטער
און ווילן טרעפן וואס ער מיינט, דער שלאכטער.

ער ביים פון אויבן אויף — און גרויזאם לאכט ער.

א באמראם, וואס גייט פארביי:

איך הער, דו רעדסט צו זיך. ס'א וואזשנע פלודערניש.
כאפט דיך דער פיפערנאמער! דיר געפעלט נישט,
ווי איך פארשטיי, די וועלט: א פוסמע הוידעניש,
אהין-אָהער. ס'איז וועדליג דיר קיין וועלט נישט.

איז ווייסטו וואס? אין אפגרונט גיי באזעצן זיך.
עס ווארט אויף דיר דער חושך דארט דער גרינסמער.
די ים-קאמערס די אלמע וועלן שעצן דיך
און אייביק וועסטו פוילן, אייביק נעצן זיך
אין וואסער אייביק-גריין און אייביק-פינצמער.

און אפשר וועט זיך מאכן דיר א וואסער-מויד.
וועסט אויף איר שוים דעם וואסערדיקן זעצן זיך
און ביידע וועט איר אייננעמען א וואסער-טויט.
כא-כא!

דער פאסאזשיר:

(קוקט אים נאך)

אזוי ווי אין א שעקספירשער טראגעדיע:
אין מיטן דרינען יאוועט זיך דער ליץ.
נאך איז אויך זי נישט טראגיש, די קאמעדיע?
זי פרואווט אראפדינגען אכזריות ביים געזען.
אויף וויפיל ס'גייט אין מיר, בין איך אפילו
נישט טראגיש. טראגיש איז נאך דער, וואס גלויבט
און וויל זיין גלויבן ראטעווען. מיין קילע
דערקענטעניש — זי וויינט נישט: זי באהויפט.
עס האט אמאל געשטורעמט אלטער איוב —
האט גאט צוריקגעשטורעמט. איז געווארן קוויט.
איך שמורעם נישט, נאך אומעטיק און מיד
באטראכט איך דער יצירה'ס מאדנעם זיוף.

א קול פון דער טיפעניש:

האסט לענדער פיל געזען, געווען אין שמעט פיל...
נאך וואס דו האסט געזען — איז פאסאזשיריק.
אז וויי, אז דאפלט וויי דער צונג, וואס רעדט פיל
און חזרט איבער קלאג-רייד פון דער ליריק.

פרייד פאָדערט טיפקייט, אומעט איז אַ שיר.
כ'ועל זאָגן נאָכמער: אומעט — פלאַך און שיר'יק —
איז אויך אין עצם נאָר אַ פאָסאָזשיר.

דער פאָסאָזשיר:

פרייד פאָדערט טיפקייט, זאָנסטן, און מיין טרויער
איז אויבנאויפיק. האָט די טיפקייט פרייד?
זי איז אינגאָנצן אומגליק. אומברענג הויערט
אין אָפּגרונט'ס קאָמערן. צעקלאָפּטערהייט
געשפענסמערן דאָרט שיפן. פיש עסט פיש אויף.
ים צי יבשה, מאָרגן אָדער היינט, —
ס'איז אַלין מטטרונ'ס לאַנגווייליקער פישוף,
וואָס הילט — סיי אויבן, סיי אין טיפע גרונטן —
דעם טויט וואָס הרגעט און די פיין וואָס פיינט.
מטטרונ'ס בייטעוודיקע איין-אין-זעלביקייט איז אונטן,
אין דער טיף, און אויבן, וואו איך שטיי
און קוק צום מערב צו דעם לציש-בונטן,
דעם קאָמופּלאַזש פון אַש און פון פאַרגיי.
און אש זיינען אויך זיי, אויך מיינע ווערטער,
וואָס מטטרון הערט זיי נישט, כאָטש שריי.
און אויב ס'געשעט אַ נס און על-פי-נס דערהערט ער —
האָט ער נישט קיין ענטפער סיי-ווי-סיי.

(די פאַרבן-שפּיל צערינט, עס טונקלט, די שיף הויבט זיך אָן צו וויגן.
פון שטורעם, וואָס דערנענטערט זיך, גייט אויף —)

מטטרונ'ס קול:

וואָס פאָסאָזשירעוועסטו אויפן ים
און וואָס לירעוועסטו, מענטש, צום גראָס?
וואָס מוסטו גאַרנישט? זאָג!

דער פאסאזשיר:

איז דאס דער ענטפער? — אט דאס ביסל פרעגעכץ
לייכט ווי זעגעכץ,
קיי-און-שפיי?

מטטרנ'ס קול:

דו קאנסט נישט וויסן
דעם ענטפער סידן אז דו טוסט!
פוסט איז פרעגן,
ווי גענום איז פוסט.
אויך טרויער איז גענום: הער אויף געניסן.

דער פאסאזשיר:

וואס זאל איך טאן?

מטטרנ'ס קול:

אנשטאט צו פארן

אויף א לוקסוס-שיף פון איבעריקע יארן
און אויספלעכטן א וואויל-געגראממע קלאג,
נידער אויף דער ערד, קלייב אויס דיין זאך, באגעגן
דעם שונא פון דיין זאך — און שלאג!
אזוינע
זיינען זיי, די צייטן פון אנטשייד:
מוזסט אויסקלייבן דיין פאן, דיין שלאכטפעלד און דיין שונא.
פארמיליק רייד,
ווער קעמפער!
דענסטמאל קאנסטו האפן, אז צום סוף
וועט זיך דיר אנטפלעקן יענער ענטפער,
וואס אויך איך, מטטרוזן, האף,

אז די מעשים, וואָס איך טו,
פירן מיך אליך נענטער
צו זיין שוועל דער שטרעלנדיקער צו.

יב

ל ע ת - ע ת ה

הערצער זיינען קינדער,
וואָס פאַרהוילן איז פון זיי דער טאַטע — — —
פרעגט מען שאלות
און מע ווייס נישט, אז דערווייל איז
מטטרונישער לעת-עתה.

מטטרונישער ווערט גערופן סיינגל,
ווייל אינעם אלקות
איז יונג מטטרוניש און אַקאַרשטיק,
פלאַקערדיק און דאַרשטיק —
אליך קראַכט אונטער זיין פוס!

עס זיינען אים געגעבן אלע שליסלען.
אין גאַט'ס הויז
ווייס ער וואו אַינין וואו אויס —
ער, וואָס איז אַמאַל געווען חנוך.

ווי פריש דיין פלאַקער איז, דו שר-הפנים,
נאָר ווי שטיקעדיק דיין רויך!

און פאַרקערט: ווי וואַרגנדיק דיין רויך איז,
נאָר ווי פריש דיין פלאַקער,
ברויזיק דיינע כוחות!
הלל זינגט מיין זעל דיר.
מיט פלאַם יעט-אויס, דערנאָך פאַראַקער
דעם מענטשנס אלע פעלדער!

פון וועלט-ט - עק ביז וועלט-ט - עק

פון וועלט-עק ביז וועלט-עק, מטמרונשער פלאם,
ברויזסטו איצט שירה, —
שברירי, ברירי, רירי, —
ווי כוואליעס אין ים.

פארטרייבסטו עם בריוויק
די פארקטיקע שדים,
אדער איז דיין בריוו
גופא א שד'ס
הודזשענדיקער חוזק?

זאל איך זינגען: ביסט גרויס! ?
זאל איך מאכן הספדים?
וואס פאר א קין
זאגסטו אן? דעם פון סיטרא דימינא?
דעם פון סיטרא דשמאלא?
דעם רעכטן, וואס איז פולו שכינה?
דעם לינקן, וואס איז גיהנמ'דיקע סמאלע?

אין וואנדער
דורך לענדער,
אין גלגול און ענדער,
קנוילסטו זיך אויף און אראפ, סאלאמאנדער!
איז עם א מאנץ צווישן מאגליכט און לעצטער אשמורה,
איידער עם צעגיסט זיך נייע זון אויף אלטע דעכער?
עם יויכצט מין אמונה, נאר ס'האט פאר דיר מורא
מין מרה-שחורה,
ווייל ס'גנבען פון די תליות זיך אראפ פארברעכער
און לאכן מיט שפיציקע ציין וואלקולאקיש און טמא:

„ס'האבן מיר אים געצונדן, דעם פלאם!
ער איז אונדזער נקמה“...

עס האט פאר דיר מורא
מיין מרה-שחורה,
נאר ס'גלויבט מיין אמונה, אַ בריוויקער פלאם,
אז ס'איז דיין ארוישיקער
נישט לייב, וואָס קאָן נאַכמאַכן לאַם,
נאר לאַם, וואָס פּוּנזט פּוּן אייביקייט
הייסן איר פאַרשטעלן זיך אין רוישיקער,
פאַרצוקערישער לייביקייט.

ווען איך לייד;
ווען מיין ווייטיק אַפיקורס'ט,
ווען ער שרייט;
ווען איך ווייס: כ'וועל מאַרגן בלוטיקן געדורס'ט
אונטער כאַמישע סאַלדאַמישע שטיוואַליעס
פון מיין צייט, —
ווייזט מיר מיין אמונה, ווי העט ווייט
גילדן זיך די כוואַליעס
פון אַ סוף, וואָס ניי'ט
מיט צווייטן בראַשית.

יד

אַ ד ע ר פ ר י י ה י י ט

כ'האָב נישט דערפאַר דיך ליב, ווייל כ'ליב די גילאַמינע,
און נישט דערפאַר, ווייל שינדן ווילט זיך מיר די שינדער,
און נישט דערפאַר, ווייל כ'האָב — ווי דיינע קינדער —
געלערנט צאַרענען און האַסן.

דאָס איינדעקן פאַרברעכנס אין אַ פּאַן,
דאָס שרייען פון צעבונטעוועמע מאַסן,
די הויבערישע ציינער פון דער קנאה,
אויף אַלדאָס נישט-המונישע געשארפט, —
פאַרהאַסט איז מיר דאָס אַלץ פון תמיד אָן
און וועקן וואַלט דאָס, קעניגין, געדאַרפט
נישט ליבע צו דיין הויכער קרוין, נאָר שנאה.

פאַרהאַסט איז מיר דעם פעבל'ס ווילד געלעכטער,
זיין ווילן איז מיר פרעמד, דער בייז-צעפרעכטער,
אַ ווילן, וואָס די פינצטערנישן שפייזן
און וואָס פאַרקנס'ט גערעכטיקייט מיט אייזן.

מיין האַרץ איז נישט מיט די, וואָס ברענגען דיר צושלעפן
די בלוטנדיקע קעפּ פון דינע אונטערדריקער.
ס'באַוואונדערט נישט מיין גייסט דעם קאַמף פון סאַנקילאַטן,
וואָס אימפעט מאַכט זיי העלדיש און די שנאה שפּוּר:
זיי ווילן דיך אַליין פונדיינעטוועגן קעפּן.
איך ווייס ווער ס'האַט געלערנט זייער האַנט צום ראָטן:
פאַרשקלאַפט האַט זיי דער טויט, דער ערגסטער פון דעספּאָטן.

מיין האַרץ איז נישט מיט די, וואָס בויען באַריקאַדן,
וואָס אין דיין הויכן נאַמען צינדן זיי און שעכטן,
און נישט מיט די טריבונען, גרייט צו פלעכטן
אַזוי געשיקט זייערע בונטאַרישע טיראַדן,
אַז בלוט זאָל הייס פאַרגלוסטן זיך — און שוין
זאָל אַ תלין ווערן דער המון
און שניידן קעפּ פון די, וואָס אַקאַרשט-נעכטן
האַט ער אַליין באַגערט, זיי זאָלן אים פאַרקנעכטן.

אויך נישט דערפאַר, אַ פרייהייט, איז מיר טייער
דיין גאַסטן צווישן אונדז, ווייל דיר צושטייער
גיט דער המון דאָס גלייכגילט זיינס אַוועק
און ווערט אַ האַרץ-צענויפגעשמידטער כלל.

איך ווייס: אויף מאַרגן איז ער גרייט פאַרהאַנדלען
דיין קאַפּ דעם שונא, און איז גרייט פאַרוואַנדלען
דיין הויכקייט — אין אַ טאַל פון טויטער שרעק.
דיין ווייסן טעמפל — אין אַ רויטער שטאַל.

נאָר טייער ביסטו, פרייהייט, מיר דערפאַר,
ווייל ווען עס נעמען שטורעמען די צייטן —
גייט אויף די האַפענונג, אַז ס'וועט דער גור
געבוירן סוף-פל-סוף אַן אַדם אַ באַגייטן,
און ווייל ס'דערגייען הערצער, אַז עס ווערט
דאָרט אויבן פון דעם מענטשן-טאַל געקלערט,
אַז נישט פאַרגעסן האָט מען דאָרט די ערד,
ווי אַ קאַשמאַר אַ וויסמן און אַ ווייטן.

טו

א א ד

אַ טרייסט איז דאָ — די הויכע טרייסט פון בייטונג.
אויב גאַרנישט איז ווי פריער, ווי-אַמאַליק,
וועט אויך בייטן זיך די הערשאַפט פון עמלק,
און צייט, וואָס איז געוואָרן בלוט און צייטונג,
קאַן ווערן קץ-הימין. העל-קרישמאַליק
קלינגט האַפענונג אין מיר און כ'זאַג צו זיך:
ס'וועט בושעווען עמלק —
דערנאָך קומט ליכט.
נאָכן ים פון קולות בלייבט אַן עכאַ,
נאָכן טומל פון די דורות עכאַ'ט
איין קלאַנג, איין עכאַ:
א א ד!

ההוא ינוקא — — — שקל סכינא וקרעיה.
(חגיגה)

I

איר זעט דעם אלטן מרה-שחורהדיקן זנאכער?
אט דעם, וואָס ברומט פסדר: אַבני-שיש?
איצט האָט ער נישט קיין נאַמען... ס'איז נישט ער —
ס'איז אַן אַנדערער. ס'איז א ח ר.

קוקט אים אָן! ווי מאַך אויף שטיינער גרינט
אויף זיין לייב אַן אלט צעריסן מלבוש.
דאָס איז דער, וואָס האָט געטויט אַ קינד.

ס'איז אַלין זינט יענער מעשה מיטן פרדם...
זאַלבעפערט געזען — און יעדער עפעס אַנדערש.
איז גאַנץ געבליבן איינער נאָר: עקיבא.
אַ צווייטער איז צעמישט, אַ דריטער טויט,
און דער פערטער האָט אַ קינד געהרגעט.

קוקט אים אָן, נאָר גייט צו אים נישט צו.
ער איז נישט נאָר אַ מין, אַ שפּאַטער און פאַרלאַכער.
ער זאָגט אַליין: אַ קינד האָב איך געטויט!
נישטאַ קיין עדות קעגן אים, נאָר ווייסט:
עס האָט אַ קינד געהרגעט אַחר.

II

פאַר זיך אַליין רעדט אַחר זיך אַראַפּ פון האַרצן.
אַבני שיש טהור, — מורמלט צו זיך אַחר.
וואָס ווייסן זיי, די אַלע, פון די אַבני-שיש?

גיי איך אויפן גאס — כאפאלט זיי אלעמען אן אימה.
ווי זיי שושקען זיך דאס אלע, ווי זיי גלאצן!
ס'האט אמאל מיך עמעצער פון זיי געפרעגט:
וואס איז געשען? האב איך געענטפערט: ווייסט נישט?
א קינד האב איך געהרגעט!

בין איך דער בייזער וואלף ביי אט דער סטאדע.
א קינד האב איך געטויט, — נו, יא, אוודאי,
נאר נישט קיין פרעמדס — אן אייגנס.
אלישע-פן-אבויה איז געווען א קינד.
האב איך געטויט דאס קינד אלישע. און אצינד
בין איך דער אנדערער — דער רייפער מאן,
וואס ווייס דעם אמת...
אבני שיש... אבני שיש...

III

זיי זיינען זאלבעפערט געווען אין פרדס.
איז גאנץ געבליבן איינער: רב עקיבא.
פאר יחיד-סגולה
דערציילט רבי עקיבא מיט א ציטערדיקער לעפן:

מיר זיינען זאלבעפערט אריין אין פרדס...
זאגט אלישע: ס'מוז דא ערגעץ זיין מטטרון —
נאר ווער דארף אים, אט דעם פוסמן שפילער?
ער גענארט מיט בילדער און געשטאלמן.
לאמיר גיין צום מקור — צו דעם אחד.

הער איך, פייגל ריידן
צווישן זיך אויף פרדס-ביימער הויכע:
מטטרון איז ביי אים א פוסמער שפילער,
און אנדערש נישט — צום סאמע אחד וויל ער!
איר פארשטייט? ער וויל! אלישע וויל!

חזן מיר הערט קיינער נישט דאס פונגלשע גערייד.
איך שמעק די לופט: ס'ווערט עפעס דא געגרייט.
און אט —

פארהילט אין ליבנט-ספירדיקע ליילעכער,
ניט עמעצער א פאך אויף רעדער פון א דונער
הויך איבער די קעפ אונדז — און מיט גבורה גריילעכער
קוילערט זיך א קול:

ד ו ביסט עס, אלישע?
אחד רעדט! אנכי —
איך בין גאט, דיין גאט!
וואס זוכסטו, יליד-אשה?

טראכט איך: דאס מוז זיין דער שר-הפנים.
פארדראסן האבן אים, אפנים,
אלישעס רייד.

איידער וואס
איז אלישע ציטערדיק געפאלן אויפן פנים.
נאך אים בן-זומא און בן-עזאי.
שטיין געבליבן איז בלויז איינער — איך.

שטיי אויף, אלישע, — הערט זיך א באפעל, — און קוק!
שטייט אויף אלישע,
גרייט צו זען דעם שיעור-קומה,
נאך אים — בן-עזאי
און בן-זומא,
און די ליבנט-ספירדיקע ליילעכער
גיבן ברייט זיך א צערק.

וואס-זשע זעט מען?
צוויי מירמלשטיינער, אבני שיש טהור:
דכורא — מירמל ווייסער,
נוקבא — מירמל שווארצער.

ער — טאג און מאן, וואָס טראַציקט: וויל איך!
זי — נאָכט און ווייב, וואָס שעפּטשעט: וויל מיך!
און נון, זיי גיסן פנים-קעגן-פנים זיך צענויף,
און עס שאַרכט דער פּרדס: „שטילער — — שטילער — —
יחוד” — — —

מיטאַמאַל

קערן ביידע ברוגזדיק אַוועק די קעפּ.
מיט די רוקנס זיינען זיי באַהאַפּטן,
נאַר יעדער קאַפּ קוקט ערגעץ אַנדערש:
מאַנסבילד — רעכט-צו,
וויבסבילד — לינקס-צו.
אייניק מיטן רוקן,
ביי-ווידעראַנאַנדיק מיטן קוקן — —
אויף דער קאַנווע פון דעם אַחד
איז אַ צווייאיקייט געהאַפּטן.

דאָ האָט אויפגעטרייסלט גאַר דעם פּרדס
דאָס פּחדיםדיקע שרייען פּן-אַכויחס:
צווייאיק איז דער אַחד! צווייאיק איז דער אַחד!
שתי רשויות!

און שוין — און אויס —
צוריק אַרונטער זאַלבעפּערט...
איינער איז געשטאַרבן,
אַ צווייטער איז פון זינען,
אלישע וואַנדערט ווי אַ שאַטן אויף דער ערד —
און מיינט: ער ווייס... אין שטוב ווי אויפן גאַס
מורמלט ער פּסדר: אַבני שיש...
און מטטרוזן? זעציק שמיץ פון פּויער
האַט מען אים געגעבן: פאַרן אַ ח ד, מלאך,
טאַרסטו נישט פאַרשמעלן זיך אַפילו צוליב שפּאַס!

די הענטזע אונג

און ס'האט געטראפן, אז פון אונטן, פון דער ערד,
 וואס ליגט צעבלומיקט און צעטרערט,
 וואו טויטן טאנצן, לעבנס ווערן ניזוק, —
 האט א מענטש-פיגור ארויפגעטורעמט ריזיק,
 זיך גענומען טראגן הויך אריבער
 וועלמנ'ס דעכער.
 שמערן זיינען זיך צעלאפן פארן צארן
 פון דעם שליח-ציבור,
 פון יענעם מענטש-אסטראל, וואס האט אלץ העכער, העכער
 געהויבן זיך צו אים,
 צום טוער, צום יא-ניינער, צו מטטרונען.
 ער, דער ווערער, ברויזער, ברעכער,
 איז פארברעכער —
 ע ר איז שולדיק!

א יונגע זון —
 אזוי איז אויפגעגאנגען פארן מענטש מטטרון.
 געשמאנען איז די מענטש-געשמאלט געבלענדט.
 נאר איידער ס'האט גע'וואס'ט און איידער ס'האט גע'ווענ'ט
 האט מטטרונס פנים זיך געשפאלטן:
 איין העלפט איז זון געווען, די צווייטע — נאכט.
 פארשוואנדן איז דערנאך זיין שיעור קומה.
 געבליבן זיינען — הענט.

הענט
 האבן זיך פארווארפן איבער הענט:
 הענט — רעדער,
 הענט — שאטנס,
 הענט — שמראלן,

הענט וואָס באַפאַלן,
הענט וואָס זוכן,
הענט געהויבן צום דוכן,
הענט — קינזשאַלן.

איינס אין אַן אַנדער
האַבן די הענט זיך געפלאַכטן,
די הענט, וואָס האַבן געדוכנט,
און די, וואָס האַבן געשאַכטן, —
זיך געפלאַכטן, געלאַפן
היין-און-צוריק
אונטער אַ ווייטער
געהיימער מוזיק — — —

געשוידערט האָט דער מענטש-אַסטראָל
און זיך צעטענהט:
„מיט די הענט וואָס בענטשן, דוכנען און שטראַלן,
פאַרשטעלסטו די קינזשאַלן!
דו, וואָס אין דער בלענדיקייט פון יונגשאַפט
ביסטו מיר אויפגעגאַנגען, פאַלשע זון,
אַ רגע'לע געשמייכלט,
זיך צעצווייט
און דערנאָך צעשפליטערט זיך אויף הענטוואַרג, —
ווער דאַרף דיין טואַונג, אַז נאָר טויט איז איר באַשייד?
אַ ליץ אַ קברן ביסטו, וואָס ביים אויסגראַבן די גרוב
שיטסטו ניבול-פּה און קראַקעסט אַ געלעכטער;
אַ תּלין ביסטו, וואָס בלייבט שמיין
מיט דעם אַפּגעהאַקטן קאַפּ אין די ידים
און שטעלט אים אויס אַ צונג:
כ'האַב דיך אַראָפּגעפליקט, דו עפעלע באַטעמ'טס,
דו קעפעלע צעדמטס — — —

וואס קומט ארויס פון הענדום-פענדום דיינעם,
פון דיין אַנאויפהערדיקן היין-און-קריק?
ביז וואָנען וועסטו טאַנצן אויפן שטריק
אין דעם צירק מיטן בלוט-רויטן שילד:
ג ע ש י כ ט ע ! ?

דו, וואָס פון פאַרנט שטרעלט מלאך פון דיר —
צי טראַנסטו נישט אַ שלאַנגען-עק פון הינטן,
שוואַרץ ווי אַ מערדערס געדאַנק אין דער נאַכט פונעם מאַרד?
כיטרער צענויפמישער פון זון מיט רינשטאַק!
אין אַלע בלאַטעס וואַלגערט זיך דיין פייער —
און ס'זיינען אין זיי די הזירים
נאָך אַליץ נישט געוואָרן פאַרברענט.
ווען וועט לינקס אויף לינקס גיין, רעכטס — אויף רעכטס?
גוטס און שלעכטס —
ווען שיידסטו זיי פונאַנדער?
ווילאַנג נאָך מישסטו זיי — דו יאָ-און-נישט?
רק געמישט, אַכזריותדיק געמישט!
גיפט-מישער! פאַרברעכער!"

ס'האַט אויסגעזען ווי ס'וואַלטן שמיל געשמייכלט אַלע הענט.
זיי האָבן זיך צונויפגעגאַסן און געוואָרן
אַ פאַרמאַכטער פעכער.
דער פעכער האָט אַ פאַך-געטאַן קוים-קוימיק
און איז פאַרשוואַונדן אין אַן אויבן-איבער-אויבן.
פייגל, וואָס זינגען אַן אַ קול געהיימע לויבן,
האַבן אַן אויגן אַרונטערגעקוקט פון די נעסטער.
אַן האַפט
זיינען געלעגן די ווערטער פון לעסטער,
האַרבסטליקע בלעטער אַ קופע, פון ווינט נישט געהויבן.
די מענטש-געשטאַלט האָט שווייגנדיק געגאַפט.

פון פארהוילנסמן אויבן
האָט ס'קול ממטרונס גערעדט :
„מיין אויבן איז קעגן דיין אונטן,
ווי מיר קעגן מיר.
די מענות דיינע צו מיר —
ווייסט, וואָס זיי זיינען?
מיינע מענות צו דיר.“

יה

ד י ז ע א ו נ ג א י ן מ ד ב ר

ביי חורב, דעם הייליקן באַרג, האָט דער נביא גערופן:
כ'האָב געטאָן דיין באַפעל,
מיט בלוט פון דיינע שונאים רויט געמאַכט דעם נחל קישון.
פון דיין וועלט, וואו מען קאָן זיך אָן שלאַכט נישט באַגיין,
נעם צו מיין זעל:
זי איז אַמאָל דאָ געשטאַנען,
דיין לאַתרצח געהערט.

און נון צערינט די זון, הערט אויף צו זונען.
זאָמדן יאָגן ווי מאַכונען
ווילדע פערד.
עס שרייט אַ ווירבל-זוינט: אַט גיב איך פעלדזן אַ צעשמויס,
אַט צעטראַג איך זיי אויף שפּליטער!
אין רעכטן מיטן בריוו
שמעלט זיך אים אין וועג
אַ שמאַק אַ זייליק-גלייכער,
ווי געהאַלטן
פון אַ האַנט וואָס איז באַהאַלטן...
הויך געהויבן, טראַציק גרויס,

אן צוק, אן ציטער — —
פון ווירבל דעם צעפראלטן
שאלט א קול:
וועמען גייט ער דא פארהאלטן,
דער מטה? מיך?

אויף א וויילע
טרעט אפ דער ווירבל הינטערוויילעכין,
נעמט זיך בערגלען ווי דער רוקן
פון א חיה גרייט צום שפרונג
פון פארצוק,
און אט — פון דער זייט
אויפ'ן מטה
א האסטיקן קוק,
א רוק, א שטויס,
א יאג פאראויס,
א שמעטער — נא!

וואלגערט זיך אין שטויב דער מטה...
און אין ווירבל טאנצט א נחש,
און דעם נחש'ס קאפ, — א מאטע,
גלאנציק-מאטע, קליינע קרוין, —
וויגט זיך שפור.

דיבאם שטייט דער נחש א מינוט,
מוט
ראפטום זיך א בויג ארונטער,
די דאפּל-צונג א שלידער —
און א ביס דעם מטה, וואָס ליגט אונטן,
געפליקט פון ווירבל ווי א שמאטע.

שרייט פון פיין דער געביסענער מטה.
א געשריי, א שפרונג-אויף,
דעם נחש א קלאפ,
און איידער וואס
זיינען אין הארץ פון צעקאכטן
ווירבלווינט ביידע,
נחש און מטה,
אין א גערענגל פארפלאכטן.

(א מטטרונשער לעת-עתה!
ביו ווי לאנג וועט שלאכט זיין?
דו, מטטרון,
ביסט דאך סיי נחש, סיי מטה —)

דער נחש בייסט, דער מטה קלאפט
דעם נחש'ס פעל די גליטשיק-גלאטע,
און דער ווירבל שפאלט די ערד,
און די ערד
וויל איינשלינגען דעם מטה.
ווי א קראקאדיל
פראלט זי אויף דעם שלונד —
פארשלינגען, פארשלינגען!
אירע אינגעווייד הוילן — — —

נאך מיטן פוח פון דעם שם,
וואס ליגט אין אים פארהוילן,
נעמט דער מטה שפרינגען
דער ערד איבערן קאפ —

גאלאפ
שפרינגט אים נאך דער נחש — שיפעט
בייז צע'קליפה'ט,
וויל זיך אן דעם מטה קלאמערן,

קנולט זיך, ווארפט זיך ווי אַ כוואליע
פון תהומא-רבא'ס טיפסטע קאמערן,
און פון צאָרן ברענט דער ווירבל,
ברענט
די אויפגעפראַלטע ערד.
ווירבל, טרייסל, בראַנד —
רוח, רעש, אש!

זאָגט דער נביא:
וואָס באַווייזט מען מיר אַזוינס?
פּוּחַת ווילדע, פּוּחַת גרויסע —
בין איך נישט פון זיי געלאָפן?
לאַ מ'זאָגט אַנכי מאַכתי —
צו די אַבות מיינע וויל איך.
כ'וויל אַוועק!
און אַן עק
צום ראַנגלעריי!
וויסטע זעאונג, גיי פאַרביי —

הערט דער ווירבל
און פאַרשטומט ווערט זיין געהויל.
הערט די ערד און שליסט דאָס מויל,
הערט דער בראַנד און ווערט פאַרלאָשן.

נביא, זעסט?
דער ממה בליט, ער איז אַ בויס,
און דער נחש איז פון בויס
די גלאַנציק-מאַמע קרוין,
און דעם בויס צופוסנס ליגט,
העל ווי מוי,
די שטילקייט.
ווער נענטערט זיך? ווער גייט?
זאָגט די שטילקייט: „אדני!...“

אבער פריער מוזן זיין
ווירבל,
טרייסל,
אשלהבה, —
פריער קומט נישט גאט, א נביא!"

יפ

אָזױַנס, װאָס בלוטיק טײַט

אויף חורבות פון זיין הויז האט גאט אראפגעבליקט,
אויף וויסמענישן פון זיין בית-המקדש,
און ס'האט פון אים ארויסגעיאמערט: וויי!
מיין פראכט איז אש, מיין שמאלץ — א הויפן שטיינער.

און אנגענומען האט מטטרונען א וואונדער.
האר, — האט ער געזאגט, — דו ווייסט דאך גריילעך,
אז ס'איז דאס הויז צושמערט אויף דיין באפעל.
געוויס, דאס האט דער שונא פון מיין האנט
געקראגן אלע פלאמען פאר זיין ברענד,
נאר איך — ווער בין-איך דען, אויב נישט דער נער
פון דער שכינה? כ'בין דאך נאר א דינער...

און גאט האט נישט געוואלט, מטטרונס הארץ
זאל ווייך ווערן ביים אויספיר פון באפעלן,
האט ער א טרעריקער צו אים געשמייכלט
און אים באזענפטליקט. נאר דערנאך האט גאט
פארשפארט זיך אין דעם ארט, וואס הייסט מסתרים,
און פרייגעלאזט זיין ווייטיק. האט חרטה
באוועלטיקט אים? חרטה קאן באצווינגען
א מענטשן בלויז. ניין, ס'איז אזוי געשען
ווי ס'האט געשען געמוזט: די טאכטער ציון
האט אפגעיאגט מיט טואונג ווידערשפעניקער
די בחירה פון איר שוועל.

נאָר ווען עס בלומיקט

דער יחיד צי דער פלל פון וועגן זינד,
איז דאָ אין גאָט אַזוינס, וואָס בלומיקט-מיט.
אין יענעם טאָג האָט גאָט פון זיין מסתרים
אַראָפגעבלומיקט טרערן
און יענע טרערן זידן ביו אַצינד, ווי ס'זידט
אין הייליקייט פון טרויער
דאָס האַרץ דאָס גלותדיקע פון אַ ייד.

ב

ל ע צ ט ע ר ח ש ב ו ן

I

געוויין דעם שמנ'ס טיף ביינאכט :
נאָך וואָס האָט מיך דער מענטש געמאַכט ?

אַ זאָך ווי איך האָט נישט געזאַכט —
האַט ער אויפ'ס פח מיך געמאַכט.

אויפסגוואַלד בין איך פאַראַן פון זינט
ער מאַכט מיך וואָר מיט זיינע זינד.

צו דיר, אַ גאָט, גייט אויף מיין פיין
פון זיין-אויפסגוואַלד, פון מוזן זיין.

צו דיר געהער איך און כ'באַנער
אין דיר אַ זכר זיין, נישט מער.

איך בין אַ וואָר, וואָס וויל נישט זיין.
כ'וויל זיין נאָר דיין, נאָר דיין, נאָר דיין.

וואָס טויג מיר זיין, וואָס טויג מיר מאַכט ?
נאָך וואָס האָט מיך דער מענטש געמאַכט ?

II

מטטרונם רוף אין טיפער נאכט :
וואָס האָסטו, מענטש, פון אים געמאַכט ?

באַשענקסט אים איבערגוואַלד מיט מאַכט
און בויסט לכבוד אים די שטאַט !

צום שטן זאָג : דו ביסט נישטאַ.
ער זאָגט אַ דאַנק — און ער נישטאַ'ט.

כ'בין צוויי-באַדייטעוודיק ווילאַנג
דו גיסט דיין קראַפט אים צום געשאַנק.

העלף מיר, דעם מלאך-מענטש, נישט אים —
און ס'וועט די הילף נישט זיין אומזיסט :
צו ווערן הער איך אויף — און כ'בין !
צו ווערן הערסטו אויף — און ביסט !

III

געוויין דעם שמנס טיף ביינאַכט :
נאָך וואָס האָט מיך דער מענטש געמאַכט ?

מטטרונם רוף אין טיפער נאכט :
וואָס האָסטו, מענטש, פון אים געמאַכט ?

דעם מענטשנס פרעג אין טיפער נאכט :
וואָס האָב איך, מענטש, פון זיך געמאַכט ?

פאַרוואָס זאָל איך אין גאָר מיין מאַכט
נישט אויפגיין זוניק אין דער נאכט ? ...

זנות און מאַרד! אין קליינע קינדער
 ליגט דאָס קינד דערהרגעט.
 הימלען לעכערט פולו חייב,
 רייסט זיך הויך צום פּרנוד.
 ס'צינדט פאַרברעכן אַלע שוועלן,
 ס'חושכ'ן פאַלאַצן,
 און פון צווען סאַמע גרוילן
 ווילן פענצמער פּלאַצן.

שמאַט, וואָס העכער פון די שמערן
 הויכט זיך דיין האַרמידער, —
 קראַנק און קראַנקער וועסטו ווערן,
 מידער אַלץ און מידער.
 הער איך דיר, פאַרשיימע, קאַכן,
 ווייס איך: פון דיין קאַכן
 וועט זיך אויסזידן די לעצטע
 פון דער ערדס עפאַכן.
 מיד צום טויט פון דיינע מאַרדן,
 מיד פון דיינע זנותן,
 וועסטו, אויסגעמאַרכטע זונה,
 אויפּבענקען צו רותן.
 און ווען רות וועט זיך באַווייזן,
 די געהיימע אינדין,
 וועסטו מער נישט וועלן בלייבן,
 גלוסט זיך דיר פאַרשווינדן.
 און פאַרשוואַונדן וועסטו ווערן,
 דו מיט דיינע רעשן,
 און די זון פון קץ-הימין
 שפּילט אויף דיינע אַשן.

בראשית פון דער נאָכצייט

און ס'וועט זיין: אויב דער מענטש וועט אוועק אויף די וועגן פון ליכט, וועט פאלן די שטאַט וואָס הייסט שקר.

און ס'וועט זיין: אַז מ'טרוֹן וועט בלאָזן צום זיבעטן מאָל, וועט פאלן — אַזוי ווי יריחו אַמאָל — די שטאַט, וואו עס וועט זיך פארפּעסטיקן גולם דער גרויסער, גולם דער זיבעטער.

די דרויסנדיקע האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז גולם דער זיבעטער איז איבער-איבער-מאַכט, נאָר גרויס וועט זיין דאָס געלעכטער ווען זען וועלן אַלע, אַז שקר איז אַ שטאַט, וואו קיינער וואוינט נישט, אַז גולם, איר באַהערשער, האָט געהערשט איבער ווינט און שפינגעוועב, און אַז נישט געשטאַנען איז קיין הייל הינטער אים.

און ס'וועט זיין: אַז שקר-שטאַט וועט פאלן, וועט מ'טרוֹן אַריין אין דער שטאַט, און נאָך אים — מלאכים און מענטשן צוזאַמען. זען וועלן זיי, ווי צופוסנס זיין שטרויענעם טראָן קניט גולם דער זיבעטער, קינד אַן אַ מאמען. זיי וועלן אים אַנרירן, וועט ער צעפאלן.

געלעכטער וועט שאַלן
צושרשט.
אַט דער האָט געהערשט?

דערנאך וועט א שטילקייט
מיט זילבערנע טריט זיי באגלייטן
איבער דער שמאט.
זען וועלן זיי גערטנער,
וואס זייערע בוימער
צעפליען ביים צוקום ווי איבערגעשראקענע סאוועס
און ווייזן זיך נישט ווידער,
און פאלאצן, וואס דרייען זיך אויס מיטן רוקן
און קומען צוריק נישט.

אלץ וועט פארפארן אין גארנישט-לאנד
און וועט לאזן לעצט-נעלט — א נישט.
און ס'וועט זיין ווי א גארנישט די ערד
אונטער די טריט פון דער שטילקייט.
און, איינגעוועבט אין יענער שטילקייטס זיד,
וועלן צו איין-און-דערזעלביקער צייט
אומעטום
זיך אפשטעלן זייגערס.

און דערנאך
וועלן אויפהארבן אלע, מלאכים און מענטשן צוזאמען,
און די שטילקייט וועט אויפהערן גיין
און וועט שטיין און וועט הארבן מיט אלע מלאכים און מענטשן:
צו איין-און-דערזעלביקער צייט
וועלן ווידער די זייגערס אנהייבן גיין —
שפיציפינגערדיק-שמיל אזוי, שמיל אזוי,
און אויסשפילן טיף, און אויסשפילן ווייט,
נאכ'ן סוף פון דער אלטער וואך-צייט,
דעם בראשית
פון דער נאכצייט.

דער מאן וויל מאן נישט זיין, די פרוי וויל פרוי נישט זיין —
(ע פריער, דאס ליד: שוינ'ס)

מיר האט געחלומט, אז מטטרון האט געטראפן ערגעץ
דעם גייסט פון שאול'ן, וואס איז געווארן פוילום,
און געהערט האב איך אזא-מין דיאלאג.

מטטרון:

נישט אנדערש, נאר דיין מעשה איז געווען בארעכנט
(ווי נאריש!) אפצושמעלן דאס געטרייב,
וואס איך טרייב די צייטן. ס'מוז דער גואל
קומען פון א מאן-באפרוכפערט ווייב —
ער איז דער צוועק פון גאר מיין טואונג: נאכמענש
אין דער נאכצייט. קומסטו און דערציילסט,
אז ער איז געווארן און געווען שוין:
א בתולה איז געווען זיין מוטער, און נישט-מענש
איז געווען זיין פאטער.

פוילום:

אויף צו ווערן
משיח'ס מוטער דורך באפרוכפערונג, מוז חוה
אן אנדער חוה זיין און פאר א מאן
אן אנדער אדם האבן.

מטטרון:

כ'וויל, אז דאס זאל זיין!

פּוילום :

דאָס קאָן נישט זיין און וועט נישט זיין. פאַרשאַלטן
אויף אייביק איז די ערד. כ'האַב מיט מיין דיכטונג
געפּראוּוט אַ חלום ראַטעווען : דער גואל
איז פּלומרשט שוין געווען, האָט שוין דערלייזט.

ממטרון :

און דאָס זאָל זיין אַ טרייסט? עס קאָן נישט טרייסטן
דאָס אויסגעטראַכטע. האָסט דורך דיין געשיכטע
מיט אַ קונץ געוואַלט פאַרהאַלטן די געשיכטע.
ס'אַראַ אומזין!

פּוילום :

און געשיכטע איז דען נישט
קיין אומזין? וואָס איז ווערט דער גאַרער פאַרקום
אויף דעם מיסט-קאַסטן וואָס רופט זיך ערד?

ממטרון :

די ערד מוז ווערן אויסגעלייזט פון וועגן
דעם באַשאַף דעם גאַנצן.

פּוילום :

פלייש מוז אונטערגיין.
ערד פאַרשאַלטענע איז אומזין. קעגן וועלטן
איז איר מיסט-קאַסטן אַ שטויבל.

ממטרון :

אויב איין שטויב נאָר
איז אומזין, איז אַן אומזין ס'גאַרע ווערק
פון דעם באַשאַפערס האַנט. דעם גייסט האָט פיינט
ווער ס'איז דעם פלייש אַ שוואַ. איך בין אויך
פלייש געווען! כ'בין מענטש געווען: חנוך...

און איצט בין איך מטטרון שר-הפנים!
אויך איך באגער, געשיכטע זאל זיך אויסלאזן,
נאר נישט דורך אונטערנאנג פון פלייש — דורך העכער-נאנג!
נישט דורך אויסטראכט קומט גאולה, — ניין, דורך טראכט,
דורך בלוט-געבורט!

פוילוס:

דו האלטסט נאך אלץ ביי גארנישט
און וועסט ביי גארנישט בלייבן.

מטטרון:

כ'אָג די צייט —
איך יאָג זי איצט מיט אימפעט נישט-געוועזענעם.
דער מענטש איז קיינמאל נישט געווען אזוי
צעאומרואיקט ווי איצטער. ס'איז אַהער
אַדער אַהין. וואָס זיינען די אַמאָלן
אַקעגן די סמבטיוו'דיקע היינטן?
דער מאַן וויל מאַן נישט זיין, די פרוי וויל פרוי נישט זיין —

פוילוס:

זיי ווילן חיה זיין —

מטטרון:

און אפשר — הויבן זיך
ווי ס'האַט פון מענטשאַפט זיך אַ הויב-געמאַן חנוך?
דער מאַן וויל מאַן נישט זיין, די פרוי וויל פרוי נישט זיין —
זאָג איך, דער שר מטטרון: אויב אזוי —
ווער איבערמאַן, דו מאַן!
ווער איבערפרוי, דו פרוי!
און געבוירט מיר ס'איבערקיןד, וואָס איך באַגער:
אַד-ם-מ-שיח. דענסטמאַל שטעלט זיך אַפּ
געשיכטע — שבת קומט — איך רו —

פּוילן :

דאָס פלייש

געבוירט נאָר אומצוכט. דיין משיח וועט נישט קומען.

ממטרוך :

דער מאַן-און-ווייב געבוירענער משיח
איז פאַרפאַן, פאַרפאַנען אין מיין זעאונג —
און איר, באַוועגער, וויל אזוי באַוועגן,
אַז מענטש זאל אים פאַרוואַנדלען אין געשעאונג.

כד

געזאַנג פון עיגול און קוואַדראַט

אויב ס'וועלן זיך משיח'דיק באַהעפטן מאַן און פרוי,
וועט זיין געזונגען אַט אזוי:

זעט-נאָר, זעט, ווי עיגול און קוואַדראַט גענענען!
זעט, זיי גיסן ביידע זיך צונויף,
כאַטש זיי בלייבן ביידע וואָס זיי זענען — —

דער קוואַדראַט איז נישט עיגול — און איז עס!
דער עיגול — קוואַדראַט נישט, און איז עס!
באַוועלטיקט ביסטו, נאַטור —
מיט אַן אחיזה,
שטאַרקער פון אַלע אַחיות,
איז איינער געקלאַמערט אַן צווייטן! אַט איז זי,
פון קרייז די קוואַדראַטור!

לאַמיר זינגען! ווי העל! ס'ווערט אַלץ העלער און העלער!
זינגט און קוקט
צום געמעל איבער אַלע געמעלער:

— אין לויטערן שאַמן פון דער שכינהם פליגל —
 אַן ע י ג ו ל .
 באַהאַפּטן מיט דעם עיגולם קיילעכיקע לענדן,
 וואָס בלענדן, —
 אַ ק ו ו אַ ד ר אַ ט .
 — ס'האַט זיין אַרבעט פאַרענדיקט ממ"ט — — —

כה

ק פ

איבער און איבער דער דרויביקער צעשטויבונג,
 דער צעקרשלאַטער צעדרויבונג, וואָס מיר רופן זי וועלט,
 און איבער יעדער בענטשונג, יעדער גלויבונג און לויבונג,
 וואָס מיר גלויבן, וואָס מיר לויבן און בענטשן אויף דער וועלט; —

און העכער פון היכלות און פון אויבערשמע געמעכער,
 און איבער יענער הויכקייט, וואָס פון הויכקייט איז זי קליין,
 און העכער נאָך, און איבער און אַריבער יעדן העכער,
 און איבער יעדער אמתקייט און איבער יעדן מיין; —

און איבער אַלע ימען, וואָס באַגיסן אַלע ערדן,
 און באַגיסן די געהיים-ערד, וואָס מיר רופן זי מענטש;
 איבער הענט ווי די בלומען און איבער הענט ווי שווערדן,
 איבער נאָך-נישט-מענטש, אויס-מענטש און קיינמאָל-נישט-מענטש; —

איבער שרפים, אופנים און הייליקע חיות,
 איבער און אַריבער אַן אַן אַפּשטעל און אַ ב י ז ;
 איבער און איבער דער נבואהם הימאָלאַיאַס
 און איבער יעדן אפשר און יעדן געווים;

הויך איבער די פייגל, וואָס זיי קאָנען מער נישט פליען
 פאַר לויטער, לויטער פליגל און פאַר לויטער פליעריי,

און הויך איבער די פייערן, וואָס קאַנען מער נישט גליען,
נאָר לעשן זיך און פינצטערן פון לויטער גליעריי;

דאַרטן, וואו דער ים איז אַן אַן אַנהייב, אַן אַ באַרטן,
וואו אימליכע צוקונפט הערט אַ פּלוצלינגען: עד פּאן;
דאַרטן, וואו נישטאַ איז נישט קיין דאָ און נישט קיין דאַרטן;
דאַרטן, וואו ס'פאַראַניקט נישט-פאַראַניקסטער פאַראַן, —

וואַרט פון אייביק די גאולה... זי אַראַפּצוברענגען אונטן —
דאַרפן אַנדערש זיך באַהעפטן ווייב און מאַן!

כו

ע ר ש ט נ אַ כ ג ע ז אַ נ ג : א ו י ב י אַ

פּלה דו לויטערע, פּלה אין ווייסן!
ס'קליד, אַזוי ווייס,
וויל דיר צערייסן
משוגענער ווייז
אַ פּלב אַ פּעסן.
נאָר אויפן וועג
ווערט ער אויס הונט,
מלאַכט און זונט,
באַגלייט צו דער חופּה דיר.

חתן דו לויטערע, חתן דו ווייסער!
וואָס זאַגסטו צום הונט,
וואָס זאַגסטו צום בייסער?
איז אויפן וועג
געוואָרן אויס הונט;
מלאַכט און זונט,
באַגלייט צו דער חופּה דיר.

באגלייט און געבראכט.
אלץ איז שוין גרייט.
פראכט איבער פראכט.
פרייד איבער פרייד.
שושבין-ליכט ברענען.
קינדער, גענענען

טוט צו דער חופה!

שרים פון שלום,
הארץ פון רו,
גומע שושבינים!
וואס זאגט איר דערצו?
וואס זאגט איר צום הונט?
אכי צום געזונט!
מלאכט און זונט,

חזנט די ברכות.

קוקט זיך נאר איין:
דארט איז דער ווייטעניש,
וואו ס'שמעלן זיך אפ
כוואליעס פון בייטעניש,
ווארט שוין דאס קינד,
ווארט אויף געבוירן זיין:
מענטש פון דער נאכצייט,
וואס וועט בן-חורין זיין —

אדם-משיח!

**

זיווג פארבארגענער ...
ס'האט דער פרימארגענער
אויבערשמער האן
אנזאג ארויסגעלאזט:
אלץ האט זיך אויסגעלאזט,
אלץ הויכט זיך אן.

בו

צווייט נאכגעזאנג: אויב נישט

איך קוק צו דער שווארצער שויב —
(ס'ערשטע ליד: אויב)

זיווג פארבארגענער...

רוף פרימארגענער...

אבער דערוויל,

דערוויל? ...

צו דער שווארצער שויב

קוק איך און מורמל פארלוירן: אויב

אנדערש? אויב נישט?

אויב נישט? ...

און ס'ווארפט מיך דער נישט

אין א שוידער אריין,

אזא שוידער אריין.

מן המצר קראתי

יה...

און עס שניידט זיך א קול

פונעם חושך ארום:

אויב ס'ווארפט דיך דער נישט

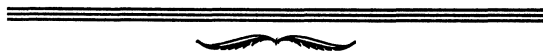
אין א שוידער אריין,

אזא שוידער אריין, —

איז דאס גופא א סימן,

אז יא!

יידישע שדים און
אַנדערע פּאַעמעס

שדין יהודאין ...

כ'וויל דערציילן אַ סיפור מיט אַ הוכן אַ הויכן,
אַבער מיט גראַמען גרינגע.
ס'איז אויפן האַרצן נישט פריילעך —
מאַכט-זשע, גראַמען, הילולא וחינגא!

כ'לאַז אייך אַרויס אויפן דרך-המלך,
והנה — און אַט דערצייל איך.

א

ימים נוראים. יידן יאָגן דעם שטן.

טראַכט ער:

וואָס מיינען זיי — כ'בין אַ חרש, שומה וקמן?
מאַכט ער,

דער וואַסערטרעגער זישע

זאָל סאַמע אין שול,

וואָס איז מיט תפילות פיל און פול,

קריגן אַ הרהור מפּוח אַן אשה

אין עזרת-נשים.

דאַרף מען נישט קיין ניין חדשים:

באַלד אויפן אַרם —

ימים נוראים אין שול, אין אַ גאַטספּאַרכטיק שמעטל —

געבוירט יענער הרהור אַ שרעטל.

פלאַמערט ס'שדל ווי אַ בלעטל.

דערלאַנגט אים דער שטן

אַ פאַמעריש גלעטל

און לאַכט: זה הקמן

גדול יהיה! מעשים נישט קיין שיינע

וועט ער אַנפלאַדיען פּהנה וכהנה,

ווי איך האָב געבאַטן.

ס'זיינען אויסגעוואקסן ממזרדיקע אומות
דערפון, וואס איך האב אנגערעדט די טעכטערלעך פון לומ'ן,
און אז זישע האט דערלאנגט א זייטיק קלערל —
וועלן ווערן דערפון מעשים
גאלע פערל.

ב

אַמנים שניידן פון דעם שדל פאסן.
גיט ער מיטן אויג א פינטל,
ווארטשעט ווי א הינטל,
דערזעט א שפארע, קריכט ארום
און לאזט זיך לויפן איבער גאסן.

דאוונט אויך דרויסן די לופט:
תפילות בריוון, טרערן רינען,
קדושה שפארט פון אלע ווינקלען — —
אנטרינען מזו מען, אנטרינען
פון גורל דעם ביטערן!
נאקעט, אן א העמד,
די שפיציקע אויערלעך ציטערן,
ביים לעפעלע קלעמט,
פארשארצט דעם וויידל האט עס, —
אזוי לויפט עס, נעבעך, משלאפעט
איבער בלאטעס.
אויף א פעלד ערגעץ פאלט עס פארסאפעט,
בלייבט ליגן ביי א מאכעדיקן שטיין
און פלאצט ארום אין א געוויין.
עפעס א געלעכטער
א שד צו זיין אין די ימים-נוראים?
אז פון אלע זייטן
יאגט מען די חמאים!

דער שטן-מקטרג איז אלץ נאך אין שול.
 כאַטש יידישע תפילות מאַכן אים דול,
 האָט ער נאך אלץ זיך נישט אָפגעמאַן.
 דער פּגערע, דער שטיק לאַקירדע,
 דער עומד-במירדו,
 האָט נאך עפּעס אָפגעמאַן :
 ער האָט געמאַכט, אז יענע אשה,
 וואָס געקלערט האָט פון איר זישע,
 היינט : איטקע די שיינע,
 זאל פון איר זייט, לא-עלינו,
 כאַפן אַ קוק צו די מאַנסלייט,
 בעיקר צו געצעלע באַס, דעם משורר.
 היות אַ געדאַנק איז אַ געבוירער —
 ווערט פון דער בלוזער טראַכטונג אירער,
 פון דעם בלוזן הרחור,
 אַ שדיכע געבוירן : אַ מעסערדיק אויג,
 אַ קעפל — אַ שוואַרצער סמויג,
 ברעמען — קשאַקעס.
 דער מקטרג לאַכט :
 חושך וחלקקות!
 ס'איז נאָר אַ שאַד,
 וואָס כ'מוז שוין אָפציען : די שמות הקדושים
 מאַכן אויף מיר אַ רושם —
 און ס'טרייכט מיך פון שטאַט.
 זיי זיינען, די שמות, אַלטמאַדיש —
 און האַבן נאָך אלץ אזאַ גבורה!
 זיי קענען מיך נאָך מאַכן פאַר אַ קדוש
 און קיינער זאל נישט וויסן פון מיין קבורה.
 כאַטש מ'קאַן נישט זאָגן : פאַרט עפּעס געלייזט.
 דאַס שד'ל און די שדיכע
 זיינען מיין טרייסט.

זיי וועלן אַנפאַסקודיען נישט קיין ביסל,
נאָר אַ פולע שיסל.
ס'אַראַ חכם איך בין! לאַנג לעבן זאָל איך!

און ער ציט אָפּ — משה-מרדכי הלך.

ד

אַ שפרונג אַהין, אַ שפרונג אַהער
גיט די שדיכע. אַ פרומע טרער
פון אַ ייד
גיט אַ זיד
און יאַגט זי אַרויס.
דרייט זי זיך דרויסן אַרום ווי אַ מויז.

נאָר דער דרויסן ברענט אויך
מיט הייליקער תפילה, מיט יראת-שמים:
פתבנו לחיים,
מלך חפץ בחיים — —
החזירנו בתשובה שלמה — —

מיט אימה
לאַזט זי זיך אין וואַלד אַריין, פאַרקריכט אונטער אַ בוים
מיט צווייגן ווי די קאַלמנס,
ציטערט פאַר קעלט, —
אַזאַ קליינס, נעבאָך, אַ פאַרשאַלמנס, —

און צעוויינט זיך.
עפעס אַ געלעכטער
אַ שדיכע צו זיין אין די ימים נוראים?
אַז פון אַלע זייטן
יאַגט מען די מאים.

ה

ביים שמיין אויפן נאקעטן פעלד
איז ס'שדל געלעגן.
מיט א בייזער בייטש
האט אים געשמיסן א רעגן.

האט ס'שדל געיאמערט פון אונטער די שמיין:
כ'טו, רבוננו-של-עולם, דיך פרעגן —
ס'מייטש?

פארוואס זאל א רשע א רעגן
אויפן הוילן לייב מיך שמייסן מיט א בייטש?
באשר זישע האט געהאט א הרהור —
דארף איך זיין דער פארלירער?
ס'איז דאך מיר א ווייטיק און א בושה.
גיב מיר א בגד און נעם פון מיר צו
דעם רעגן, דעם רשע מרושע.

האט דער רעגן נאך בייזער געשניטן:
וואס פארמסרסטו מיך פארן אויבערשטן, הא?
כ'בין א רעגן א כעסן,
מוז איך דאך שמייסן.
אזוי איז די גזירה און — פתח-שין שא!

ז

איצט לאמיר א קוק טאן צו דער שדיכע.
כדאי צו וויסן,
וואס זי מאכט אין וואלד אונטערן בוים.
אויך זי ווערט געשמיסן!

עס שמייסט זי דער בוים,
מיט די פארענגטע קאלטנס שמייסט ער.
קלאגט זי: דער, וואס א ווערעמל שפייזט ער,

זאל נישט האבן פאר מיר א שטיקל קליידל?
 כ'בין עפעס שולדיק, וואס איטקע בת פריידל
 האט געהאט א הרהור-עבירה?
 פארוואס זאל איך נאקעט זיין, גאט?
 פארוואס קומט מיר אזא גזירה?
 און פארוואס זאל מיך קאמעווען
 דער אכזר, דער בוים?
 מו מיך פון אים ראטעווען,
 מו מיך פון אים ראטעווען!

הערט דער בוים די יאמערנישן אירע
 און זאגט:
 וואס פארשטייסטו, שדיכע, אין חקירה?
 אז דער רעגן שמייסט מיך —
 שמיים איך דיך:
 ס'א גזירה אזא.
 ווער זשע געשמיסן — און פתח-שין שא!

ז

ביידע שרייען גוואלד:
 אויפן פעלד דער שד, די שדיכע אין וואלד.
 נאר איינס פון צווייטן ווייס נישט, כאטש די פוין איז
 גלייך: דערזעלבער גורל און די זעלבע טענות.
 דא זאגט דער רעגן צו זיין בייטשל: האלט!
 דעם אטעם ציען אפ
 דער שד אין פעלד, די שדיכע אין וואלד.
 דאס שדל, פון גרויס צרות,
 שלאפט א שלאף א שווערן
 (אז ס'פוסט-און-פאסעווען די יצר-הרעם!),
 און ס'זעלבע פון דער שדיכע צו הערן:
 אויף א בינטל מאך
 שלאפט זי טעג אפ אויף איין זייט.

פון צייט צו צייט
רייסט זיך איר פון שלאָף אן „אָך“.

שאַ, ווינטן פון צפון!
שלאָפן לאַזט אַ שד,
לאַזט אן אַרעמע שדיכע שלאָפן.

ח

אָריבער די ימים נוראים.
פּאַוואָלינקע, לייכטע און דינע
ווי פּאַוועטינע,
פּאַרציען זיך חטאים —
דערנאָך קומען אָן
מיט ווינטערדיק גראַבע שטיוואַלעס
פּשעים מיט עוונות.
(מחמת גלות, מחמת דלות,
מחמת מזונות).

ווי נאָך אַ כּישוף
קומט אויף די שדיכע פון שלאָף —
און לאַזט זיך צו אַ ישובּ.

ווי נאָך אַ כּישוף
קומט דאָס שדל אויף פון שלאָף —
און לאַזט זיך צו אַ ישובּ.

לאַמיר קודם באַגלייטן דעם שד:
ער גייט קיין צישעוו.

ט

ס'קרעכצט אויפן וועג דער שד:
וואָס קאָן איך טאָן, אַז נישט אַ שד זיין?

אז איך שטאם פון חמא —
ווי קאן איך אויסגעהיט פון חמא זיין?
אז זיין א שד איז מיין מערכה
די הארטע —
קאן איך דען טאן אן אנדער מלאכה?
ס'איז דאך לכך נוצרת!

אין א גרויען אונט אינדערוואַכן
קומט דאס שדל אן קיין צישעוו.
פאוואלינקע, מיט ישוב,
איז עס פארקראַכן
אין הקדש הינטער דער הרובע.
גוואַלד, — האָט עס געזאָגט, — ווען קריג איך שוין אַ מלבוש?
כ'בעט דאָך נישט, רכונו של עולם, קיין שופע —
פשוט אַ מלבוש צו פארשמעקן דעם וויידל,
ס'זאל לייטיש זיין און איידל.
מ'זאל נישט ווערן פארשעמט,
וואָס מ'גייט, במחילה, אן אַ העמד,
גארנישט מעשה לייט.

אזוי האָט עס אין מויל שטילע ווערטער געקייט,
אביסל זיך געקראַצט, אביסעלע געגאווערט,
און — כ'בעט אייך איבער וואָס כ'רייד נישט געבלימלט —
גע'אָוירט,
צום סוף אַ קאָפעטשקע געדרימלט.
דערווייל ווערט נאָכט.
גיט פון הינטער דער הרובע דער שד זיך אַ רוק,
אַ צאָפּ, אַ לאָפּ, אַ קוק,
אַ טענצל דאָ, אַ טענצל דאָרט,
אייז ייד — אין אויער אַ רויס,
יענעם — ביים אויער אַ צופּ,
אַ דרימטן — אַ שטופּ.

ווערט צווישן די הקדש-לייט א רעש,
מחלוקת א פולע שטוב.
קיינער זעט נישט: ווי אן עקדיש
צאפלט און ווארפט זיך
א שד'ל אין הקדש.

סטוסאקעס, פעטש ווי די שפענער,
מע באלייגט זיך מיט שטעקנס,
מע רייסט זיך ווי די הענער.
אין רעכטן מיטן טומל קריגט יענער, —
דער שד הייסט עס, — א מלבוש:
ס'האט די עכירה פון שנאת-חינם
צווישן די מאמינים-בני-מאמינים
אים אויף דער שטעל דאס מלבוש גענייט —
און אים באקליידט,
געמאכט פון אים א פיינס און א פארשטעלטס,
א צדיק'ל אין פעלץ.

איז ער שוין באקליידט מעשה לייטישע שרעטלעך.
מאכט ער: צישעוו איז א העק —
און לאזט זיך אוועק
איבער גרעסערע און חשובערע שמעטלעך.

ער פארדינט זיין אויסקומעניש ערלעך:
לעשט ביי חדר-יינגלעך די לאמטערלעך,
מאכט קעצישע מוזיק,
פראוועט לצישע שטיק,
סיגעס, קאזשעליקעס, יעלות.
אים שטעלט ניט אפ אפילו
איבער א קימפעטארינס בעט דער שיר-המעלות.
וואס מיר סיני, ווען סנסיני,
ער לאכט זיך אויס פון סמנגלף,
קריכט צום רך הנולד מיט אן אויג פול שנאה —
גי, לאד אים צום רב!

א ייד א מקובל
מאכט צירופי-אותיות, רעכנט אות צו אות,
וויל אראפנעמען דעם שלאס,
וואס פארשליסט דעם קץ. —
גיט ער זיך, דער לץ,
הינמנארום א רוקעלע,
צעמישט די יוצרות מיטן בלויון קוקעלע,
און ס'באקומט זיך — פרענט שוין גארנישט.

ער שטעלט זיך ביינאכט הינטער יאסעלע מתמיד
און טרייבט אים אוועק פון דער גמרא.
אן אנדערש מאל נעמט ער און ווארפט ארויף
אויף א חלוש א ייד — א פוד יצר-הרע.
און אז ער צעקריגט צווישן זיך אנשים פשרים —
ווייסט איר מיט וואס ס'לאזט זיך אויס?
מיט חרם.

אין מישעוויץ האט ער פון דעם אלטן חזן
געמאכט א ווייס-איך-וואס, א בלאזן:
יענער, שוין א זיידע, האט זיך אויף דער עלטער
פארליאפעט אין א מויד
מיט א רויטן נאקן, דיקע באקן
און סמאלעדיקע לאקן.
ס'האט זיך אויסגעלאזט מיט טויט:
מ'האט אים געפונען הענגען אויף א האקן.

אזוי טוט ער רק צו שלעכטס נארעיען,
נאר עפעס האט ער קיין נחת נישט
פון זיינע שד'ערייען.
איז נע-זנד ווי קיין,
און דערשמעקט ער וואו א מצוה —
ברענט עס אים און ברענט אים.

וואָלט אויך געוואָלט אַ מצוה מאַן —
ס'פאַרכאַפט אים אזש דעם אַמעם.
זישע, —

פאַרט אַ ייד, כאַטש אַ פאַרגרעכטער, —
טוט אַמאָל מצוות,
וואָס אין זכות זייערן לעבט ער.
און — היות אַלץ איז געקניפט און געקוויט —
רופט זיך אַפּ אויפן שד'ל נישט-געוואוסטערהייט
זישעס אימלעכע מצוה,
לאַזט אים אויפצאַפלען ביטער און שווער;
אַבער צאַפל אַהין, צאַפל אַהער —
אזוי איז דער באַשער:
ביסטו אַ שד — גיי אין שדישן שפּאַן.

גייט ער אין שפּאַן,
נאָר פינצטער איז אים זייער.
ס'איז אים אַך-און-וויי,
וואָס ווייטער — אַך-און-ווייער.

בין איינמאָל שטעלט ער זיך אַנידער
און רעדט צום רבוננו של עולם אַ מידער:
נישט מיט מיין רצון
בין איך אויף דער וועלט געקומען
און נישט מיט מיין רצון
פראַווע איך וויסטן לצון.
וויי איז מיר און ווינד! אַ מויק בין איך,
שד'ישקייטן טו איך.
ווען קום איך צו זיך? ווען רו איך?
ווער טוט מיך לייטערן,
פון זינד דערווייטערן,
מיך, בידנעם רוח?
אַ שד בין איך אַ יידישער —
ווער גיט מיר תיקון?

ווען הער איך אויף עוסק צו זיין
אין שמד-שטיק, אין הלכות-נזיקין?
איידער אזוי צו לעבן, איז שטארבן כדאי'ער.
שיק דין ישועה מיר, טאטע געטרייער!

י

לאָזן מיר דעם שד אין זיין געבעט
און טוען אַ קוק צו דער שדיכע.

ס'פליט די שדיכע
איבער הייזער, ברייזער, פלויטן,
קלייבט ווייבערשע עבירות,
און פון די עבירות
וואַקסט אַן אַ מלבוש אַרום איר
ווי אַ כמארע מיט צויטן.

האַט זי שוין אַ בגד.
קומט זי, די שדיכע,
צו דוואַשע דער סעדעכע,
רוימט איר איין בסוד גדול
אזוינס-און-אזעלכס
מפּוח דער פּלה-מויד הפּתולה האַדל, —
גיט דוואַשע שמילערהייט אַ מסר;
שיקט יאַנטל, דער חתן, די תּנאים אַפּ,
און האַדל לויפט — און וואַרפט זיך אין וואַסער.
רעדט אַן די שדיכע צו שמד
די טאַכטער פון קאַפּל אַרענדאַר,
גרינמשע מיטן רויטן קאַפּ.
אין קלויסטער שטייט זי פאַרן אַלמאַר,
אין קלויסטער שטייט זי מיט איר כלאַפּ,
גרינמשע מיטן רויטן קאַפּ.

זי טשעפעט זיך צו צו אן אשה צנועה
און צעווארעמט איר פוה-המדמה.
טרעפט וואו? טאקע סאמע
אין דער מקוה, צי גאר — ביי דער צאינה וראינה.
נו, און יענע —
יענטע די פרומע, מיט די ליפעלעך די שמאלע?
איז זי דען צוליב איר נישט אנטלאפן
פון איר מאן דעם דיין מיטן יונג, דעם בעל-עגלה?

טוט זי נאך אזעלכע מעשים טובים,
גאר — עפעס נישט דאס:
עפעס האט זי חרטה.
גריין ווי א גראז,
פארראכמערט, פארצאגט,
ארפאנגעלאזט די נאז,
וואו גענעכטיקט — נישט געטאגט.

איינמאל שטעלט זי זיך אנידער
און מיט א שטים אן אַנגעשפאלטענער, א מידער,
רעדט זי צו גאט:
נישט מיט מיין רצון
בין איך אויף דער וועלט געקומען
און נישט מיט מיין רצון
טוען די עבירות מיינע שפראצן.
א שדיכע בין איך געבוירן,
שדישקייטן טו איך.
און נע-ונד ווי אין ווינט א בלאט —
ווען קום איך צו זיך? ווען רו איך?
נמאס ומאוס איז מיר די שיינע מלאכה.
די כשרע נשים בין איך מקנא —
פארוואס קומט מיר אזא שדישע מערכה?
ווי קאנען מיך די מעשים מיינע קוויקן?

כ'בין דאך א שדיכע א יידישע —
ווער גיט מיר תיקון?
איידער אזוי צו לעבן, איז שמארבן כדאיער.
שיק דיין ישועה מיר, טאטע געטרייער!

יא

א הרהור! א פליג!
מאלע א פליגעלע גיט דארט א זשומע!
נאך — פון א פליגעלע פיקן זיך וועלטן אויס
אין קדושה ווי אין טומאה.

א רעדל נאך א רעדל — א רעדל בתוך רעדל —
און אלץ איבער דעם, וואס פון הרהורים צוויי
זיינען קאפוירגעקומען שדיכע און שדל.

שד און שדיכע וויינען,
נאך בדרך הטבע
מוזן ביידע טאן
וואס ס'ליגט זיי אין דער טבע:
ווי דער ווארצל — אזוי די פרי.
נישטא קיין ברירה.

יב

נשמות אויף בוידעמס,
אין קעלערס, אין בלאטעס,
אויף שוועלן פון קרעטשמעס,
אויף דעכער פון קלויזן.

אויף אלע יארדן —
נשמות, נשמות.
ביי לידיקע פאליצעס,
אויסגעשפאנטע בוידן.

נשמות פון מוסרים,
נשמות פון מוכסים,
פון שכורע קלעזמער,
פון זינדיקע מוידן.

— — — נשמות, נשמות — — —

תחנונים פון באַלקנס,
תחנונים פון גריבער,
תחנונים פון וואַלקנס,
תחנונים פון שטיבער.

תיקון! גיב תיקון!

נשמות פאַרקריממע,
צערענקמע און לאַמע,
און אימלעכע נשמה
ווייס: דער בעל-שם איז
דער צדיק-האמת.

ביינאַכט און באַגינען
גייען די תפילות;
אין מיטן דערינען —
ישראל, פאַרנעם:
א שד און א שדיכע
זיינען מתפלל.
שדים גיב תיקון,
ישראל בעל-שם!

יג

זאָגט דער בעל-שם: איך וועל אַפּשטעלן מ'ראָד
פון עבירה גוררת עבירה —
מ'איז יאָ דאָ אַ ברירה!

אלץ, וואָס דערווייטערט זיך פון אים,
ווייל צוריק צוֹך־אים :
די וועלט געבוירט קליפות —
און איך מאַך תיקונים.

יד

שפּאַנט ער פּערד און וואָגן.
מיט דער בייטש אַ שמיץ,
מיטן אויג אַ בליץ —
פּערד און וואָגן יאָגן.
ערד און הימל פליען נאָך,
קענען נישט דעריאָגן.

צייט און שטח ווערן קליין און לויפן,
אַנמלויפן.
ווי עס שטייט : כלבוש
תחליפם — ויחלופו.

וויאַ!
ענני במרחב יה — — —

העי!
מפררו —
שטיי —

טז

אַראַפּ איז דער בעל־שם אין בראַד.

דעם שד איז גראַד
נישט שלעכט גענאַנגען אין דער קהילה בראַד :
פאַרקאַכט אַ מחלוקת אין שול,
צעאַמפּערט יידן אין באַד —
אויפגערודערט שטאַט.

נאך מחמת ס'האָט אים שטאַרק דערעסן
זיין ביטערע ראָליע, זיין פינצטערע דאָליע,
איז אים נישט איינגעגאַנגען בראָד.
וואָס טויג אים בראָד-שמאַד,
וואָס טויגן אים יידן אין באָד,
אַז ס'לעבן איז נישט ניהא? —
מוחל אַלע גליקן:
גיט אים תיקון.
אַ ישועה דאַרף ער — און אַ גיכע!

דרייט ער זיך אַרום — משטיינסגעזאַגט אַ הולך:
שוואַרץ ווי ערב-פסחדיקע בלאַטעס,
אַפגעחומרט, קוואַר,
ווי ער זאָל, אַ שטייגער, האַבן די סוכאַטעס,
און פון אַן אויגל רינט אים, און אַביסל
הינקט ער אויף אַ פיסל.

מיט צער האָט דער בעל-שם
אַנגעקוקט דעם שד.
אויפן פליענדיקן וואַגן אים אַ נעם —
און אַ יאַג העט-העט.

וויאַ!
ענני במרחב יה — —

וואוהין?
קיינ גריצע.

טז

אין גריצע ביי דער יאַטקע —
די שדיכע!
האַט אַנגערעדט צו זינד
די געשטופלטע זלאַטקע,

און ס'איז אוועק א גאנג
 (אז מע שמועסט א שדיכע — א כוואטקע), —
 נאָר ס'גייט איר נישט איין די מחיה:
 וואָס טויגן איר עבירות
 פון א זלאַטע שתחיה,
 וואָס האָט זי פון די שאלאַמויזן,
 אז טמא איז זי ווי טומאת הנידה?
 א פינצטערע, א מידע,
 שטייט זי אזוי ביי דער יאָטקע.
 וואָס טויג איר די געשטופלטע זלאַטקע?
 זלאַטקע איז א כהמה און א שמויגער —
 און זי, די שדיכע, וואָס טויג עם איר? וואָס טויג איר
 אזא דאָליע, במחילה?
 וואָס איז עם פאַר א תכלית? ווען ווערט זי שוין געהאַלפן?
 ווער פאַרנעמט איר תפילה?

— איך! — טוט א זאָג דער בעל שם.
 ער גיט די שדיכע א נעם
 אויפן פליענדיקן וואָגן, זעצט זי צו צום שד:
 איצט קוקט זיך אָן! איצט רעדט!
 קוקן זיי דאָס ערשטע מאל זיך אָן —
 און ווערן ביידע רויט ווי מאָן.

מיט די לייצעס הויך א פאָך —
 געפלוּיגן!
 יאָגן טוט דער וואָגן.
 ערד און הימל פליען נאָך,
 קענען נישט דעריאָגן.

וויאָ!
 ענני במרחב יה — —

וואוהין?
צום באגין,
וואָס פאַרנעמט זיך גרין
איבער די קאַרפּאַטן.

יז

זאַל דער וואָגן פליען! מיר'ן
זיך דערווייל פאַרנעמען
מיט די פּאַסאַזשירן.

דער שד — אין שמאַל געפּאַסטע הייזלעך,
ווי אַ קונצנמאַכער אויף יאַרדן,
שקאַציש און בייזלעך
און ס'איז אַלץ אויף אים ענגלעך.
צווישן די ציין ביי אים שיפען און זידן
ווערטלעך ווי שלענגלעך,
און ס'דאַכט זיך, אַט גיט ער אַ שפּיי
אַ לאַנגן, אַ שמאַלן,
אַ שפּיי אשר לאַ שפּייאון,
אויף אַלע בערג, אויף אַלע טאַלן,
אויף גאַר דער וועלט.

גאַר אַז ער קוקט אַזוי אויף דער שדיכע דערנעבן,
ווערט אים ס'פּרצוף צעהעלט,
ס'איז אים נישט ענגלעך, ס'ווערט אים אדרבא ברייטלעך,
ס'ווערט אים אונטערן לעפעלע זיסלעך,
ער זיצט גאַר וואוילעריש-צעשפּרייטלעך.
ער איז אויפגעלייגט און צוגלייך סטאַמעטשנע,
האַפּערדיק און געזעצט,
ווי ער וואַלט קיינמאַל קיינעם ניט געשאַדנט
און קיינמאַל נישט געלצ'ט.

און זי, די שדיכע — אַ מויד
האַלב שפּאַם, האַלב משוגעת,

א קול ווי פון א פאם,
 ברוסטן ווי די הענגלעך,
 נעגל שווארץ און היפש לענגלעך
 אויף פינגער קלעפיק און נאם, —
 נאך ווארפט זי אויפן שד א בליקל,
 אזוי גיט זיך ארום מויל א וויקל
 א שמיכל ווי א זילבערנע רויז,
 פון ערגעצוואו גיט זיך א יאווע
 און פאלט אויפן שטערן א קרויז,
 ווי ס'פאסט פאר א חוה,
 די אויגן גיבן זיך ווי דימענטן א מיניע —
 א קייסעריניע!

יח

א לעצטער פלי,

א פליק דעם נעפל דעם מאטן —
 ס'איז גריין. ס'איז פרי.
 אט שטייען די קארפאטן.

צווישן די גרעזער
 שמעלט זיך אפ דער וואַגן.
 זאגט אזוי צו זאגן
 ישראל ברב אליעזר:

שדין יהודאין,
 כ'רייניק אייך פון שלאקן.
 כ'בין אייך מזווג
 און בין אייך מתקן.
 ווינט, זיי מזחל, לויף נאך די מלבושים!

לויפט דער ווינט און ברענגט.
 ווארפט דער שד זיין שדיש מלבוש,

טוט זיך איבער — אויס מגושם!
(סוד פון די לבושים).
נאָר וואָס דען? לעת-עתה
איז ער פאַרט קיין מענטש נישט — אַלץ נאָך שדעוואַמע.
טוט זיך איבער אויך די שדיכע און ווערט נתעלה
די אות-רגע:
נישט קיין שדישע מעגעגע —
אַ כלה.
נאָר וואָס דען? לעת-עתה
איז זי פאַרט קיין מענטש נישט — אַלץ נאָך שדעוואַמע.
זאָגט דער בעש"ט: איר האָט געהאַט יסורים
און גאַרנישט געקאַנט מאַכן,
ווייל אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.
נעם איך און איך גיב אייך בחירה!
איר דאַרפט נאָר ביישטיין איין נסיון —
ווערט איר פאַרמענטשט, איר ביידע אירע.
אויף בחירה שטייט די יצירה,
דערפאַר קאָן אַ הרהורה-עבירה דער מינדסטער,
ער מעג אויסזען ווי קליין און ווי נאַריש,
מאָכן וועלמן גאַנצע פינצטער,
און פאַרקערט, די מינדסטע מצוה
איז די וועלמן מרעיש.
הפּלל, באַם איר וועט נאָר דעם נסיון ביישטיין,
וועט דער זכות אייך ביישטיין
און איר וועט ווערן מענשנקינדער שמילע און זיסע —
לא ירעו ולא ישחיתו.
אַי, באַשערט?
באַשערט איז גאַרנישט ווערט.
דער מוז — מוז נישט: נעם דעם גור און צערייס אים
מיט דיינע מעשים.

יב

ס'האָבן די שדים אויפן בעש"ט געקוקט
ווי אויף אַ פלאַ:
אַ געוויקסיקער בוים,
און זיין באַרד די פריילעכע, די העלע —
אַ צייטיקע פרי.
ווי גוט איז צו זיין אַזאַ מענטש,
אַ מענטש איבער גורל און גזירה!

און ס'האַט רב ישראל געשריבן פאַר זיי
תנאים אייגנס פאַרפאַסטע,
און האַט דעם זמן החתונה באַשטימט,
און דערווייל מיט די פאַרקנסטע
געקנעלט:
לאַ תנאף, לאַ תגנב, לאַ תרצח —
אַזוי-אַ פירט זיך,
וועט אייך גוט זיין אויף דער וועלט.

ב

פיר ביימער אַלמע, באַלעכאַטישע,
האַלטן-צו אַ בלעטערדיקע חופּה
אַ גרין-קאַרפאַטישע.

אַ קליפּה שוואַרץ ווי פּעך
ליגט דעם חתן צופוסן.
מאַכט רב ישראל: צעברעך!

אונטער דער חופּה
גיט מיטן פּוס אַ טופּע
דער חתן.
ס'גיט די קליפּה ווי אַ שלאַנג אַ שיפּע —
אויס! צעטראַסקעט די קליפּה!
שמחה וששון!

די קארפאטן מאנצן
פארצייטישע קאנטראדאנצן.

כא

אויף סטרונועס בלאנקע שפילט א קוואל.
אן אויסלענדישער אויסטערלישער פויגל
העלפט מיט א שאל פון מעטאל.
א ווינט, וואס איז אויסגעווען אלע וועלטן
(אזא אקאזיע מאכט זיך זעלמן).
קומט און בלאזט לעילא ולעילא
אויף א נישט-ערדישער כלי.

ס'קומען און פרייען זיך א גרויס געפריי
באשעפענישן אלערליי
פון די מעשיות רבא-בר-בר-חנא'ס.
א פיקהאלץ זאגט בדחנות.

מיר'ן טאקע ברענגען דא א מוסמער,
ווי פיקהאלץ, דער ברחן דער באוואוסטער,
האט מיט גרויס טארראם
געמאכט ס'געגראם:
כלה'שי, כלה'שי, לאך!
רב ישראלטשע האט געטאן א וואילע זאך.
ער איז געווארן א מחותן
פון לאפיטומן —
גאנצע צוויי שטיק.
פיק-פיק!
מיט מזל, מיט גליק,
מיט יואל-קעצעלעם מוזיק.
א חתן א בחיר, א כלה אן אנטיק.
גאט זאל באגליקן
און די צוויי אנטיקן

זאלן זיך נישט פיקן —
 ונאמר: פיק-פיק!
 ס'א מצוה צו דערפרייען
 חתן-כלה אין צווייען.
 ס'א מצוה לשמח,
 אפילו אז דער גראם
 האט נישט קיין טעם
 און האט נישט קיין ריח.
 איידער ארומגיין זויער,
 ווי א ליטוואק א בעזדעטניק,
 איז גלייכער אנפילן אן אויער
 מיט גראם און שטראם און מאך מיר א לעטניק.
 עצבות איז פון די מתנגדישע מעשיות!
 קום איך
 דארומעך
 און זאג: שור פור ומפליא לעשות.

ס'איז געווען אזוינס און אזעלעכס!
 ער וואלט אזוי אפגעגראמט מתושלחם
 ימים-ושנים,
 ווען נישט דער בעל-שם וואלט זיך צעשכח'ט
 מיט א לאכעדיק פנים:
 כ'לעבן, האסט דאס וואויל געמאכט.

האט פיקהאלץ דערפון גרויס הנאה געהאט
 און ס'האט אים דער עולם געמאכט א וויזואט.

כב

די חתונה-געהאטע פארשוניגען
 האבן געטאן ביי דעם וואסערקוואל וואוינען.
 מאכט זיך א מעשה און אין די בערג
 פארבלאנדזשעט א ייד א סוחר.

א לעצמן פלאקער גיט דער מערב
 און עפעס ווי א בלויזען רויכער —
 נאכט אין די קארפאטן.
 טאפט דער ייד דעם טייסטער מיט דוקאטן.
 ער טראכט פון ווייב און קינדער
 און האפט צום בורא, אז אם ירצה-השם באגינען
 וועט ער דעם וועג צו א ישוב געפינען.
 אפגעדאוונט מעריב, זעצט ער זיך אוועק
 אונטער א בוים נישט ווייט פונעם קוואל,
 טראכט פון ספנת-דרכים
 און ס'פאלט אים איין א טייערער מאמר חז"ל
 (מחמת דער ייד איז א תלמיד חכם).
 הכלל,
 ווי ס'פאר-פאלק דערזעט אים —
 ווערט ביי זיי אין בלוט א זאווערוכע.
 שוין לאנג נישט געניזוקט, לאנג געהאט מנוחה, —
 צעברענט זיך אין זיי מער נאך ווי אמאל
 די שדישע יוכע.
 וואס דער בעל-שם האט געלערנט — פארגעסן!
 צוריק אין רשות פון נישט-גוטן!
 ווי הינט אויף א יארד
 שנאפן ארום דעם ייד
 די לאפיוטן.
 די חברה'מאנטע רוימט אים אויפן אויער טויזנט זאכענישן,
 אזעלכע מיני גלוסקייטן, פוסטיקייטן, לאכענישן,
 רעדט אים אן צו אן עבירה,
 ווי אמאל פוטיפר'ס ווייבל דאס שיינע.
 המפיל, — פרואווט ער מורמלען, — חבלי שינה...
 עס העלפט נישט — עס ברענט מיט נקבה.
 דער שד, ווידער, רוקט זיך צום טייסטער —
 עס שמעקט מיט גנבה.
 ער דארף געלט אויף כפרות, נאר ס'פארשאפט אים נחת,
 וואס יענער וועט בלייבן א בעמלער אין לאכעס.

שרייט דער ייד : געוואלד ! איז עס דעם שד נישט נחא,
מאכט ער צום ווייב :
לאמיר באגיין איבער אים א רציחה.

רציחה גאר ? די שדיכע דערלאנגט זיך א דערמאן —
און זאגט : רציחה ? חס ושלום !
אויך דער שד דערלאנגט זיך א דערמאן
און טרייסלט זיך אפ ווי פון א ביזון חלום.
חס וחלילה, חס וחלילה !
זיי פאלן דעם ייד צו די פיס,
גיסן ביטערע טרערן און בעטן מחילה :
רב יוד, זייט מוחל ! שיר נישט עובר-געווען
אויף לא תנאף, לא תגנב, לא תרצח.
איר ט'זיך
נעכאך דערשראקן, גאר — אבי גובר-געווען
דעם ביטערן נסיון,
אבי נישט געקומען צו קיין ביזון ...

כ'בין מוחל, — מאכט דער ייד, און אין שלעפערקן קאפ
באמבלט זיך דער מאמר וועגן שדין יהודאין.

ס'באפאלט אים א שמייכל מיט א שלאף אינאיינעם.
די שדיכע פארוויגט אים ווי א מאמע א געטרייע,
דער שד איז זיך מחיה,
און א שלאף מיט א שמייכל א רואיק-ריינעם
באפאלט אויך זיי א רגע שפעטער.
די לבנה גיט הויך אין די וואלקנס א קלעטער
און שמייכלט צו זיך לאנגע נאכטיקע שעהן :
וואויל ווי די וועלט —
ביגעשטאנען א נסיון.

כג

דער ייד כאפט זיך אויף פארטאג.
א ווינט א געווירציקער טוט א יאג,
איבער די קארפאטן גיסט זיך א גלאנץ.
גאנץ דער טייסטער, די אברים גאנץ...
גארנישט געדענקט ער! אין פרישן פארפרי
גיסט ער די נעגל אפ מיט קוואל-וואסער
און מורמלט די ברכות. אן ער מיט א זי
שטייען אויף פון דער ערד דער קילער, דער טוי-ווייסער,
און גיבן אים שמייכלענדיק א צי
ביי דער פאלע: הערט אויס, רב ייד!
איר וועט אן אונדז פארקריכן קיין ריגע.
וועלן מיר ווייזן אייך דעם וועג.
מיר ווייסן; מיר זיינען היגע.

קוק זיי נאר אן!
עפעס קאן זיך דער ייד נישט געבן קיין רעכטן
דערמאן:
זיינען, דאכט זיך, שדים געווען ערשט נעכטן.
אצינד זעען ביידע ווי מענטשן אויס —
און אַזעלכע לייטישע דערצו!

ג,
ס'איז מן-הסתם געווען א חלום...

און ער גייט מיט זיי אַוועק לחיים ולשלום.

כד

פון מעזביזש קומט צוגאסט
דער בעל-שם — א לייכטנדיקער, א צעלאכטער:
קינדער, וואס מאכט איר?
נעמען זיי דערציילן: דא איז א סוחר געווען —

מאכט ער:
כ'ווייס אלץ... צווישן גומס און שלעכטס בוחר געווען —
און איר זייט בזכות זה געווארן פארמענטשט.

און ער נעמט און ער בענטשט:
לעבן זאלט איר, קינדער, אין גרויס אהבה.
דיך וועל איך רופן אדם
און זי זאל הייסן חוה.
איר זאלט זיך רואיק יערן,
מיט קרייטעכצער זיך שפייזן,
און אז איינער וועט פארבלאנדזשען
זאלט איר דעם וועג אים ווייזן.
די, וואס בלאנדזשען, גיט אַ שאַמן,
זייט ווי ביים קוואל דער בוים!
און נאָר נישט עצבות, נאָר נישט עצבות —
ברוך השם יום-יום.

כה

כך הוה.
די פארמענטשטע שדים, אדם און חוה,
האַבן געלעבט ווי דער בעש"ט האָט געבאַטן.
אַרויסגעריסן דעם ביסן ביים שמן!

און ימים-נוראים, יאָר ביי יאָר,
פלעגט תפילה-טאָן די פארמענטשטע פאָר:
נאָם, פאַרהיט געדאַנקען,
זיי זאלן נישט פאַרקראַנקען,
קייַן שדים נישט געבוירן —
און ברעך דעם גזר פון גורל!

און איד, אַ ייד פון ישראלס רעשט,
וואָס אין גראַס און לויפנדיקע ציילן

טו איך דאָס דערציילן,
מקנא בין איך יענער צייט,
ווען ס'האַבן שדים נאָך געהאַט אַ בעש"ט.

אַצינד — ווער קאָן די שדים-מחנות ציילן?
און וואו נעמט מען אַזא בעש"ט,
וואָס זאָל די שדים היילן?

.1948

ש מ ו א ל ר א ש - מ ד י נ ה

א

זעקס יאָר האָט גע-זונד'עוועט אַוורעמל,
אַן אַרעם-בחור פון מדינת פּוילן,
געוואָנגלט פון איין קהילה צו דער צווייטער,
גענעכטיקט אין פאַרוואַרלאַזטע הקדשים,
ביימאַג אַ בעטל-האַנט געשמרעקט, און פּלוצעם, —
אין הקדש, אויפן גאַס, צי אויפן וועג גאָר,
ביימאַג, ביינאַכט, וואו-ווען עס זאָל נישט טרעפן, —
אויף דער ערד אַ וואַרף-זיך מיטן פנים,
ווי אַ שטיין, וואָס עמיץ האָט געשליידערט;
באַלד דערנאָך, אין קראַמפּעניש צעכוואַליעט,
ווערט דער שטיין, דער גוף זיינער, אַ שלאַנג —
און עס רעדט אַרויס פון אים אַ רוח.
דער רוח שרייט און לאַכט און פּראַוועט חזק,
רעדט גראַבע רייד און שפּעט פון אַלץ וואָס הייליק.
ער רופּט-אַן נעמען, שעלט מיט טויטע קללות
די, וואָס ער רופּט אָן, און גאָר איין נאַמען
צערמלט ער און ווערט דערביי פאַרטראַכט,
שווייגט אַ מינוט — און ווידער: חנה ... חנה ...
ער צערמלט ווי אַ קינד דעם נאַמען חנה,

ער קושט אים, ער האלובעט אים. נאָר ס'דויערט
נישט לאַנג און ווידער רעדט ער גראַבע רייד
און לאַכט און שרייט און שפעט פון אַלץ וואָס הייליק.

אזוי זיינען אַריבער אַ יאָר זעקס.
אָוורעמלען האָט פון אַרט צו אַרט דער רוח
געטריבן, ווי אַ ווינט אַ כמאָרע. עפעס
האָט ער געהאַט אין זיינען מיט זיין טרייבן.
ווען סוף-בל-סוף געבראַכט האָט ער אָוורעמלען
קיין ניקלסבורג, אין מערן דער מדינה,
האָט הויך אַ לאַך געטאַן דער רוח: „איצמער
וועל איך בפני עם ועדה האַלטן
מלחמה מיט דעם טרייבער פון דיבוקים,
דעם שמייליקן מקובל מוישקע פרעגער.
מי יך וועט נישט אַרויסטרייבן דער חכם!
איך וועל אים ווייזן, אַט דעם הויכן פלאַקן
מיט די באַרשטן-כרעמען, אַט דעם קנאַקער
מיט דער פורים-באַרד, דעם זאַק מיט פסוקים
אַט-אַ-דעם, דעם כניאַק מיט די השבעות —
איך וועל אים ווייזן! פלאַצן וועט ער, מוישקע,
און אַ קרענק וועט ער פאַרטרייבן מיך פון דיר,
אָוורעמל-שוועמל, וורעמל-לעקיש-כערל!“

ווען אָוורעמל איז קיין ניקלסבורג געקומען
און איז אָוועקגעפאלן אויפן מיטן מאַרק
און ס'איז צענויפגעלאָפן זיך אַן עולם
אויפן ביזן וואונדער — איז ר' משה פרעגער
גראַד פאַרכייגעגאַנגען. שמעלט ער אַפּ זיין גאַנג,
גיט צו און הערט די ווערטער פון דעם רוח.
הויכט אַן דער רוח זידלען אים, ר' משהן,
מיט רייד געמיינע און מבלבל'ע. שטיי אויף, —
רופט אים ר' משה צו אָוורעמלען. — ליג! —
איז הויך דער רוח גוזר.

— כ'וועל דיר העלפן

זיך אויפצושטעלן, — זאגט ר' משה, בויגט זיך
פון זיין הויכעניש אַרונטער (ס'איז ר' משה
א משכמו־ומעלה'דיקער ייד)
און שטעלט אַוורעמלען אויף. דער רוח צאַרנט.

צוויי אויגן שוימיק־גרינע האָט אַוורעמל,
ווי ים־כוואַליעס, און ליפן זאַפטיק־פולע
ווי ביי אַ מיידל (ס'רופט אים טאַקע ב ת ו ל ה
דער בייזער רוח).

נעמט ר' משה פּרעגער

דעם בחור אויספּרעגן. דערציילט ער ווי ער הייסט,
און אז פון פּוילן קומט ער, וואַנדערט שוין זעקס יאָר
(זעקס יאָר שוין נישט געלייגט קיין תּפּילין — וויינט ער —
זינט ס'האָט מיין לייב פאַראומרייניקט דער רוח),
און אז ער וואַגלט, ווייל דער רוח יאָגט אים,
און אז דאָס חיות עקט זיך אים. עד מתי?
ראַטעוועט מיך, רבי! — רופט אַוורעמל,
און ר' משה נעמט אים קוקן אין די אויגן
ווי מען קוקט פון דרויסן אין אַ פענסטער.
ער בליקט, דער רוח שווייגט — און אלע שווייגן.
ער גיט דערנאָך אַ שאַקל מיטן קופּער
פון זיין שטאַרקער באַרד, ווי ער וואַלט עפּעס
אַראַפּגעטרייסלט, און דערלאַנגט אַ זאָג
האַלב צו זיך און האַלב צום עולם יידן:
צוויי וועלטן דאַרף מען ראַטעווען — אַן עולם מלא,
וואָס האָט אַ גוף, און נאָך אַ וועלט, וואָס האָט נישט
קיין גוף קיין אייגענעם און האָט באַזעצט זיך
אין אַט דעם בחור נעבעך.

נעבעך־שמעבעך, —

האָט אויפגעלאַכט דער רוח, אויף אַוורעמלען
זיך אַ וואַרף געטאָן מיט ווילדן פּוּח,

און ווידער ליגט אַווערעמל אויף דער ערד
און ס'רעדט פון אים און ס'ניבול-פה'ט פון אים. ר' משה
הייסט אים דערווייל אַוועקטראַגן אין הקדש
און זאָגט: איך וועל צונויפרופן אַ בית-דין.

ב

אין ניקלסבורג אין הקדש הינטערן אויוון
איז געלעגן, אַ פאַרפייניקטער, אַווערעמל.
דער רוח האָט אים אָנגעטאַן יסורים
נאָך מער ווי תמיד, אים געצופט, געריסן,
זיך איינגעשרויפט אין אים, גענאַלט, געעגעכערט —
און נאָדלדיק כיכיקעט: „רעבע... שמעבע...
מיון לעקיש וויל, דער שמעבע זאַל אים העלפן...
ס'איז דיר נישט גוט מיט מיר, דו לעקיש-בער?
כ'האַב דאָך דיך ליב ספנות“...

טעג און נעכט

האַט אָפגעמוטשעט זיך אַזוי אַווערעמל,
ערשט זע נאָר, זע, ווער ס'גייט אַלץ: ס'איז אין הקדש
אַריינגעקומען — פון אַן עולם יידן
באַגלייט — דאָס בית-דין, וואָס ר' משה פּרעגער
האַט צענויפגעשמעלט, געטריי זיין צוואַג.
ר' משה פּרעגער, דער יודע ח"ן,
שפּאַנט בראש. אַן שהיות גייט ער צו
צום הינטערנאויוון, וואו עס ליגט אַווערעמל,
און אינעם נאַמען פון דעם בית-דין איז-ער
דעם בייזן רוח מתרה: על פי דין
באַדאַרף מען וואַרענען. טאָ גיי מיט גומן
אַרויס פון אַט דעם בחור פּמר אַברהם,
און זיי נישט מזיק קיינעם ביים אַרויסגיין,
נישט ייד, נישט גוי, נישט זכר, נישט נקבה.
באַקלער זיך און פאַרשטיי, אַז אַט דער גוף
געהער נישט דיר. דו טאַרסט אין אים נישט וואוינען.

און מיין נישט, אז מיר זיינען דיינע שונאים.
 פארקערט: איך, משה פרעגער, בין אין נאָמען
 פון בית-דין דיר מוֹדיע, אז כ'בין גרייט
 דיר טובות טאָן, באַס דו טוסט געהאַרען.
 אז נישט — וועט מען פאַריאַגן דיר מיט שוּפּרוֹת!
 גלויב מיר, איך מײַן דיין טובה. די התראה
 איז וויסן נאָר דיין גוטס. דו דאַרפסט נאָר זאָגן
 דיין נאָמען און דעם נאָמען פון דיין מאַמען —
 און כ'בין מכטיח: זאָגן וועל איך קדיש
 נאָך דיר און טאָן פונדיינעטוועגן תפילה
 און לערנען תורה אויך פון וועגן דיר
 און פאַסטן צוליב דיר אַ יאָר אַ גאַנץ —
 חוץ טעג ווען ס'ווערט קיין תחנון נישט געזאָגט —
 און טאָן וואָס נאָר אין מיין רשות, פּדי
 דיר העלפן נאַכדעם ווי דו וועסט אַרויסגיין.
 ווייל גרויס איז דאָס רחמנות אויפן בחור —
 דו האַסט פאַרכאַפט זיין גוף — און אויך אויף דיר איז
 ס'רחמנות גרויס. איצט ענטפער: נעמסטו אַן
 די התראה?

אויפגעשפרונגען איז

דער רוח. שטייט אַוורעמל אויף די פּים
 און ס'חוקט הויך אַרויס פון אים: „דו מוישל,
 איך בין דיר מתרה, דיר און דיינע יידן,
 דו זאַלסט מיט גומן אַפלאָזן אונדז ביידן.
 אַדוּני כניאַק, זיי וויסן: כ'בין געקומען
 נישט פּדי צו הערן דיינע שמוותים,
 נאָר דיר צו זאָגן וואָס דו ווייסט נישט. הער-זשע:
 ס'האַלט שמאַל מיט דיין רב גאַט! מע קאַן נישט זאָגן —
 ער איז פאַרען, נאָר ס'איז ווי נישט געווען.
 וויבאַלד עס זיינען דאָ אַזעלכע טמאים
 ווי איך — איז ער, דיין גאַט, נישטאַ ממילא.
 פאַרען און פאַרט נישטאַ. פאַרשטייסט, ר' צאַץ?

פון מיין פארפאן-זיין איז געדרונגען זיין
יא-נישט-פארפאן-זיין. וועמען גייט דאס אן
וואס ער איז דא, אז ס'איז אזא מין דאעכטן,
וואס לאזט פארפאן-זיין מיך און אל מיינסגלייכן?
באנעמסטו וואס איך האב דיר דא געזאגט,
צעשמאלצענע יום-כיפור-ליכט דו איינע?"

א שוידער האט ארומגעכאפט דאס בית-דין,
געשוידערט האט דער עולם. נאך ר' משה
האט אויסגערופן הויך אין בית-דינים נאמען:
מיר האבן דיר געגעבן א התראה.
און איצט זיי וויסן, אז אם ירצה השם,
דאנערשטאג, ב' שבט, וועט אין דער ניי-שול
א השבעה פארקומען.

ווי הויך

ס'איז נישט געווען ר' משה, איז ער דאסמאל
געווארן, דאכט זיך, העכער נאך ווי תמיד.
ס'איז ארויסגעלאפן עפעס ווי א בליץ
פון הינטער זיינע ברעמען די געדיכטע
און ס'האט געגליט דאס קופער פון זיין בארד.
מיט שנעלע פעסטע טריט איז ער ארויס
פון הקדש, און נאך אים דאס בית-דין; צווישן
די דיינים האט זיך אנגעזען באזונדערס
דער מופלא ר' צבי סג"ל (ס'איז דער רב פון שטאט,
ר' דוד אפענהיים, דער גרויסער גאון,
וואס מצודתו פרושה אויף גאנץ מערן,
געווען אין פראג גראד, אין דער עיר-הבירה,
פון צרכי-ציבור וועגן). נאכגעגאנגען זיינען
הקצין ר' יצחק-זעקל, און ר' יהודה לייב
ב"ר משה, און ר' וואלאף ב"ר זלמן פיששוויף,
און ר' דוד ב"ר אליקום, און ר' יצחק העלשויער,
און ר' יששכר-בער ב"ר שלמה פאלק,
און נאך פון די חשובים און נכפדים.

נאך די ראשים איז ארויס דער עולם
יראה'דיק און שמיל. עם האם דער רוח
זיי נאכגעשיקט א נאדלדיק געלעכטער,
א ווארף געטאן אונרעמלען אויף דער ערד:
אונרעמל-שוועמל-פיפערנאטער, לייג דיך — —
און לאנג נאך, לאנג נישט אויפגעהערט צו לאכן.

ג

דערווייל האט ס'בית-דין זיך גענומען וואקלען.
מיט א טענה איז ארויס דער דיין,
דער מופלא ר' צבי-הירש המכונה סגל.
וויבאלד דער רוח איז אזא עז-פנים,
אזא מחרף-ומגדף, אזא מויל,
וואס רעדט געמיינהייט, אזא ווילדער פופר,
אזא מין טרייפער שם-רשעים-ירקב —
קאן טרעפן, אז עם זאל קיין זאך נישט העלפן,
נ, וועט דאך ארויסקומען א חילול.
דערגיין וועלן ערלים די געשיכטע —
און לאכן פון אחינו בני ישראל:
ס'האט זיי אין זאק אריינגענארט א רוח,
געזינדלט און געשנידלט און געפירה'ט
אויף וואס די וועלט שטייט — און די יידן זיינען
געבליבן מיט א נאז, אומזיסט געשמניעט...
היינט וואס-זשע דארף מען עם אינגאנצן? מילא,
וואלט דאס געווען א רוח סתם — איז אנדערש.
ס'איז אבער נישט אזוי. געהערט דיבורים?
געזען א מינות? איז נישט גלייכער לאזן
דעם פחור ווייטער גיין און זיך נישט מישן? ...
וואס קאן מען טאן? אויב גאט, דער רופא חולים,
וועט אים נישט אויסהיילן — איז דאך מסתמא
אזוי באשערט. מע דארף נישט קיין התראות,

אויך קיין נידויים נישט. מע דארף דעם בחור
 אוועקשיקן פון ניקלסבורג... דאס בית-דין
 איז גרייט געווען צו געבן זיין הסכמה
 אויף ר' הירש דינס רייד און ס'האט געהאלטן,
 אז בית-דין זאל אויס בית-דין ווערן. אבער
 ר' משה פרעגער האט זיך אויפגעשמעלט אין גאר
 דער הויכקייט זיינער און געזאגט אזוי:
 מזרי ורבותי, ס'איז דער בחור
 א טייער קינד — וואס איז ער נעבאך שולדיק?
 איך האב אריינגעקוקט אין זיינע אויגן,
 ווייס איך: ער איז ריין. ער וועט נאך קענען
 פרומע דורות אויפשטעלן, אויב ס'וועט
 דער רוח אים צורו לאזן. והשנית:
 מע דארף אויך אים מתקן זיין, דעם רוח,
 און ציטערן פאר מינות איז קיין קונץ נישט.
 דער אויבערשטער — ער וויל, עס זאל, פביכול,
 דער מענטש אים העלפן. נישט סתם זאגן: גאט,
 דער רופא הולים, וועט — אויב ער וועט וועלן —
 זיך שוין מרחם זיין... ניין, ניין, ר' הירש.
 מע זאל אייך פאלגן — וואלט מען נישט באדארפט
 קיין צדקה טאן, הלילה; כלוין א קרעכץ טאן:
 „בטחון זאלסטו האבן, ארעמאן,
 אין בורא-עולם; ס'וועט דיר גאט שוין העלפן.
 און טאמער נישט — וואס קאן מען טאן? מסתמא
 ביסטו נישט ווערט, צי ס'איז אזוי באשערט"...
 ניין, ס'האט דער אויבערשטער געמאכט אזוי,
 דו זאלסט, פביכול, אויסלייגן פאר אים
 דאס געלט פון צדקה. און דאסזעלבע איז
 מיט יעדער זאך. לייג אויס פאר אים, בן-אדם,
 אויף אט דער וועלט, דעם עולם העשיה,
 און קומען וועט דערנאך דער גרויסער חשבון —
 ס'וועט דיר פאררעכנט ווערן... אפיקורסות

האַט גאַט דאַרויף באַשאַפֿן, אַז ווען ס'קומט
 צו דיר אַ נצרך, זאַלסטו אים נישט שיקן
 צוריק צו גאַט, וואָס שיקט אים צו צו דיר.
 דו דאַרפסט זיך דענסמאַל נוהג זיין אַזוי,
 ווי ס'וואַלט קיין פֿורא נישט געווען, חלילה.
 דער פּחור דנן, אברהם פון מדינת פּוילן,
 איז ערגער ווי אַ נצרך. העלפן מוז מען
 אַן טענות. פּנגע, ווידער, חילול —
 איז גאַר קיין חשש נישטאַ, ר' הירש. פאַרקערט:
 מע וועט מקדש-זיין גאַטס נאַמען.

— אפשר

זייט איר גערעכט, — זאַגט שוואַך, מיט אַ האַלב מויל
 און עפעס ווי דערשראַקן, ר' הירש דיין. —
 איך ווייס נישט. נאָר צי שמעלט איר נישט צופיל
 אויף זיך, ר' משה? ס'האַט גערעדט דער רוח
 אַזעלכע רייד ... אַזעלכע רייד ...

מיט פעסטקייט ענטפערט אים ר' משה פרעגער:
 איז אַדרבא, זאַלן אַלע זען,
 אַז ס'ד השם ליראיו — ס'ענטפערט איבער
 דער אויבערשטער די סודות פון זיין מאַכט
 צו די, וואָס פאַרכטן.

ס'האַט שוין נישט גערעדט מער

ר' הירש דער דיין; האַט געפילט אַ פּחד
 סיי פאַרן רוח, סיי פאַר אים, להבדיל,
 פאַר ר' משה פרעגער: ס'איז דאָך עפעס
 אַ ייד פון די, וואָס גאַט אַליין פאַרפלאַנצט
 אין יעדן דור ... אַ צעדער פון לבנון ...
 און אפשר האַט ר' הירש, ר' צבי-הירש סגל,
 נאָך מער געשראַקן זיך פאַר זיך אַליין?

ר' משה'ס שמעל, זיין זיכערקייט אין זיך
און זיין אמונה און דער מילדער פֿוח,
וואָס האָט אי צאַרט, אי גבורה'דיק געשלאָגן
פון יעדער תנועה זיינער, יעדן בויג, —
האָט אַלעמען באַוועלטיקט. איז געבליבן,
אַז דאָנערשטאָג, אס-ירצה-השם, ב' שבט,
אין ניישול, ווי ס'האָט אָנגעזאָגט ר' משה
דעם רוח דאָרט אין הקדש, וועט מען טאַקע
בלי-נדר מאַכן די השפּעה. בלייך
געשמייכלט האָט ר' הירש, ווי זיך צו שטאַרקן,
געשאַקלט מיטן קאַפּ און שטיל געמורמלט:
פאַרפאַלן ... מילא, נו... זאַל זיין אַזוי ...

ד

דאָנערשטאָג, ב' שבט, שנת תיור-נון-וואָו,
איז קאַפּ אויף קאַפּ געפאַקט די ניי-שול. קצינים
און אַלופים זעט מען און אויך יחד
פון אַ גאַנץ-יאָר; פול דאָס עזרת-נשים —
און אַלע אין דער שול, דאָס בית-דין אויך,
הענגען מיט די אויגן אָן ר' משהן,
וואָס טיילט זיך אויס מיט מלכות'דיקן וואַקס
(ממש ווי עס שטייט וועגן דעם צדיק:
פתמר יפרח), מיט דעם פרישן קופּער
פון זיין שטאַרקער באַרה, און מיט דער נאָז,
וואָס איז אַ מין עמודא דאמצעיתא
צווישן אויגן — יודן צוויי, וואָס פּלאַמען:
אַ יוד פון רעכטס, אַ יוד פון לינקס. דער עולם
פאַרהאַלט דעם אַטעם. קעגנאיבער אַרון-קודש,
אויפן אַלמימר, הענט און פים געבונדן,
ליגט אַוורעמל. עפעס שווייגט דער רוח
ווי ער וואַלט געוואַרט. עס וואַרט דער עולם,
עס וואַרט די לופט, עס וואַרטן אויך די לייבן

אויפן פרוכת. ליכט זיינען געצונדן —
זיי ווארטן. וואס וועט טאן ר' משה פרעגער
אין נאמען פון דעם בית-דין? ס'ארט תפילות
וועט ער דעם עולם הייסן זאגן? די השבעה —
ווען הויבט ער זי שוין אן?

ס'גייט צו צום בחור

ר' משה, קוקט אריין אים אין די אויגן,
ווי מען קוקט פון דרויסן אין א פענצמער,
און די השבעה הויבט ער אלץ נישט אן.
ער חזרט איבער וואס ער וועט אלץ טאן
פון דעם רוח וועגן.

ר' משה

אויב דו פאלגסט

און גייסט ארויס מיט גוטן, אן חרמות —
וועל איך די מידת רחמים אויף דיר וועקן.
איך ווייס דאך, אז דו האסט זיך אויסבאהאלטן
אין אט דעם גוף, ווייל ס'לוערן אויף דיר
אין דרויסן מחנות פארכצומע און בייזע.
נון, טרייבן וועל איך זיי פון דיר, די מחנות,
מיט תורה, תפילה און הענייתים, אויב
דו וועסט פארלאזן אט די פרעמדע דירה,
דעם גוף פון אט דעם בחור, פון אברהם
פן אימע. זאג: וואס ווילסטו פון דעם בחור?
וואס פאר א שלעכטס האט ער געטאן דיר, וואס דו טוסט אים
יסורים אן? מיט וואס האט ער געזינדיקט?

דער רח

פרעג, משה, ביי דעם גאט דיינעם, וואס איז
פאראן און נישט פאראן. ער קאן יסורים
נישט אפשטאפן! דו ווייסט פארוואס? דערפאר,

וואס גרעסער זיינען זיי פון אים. אט האסמו
א ראיא: אין דעם ארט, וואס הייסט מסתרים —
האב איך אמאל געלערנט — זיצט ער, וויינט ער...
אט ווי ס'פלעגט זיינען איבער מיר מיין חנה... הייסט עס,
די פיין איז גרעסער — דו פארשטייסט, צי נישט? —
איידער דיין גאט! וואס ווייסטו פון יסורים,
דו פיסום-קטורת דו? אין צענטן גלגול
וועסטו, דו פשמים-ביקס, נישט קענען וויסן
א טויזנטסטל אפילו פון דער פיין,
וואס ברענט מיך. פלאקן הייליקער, איך ווער
אזוי געפייניקט, אז איך מוז ממילא
פייניקן פון מיין זייט! ווען איך פייניק
דאס פשרע טינפת'ל, ס'אורעמל,
דאס שמענדריקל מיט בתולה'דיקע ליפן,
ווערט מיין געפייניקט-זיין אביסל גרינגער.
נישט פאר קיין גיהנם-מחנות האב איך מורא,
נישט פאר חבלה'ניקעס — נישט פאר זיי.
וואס איז מיר זייער גיהנם-שמענעס? כ'פיף
אויף זייער שמענעס ווי אויף דיין שמאנאנ'דעס.
צענויפגעיאגט א סטאדע כניאקעס... בית-דין!
זאג זיי, אז כ'זועל נישט ענטפערן זיי קיינעס...
זיי מעגן ריידן צו דער וואנט... איך קען נאר דיך...
דו הערסט? נאר דיך... איז וואס-זשע זאגסטו, שמוישל?...
דער גיהנם, וואס אין מיר און נישט מחוץ מיר,
צי קאנסטו מיך ארויסנעמען פון אים,
דו שמ'ע הייליקע, דו צדיק-שמאדיק?
ווער דארף דיין תורה, תפילה, תהלים, תענית?
וועסט געבן א תקנה מיר? אט דו
וועסט מיר א תיקון געבן, הא? וואס ווייסטו?
מעוות לא יוכל לתקון — איז געזאגט
אויף מיר, אויף שמואל-מערדער ראש-מדינה.
כ'בין שמואל ראש-מדינה, כ'שמאם פון פוילן,

און ביילע איז מיין מאמע, ימח שמה,
און כ'האב מער פשעים וויפיל האָר ס'פארמאָגן
די בערד פון אלע ייִדן דאָ אין שול.

ר' משה

אזוי? ביסטו געווען, הייסט עס... איך מיין:
זייט איר געווען אַ ראש-מדינה... נו,
באדארף מען דאָך אייך אירצן... פאַרט געווען
אַן אדם חשוב... זאָגט-זשע מיר, ר' שמואל —

דער רוח

וואָס פאַר אַ רעב בין איך ביי דיר? כ'בין שמואל רשע,
שמואל מערדער, שמואל ימח שמו.

ר' משה

ר' שמואל ראש-מדינה, זייט נישט, כ'בעט אייך,
ביי זיך אזוי געפאַלן. מחמת יאוש
איז דאָ אין אייך אַ דאָכטעניש, ר' שמואל,
אַ דמיון, אַז ס'איז אַלץ שוין, אַלץ פאַרפאַלן.
נאָר זעט, ר' שמואל, — אדרבא, זעט:
אַט רעדט איר דאָך מיט שנאה פון זיך גופא,
איז דאָך אַ סימן, אַז ס'איז נאָך פאַרצן
אַ תרופה, אַ תקנה אייך פאַר אייך.

דער רוח

וואָס אַפגעטאָן איז אַפגעטאָן אויף אייביק.
עס וועלן מיר נישט העלפן דיינע תפילה/כלעך
און די תעניתים/לעך. וואָס ביסטו קעגן מיר,
דו משה? אַ פאַרשמונקען שמו-זית'ל
אַקעגן פעסער עיפוש'דיקע פעסט.
מיין קלענסטע זינד וואָלט דיר גענוג געווען, דו פּטלן.

צו תשובה'נען א לעבן. וואלסט דין גאט
 דעם קאפ פארוויינט. צוערשט האב איך אין דמיון
 געלאזט זיך וואוילגיין גארנישט אויף קאטאָוועס, —
 טרייף בלוט האב איך געהאט פון אנהויב אן —
 איך בין דאך ביילעס תכשיט — ימח שמה —
 א פרומע יידענע מפלומרשט, נאר אין רשעות
 איז נישט געווען איר גלייכן, — יא, אין דמיון,
 אין דמיון האב איך אפגעטאן צוערשט
 די ווילדסטע זאכענישן, און דערנאך —
 בפועל ממש. קענסטו דען די זינד
 פון דמיון, משה? ווייסטו וואס דאס איז,
 דו צידקות'דיקער דראַנג דו?

ר' הירש דיין

וויי, אז וויי

די אויערן וואס הערן דאס! גענוג!
 ר' משה, צייט צו מאַכן די השבעת.

ר' משה

אט באַלד, אט באַלד, ר' הירש. אט נאָך אַביסל.

ר' הירש דיין

מע טאָר דאָך גאָר נישט הערן וואָס ער רעדט.
 ס'איז דאָך אַ מקום-קדוש. זייט מיר מוחל,
 ר' משה, נאָר — מען טאָר דאָך נישט, מען טאָר נישט!

ר' משה

נישט אַזאָ מין טומאה, אז די קדושה
 זאל דאַרפן צימערן פאַר איר.

ר' הירש דיין

ער איז מטמא

דעם אוויר דאָ.

איך בין מיט מיינע רייד

די לופט צוריק מטהר. והשנית:
צו מאכן די השבעה ווי ס'געהער צו זיין,
באדארף מען וויסן פרטים. רעדט, ר' שמואל.

דער רוח

איך פייף אויף דיר מיט די השפעות דיינע,
דו מצוה-קלייבער דו! איך בין געקומען
מיט דיר מלחמה פירן. ביסט א צדיק,
באווייל דיין בלוט איז לאקשן-יויך. זיי וויסן,
אז כ'תאב א צדיק אט אזא ווי דו
געהייסן הרגענען... אוי, חנה, חנה...
(א רגע איז דא שטיל געווען דער רוח,
דערנאך האט ער א קרעכץ געמאך אזוי,
אז ווענט האבן געציטערט און א סקרוך
איז אריבער אלע לייבער). ביילע,
מיין מאמע, איז געווען דיין היפור, חנה...
ווען נישט דאס מאמעלע... מיין טאמע איז געווען
א באנק-קוועטשער, אן אפגעשלאגענע הושענא,
א שבעה-נקיים-זיצער און א קראצער,
א ווייס-איך-דארטן... יונג איז ער געשטארבן —
אבער זי — ס'אלמנה'לע — אהא!
דאס ביילעשי! זי האט דאס טרייפע בלוט אירם
אין מיר אריינגעגעבן — און דערנאך פסדר,
דאס גאנצע לעבן, מיר דאס בלוט גערייצט,
געהעצט: טו דאס, מיין זון, טו יענץ! גיי העכער!
דו קוק נישט אויף קיין זאך... ביסט ראש מדינה...
אז ימח-שמה זאל זי דארט זיין! איך ווייס נישט,
ווען דער טויט האט זי געפאקט און וואו זי שמעקט,
נאר געוויס איז זי א בייזער רוח
ווי דער תכשיט אירער... תקיפות און להכעיסקייט —
עס האט מיט זיי מיין דמיון זנות געטריבן,

געבוירן תאוות, וואָס דו ווייסט נישט זייער נאָמען,
 שמיליקער אש-יצר וואָס דו ביסט,
 און כ'האַב די תאוות נאָכגעגעבן אַלע,
 און ס'מאַמעלע האָט אַלץ געוואוסט — און גאַרנישט ...
 אדרבא... אָבער חנה... חנה...
 (א שמילשווייגן און ווידער יענער קרעכץ,
 וואָס שיקט אַ סקרוך איבער די לייבער). משה,
 לאַז מיך אַרויס. איך וויל צוריק אין הקדש.
 וועסט סיי-ווי-סיי נישט פֿועלן ביי מיר —
 אומזיסט די טרחא. כ'זאָג דיר בלויז אויפסניי,
 אזוי, אז אַלע זאָלן הערן, אז דיין פֿורא
 איז אזוי גוט ווי נישט פֿאַראַן. איצט בין איך מיד,
 איך קאָן מער נישט...

ר' משה

איז מאַכט מען די השבעה.
 אז וויי, אז וויי, ר' שמואל ראש-מדינה,
 אז אַך און וויי! מיט ביזן וועט איר מוזן
 אַרויסגיין פֿון הפחור פֿמר אברהם
 פֿן אימע. ס'וועט אויפסגוואַלד די עדה-קדושה
 מיט מיר בראש פֿאַריאָגן אייך — און ס'וועלן
 די שוואַרצע מחנות זיך צו אייך אַ נעם-טאָן
 און ס'וועט קיין סוף נישט זיין צו אייער עונש.
 גייט איר אַרויס מיט גוטן — וועל איך זען,
 אז משפּט'ן זאָל אייך דער הימל און נישט זיי.

דער רוח

די שוואַרצע מחנות קאָנען מיך אזוי נישט פֿייניקן
 ווי כ'פֿייניק זיך אַליין. נישט מחמת מורא
 פֿאַר זיי בין איך אַריין אין דעם אַוורעמל.

ר' משה

איך ווייס. איר האָט געזאָגט. דורך אַפציען פֿון זיך
 צו אים אַביסעלע יסורים — ווערט אייך גרינגער.

נאָר וואָס, מ'שטיינמ געזאָגט, פאַר אַ ישועה איז עס?
לאָזט מיך אייך מתקן זיין, ר' שמואל,
איר זאָלט דעם הימלס עונש קאָנען אויפנעמען —
און וועט איר אויפנעמען דעם הימלס עונש
וועט סוף פל סוף זיין רעכט.

דער רוח

רעכט-שמעכט! ווער דאַרף דאָס?

ר' הירש דיין

ר' משה פּרעגער —

ר' משה

כ'זויים, ר' הירש. אַט באַלד.
אַט נאָך אַ רגע, פּית-דין. נאָך אַ רגע.
אַ רגע, יודן. אפשר פאַרט...

דער רוח

כ'בין מיד...

ר' הירש דיין

איז טאַקע איצט די בעסטע צייט.

קולות

די בעסטע צייט איצט.

ר' משה

שאַ, שאַ, ר' הירש. אין נאָמען פון דעם פּית-דין:
אַזוי ווי ס'איז שוין שפּעט און אויך פּדי
ר' שמואל זאָל זיך קאָנען איבערלייגן,
בין איר, רבּותי, מכריז ומודיע,
אַז מירן אַפּלייגן דעם ענין אויף אַ וואָך,
אויף קומענדיקן דאַנערשטיק; אין אַלט-שול דאַסמאַל,
אין אַלט-שול, זאָג איר. צוליב אַ מעם פּמום.

ר' הירש דיין

דאס בית-דין איז נישט מסכים. איצט, שוין איצטער!
בלאד אויפן אָרט! אָן שתיית!

קולות פון דיינים

— אדרבא —

נאָר אז ר' משה פרעגער זאָגט —

ר' משה ווייס —

ר' הירש דיין

ס'איז דאָך אַ גרויל... דעם רוח'ס רייד... רפּותי,
ווילאָנג דער שיעור צו בעטן זיך ביים רוח?

קולות פון עולם

מאָקע... וווילאָנג דער שיעור?

דער רוח

אהא, איר זעט?

ער בעט זיך גאָר ביי מיר, דער מוישקע צדיק!
נאָר גאַרנישט. אז עס ווילט זיך אייך — איז מילא.
בלאָזט, יידעלעך, און שופר'ט און מאַכט קונצן.
איך הער אייך ווי דעם טראַק. כ'זעל נישט אַרויס.

ר' הירש דיין

כ'האָב דאָך געזאָגט, ר' משה... כ'האָב געוואָרנט...

דער רוח

אהין אָדער אַהער. איר ווילט זיך נאַריש מאַכן —
טאָ בלאָזט געזונטערהייט און מאַכט זיך נאַריש.
אז נישט — הייס, משה, אויפבינדן אַוורעמלעך
און לאַמיד גיין.

ר' משה

רבותי, איר זאלט וויסן,
אז פאם דער רוח וועט ארויס מיט גוטן
און האבן א תקנה — וועלן רחמים
נתעורר ווערן איבער פל-ישראל
אין מערנלאַנד און ס'וועט מורנו ורפנו
הרב ר' דוד פועל זיין אין פראַג
טובות און ישועות.

אַלע

אַמין.

ר' משה

וואַרום רחמים

דערוועקן רחמים.

דער רוח

וואַרום רחמים, זאָגט ער,

דערוועקן רחמים... ניקלסבורגער טפּש!

ר' משה

בלייבט אזוי. אם ירצה השם אין אלט-שול,
דאָנערשטיק, ט' שבט. און איר דערוויל, ר' שמואל,
באקלערט אייך. האָב קיין מורא נישט, אברהם
פן אימע. האָב קיין מורא נישט, מיין זון.
דו וועסט, אם ירצה השם, נאָך לייגן תפילין
און זיין אַ ייד מיט יידן גלייך.

אָורעמל

הלוואי!

רבי, הלוואי! איך בענק אזוי נאָך תפילין,
נאָך אַ יידיש וואַרט —

ר' משה

איך ווייס, מיין זון.

עס וועט שוין רעכט זיין.

דער רוח

תפילין-בענקער! שמענדיק!
בתולה! קום אין הקדש! שנעלער! ריר דיך!
ביסט דאך שוין, קעלבל, אפגעבונדן! קום — — —

ה

ס'האט ביז צום צווייטן דאָנערשטיק דער רוח
געפייניקט מער ווי ווען-עס-איז אַוורעמלען,
אים שיר נישט ראָד-געבראַכן, זיינע גלידער
געהאלטן ווי אין גליענדיקע צוואַנגען
און זיי געריסן ווי מען רייסט אַ צאַן.

נאָר צווישן פייניקונג און פייניקונג פלעגט ווערן
דער רוח מער ווי ווען-עס-איז פאַרשטילט,
גלייך אַפגעשוואומען וואַלט ער אויף מחשבות
ווייטע און איינזאַמע ווי אויף אַ שיף —
און איינמאַל האָט אַוורעמל אים געהערט
אַרויסריידן מיט פאַרכטיקייט און צאַרטיקייט,
פון ווייטעניש און שטילעניש אַרויס,
דעם נאַמען פון רב משה פּרעגער: יינגער
האַט זיך דערפילט אַוורעמל אויף זעקס יאָר —
צוריק ס'בר-מצוה-יינגל. ס'האַט אויף אים
אַ יאָג געטאַן מיט ניגון פון הפּטוּרה,
ווי מיט אַן ערב-פּסח-זוינט אַ פרייען;
אַ שמעק געטאַן האָט מיט רצועות פּרישע,
וואָס שניידן זיך אַריין אין יונגן אַרעם,
און ס'האַט דאָס אויג אַ שפּריץ געטאַן מיט טרערן
אַזעלכע האַסטיקע און פּריילעך-גרינגע.

ס'איז ביז צום צווייטן דאָנערשטיק ר' משה
געזעסן אַפגעשפּאַרט ביי זיך אין חדר
(בלויז שבת איז געווען ביי אים אַ מנין).

געמאכט יחודים לאנגע און צירופים,
 געמורמלט תפילות, קיינעם נישט געזען,
 צו קיינעם נישט גערעדט. פון צייט צו צייט
 פלעגט ער פון שטילעניש ארויס, ר' משה,
 ארויסריידן צו זיך: ברוך השם, עם העלפט —
 ער בעסערט זיך... עם זיינען דורכן חדר
 געפלויגן שמות הייליקע, געפלעמלט,
 און ליכטער האבן זיך פון העט, פון אויבן,
 שטיל געצויגן דורך ר' משהס באַרד
 אין דינע, העלע, צימערדיקע פעדעס.

1

דאָנערשטיק, ט' שבט, איז קאָפּ אויף קאָפּ געפאַקט
 די ניקלסבורגער אלט-שול: די אלופים
 און קצינים, און די יידן פון אַ גאַנץ-יאָר,
 ישיבה-לייט — און פול די עזרת-נשים.
 געקומען דאָסמאָל אַ פאַר פריצים אויך:
 געהערט — און ווילן זען. ר' צבי-הירש דיין
 האָט זיך געשראַקן, האָט געמענהט: „ניין,
 מע דאַרף די שררות מדהת-זיין מיט עפעס
 אַ וואוילן תירוץ — ס'קאָן נאָך, חס ושלום,
 אַרויסקומען אַ חילול. ווייל דער רוח
 איז עפעס — שדים ווייסן וואָס! געהערט
 אַזעלכע רייד? געזינדיקט גאַר אין דמיון,
 דערנאָך בפועל ממש... המ... נישקשה,
 נישקשה פון אַ דמיון!... אַזאַ רשע!
 אַזאַ... געשמייכלט האָט ר' משה פרעגער:
 „וואָס אַרט עם אייך? אַט זאַלן אויך ערלים
 גאַט'ס וואונדער זען. בהן שלי, ר' הירש,
 כ'בין אייך מבטיח: ס'וועט נישט זיין קיין חילול —
 פאַרקערט, ר' הירש, פאַרקערט...“

איצט ווארטן אלע

און פון דערווארטונג ברענט די לופט אליין.

אויפן אלמיסר קעגן ארון-קודש

ליגט, א געבונדענער, אוורעמל.

ס'ציט צונויף

די ברעמען, האלב אין שרעק און האלב אין רוגזא,

ר' צבי-הירש דיין. אויב ר' משה — טראכט ער —

וועט ווידער אפשלעפן מיט דער השבעה

און וועט דעם רוח ווידער לאזן טענה'ן,

ווער ווייס, צי ער, הירש דיין, האלט עס אויס?

שוין דארט, אין הקדש, ווען עס האט דער רוח

גענומען דבר'ן — האט ער דערשפירט,

אז עפעס גייט אויף אים... און זינט דער רשע

האט אויסגעזאגט, אז תחילת האט זיך אלץ

ביי אים אין דמיון אנגעהויבן — פילט ער,

אז ער איז קראנק. עס טריפט א דינער גיפט

צו אים פון רוח'ס ווערטער. תמאות-נעורים

פארשאטענע, פארשאטנטע, דערשטיקטע,

דערוועקן זיך אין אים. דער פוח-דמיון

האט אים געפייניקט יונגערהייט — אלץ הייסט!

געמאלט האט אים דער דמיון טויזנט זאכן,

דערגאנגען אים די יארן, אים געטאן

אין טויט אריין, געבונדן אים, פארשלעפט

אזוינער אלדי וויסמע הרי-חושך,

געהייסן אים הוליאנקעס פראווען, שפאמן

פון אלץ וואס הייליק, קריכן איבער וועלדער

מיט פת ליצנים, זוכנדיק א קרוין

אין שווארצע היילן... ס'האט זיך דאס געטאן!

וואס האט ער דען נישט דורכגעזינדיקט דענסטמאל?

ווער קאן דען אויסרעכענען אלע תומאות?

ספנת נפשות! איינמאל האט דער דמיון

געהייסן אים באגנב'ענען אן עושר:

אוועקרויבן ביי אים אין דער מחשבה
 א פעסל גאלד... דערנאך האט ער געבראכט אים
 צו אן אשה זונה, וואס האט נאקעט
 געווארט אויף אים אין ווייטע פרובים,
 אויף אים מיט די מתנות, די תכשיטים,
 וואס ער האט איינגעקויפט פאר איר אט טאקע
 פאר יענעם אנגערויבטן גאלד... דערנאך
 האט ער געזינדיקט מיט דער אשה זונה,
 און טאמער איז דאס ווייניק, האט דער דמיון
 געבראכט פון די שווארציארן א מין לין,
 וואס ער האט אפשלעגן געוואלט די אשה,
 זי צונעמען פאר זיך... איז ער געווארן
 אזוי צעיאכמערט, אז ער האט דעם לין יענעם
 גענומען און געהרגעט... האט ער, הייסט עס,
 אין דער מחשבה עובר שוין געווען —
 אז אך און וויי — אויף דעם לא-תרצח אויך,
 נישט נאר אויף דעם לא-תגנוב און לא-תנאף.
 אזוי האט אים פארפירט דער דמיון זיינער —
 נאר, דאנקען גאט, ער האט זיך ווי א ליוב
 געשטארקט אין גאט'ס עבודה, האט געשלעפט
 דעם דמיון, דעם מנוול, אין בית-מדרש —
 אהערצו טאקע, אין דער אלט-שול... לאנג
 געשלעגן זיך מיט אים... אט האט דער דמיון
 געשלעפט אים, הירשן; אט האט ער צוריק
 געשלעפט דעם דמיון, א געבונדענעם... די תורה
 האט אים גערעטעוועט — און סוף-כל סוף
 האט ער דעם דמיון אויסגערויכערט. ווען נישט דאס,
 ווען נישט די תורה, — ווען קאן וויסן, ס'ארע מעשים
 ער וואלט עס אפגעטאן. ער וואלט געוויס
 פארלוירן ביידע וועלמן. ווייל די טבע
 פון דמיון איז, אז פריער הויבט ער אן
 מיט דער מחשבה... נאכדעם נעמט ער שטופן

צו מעשים... אַט אזוי איז דאָך געווען
 מיט אַט דעם שמואל ראש-מדינה טאָקע...
 אמת, דעם שמואל'ן האָט נאָך דערצו
 געשטופט זיין מאַמע, די מרשעת... אַבער דמיון
 איז אַ שטופער — איינער אין דער וועלט!
 געלויבט דער אויבערשטער: ער האָט באַצייטנט
 אַלין אָפּגעהאַקט... פאַרגעסן האָט ער לאַנג
 די חטאות נעורימדיקע מעשות, אַבער איצטער,
 זינט ס'האָט ר' משה איינגעשפּאַרט זיך דווקא
 מתקן זיין דעם רוח אַט-אַ-דעם,
 פילט ער, ווי ס'קריכט אויפּסניי צו אים דער נחש
 (אין ספרים שטייט דאָך טאָקע — ווייס ר' הירש —
 אַז דער שלאַנג יענער, וואָס האָט פאַרפירט
 דאָס ערשטע פאַרל, איז געווען דער דמיון).
 ווען ס'ווייס ר' משה פּרעגער אַט די מעשה —
 וואַלט ער דערבאַרעמט זיך אויף אים, דעם דיין,
 און אויפּגעהערט צו פּראַווען די תיקונים...
 געוואַלד! וואָס טוט זיך דאָ? געוואַלד! געוואַלד!

הירש דיין קוקט זיך אום. אַ קאַלטער שווייס
 באַשלאַנגט אים און ער צימערט. ניין, אין זיך בלוז,
 אין זיך אַליין האָט ער געשריגן גוואַלד —
 ס'האָט קיינער נישט געהערט, הלילה... סיידן
 ר' משה... ווייל ר' משה קאַן דערהערן
 אַז אַ געוואַלד אַפילו, — אַ געשריי,
 וואָס איינער שרייט אין זיך... ס'איז גוט ר' משהן,
 וואָס נסתר איז אים נגלה, וואָס אַלין ווייס ער
 און קיין שום שמורעם וואַרפט אים פון די פיס נישט...
 שאַ, עפעס הערט מען אַלין נישט קיין השבעה...
 דער רוח רעדט... און ווייכער איז אַצינד
 דאָס קול זיינס... מילדער, אומעטיקער עפעס...
 ר' משה אירצט אים אַלין און רופט אים רב... דאָס וויל ער
 אזוי-אַרום אים אויפהויבן, אים שענקען

אביסל חשיבות אין די אייגענע אויגן,
ווייל רשעות נעמט ביים שלעכטס-טוער אוועק
דעם פב'וד, וואָס אַ מענטש באַדאַרף צו האָבן
פאַר זיין אייגענעם צלם-אלקים.
צוריק געשמועסט: ס'איז דאָך נישט קיין מענטש,
ס'איז דאָך אַ רוח בלויז... וואו האָט אַ רוח
אַ צלם-אלקים? ר' משה אָבער,
ר' משה זעט דעם מענטש אין אים... אַזאַ-מין
פעל-רהמים! האָט אין זיך ממידות קונז...
ורחמיו על פל מעשיו... שאַ, גענוג, —
מאַכט דאָ ר' הירש צו זיך אַליין, צו זיינע
רעיונות, — לאַמיר הערן וואָס זיי ריידן...

דער רוח

— — — בין איך אַריין אין אים, אין דעם אַוורעמל,
בעווייל ער כאַפט דעם אַנבליק פון מיין חנה'ן...
אַריין און פייניק אים, ווי כ'האַב געפייניקט
מיין ווייב, מיין טויב, מיין חנה... זי איז יונג
געאַנגען פון דער וועלט... וואו ביסטו, חנה?
איך טרעף זי נישט אין ערגעץ... צווישן ריינע
און העלע מזו דיין וואוין זיין... (אַ הפסקה.
דער רוח שווייגט אין טרויער).

ר' משה

רייד. איך הער.

דער רוח

ווילסט הערן, משה? הער זשע... הערט, ר' משה...
די שווייגער, ס'הייסט די מאַמע מיינע, ביילע,
האַט פיינט געהאַט מיין חנה, איר די טריט
געברענט, פסדר קעגן איר געהעצט מיך,
בלבולים אויסגעטראַכט אויף איר... און איך —

איך האָב געגלויבט און נישט געגלויבט; געפייניקט
 האָב איך מיין חנה סיי-ווי-סיי... דו ווייסט?
 איר ווייסט, ר' משה? כ'ויל אייך עפעס זאָגן...
 וואָס מער איך האָב געווינדיקט און פאַרבראַכן —
 אַלץ מער האָב איך געפייניקט זיך אַליין;
 וואָס מער איך האָב געפייניקט זיך אַליין —
 אַלץ מער האָב איך געפייניקט זי, מיין חנה,
 מיין טויב... פּדי עס זאָל מיר ווערן לייכטער...
 דאָס זעלבע, וואָס איך טו איצט מיט דעם בחור,
 מיט דעם אַוורעמל... כ'האָב איר אויך דערציילט
 די שוואַרצע סודות מיינע... אַלע סודות
 דערציילט, געהאַט הנאה זי צו זען
 פאַרבלאַסט, פאַרצאַפלט און צום טויט דערשראָקן...
 אַזויפיל לויטערקייט אין איר געווען,
 אַז כאַטש איך פלעג איר קערפער זיין מטמא
 ווי ס'קאָן אַזאַ ווי איך — איז אין מיין ווייב
 געבליבן ריינע פתולה'דיקייט. כ'פלעג
 מיט שפּאַט זי רופן: פתולה... ווי אַוורעמלען...
 איך האָב זי גוואַלדיק ליב געהאַט, ר' משה,
 מיין טויב, מיין חנה... סיי-ווי-סיי, מיר ביידע,
 דאָס מאַמעלע און איך, דער מאַמעס פרי,
 מיר האָבן זי געפייניקט... איך — פון ליבשאַפט,
 וואָס איז געווען ווי גליענדיקע שנאה,
 און זי, דאָס מאַמעלע — פון גאַלע שנאה,
 וואָס האָט געגליט ווי ליבשאַפט... איינמאַל האָט
 נישט אויסגעהאַלטן חנה... האָט פאַרקלאַנט זיך
 פאַר אים, דעם שווער מיינעם... דעם רב... איר טאַטן...
 אַזאַ ווי דו געווען... ווי איר... אַ צדיק...
 נאָר אַן די רחמים אייערע, ר' משה...
 מידת-הדין... און ווען איך בין דערגאַנגען,
 אַז אַלע מיינע סודות האָט זי, חנה,
 דערציילט דעם שווער מיינעם, דעם רב, איר טאַטן,
 און כ'האָב געוואוסט: קאַפּירשווימען זעט אַלץ.

האַט זיך צעכושעוועט מיין דמיון: כ'האַב אין דמיון
פאַרפייניקט אים צום טויט... דערנאָך, ר' משה,
האַב איך אַ גוי געדונגען — און ער האָט,
דער גוי, פאַרנאַרט איר מאַטן אין אַ וואַלד
און מיט אַ האַק צורעכטגעמאַכט... מיין יוכע
האַט אויפגעקאַכט נאָך שטאַרקער... גניבה, גזילה, ניאוף,
וואָס נישט... און איצט — רציחה אויך... אויב יא,
אויב שוין רציחה אויך — איז ביז צום סוף!
איך דאַרף צו חנה'לען קיין גוי נישט דינגען...
און ס'העצט דאָס מאַמעלע און העצט און העצט...
ס'האַט אַלץ געברענט אין מיר... איך האָב מיין חנה'ן
פאַרסמט... דו הערסט? ... איר הערט, ר' משה פּרעגער?
פאַרסמט...

ר' משה

רעדט ווייטער... כ'הער אייך, ראש מדינה.

דער רוח

נאָך גוט, וואָס ס'האַט קיין קינד מיר נישט געגעבן
מיין חנה... כ'וואַלט געוויס אויך ס'קינד געממית'ט —
אזוי האָט אַלץ אין מיר געפלאַקערט... ממת'ן
האַב איך געוואַלט דאָס מאַמעלע... געזוכט זי
און נישט געפאַקט... עס האָט זי דער שוואַרציאָר
אָוועקגענומען ערגעץ... אויפן בידעם
בין איך אַרויפגעלאָפן... ס'האַט אַ שטריק
געמאַכט צו מיר אַ סוף... נאָר ס'איז פאַראַן דען
אַ סוף, ר' משה? ... זעסט דאָך, כ'בין אַ רוח
און פייניק זיך און פייניק דעם אָוורעמל,
מיין צווייטע חנה... זאָג זשע... זאָגט: איז שייך
צו ריידן נאָך דעם אַלעמען פון גאָט?

ר' שמואל... צי, ר' שמואל ראש מדינה...
 אפילו איר, — באטראכט זיך נאָר, ר' שמואל, —
 אפילו איר האָט ליב האַבן געמוזט...
 מע מוז דאָך עפעס מאַן מיט יענער אהבה,
 וואָס גאָט האָט איינגעפלאַנצט אין אַלע וועלטן...
 איז אַדער מען דערהויבט זי צו איר שורש,
 און דענסטמאַל איז זי קודש-הקדשים,
 אַדער מען פאַרשלעפט זי, חס ושלום,
 אין טיפעניש פון קליפות... נאָר אויך דאַרמ,ן
 אין תהום פון די קלקולים, איז זי ענלעך
 צום שורש... מיט יסורי אהבה שטראַפּט זי,
 די אהבה פון דעם בורא... אשר יאהב
 השם יוכיח... און אַזוי, להבדיל
 אַלף אַלפי הבדלות, ווערט דער קלקול
 פון דער אהבה — אויף אַן אַנדער שטייגער —
 אויך אַ שטראַפּ: יסורי-אהבה פון דער קליפה...
 די שטראַפּונג, וואָס דו האַסט געשטראַפּט דיין חנה...
 עס איז דער סוד פון זה לעומת זה...
 דער עצם שורש אַבער בלייבט דערזעלבער:
 די אהבה... יא, ר' שמואל ראש-מדינה...
 אַט האָט איר זי גענומען, די נשמה,
 וואָס גאָט האָט אייך געגעבן, און פאַרשליידערט
 אין סאַמע תהומא רבא פון די קליפות,
 נאָר הערט, ר' שמואל, וואָס איך בין דערגאַנגען:
 איר שורש איז אַ הויכער גראַד...

דער רוח

ר' משה...

איך האָב געמיינט: מלחמה וועל איך האַלטן
 מיט אייך... ערשט ס'איז פאַרקערט גאָר... דער נצחון
 איז אייערער... איצט ווייס איך שוין, פאַרוואָס
 מיך האָט געצויגן גראַד אַהער, צו אייך,

צו אייך, ר' משה פרעגער... איך האָב פריער
געמשפּט וועדליק זיך — איצט קלער איך אַנדערש:
איך משפּט וועדליק אייך, ר' משה פרעגער!
אויב ס'איז בנמצא אַזא מענטש ווי איר —
איז גאָט פאַראַן בפּועל ממש.

ר' משה

הערט איצט

די תפילה, וואָס כ'בין גרייט פון אייערטוועגן
אַריינפלעכטן אין מיין שמונה-עשרה. גרינגער
וועט אַנקומען גאָט'ס משפּט אייך, ר' שמואל,
אויב איר וועט וויסן, וואָס און ווי איך בעט
פון אייערטוועגן.

דער רוח

כ'וועל זיין שמיל — און הערן.

ר' משה

„אַב הרחמים, האָר פון די פאַרגעבונגען!
דו ביסט דער באַרעמהאַרצעדיקער מלך,
וואָס טוט מיט די באַשעפענישן גנאָד.
איך שטיי פאַר דיר אין תפילה און איך בעט דיר,
לפנים-משורת-הדין זיך צו באַגיין
מיט שמואל ראש-מדינה, וואָס זיין רוח
האָט אויסבאַהאַלטן זיך אַ האַלב טויז יאָרן
אין קערפער פון אַברהם, זון פון אימע.
זיין דין מאַך לייכטער, גאָט פון רחמים, וואָרן
ער הערט נישט אויף צו משפּטן זיך גופא,
און אויב ער האָט געטאָן אַמאָל אויך גוטס —
געדענק עם אים פאַרוואָר. און זיי מצמצם
פּביכול דיין ידיעה וועגן אים
און זיינע פשעים! דו, וואָס קיין שום זאָך
איז נישט פאַרהוילן פון פאַר דיר, באַפעל

דעם וויסן דיינעם וועגן אים: ווער קלענער,
 פארטונקלט ווער, פדי עם זאל מיין חסד
 איבער מיין דין זיך שטארקן... גאט פון רחמים,
 דו האסט דאך די ידיעה דיינע איינמאל
 מצמצם שוין געווען בשעת יצירה,
 פדי דער מענטש, דאס ווערק פון דיינע הענט,
 זאל קענען בחירה האבן. וואס זשע האט עם
 פאר א באטרעף ביי דיר צו מאכן קלענער,
 צו מאכן מינדער ווי? ס'ק דיין ידיעה,
 דיין וויסן וועגן שמואל ראש-מדינה?
 פארנעמער פון געבעטן, יושב תהילות!
 זאל פון מיין תפלה אויסבינדן א קרוין
 סנדלפון, און אין סוד פון די תיקונים
 זאל ליכט אריינדריינגען אין יענע קליפות,
 וואס שמואל ראש-מדינה האט געבוירן
 מיט זיינע מעשים-רעים. גאט פון רחמים,
 מיט רחמים לייטזעליק אונדז אלע, אלע,
 די לעבעדיקע ווי די אפגעשוידטע. זאלן
 באוויליקט זיין די ווערטער פון מיין מויל
 און ס'דאכטן פון מיין הארצן, גאט מיין פעלז
 און מיין דערלייזער. דער, וואס פירט-אין שלום
 אין הויכקייטן און טיפענישן אלע,
 זאל ברענגען פרידן איבער אונדז און איבער
 כל ישראל. אמן".

אלע

אמן.

דער רוח

ווי מיר...

איך קאן אזויפיל חסד נישט פארטראגן...
 אזויפיל ליכט — און אויפאמאל! ... ר' משה,
 איך בעט אייך: איצט פארהאלט מיך נישט א רגע

און הייסט די שופרות בלאזן... כ'וועל ארויס
און וועל נישט מויק-זיין קיין ילוד אשה,
נישט ייד, נישט גוי, נישט זכר, נישט נקבה...
כ'וועל דורך אורעמלס פוס-פינגער ארויסגיין
און דורכהאקן אין מזרח-וואנט א שפאלט —
מאכט די השפעה — כ'בעט אייך — — —

ר' משה

איך פארשטיי.
אזוי גראד וועט זיין לייכטער דער ארויסגאנג...
אזוי וועט אייך זיין גרינגער... גוט, ר' שמואל...

ר' הירש דיין

נו, סוף-פל-סוף... מע וואלט באדארפט מיך פאלגן
און באלד פון אנהויב אים נישט לאזן ריידן...
אצינד... אצינדער איז שוין אפשר שפעט...

ר' משה

פאר וועמען?

ר' הירש דיין

ס'הייסט — פאר וועמען? איך פארשטיי נישט.

ר' משה

איר וואלט פארשטאנען, ווען איר וואלט געוואוסט,
אז איך פארשטיי...

ר' הירש דיין

אז איר — — א שטייגער וואס?

ר' משה

מ'עט ריידן דערפון שפעטער. נישט געזארגט.
נאר נישט געזארגט, ר' הירש.

דער אלטער דיין
האקט אפ, פארקריכט אין שטילשווייגן דערשראקן ..
ער ווייס ... ר' משה ווייס ... און אין רמזים
האט ער גערעדט, כדי נישט צו פארשעמען ...

ז

און ס'האט זיך אנגעהויבן די השבעה.
ביי זיבן ספרי תורות און ביים שאלן
פון זיבן שופרות אויפאמאל, האט עולם
געזאגט די תפילות, וואס ר' משה פרעגער
האט זיי געהייסן זאגן. ס'האט ר' משה
די ווערטער פון דעם אויסטערלישן נידוי
געזאגט מיט אזא וויינענדיקער שטים,
אז יעדער איינער האט געהאט א הרהור-תשובה.
עס האבן מיטגעוויינט די ווענט פון אלט-שול.
און פלוצלינג ...

דער רוח

א יישר-כוח אייך, ר' משה פרעגער ...
אורעמל, זיי געזונט און זיי מיר מוחל ...
אז דו וועסט נעמען זיך א ווייב, אורעמל,
און ס'וועט דאס ווייב געבוירן א בן-זכר,
טו מיר א טובה, גיב נאך מיר א נאמען ...
איך גיי צום דין זיך שטעלן ... כ'וועל נאך אפשר,
נאך לאנגע, לאנגע לייטערונגען, האבן
די זכיה זיך צו טרעפן מיט מיין חנה'ן
און איר מחילה בעטן ... חנה ... חנה ...
איך גיי צום דין ... איך גיי צו גאט ... איך גיי ...

דערהערט האט זיך אין שטילקייט פון דער אלט-שול
א שטארקער פאך — ווי פון א ווינט ... דערנאך —

א האסטיק דרילעווען אין וואנט ... מ'האט לאנגע יארן
געווין אין דער מזרח-וואנט א שפאלט
א קיילעכיקע, גרויס ווי א מטבע,
דורך וואנען ס'איז ארויס מ' שבט תנ"ו
דער קראנקער גייסט פון שמואל ראש-מדינה.

**
*

אזורעמל

הייסט אויפבינדן מיר, רבי. טאנצן וויל איך.
כ'וויל טאנצן, יידן. ס'איז מיר גרינג. כ'בין איך,
בלויז איך אליין. איך בין צוריק פר-מצוח.
צו דרייצן יאר איז ער אין מיר אריין,
פאראומריינט מיין געביין, פארשווארצט די טעג מיר,
אין מיר זעקס יאר געגיהנמ'ט ... טאנצן וויל איך...
און וויינען וויל איך ... רבי...

ר' משה

וואס, מיין קינד?

אזורעמל

איך האב פארגעסן עברי ...

ר' משה

כ'וועל דיך לערנען...
און גאט וועט געבן, וועסט נאך זיין א למדן
און לערנען אנדערע, מיין זון...

און ס'איז אזורעמל
אין ניקלסבורג געבליבן. ער האט דארטן
חתונה געהאט. פארשטייט זיך, אז ר' משה
האט געהאלטן ערלעך אלע זאכן,
וואס ער האט דעם רוח צוגעזאגט. מע דארף נאך
דערציילן, אז עס האט ר' משה פרעגער

שטיל, בסוד, פדי שלא לבייש,
 געגעבן אַ תקנה אויך דעם דיין
 אויף זיינע חטאות נעורים — אין דער אַלט-שול,
 אויף יענעם אַרט טאַקע, וואוהין ר' הירש
 פלעגט אין די יונגע יאָרן זיינע שלעפּן
 דעם דמיין זיינעם, צווינגען אים צו תורה,
 נאָר ס'פלעגט נישט אַלעמאַל דער דמיון ווערן
 באַצוואונגען... ניין, נישט אַלעמאַל... אַ סכרא,
 אַז יענער טעם-כּמום פון ר' משהן,
 בעת ער האָט די ניי-שול אויף דער אַלט-שול
 פאַרביטן, איז אויך ערגעצוואו געווען
 פאַרבונדן מיט דער מעשה-אין-א-מעשה:
 די מעשה מיט ר' הירש דעם אַלטן דיין,
 ר' צבי-הירש סגל, וואָס צוליב דעם רוח
 זיינען אים געקומען אין זפּרון
 דער טירוף און די נאַכטיקייט די גאַרע
 פון אַ חטאות-נעורידיקן דמיון,
 פּדי צו קריגן פון ר' משה פּרעגער
 אַ שטילן דרך-אגב'דיקן תיקון,
 אַ תיקון אַ פאַרבאַרגענעם, פאַרבונדן
 מיט דעם אַפענעם. אַזוי איז תמיד:
 איין קלקול שלעפּט אַ צווייטן, באַך שלעפּט באַך,
 און איין תיקון איז מתקן עפעס נאָך.

די פארבארגענע אַסיפה

(א פאעמע אין דיאלאג)

די ראם פאר דער דאזיקער פאעמע האָב איך גענומען פון מיין פאטערס „כינוסם של נסתרים“ (געדרוקט געווען אין „בדרך“, אַ וואָר מעווער העברעאיש וואָכנבלאַט). — די פיגור פון דעם פשטן איז טיילווייז מאַדעלירט אויף דעם וואָרשעווער אַלעקסאַנדער פּאַליטור, אַ העכסט-מערקד ווירדיקן מענטש מיט שטאַרקע העל-זעערישע נטיות, אַ פריער פאַרפוילישטן, דערנאָך צוריקגעקערטן ייד. (פרטים וועגן אים — אין מיין ברודער אלחננס בוך: אין אַ ליטעראַרישער שטוב).

נאַראַטאָר

קהילות פלעגן אויסשטאַרבן אין דער פּראַווינץ פון פּוילן. יונגע — אויסגעוואַנדערט אַדער אויסגעשמדט; די זקנים — אַוועק אויפן בית-עולם הויזן. איבערלעבן פלעגט אַמאַל זיין קהילה אַן אַלמער שמש און די שליסלען היטן צו דער שול, וואָס ליידיקט אַן אַ תפילה.

שטייט אַ שול אַזאַ פאַרשלאָסן און פאַרחתמעט אין אַ שפעטער, שניי-פאַרווייטער, ווייס פאַרשפינטער נאַכט פון ווינטער. ווי אַ נאַכטיק-שפעטער מתמיד איבער אַ גמרא, שאַקלט זיך איבער דער שול אַ צאַנקענדיקער שניי. אַ וואָרע און נישט-וואָרע דעמערט זי אין שנייאיקן געוויי.

שניי און שול און שטילקייט. פּלוצלינג — הער! מע שליסט זי אויף, די שול. וואָס האָט דער אַלמער שמש צו טאָן דאַרט אַזוי שפעט? עס איז נישט ער... געקומען זיינען עס נסתרים.

א רוף האט דערהערט יעדער איינער פון זיי:
נעם גיי
אהין, אין דער שול אין דער לידיקער, וואָרום
ס'וועט זיין דאָרט אַ פיננס.

און נון, אַהין איז
געקומען גאַטס וואַך
די צעשפרייטע —
פון דאָרף און פון שטאָט, פון וואַלד און פון שליאַך.
שמיל ווימען זיי איינע די צוויימע.
איינער דעם צווייטן
איז באַקאַנט פון עפעס אַ פאַסירונג
אַ שותפ'ישער, אַן ערגעצוואוּ-געהאַטער.

די אַסיפה הויבט זיך אָן. די פירונג
נעמט איבער ס'קול
פון אל-מסתתר.

ס'קול

אויף אַ דין וחשבון
האַב איך אייך גערופן, קינדער!
קיין עין-הרע אַ געזעמל...
פון שטאָט און שמעמל,
פון האַמליע,
פון גריצע, פון זשעמל,
פון גראַדנע...
אַפילו מיינ טייער הייליק קוני-לעמל
פון וואַרשע, פון גאַס כלאַדנע...
פּשטן, קום נענטער אַהער!
רייד מיר דיין לשון דאָס מאַדנע —
איך הער.

נאַראַמאָר

דער פּשטן פון וואַרשע זעט אויס ווי אַ קינד מיט אַ באַרד.
אומגעלומפערט און מלא-חן איז
אויף זיין קאָפּ דער קאָפעליוש דער האַרמער
ווי הנעוודיק און אומגעלומפערט ער אליין איז.
פון יידן פאַרפּוילישמע שטאַמט ער.
געווען אַמאַל, אַ סברא, אַ פאַרשיימער.
רעדט ער — אַזוי פּלאַמט ער
ווי אַ פּריילעך קנאַקעדיקער שיימער.
באַקן האַט ער — אויסגעכעמע קישעלעך.
קרישעלעך
כאַפט ער פון גאַטס הויכן מיט,
קוויקט זיך מיט אַיעדן קריש
ווי מיט אַ קוילעמש.
זיין לשון איז געדיכט פאַרבראַקט מיט פּויליש,
מיט פּאַנכוג און מיט פּראַשעפּאַנאַ.
נאָר ערגעצוואו געכאַפט האַט ער אויך ווערמלעך חסידישע
און — גוט-ידישע,
ווער ווייס ווי אַרומער.

איז גרייט צו זינגען און צו טאַנצן
מיט קינדערלעך, וואָס שפּילן אין אַ ראַד-און-ראַנע.
און אין די אויגן — תּמיד זומער.

דער פּשטן

אַ כּעשבן, פּראַשע פּאַנאַבאַנאַ?
וואָס בראַאָך מען עס?
דער עיקר איז דאָך כּעיסעד...
מע'זעמא'דאָך קינדא'...
די ניצויצעס,
פּראַשע פּאַנאַבאַנאַ, די ניצויצעס

זיינען דאך דא אין די קליפעס יאק זאוושע,
 ווי אלעמאל... די ברוכעס דיינע זיינען דא,
 נאך אין ווארשע
 פעלן אויס די מויצעס
 צו מאכן די ברוכעס...
 און ביי די פאליאקן
 ברענען די יוכעס...
 א ראכענונג? וואס איז מען מתקן
 מיט ראכענונגען? ס'טרעפט — א ייד האט זיך ספאטיקעט...
 לאמיר ליבערש' כאפן
 א פאזשאנדנעם ריקוד...
 וואס טאגן מיר די אלע זאכן?
 נעמטס ענק, חברה, ביי די הענט
 און טאנצט — און זאל דער פאנבוג לאכן!

ס'קול

גלות-אפריכטער, דו קרימסט זיך...
 דיר געפעלט נישט... רעד זשע דו!
 קום נענטער צו —
 און רעד!

נאראמאך

אט איז דער, וואס ריכט-אפ גלות.
 אפילו אז ער שטייט
 דאכט זיך, אז ער שפאנט.
 עס הויבן זיך, ווי אין ווינט, די פאלעס
 פון זיין קאפאמע. אין דער האנט —
 א דארפישער סענקעוואטער שטעקן.
 ער פאכעט מיט אים בשעת ער רעדט
 ווי קליפה-הינט צו שרעקן.
 ער שפאנט, ער שפאנט —

און אריינשפאנען ווער ווייס וואוהין.
אָט וועט ער דורכברעכן אַ וואַנט —
ער שטייט — און שפּאַנט.

דער גלות־אָפּריכטער

שטויב פון אַזויפיל מדינות
אויף מיינע פּיס...
מיט מיר גייט דיין שכינה אין גלות...
און דער חשבון —
דער חשבון איז:
פון גלות וועט זי נישט אַרויס
וויילאנג עס ווערט נישט דאָ אונטן
אַ וועלט אַן אַנדערע, אַ צווייטע...
די איצטיקע מוז פליטה גיין...
ערב פליטה
צי אַרויס דאָס ביסל גאַלד —
ס'ביסל יידישע נשמות...
אויפ'ס פּאָח צי אַרויס!
ווייל יידן זינגען: לאַ אַמות...
על שחל ופתן תדרוך...
צי די נשמות צוריק,
אויף צו שאַפן אַנדערע גופים,
לויטערע גופים...
וואָרן אַלץ איז קאַפּידרעך!
טו אַ רוף אים,
דעם משחית... גיב רשות אים...
חסד, זאָגט דער פּשטן... שמוותים!
אין דיר זיינען פייער מיט וואַסער באַהאַפּטן —
זאָל די באַהעפּטונג אַ רגע צעפּאַלן!
זאָל איצט ס'פייער אין דיר זיין
אויף באַזונדערקייט אַ בעלן...
פייער, נישט חסד! חסד איז וואַסער —

נאַראַמאָר

דער גלות־אָפּריכטער שפּאַנט אַוועק
צו זיין אַרט ביי דער טיר.
דאַרט שטייט ער — און שטייט נישט:
איז אינגאַנצן גאַנג און ריר —
טוט זיך באַוועגן
צו עפעס אַן אַנטקעגן,
וואָס האָט נישט קיין גבול.
עס שווינגן די נסתרים.
ס'גייט אַ שוידער דורך דער שול.
עס הערן זיך בלויז ווידערקולות ווייטע
פון טיפע נישט־הי'ען,
און ווידערקול צו ווידערקול גיט איבער
מיט אַ ווייט,
לאַנג־לאַנג
צעציען:
פייער — נישט חמד — חמד איז וואַסער — — —

ס'קול

מיין זון ... מיין זון ...
הימלען וויינען
איבער דיינע רייד.
תהומות —
תהומות זיינען גרייט ...
דו וואָס זאַגסט, ש פ א ס ע ר ? ...

נאַראַמאָר

דאָ גיט זיך אַ שאַרל
פון דער זייט, פון שאַטן אַרויס,
אַ קיילעכיק בייכל — אַ סאַמאָואַרל.

א יארמלקעלע, שווארץ, פירקאנטיק,
 גלאנצט פראנטיק.
 א בערדל א פריילעכס מיט א זשאר פון רויטע קוילן.
 א ליטוואק א ברחן!
 פארבראקט מיט ליטוואקישן רוסיש זיין יידיש,
 כאַטש שוין יארן ווי זיין שטאַט געהערט צו פוילן.
 די ליפן — פעט און נאַסלעך —
 שפּריצן קליינע שפּאַסלעך
 און ברייטלעך-מגידיש
 טוט ער זיי צעמאַלן און צעמוילן.
 פונקען פליען פון די אויגן אים די שמאַלע
 און איטלעך שפּאַסל איז אַן עולם מלא.

דער ברחן

ליבער גאַט!
 דו ביסט דאָך באַלעבאַס,
 קומט דיר ניעפרעמענע אַן אַטשאַט.
 אַזויפיל צדיקים האָסטו, גאַט,
 זאַמעטשאַטעלנע צדיקים ...
 אַ הייליקער נאַראַד:
 רבנים, דיינים, פרושים
 אין קלויז ביי דער גמרא,
 און אַלע קוילענען דעם יצר הרע —
 הפל שוחטין —
 און ס'הייבט זיך נישט אַנעם.
 ס'איז אַזוי געקניפט און אַזוי געפלאַכטן,
 אַז וואָס מער מען קוילעט אים
 איז מע מער בספּנה'ט.
 דער יצר הרע איז אַ גרויסער פאַבריקאַנט
 און עס דינען ביי אים אַלע
 און ער גיט די סלזשאַשצעם
 זשאַלאַוואַניע מיט דער פולער האַנט.

שטעלט זיך דאך אוועק א וואפראם :
 ס'מיינט, קאקים אבראזאם, פארוואס?
 מע האלט דיך אין איין קוילענען —
 און דו ביסט גאר דער גרויסער יא-טעביע-דאם.
 וואס פאר א חשבון איז דאס?
 ס'האט דאך עפעס גארניט קיין טעם.
 גאר וואס דען? ס'איז דא א תירוץ.
 די וועלט איז טאקע פול
 מיט תורה און דרך-אריץ,
 מיט מוסר און מיט קדושה
 און מיט יראה פאר גאט —
 עפעס א קלייניקייט דער טשעלאוועטשעסקי ראד,
 דער מין האנושי?
 מער ניט — אימלעכע קדושה
 האט זיך א פיצעמאנצינקן יצר-הרע'לע,
 טאקע גאר א הארעלע,
 א פרעג-מיד-בחרמ'ל, א דוך, אן אַמעס אויף א שפיגעלע.
 ווי פלעגט זאגן מיין באבעלע,
 די קאסאקע דאבעלע?
 א קדחת'ל אין א פיצעלע קריגעלע.
 איז פא-מאיעמו
 ווערט פון די אלע יצר-הרע'לעך,
 די פיצעמאנציקע כפרה'לעך,
 די ברעק-ברעקעלעך, די האר-הארעלעך —
 דער אמת'ער זאמעטשאטעלנער יצר-הרע'ץ!
 ווארום א ביסעלע מיט נאך א ביסעלע
 ווערט א פולע שיסעלע.
 אט דאס איז דער תירוץ, ווי איך בין א ליץ.
 קומט דאך שוין אויסעט,
 אז דער שטשאט איז טאקע א ריכטיקער שטשאט.
 איז וואס זשע וויל איך?
 וויל איך, זאלסט א שמייכל טאן, גאט.

דו ווייסט דאך, אז כ'בין נישט קיין קמלא-קניא.
 אין ברחנישע גראמען
 האב איך גרויס אבראזאזאניע.
 היינט מיין יחוס? ביסט דאך עפעס גאט,
 איז דאך פאר דיר נישט קיין סוד,
 אז מיין זידע איז געווען דער פרי-מגדים —
 וואס רייד איך? דער פרא-אדם,
 דער בארימטער שומר-הבגדים
 פון איישישאקער באד!
 אליין זרח דער בעדער האט אים געגעבן סמיכות!
 נאר וואס קומט מיר ארויס פון מיינע גראמען
 און פון מיין יחוס?
 איך סטארע זיך און סטארע,
 חכמע זיך, אזש עס גייט א פארע,
 און אין דיין קול, מיין ליבער גאט,
 זאל דאס א ציטער-מאן א שמייכל...
 גיכער נאצבארט!
 ווי איינער זאגט: מ ע י ח ל...
 ס'געפעלט דיר ניט אפילו מיין ר ו ש ע ס...
 נאר אויב דו ווילסט אפטאן פון זיך די כמארע,
 גיב אויך דו זיך א סטארע —
 און צי ארויס די יצר-הרע'לעך פון אלע קדושהס...
 אלא וואס, דו ווילסט נישט? האב-זשע נישט קיין מענות!
 אזוי זאגט פייוול פייגע-טריינעס.

ס'קול

איצט קומט, נאך מיין זון דעם ברחן,
 וואס רעדט און גראמט אזוי גערן,
 דער מוזיקאנט —
 מיין זון, וואס לאזט זיך נישט הערן...
 זיין מוזיק איז דער וועלט נישט באקאנט...
 קום, שפיל דיין חשבון מיר אויס!

נאַרנאַטאָר

שטייט אַ ייִד און שווייגט. וואָס מער סע ברענט
אין האַרצן — שטאַרקער פילט זיך אים די קעלט
פון אַט דער וועלט.
אַ, אַ קעלט צום שטאַרבן,
צום פאַרשטאַרן...
די הענט זיינע, פאַרשמעקטע אין די אַרבל —
צוויי פידלען אין פומליאַרן...
וואָלט ער געקאַנט, וואָלט ער פאַרבאַרגן אויך די נאַז
די פילעוודיקע, דינע
ווי אַ סמיטשיקל... וואָס ווייס דען אין נגינה
אַט די וועלט? זי אַפלאַדירט זיין זון, דעם ווירטואַל,
וואָס איז מיט געלט און פּבּוֹד בהמה'ש זאַט...
גלות השכינה, אוי, גלות השכינה!
גאַט'ס מענער אין טומאַה — געפאַנגען — געשמדט...

איצט גיט ער פון אַרט זיך אַ לאַז,
שמייכלט האַלב ווילד, האַלב מילד,
נעמט די הענט, די צוויי פידלען, אַרויס,
און רעדט ווי געשפּילט.

דער מנגן

ווילסט חשבון? איך ווייס
איין ציפער בלויז: אַכט...
פּחודש השמיני...
גערעכנט פון אונטן אַרויפצו,
איז בינה
די ספירה די אַכטע...
מ'דאַרף על השמינית...
נישט די מוזיק פון דער מינות,
פון תאווה, פון קעצישע קינות —
אויך מיר נגינה!

מע דארף
די נגינה פון פינה...
אן דער מוזיק פון א זיי שיר
ווי קאן דער פן-אדם זיין פשר?
און א ז איז דאך אכט...
ניי וועלן ווערן אדם און חוה,
ניי זייער אהבה,
געבענמשט חוהס טראכט,
ווען אלץ וועט ווערן נייע אקטאווע...
אכט

שלאגט אין בראשית צוריק!
היים צערניסן די איצטיקע נאמן,
וועט אויפהערן פראווען שטיק
דער שלעכטער קלעזמער — דער שמן.
אלע אומגליקן קומען פון פאלשער מוזיק!

ס'קול

נאך דעם באריכט פון די קלאנגען
לאמיר הערן א חשבון
פון די גערוכן...
וואלד-ייד, ביסט מוכן?

נארצמאָר

דער וואלד-ייד שמעקט מיט ווינט און בוים. זיין פנים
זילבערט ווי די פלה-ווייסע קארע
פון א בערעזע. אין זיין פנים קוואלן
צוויי אויגן ווי די קרעניצעס די קלארע.
א וואלד-שרייבער פלימיו, קאן ער וועדליק
די ריחות, וואס די ווינטן טראגן, וויסן
די לעצטע ניים פון אומעטום. א פרוב א זיסן
צי גאר, להבדיל, א שווארץ-וויידליקן שד'ליק
דערשפירט ער לויטן ריח — און דערנאך דערועט ער.

יעדן פויגל, יעדן בוים איז ער א פעטער.
במבע א פארגינער און א מקיל,
האט ער פון דופטיקע ת י ק ו נ י ם אן אפטייקל,
און דארף מען העלפן — טוט ער, לייגט נישט אפ אויף שפעטער.

דער וואלד־שרייבער

א וואוילגערוך איז א נשמה א זיסע.
א בייזגערוך איז א נשמה,
וואס איז טמא
און מטמא.
א שמאט איז — ריחות פון בית-הכסא:
טומאה סאמע,
נשמות פון אומצוכט... פון דארט אלע פעסטן,
וואס ס'מען
דעם קלענסטן ווי דעם גרעסטן.
סס איז געווארן דעם מענטשנס אטעם.
עס הרגעט די שמאט אים.
וואס איז ער שולדיק?
שמאט איז זיין אומגליק.
זאלן אריין אין דעם מענטשן, — אַנשמאט
די אומצוכט-נשמות פון שמאט, —
נשמות פון גוטע ריחות!
וועט אויפגיין זיין הילף,
וועט קומען זיין גנאד...
ווארום ריחות זיינען איכות...
צעשמערן מוז מען די שמאט!

ס'קול

און איצט זאל חשבון מיר געבן א שמאט-ניד.
י'ד מיט דער ערלעכער וואג!
וואס איז די וואג פון דעם מענטש איצט?
זון מיינער, זאג!

נאַרמאַר

אַ קרומס איז ס'ק ר ע מ ע ר ל , אַ לאַמס.
איין פלייצע אַראַפּ, די צווייטע אַרויף,
איין אויג גרעסער, ס'צווייטע קלענער.
איז דען אַ חידוש
וואָס עס האָט אַזאַ פנים דער קרעמער
מיט דער ערלעכער וואָג ?

קלאַר ווי דער טאַג :
אויף אונדזער ערד
איז דאָס גלייכע קרום — און ס'אייגענע פאַרקערט.

ס'קרעמערל

די וואָג פון דעם מענטש ?
געוואויגן, רבֿנו-של-עולם, געוואויגן,
געוואויגן אַהין, געוואויגן אַהער ...
פינצטער איז געוואָרן פאַר די אויגן :
זיך געכאַפט, אַז נישטאַ וואָס צו וועגן ...
אַ סחורה נישט צום פאַרקויפֿן ...
בזה האַופן,
אַז ס'איז זיך נישטאַ וואָס צו בייזערן ...
דער גלות-אַפריכטער —
ער פֿאַדערט דין : נעם דעם מענטש, גיב אַ טראַסק אים,
צעברעך — און אַ וועלט שאַף אַ נייע ...
אַ וועלט — אַ דערלייזטע דערלייזערין ...
און געהערט האַבן מיר, אַז די תּהומות
זיינען גרייט ... זיינען מספּים ...
גערעכט איז אַבער דער וואַלד-ייד :
דער מענטש איז נישט שולדיק.
די שולד איז אויך נישט אין די שמעט —
ווייס-איך-וואָס ... עט ...

דער מענטש איז נישט שולדיק דערפאר,
 וואָס ער האָט קיין וואָג נישט לחלומין...
 גאַרנישט איז אומשולדיק, גאַט!
 מוזסט משפטן גאַרנישט צום גומן...
 און ישראל, ישראל דיין פּאַלק?
 כ'האַב דעם אמת צו זאָגן קיין מורא נישט.
 ס'מעג דיר אַנשטיין: ישראל דיין פּאַלק
 איז אויך שוין קיין סחורה נישט...
 ובכן —
 צאַרן נישט, רבּונו-של-עולם! נישט שוין
 חרוב צו מאַכן אַ וועלט איבער גאַרנישט...
 ביסט, אדרבא, נישט קליין
 רחמנות צו האַבן אויף גאַרנישט!
 זאָג אליין:
 וואָס ווילסטו פון גאַרנישט מיט גאַרנישט?

דער פּשטן

דאָס זאָג איך דאָך: כעיסעד!
 נאָר כ'בין נישט מסכים, אַ נייע,
 אַז דער מענטש איז גאַרנישט.
 כ'האַב'ן ניש' געוואויגן, —
 וואָס קאָן עס מיר טויגן?
 נאָר איך פרעג: אַ קינד איז גאַרנישט?
 אַ קינד איז דער מענטש,
 אַ קינד וועגט נישט קיין סך,
 אַבער גאַרנישט?
 האָסט נישט גוט דערזען, פּאַניע קרעמער שאַנאווי.
 די אויגן זיינען דיר שוואַך.
 אַ קינד, פּראַשע פּאַנא באַנא,
 אַז ער מוט עפעס, זא פּשעפּראַשעניעם,
 קומט די מאַמע און וואַשט'ן —

ווער רעדט נאך אזוי הארציק
ווי מיין זון דער פשטן?
הלוואי זאל איך קאנען
טאן אים צוליב...

וואס ברענט אויף דיין ליפ,
בראסלאווער חסיד?

נארמאלער

א יונגערמאן אין די דרייסיקער —
אויגן פאקלדיקע, תנועות רייסיקע —
לעבט מע ווייס נישט פון וואס —
זיין היים — דאס בראסלאווער שטיבל!
בארוועס טאנצט די אמונה אין שטיבל —
וואס חקירה, ווען געגריבל?
אמונה! און די אהוה, די אהוה!
מע טאנצט — ערשט ס'גיט א ברען אונטער דער פאכווע
און פליגל נעמען שניידן זיך ווי ציינער ביי א קינד...
אפט טרעפט: עס נעמט דער יונגערמאן די פיס
אויף די הויכע פלייצעס — און פארשווינדט.
קיינער ווייס נישט וואו ער איז.
ער קומט צוריק — און קיינער פרענט נישט. טאנצט
ווי ער וואלט די סטעליע מיטן קאפ צעטראגן,
ווי מיטן דאך — מיט אלע דעכער פון דער וועלט —
וואלט ער געוואלט ארויפפליען צום רבין, זכותו יגן.

דער בראסלאווער יונגערמאן

ס'וואלט אזוי שמאל נישט געהאלטן
מיט אט דעם אונטערשטן עולם,
ווען נישט די מפורסמים-של-שקר,

די געמאכטע גדולים.
 קלינגען דארף מען אין אלע גלעקער
 און וואַרענען קעגן איינס:
 די מפורסמים-של-שקר.
 דאָס בלאַזט זיך גרויס — און איז פּוסט!
 געקענט האָט זיי דער צדיק האמת...
 אוי, האָט דער רבי געוואוסט!
 מנהיגים? ליגנערס סאַמע!
 רבי — האָט ר' נחמן געזאָגט —
 איז: ראש בית ישראל, און אויך:
 רשעים בחושך ידמו...
 משפטן דארף מען די גרויסע, נאָר זיי,
 די, וואָס פאַרפירן דעם עולם!
 זיינען דען שולדיק די אלע, וואָס ווייסן נישט
 פון ימינם לשמאלם?
 אלע צרות, רבונז של עולם,
 אלע פּורעניותן זיינען נאָר פון זיי,
 פון די פאַלשע פּני.
 ווען זיי זאָלען די וועלט נישט פאַרטומאַה'ן,
 וואָלט ס'פייער פון רבין, דעם אמתן צדיק,
 נישט געטליעט פאַרשטעלט-מן-הצדיק,
 און דער בעטלער דער זיבעטער וואָלט געווען געקומען,
 און דער בעל-תפילה וואָלט געהאַט אַ פעולה
 נישט נאָר אין רבינ'ס מעשה.
 אַט דאָס איז מיין דין-וחשבון...
 נעם-צו, רבונא דעלמא פּולא,
 די מפורסמים די פּוסטע,
 וועט נישט זיין קיין שפּחה-תּיר-ש-גבירתה...
 די פאַרפירער נעם צו —
 וועלן נישט זיין קיין פאַרפירטע!

דער עיקר איז צו וויסן,
 אז קיין בעסערע תרופה איז גארנישט פאראן
 ווי א תורה אין ליקוטי-מוהר"ן.
 די עצות זיינע, די עצות!
 מע זאל פאלגן זיינע עצות,
 איז דאך אלץ פארענטפערט מיניה-זביה ...
 דער חבד'ניק, זע איך, שמייכלט.
 אדוני חבד'ניק, טרינק טיי!
 וואס ווייסטו, וואס פארשטייסטו?

ס'קול

וואס וועסטו זאגן, חבד'ניק?

נאָראַטאָר

דער חבד'ניק, —
 א יוד א קאָמערסאַנט
 אין א שוואַרצן סיורטוק,
 מיט גלאַנציקע מאַנזשעמן,
 מיט א וואַזשנעם קוק, —
 זיצט פום פארלייגט אויף פום;
 טוט די באַרד די פיין-פאַרקעמטע גלעמן
 און האַט אַן אַנבליק פון א גביר אַ משפּיל,
 און אַ משפּיל איז ער טאַקע —
 אין אַלוקות.

ער שטעלט זיך אויף און רעדט פאוואַליע,
 אַן אַ זכר פון דעם בראַסלאַווערס התעוֹררות.
 רעדט מיושבדיק, ווי ביי אַ פּוֹררות.
 נאָר אין זיין שטים דער רואיקער טוט ערגעץ אַ וויכּריר
 עפעס פון דעם ניגון פון דעם אַלטן ראַווי*.)

(*) הרב מלאדי, דער בעל ה"תניא".

עפעס פון דעם ניגון פון באשאפן,
דעם ניגון, וואס קעגן די וועלטן די פיר ...

דער חבר'ניק

איך בין זיך מודה ומתוודה .
איך ווייס נישט וואס מע רעדט דא.
ס'איז דאך דער זעלבער אין-עוד-מלבדו.
אני השם לא שנית .
אווודאי, אוודאי,
די קליפות זיינען גארניט קיין זיסע,
זיי ווערן אלץ ביטערער,
פדאיתא —
ווי עס שטייט טאקע אין „תניא“,
אז אויף אונדזער עולם זיינען קליפות גובר,
נאר מה-בכך ?
ס'פאסט ניט פאר א יוד צו זיין א צימערער.
דער אין עוד מלבדו איז דאך פארט דער עיקר.
זיינען דען די קליפות קלאר פארזאנען ?
מיר ווייסן דאך : חוץ דיר
איז גארנישט קלאר פארזאנען.
דו רעדסט דאך איצט בלשון בני-אדם,
איז בלשון בני-אדם שייך
צו ריידן וועגן חשבון וכעדיימע.
אבער אין תוך איז דאך אלץ נאר דו.
מפלומרשט וויין איך, מפלומרשט שריי איך,
נאר אין עצם איז דאך נישט שייך
קיין פחד און קיין אימה.
היינט מה-רעש ? וואס קאנען קליפות אויפטאן ?
זייער גאנצער פארנעם
איז דאך נאר אין היצוניות ...
פאר וואס פאר א זאך זאל איך מורא האבן ?
פאר קידוש-השם ?

אדרבא! מע ווייס דאך
 וואס עס האט געזאגט רב עקיבא...
 פון מיינטוועגן מעגן די קליפות
 זיין פארשיווע שבפארשיווע —
 אויף דעם זיינען זיי דאך קליפות.
 און איך — איך מאר נישט ווערן נתפעל!
 אויף דעם בין איך דאך עפעס א יוד,
 א בן-ישראל...

דער גלות־אפריכטער

א, חבד'ניק, חבד'ניק!
 ביסט זיך, במחילה, א קאפעטשקע טועה.
 ביי דיר איז אלץ „ליקוטי אמרים“.
 און וואס איז דער טייטש: ק ל נ י מ ר א ש י,
 ק ל נ י מ ז ר ז ע י?
 און די טרערן אין מ ס ת ר י ם?

דער פשמן

טרערן-שמערן. בענדזשיע דאבזשע.
 איך ווייס ניש' וואס דער פאן חבדניק רעדט,
 נאר אויב ער זאגט, אז ס'אי' גיט,
 איז ער פון מיינע לייט.

דער שפאסער

פשמן, דו ביסט א זייד!
 דינע פעילישע ר א י ד
 קאן נישט פארטראגן
 מיין ליטווישער מאגן,
 נאר דו ביסט א טייערער מענצל...
 נותן בסמיציק והולך בטענצל!

דער וואלד-ייד

און איך זאג נאכאמאל: ביימן די ריחות!
ריחות, האב איך געזאגט, זיינען איכות.

דער מנגן

ביימן די נגינות —
א סוף צו דער מוזיק פון מינות!
די פאלשע מוזיק — זי פייניקט אלץ מער — —

ס'קרעמערל

דעם מענטשנס אומאג — דער גרעסטער שמער.

דער בראמלאווער יונגערמאן

די קשיות, וואס קומען פון חל-לה פנוי,
זיינען זייער שווער — —
האט דער רבי געזאגט: איך פארווער
חקירה — אלץ איינס פון וואס פארע סארט!

ס'קול

זאל דער גמרא-ייד זאגן זיין ווארט —

נארעמאָר

א ייד א ראשי-שיבה
פון ארום לאמזשע: ברילן —
א תלמיד-חכמ'דיקע באַרד א שיווע —
ארום די הויכע שמערן-ווינקלען שפילן
שמראלן פון מחשבה —
אמר אביי, אמר רבא —

אויף אלץ איז ביי אים דא
אן ענטפער פשוט און שארף,
קלארער באשייד —
(אין יעדן מעת-לעת איז פארען אזא שעה,
ווען ער גנבעט זיך ארויס און טוט וואס מע דארף
פארבארגענערהייט).

דער ראשישיבה

דער השבון איז,
אז כל-זמן א ש"ס'ל איז פארען,
כל-זמן כאטש איין-איינציקער ייד
זיצט אויף א נדרים מיטן ר"ן,
זיינען אלע מעשיות גארנישט ווערט.
די זאך איז דאך א קלארע:
אלץ פארגייט אחוץ א בלאט גמרא.
זינט דער בית-המקדש איז צעשמערט
רוסטו, גאט, אין די פיר איילן פון הלכה.
פרעג איך: וואס איז דא די סומאטאכע?
נאר איך פרעג דאס על-פי פשט,
נישט על-פי חב"ד.
ווארים על-פי שכל איז דאך קשה:
וואס האסטו עפעס, פביכול,
אונז גענומען אויספרעגן? ס'איז עפעס דא נישט גלאט.
בפרט,
אז דער גלות-גייער מיט זיין הייסער דרשה
האט ארויסגערופן מער ווי סתם א קאכל —
ווידערקלאנג נאך ווידערקלאנג... ס'איז עפעס דא פארדרייט...
און — האסטו א זאג געטאן — די תהומות זיינען גרייט...
איז דאך — היכיתמצי?
זאל איך זאגן, אז ק ל נ י מ ר א ש י ,
ק ל נ י מ ז ר ו ע י איז מער ווי א משל
לשבר את האוזן?

אז יסורים קאנען טאקע זיין אין דיר פנמצא
על-פי פשט? אז נישט בדרך-משל
קאנען טרערן אין דיר ברויזן?

דער גלות-אפריכטער

ווען דו זאלסט וויסן, אז א בלאט גמרא
איז נישט אלע חסרונות ממלא —
וואלסטו פרעגן פארשפארט.

נאראמאָר

איידער ס'רופט דער אל-מסתתר אויף צום וואָרט
דעם נסתר דעם פארבאָרגנסטן פון אלע,
רופט ער אויף נסתרים אלערליי,
נאָר איצט גייט עס שוין איינס-צוויי...
ווייל דער עיקר איז אַט דער, וואָס צו זיין שטופע
קומט נישט קיינער. פארבאָהאלטן
איז ער אויך פון די נסתרים גופא:
צווישן זייערע געשמאלטן
איז ער אַן געשמאלט.
זיין דיבור
גייט אויף פון עפעס אַ באַהאלט,
אַ נאָענט-ווייטן ק ע ג נ א י ב ע ר.

ס'קול פון פארבאָרגנסטן נסתר

עס זאל דיין ידיעה
דעם מענטשנס בחירה נישט שטערן,
ביסטו אין צמצום אַריין
גערן —
אזוי איז דיין רצון געווען!
פון וועגן
דעם מענטשנס בחירה האָסטו געוואָלט

נישט וויסן אלץ וואָס דו ווייסט —
 און דערפאַר מוסטו פרעגן ...
 איז אַבער צו-קליין
 דעם מענטשנס בחירה פון וועגן
 זיין ידיעה דער צו-קליינער.
 דאַרפסטו שאַפן אַן אַנדער מין מענטש
 מיט מער ידיעה ווי ער האָט,
 גרעסער, ריינער,
 שענער!
 אויך דיר אליין
 מער ידיעה נעם, גאַט:
 דעם חלל-הפנוי פאַרקלענער!
 זאַל ווערן לויזער!
 זאַל י ע נ ע ר —
 אַדם דער צווייטער —
 געשאַפן ווערן ליכטיקער, ידיעה/דיקער, ברייטער!
 הויב אַן איבער אַ ניים ... ווייל מעות — איז לעולם חוזר!
 ווייסט דאָ, אַז איך ווייס ... בין איך אין נאַמען
 פון דער אייגענער ידיעה דיינער — גוזר!

דער פּשמן

יענער ...
 וואָס טויג מיר י ע נ ע ר ?
 גיע וויעס ... כ'בין ניש' אַזא קענער ...
 דער איצטיקער איז גו' ניש' אַזאי שלאַכט ...
 צ'וועט נאָך אַנמאַכן אַן אומגליק, פּראַשע פּאַנאָ ...
 ניש פאַר קיין שום ייד געדאַכט ...

ס'קול פון פאַרבאַרגנסטן נסתר

איצטיקער אַדם מוז פאַלן אין שלאַכט!

דער גלות־אפריכטער

דאס זאג איך דאך. תינו!
אמן, הלוואי!

דער פשמן

וואס עץ באידע רעדטס!
א־וואַי, א־וואַי — — —

דער פאַרבאָרגנסטער נסתר

קץ —
און בראשית פונדאסניי!

נאַראַמאָר

געמורמל צווישן די נסתרים. מאט און מאטער
פאלט אויף זיי א שטילקייט און זיי שווייגן. נאך א ווילע
הערט זיך ס'קול פון אל-מסתתר.

ס'קול פון אל מסתתר

פשמן, גאלדן קינד מיינס, ס'א רחמנות אויף אונז בידן...
דיין פרעגן טו איך, ראשישיבה, דיר באשיידן:
ס'איז טאקע לא שניתי, ווי דער חפד'ניק זאגט,
מיין אין-סוף איז רן, נאר אז איך גיב א שוויס צום
ברעג פון צמצום —
הויבן זיך יסורים אין מיר אן.
ווען דער גלות-גייער האט געבעטן א באשאף א נייעם,
האבן הימלען זיך צעוויינט אין מיר, און תהומות — טיפע
ברויזער —
זיך צעוויינט אין מיר... איך האב זיי איינגעשטילט פהרף-עין...
אבער ער, דער נסתר דער פאַרהוילנסטער, איז — ג ו ז ר...
און איך... איך בין... מקיים...
— — — — —

נאַראַמאָר

נאַכט פאַרבאַרגענע ווי קברים.
שול פאַרשלאָסענע — און שניי.
איבער וועגן כלערליי
זיך צעגאַנגען די נסתרים.

און געקומען קורץ דערנאָך
איז די וועלט-מלחמה צוויי:
א מלחמה — אַ הקדמה
צו אַדום-דעם-איצטיקנ'ס פאַרגיי —
אין גאַנג צו אַדם מספר צוויי.

.1954

ס' פראַנצויזל

(אויף אַ מאַטיוו פון דער מעשה מיטן בעל-תפילה)

אַ קלייניקייט — דיבור!
דיבור איז מלכות...
תורה שבעל פה...
דאָס, וואָס אַנטפלעקט...
איצט קום און זע:
אין די קליפות
ווערט דיבור אַ זאָך, וואָס פאַרדעקט...
רייד פלומרשט שיינע,
רייד אָן באַשייד,
רייד און רייד איבער רייד —
השם יצילנו!

איז געווען אַ מדינה פון רייד!
אַ מדינה פון דיבור סתם-אַזוי,
אַ מדינה פון צינגער אויף שרויפן.

די ווערטער
האָבן נישט אויפגעהערט לויפן,
און מחמת דעם רעש פון רייד
איז דאָרט מפלומרשט פריילעך געווען
(אך-און-וויי צו אַ שמחה-של-פלוידער!) —
און ווער איז דאָרט מלך געווען?
אַ פראַנצויז, — ס'כאַפט אָן אַ שוידער, —
וואָס צו זיין פלוידער איז קיין עק נישט געווען.

און די מעשה מיטן פראַנצויז איז אזוי געווען:
די וואָס האָבן געוואָלט אַ מדינה פון רייד,
זיינען אַרויס אַ רייד-מייסטער זוכן,
ער זאל ווערן דער מדינה'ס יסוד —
און איר גאַט.
האָבן זיי געזוכט אין טאַלן און אויף בערג,
אויף גאַסן און אויף מערק,
ביז זיי זיינען געקומען אויף אַן אַרט,
וואָס נישט דאָ און נישט דאָרט.
זעען זיי: ס'גייט זיך אַ גענגל
אַ פאַרשויןדל, אַ פראַנצויז פון די פראַנצויזן.
אַ קאַמעדיאַנטסקע בערדל,
רוימע ליאַמפאַסן אויף גרינע הויזן,
אַ מיצל מיט אַ שפיצל און מיט גלעקלעך,
היינט אַ שמעקל — מעשה פראַנט-שבפראַנט,
ממש — למהדרין,
אַ פפרה אַלע שמעקלעך.
און ווי ער גענגלט אזוי — רעדט ער צו דער וואַנט,
איך מיינ — צום שמעקל אין זיין האַנט.
שייך ריידן? אַ וואַלקנבראַך פון דיבורים!
רעדט מיט אַלץ גרעסערן חשק —
שורים-בורים, שורים-בורים —
גיך-גיך-גיך,
מי-יודע וויפיל ווערטער אַ מינוט.

און אלץ אויף ריין פראנצויז.
קאס-סי, קאס-סא, טרא-לא-לא,
א-לא-לא,
פארלעי פראנסע,
בע-מע, קעסקעסע,
לאקשן, בוידעם,
שאלאמויז.

אז די לייט דערהערן דאס,
פאלן זיי פורעים, משתחווים ומזדים,
פאר דעם פראנצויז פון די פראנצויזן,
וואס דבר'ט לאקשן, בוידעם,
שאלאמויזן,
און זאגן פהאי לישנא: זיי א מלך איבער אונדז,
מחמת מיר ווילן א מלכות פון רייד,
און ווער עס דבר'ט מער פון אלעמען —
אים וועלן מיר אכפערן,
קעכלען און באלעווען,
קיין כבוד נישט זשאלעווען.

האָט געענטפערט דאָס פראַנצויזל: טראַ-לאַ-לאַ,
קאָס-סי, קאָס-סא,
קעסקעסע, קעסקעסא.
פּיף — פּאָף,
האַלדער- באַלדער,
עמפּעדאַקל...
און מיט די איהגעלעך א בליצל,
א קלונג מיטן מיצל,
מיטן בערדל א שאַקל.

האַבן די לייט אים ס'מיצל
אָרונטערגעוואָרפן פון קעפל,
אויפן קעפל אַרויפגעזעצט אַ קרוינדל,

וואָס זיי האָבן געהאַט מיט זיך גרייט,
און אַוועק מיטן פאַרשוינדל
און געמאַכט אַ מלכות פון גאַלע רייד.

און ס'איז דאָרט אַוועק אַן עבודה —
אַן עבודת-הפּלוידער:

רויש-פּלויש, הוידע-בוידע,
גאַנגל-מאַנגל, גאַנער-גוידער,
ביס-בום, כּרום ...

ווער ס'האַט מער געפּלוידערט איז געווען מער גדול,
נאָר אַלע צוזאַמען

זיינען געווען פּקליפת-השום

אַקעגן דעם ירום-הודו, דעם פּראַנצווז.

יענער איז געזעסן מיטן קרוינדל אויפן קעפל

און ס'איז קיין סוף נישט געווען צום געפּרעפּל.

נישט געטרונקען, נישט געגעסן, ביינאַכט נישט געשלאָפּן,

נייערט ס'מויל געהאַלטן אַפּן

און רק געצינגלט: קאַס-סי,

קאַס-סאַ,

מערסי

באַקו,

טראַל-אַ-לאַ, אַ-לאַ-לאַ,

קוקורעקו,

און ווער ווייס וואָס נאָך.

אַזוי אַ וואָך נאָך אַ וואָך,

אַ חודש נאָך אַ חודש, אַ יאָר נאָך אַ יאָר —

אַז מען שמועסט — אַ בריה אַ פאַרשוינדל!

די גלעקלעך, פּריער אויף זיין מיצל,

האַבן איצט געקלימפּערט אויף זיין קרוינדל,

און ס'בערדל איז באַפּוצט געווען מיט סטענגעלעך,

און מיט פינגערלעך ווי צווענגעלעך

האַט ער געהאַלטן זיין שרביט — דאָס לצישע שמעקל,

און א שר, א ממונה אויפן פודערן,
האט אים געפודערט ס'בעקל,
און א צווייטער האט אים צוגעהאלטן די פליידערן,
און א דריטער, א ממונה אויפן קיצל,
איז געשמאנען און אים געקיצלט די פיאטע,
נאך ער האט קיין צייט נישט געהאט צו לאכן,
ווייל מאַמער וואַלט ער מפסיק געווען א מינוט —
איז קאפוט,
אויס מלך!

און די שענסטע פליידערזעק פון דער מדינה,
וואָס פון ווערטער מאַכן זיי
א וואַזשנע מישענינע,
זיינען דריי מאַל אַ מאַג
געפאַלן פאַר אים פֿורעם
און געפליידערט זיינע שבחים,
דהיינו, אַז ער איז דער גרעסטער חכם,
אַ גאַט איבער גאַטן,
מורא'דיק געראַטן,
און אַז זיי זיינען קעגן אים חמורים,
מחמת ער רעדט מער און רעדט גיכער
ווי זיי אַלע צוזאַמענגענומען.

און דריי מאַל אַ וואַך
איז אויך דאָס פראַסטע פאַלק —
די פליידערזעק אַן אַ טימל —
זיך צוזאַמענגעקומען,
צו הערן דאָס געקלינגל,
וואָס גייט פון מלכ'ס צינגל
גיך-גיך-גיך, לאַקשן-בידעס-שאַלאַמייז.
און אַלץ אויף פראַנצויז.

אין לאַנד פון געפלוויש,
וואו ס'האַט געקניגט דאָס פראַנצויזל,
וואַלטן זיי אַלע געפלוידערט ביז איצט, —
האַלדער-באַלדער, אַ-וואַרט-אַ-מגילה, —
ווען נישט דער בעל-תפילה, דער האַר פון תיקונים,
וואָס ער האַט איר געגעבן תיקון,
יענער מלכות-הגאָוואַרילע.

אין דער מעשה איז שוין געווען אַזוי,
אויף דער וועלט דאַרף ערשט זיין אַזוי.
גאַט זאַל אונדז נאָר שיקן
במהרה דעם אמת'ן בעל-תפילה!

ח ד ג י א

א

זאָגט דער רבי: איינס ווייס איך.
חד גדיא, חד גדיא — דאָס ציגעלע דאָס ווייסע!

און ער דערציילט לכבוד פסח
די חסידים אַ מעשה.

ב

האַט אַ פאַסמעך אַ ציגעלע.
שוין איינמאַל אַ ציגעלע!
ווייס ווי אַ פליגעלע
פון אַ פרוכ'ל.
פאַרט פאַרבוי אַ פריץ,
אַ שטיק מנוול,
געשמופלט ווי אַ זיפ,
מיט אַ גראַבער ליפ
פון אַ זולל-זוםבא,

מיט א הויכן פובע,
מיט דראַמענע וואַנצעס.
ער שפּרינגט אַראָפּ פּון קאַמפּש,
נעמט אַרויס אַ פּאַר קאַרבאַנצעס
און ברומט: אַהער דעם הונט!
כ'האַב געוואָרפן אויף אים אַן אויג.
ער טויג
צו גיין מיט מיר אויף פּאַלעוואַניע.

מאַכט דער פּאַסטעך: „יאַשניע פּאַניע,
פּון ווען אַן איז אַ ציגעלע אַ פּלב?
דאַס ערשטנס. והשנית —
שיין איז
מיין ציגעלע-קרוין!
זאַלסט באַדאַי געבן אַלף
אַלפי אַלפים גילדוין,
קריגסטו עס נישט בשום אופן.
ס'איז נישט צו פאַרקויפן.
אַ הירט דאַרף אַ ציגעלע — און ס'אייגענע צוריק;
מיר זיינען ווי אַ שטייגער אַ פּידל מיט אַ סמיק.

ווערט דער פּריץ רויט ווי אַ צוויק,
נעמט שרייען אומגעהאַריש
און גיט פּון כּעס אַ פּליק
די אייגענע וואַנצעס:
דערצייל נישט קיין שמאַנצעס
און מאַך דיך נישט נאַריש!
איז מיין נאַמען נישט פּריץ, כאַס איך קריג נישט
אַט דעם הונט, וואָס איז קיין ציג נישט.
וועלכער פּלב וועט קומען צו זיינע קנעכל?
פּאַכאַלעק איינער, איך באַשיץ אים
און איך היט אים און איך קעכל,
ווי ס'איז דער פּיר ביי פּריצים.

אין די טעג,
ווען ער באגלייט מיך נישט אויף געיעג,
זיצט ער ביי מיר אויבנאָן
גאַרנישט ווי קיין הונט,
נאָר מעשה גאַלאַגאַנער האָן,
און מע דערלאַנגט אים גאַלע מאַרצעפאַנעם,
און טאַמער ניסט ער
מוזן ביי מיר שרייען אַלע פאַנעם :
צום געזונט, יאַשניע פאַניע מיניסטער,
צום געזונט !
ער דאַרף נאָר ביי זיך פּוועל'ן,
אַז ער איז דעם פּריצ'ס הונט,
נישט אַ פאַסטעכ'ס ציגל-מיגל-מע.

מאַכט דער פאַסטעך : און אַז נישט ?

שרייט דער פּריץ : טאַמער נייע —
איז נישטאָ קיין נסים !
נעם איך און איך שים אים !
ער ווערט ביי מיר אַ מת,
אַט דער פאַסקודנער שוואַרצער פיעם,
וואָס דו זאַגסט, ער איז אַ ציגעלע אַ ווייס.

מאַכט דער פאַסטעך : כ'זאַג איבעראַנייס,
אַז ווייס איז נישט שוואַרץ און שוואַרץ איז נישט ווייס.
דאַס ציגעלע איז נישט קיין פּלב בשום אופן,
און כ'קאַן עס נישט פאַרקויפן,
ווייל ס'האַט נישט קיין פּרייז.

זאַגט דער פּריץ : ווייסטו וואָס ?
זאַל עס, פאַסטעך, זיין אַ גאַנדז.
וויפּיל ווילסטו פאַר דער גאַנז ?

לאַכט דער פּאַסטער: טאַנץ,
פּריץ-לעב, פּון היינט ביז מאַרגן —
איז אַ ציגעלע נישט קיין גאַנדז.
וואָס טויגן מיר די מאַניפּאַרגן?

שפּרינגט אַזש דער פּריץ פּון גרויס הרון-אַף:
וואו איז מיין ביקס? אַט מאַך איך פּיף-פּאַף!
אַז איך, דער פּריץ, זאָג
אויף שוואַרץ ווייס, אויף נאַכט טאַג,
וועט אַ קנעכט זיך דערוועגן
צו ריידן אַקעגן?
וויפּיל ווילסטו פאַרן פּיפּערנאַטער, כאַם?

זאָגט דער פּאַסטער: נאָר אַן טאַראַראַם!
יאַשניע פּאַניע, ס'איז נישט קיין נאַטער.
גוואַלדעוועט דער פּריץ: וויפּיל ווילסטו פאַרן קאַטער?
כ'דאַרף אים אַ מתנה פאַר מיין שיקסל.
כ'וואַלט שוין לאַנג געוואַרן דיינער פּטור,
האַב איך גראַד נישט ס'ביקסל.

אמר הרועה — האַט געזאָגט
דער פּאַסטער: פּאַניע, ווייס בלייבט ווייס,
ס'זוימט ציגעלע האַט נישט קיין פּרייז,
און פּון היינט ביז מאַרגן טאַנץ —
איז עס פאַרט נישט קיין נאַרישע גאַנדז,
נישט קיין בייזער הונט, קיין גיפּטיקער נאַטער
און נישט קיין גע'פּגראַטער קאַטער.
דיין יעדער זאָג
איז קרום ווי אַ האַקן,
און טאַג איז נישט נאַכט, און נאַכט איז נישט טאַג,
און מע דאַרף דיך הענגען אויף אַ פּלאַקן.

ברילט דער פריץ : אַט גיי איך, אַט פאַר איך
נעמען די ביקס — און איך מאַך פון דיר פאַרעך!
דיינס וועט זיין מיינס, פאַסקודנער פאַכאַלעק!

שפּרינגט ער אַרײַן אין זײַן קאַטש, דער עמלק,
און דער פאַסטעך נעמט ס'ציגעלע,
האַלט עס אין שױם
ווי אַ קינד אין אַ וויגעלע —
און פאַרציט אַ ניגעלע:
חד גדיא, חד גדיא!
ווי קאַן איך דײַך פאַרקויפּן,
אַז אונדזער בעל-הבית
האַט געטאַן דײַך קויפּן
בתרי זוזי, זוזי תרי —
מיט לוחות צוויי!

טרויערט ס'ציגעלע: מיין אויג
טוט זיך אין טרערן באַדן.
וואָס דאַרף דער בײזער פּריץ?
וואָס וויל פון מיר דער אַדון?
זאַגט דער פאַסטוך: סוף כל סוף
וועט מען אים באַגראַבן,
נאָר בעזונותינו דאַרף אים
דער בעל-הבית נאָך האַבן.
מיט כל הסאַרטן ליגן,
מיט פאַרטלען כל המינים
וויל ער דײַך קריגן,
נאָר ס'איז אַליץ בחינם.

און ער קושט דאָס ציגעלע ווי אַ מזוזה
און זינגט באַהבה רבה:
חד גדיא דזבין אַבא
בתרי זוזי, בתרי זוזי!

ווערט דער פריץ שלאף מסופן.
 מחמת וואָס?
 מחמת רשעות און קאָפּויער.
 מלאַ טרויער
 ליגט ער אויפן רוקן
 און וואָס ווייטער ווערט ער שוואַכער.
 ס'העלפן נישט קיין טאַמער און קיין זנאכער.

פלוצלינג הייסט ער שיקן נאַכן הירט פון הערט.
 איר הערט?
 ס'איז חוץ דעם פאַסטעך קיינער נישט פאַראַן,
 וואָס קאָן ראַטעווען דעם יאַשניע פאַן.
 קומט דער פאַסטעך. זאָגט דער פריץ:
 הירט פון ציגעלע דעם ווייסן,
 כ'וויל, דו זאַלסט מיך שמייסן
 און מיר געבן אַ פאַרמיטש
 מיט דיין בייטש,
 אַז וואָס ווייס איז טאַקע ווייס,
 און אַז דאָס ציגעלע האָט נישט קיין פרייז;
 און אַז נאַכט איז נישט טאַג און אום איז נישט גראַד,
 און אַז אַלץ וואָס איך זאָג איז קרום ווי אַ האַקן,
 און אַז ברעכן דאַרף מען מיך אויף אַ ראַד.
 זאַלסט מיך האַקן, זאַלסט מיך בראַקן,
 ווייל דאָס איז מיין מחלה, הירט פון דעם הערט,
 וואָס ביי מיר איז אַלץ פאַרקערט.
 איז אַז דו וועסט מיט שמיץ מיך נויטן
 צו זאָגן פאַרקערט פון דעם פאַרקערט,
 וועלן מיר, חלילה, די שמיץ נישט טויטן,
 נאָר אדרבא, פונקט פאַרקערט:
 ס'וועט אין זכות פונעם ביסל אמת

אָפּטאָן זיך פון מיר די מחלה
און ווידער וועל איך זיין
א פריץ אויף מיין נחלה,
און, ווי מיין טבע, איבעראַנייט
אויף טאָג זאָגן נאַכט
און אויף שוואַרץ זאָגן ווייס.

— אַהאַ, — רופט אויס דער פאַסטעך, — איך פאַרשטיי דעם פּלאַן!
כ'באַנעם עס!

ביסט אַ כימערער יאַשניע-פּאַן.
ווי נאָר אַ קרענק — איז אַביסל אמת!
דו טראַכסט זיך: כ'נעם עס,
דאָס ביסעלע אמת, און איך מיש עס
אַריין אין מיין קרענק יעדעס מאָל פונסניי —
און ווידער שקר, ווידער רשעות.
טאַקע אמת, נאָר מיט אַ תנאי!
אַחטא ואַשוב!
ביסטו לעת-עתה טאַקע חשוב,
ווייל פּעוונותינו הרבים
דאַרף מען דיך נאָך האַבן,
נאָר גלויב מיר: ווערסטו סוף-פל-סוף באַגראַבן
טיף, גאָר טיף אין די מעמקים.
טאָ ווער געשוונדן
(ער איז מיט דער ביימש מקיים פסק אים)
און זאָג טאַקע אין געהאַקטע וואונדן:
ווייס איז ווייס,

און ציגעלע-מיגעלע האָט נישט קיין פרייז,
און נאַכט איז נישט טאָג און אום איז נישט גראַד,
און ברעכן דאַרף מען מיך אויף אַ ראַד,
און ווען נישט ס'ביסל אמת פון צייט צו צייט
וואַלט שקר שוין לאַנג די ערד געקייט,
און דער סוף וועט זיין, אַז שקר קראַפּירט —
און איך מיט אים, און ס'וועט לאַכן דער הירט

און מאַנצן וועט ס'ציגעלע דאָס העלע,
אַמן מלה.

ד

פון די געבראַטענע שמיץ די געברענמע
איז דער פאַרריסענער גויעץ
פאַרגאַנגען אין יאַמער ווי אַ יענטע
(צי ווי, להבדיל, אַ סטאַדע קעץ)
און קוויטשיקדין
אויסגעיאַמערט זיין הודאָת בעל דין —
און געבליבן לעבן.

גיט די מעשה אַרויס, גיט די מעשה אַריין,
טוט זי זיך מעשה'נען אַבער און ווידער;
אַ פאַרצע אמת-קלעפּ נעמען איין
דעם פריצ'ס שקר'דיקע גלידער —
און אַזוי טוט דער פריץ לעבן און לייבן.
נאָר וואָס דען? נאָכן לעצטן יום-הדין
וועט שוין קיין דעך פון אים נישט בלייבן,
נישט פון אים און נישט פון זיין מין.

און יענער פריץ איז סמאל,
דער בייזער בימערער עמלק,
דער פאַסטוך איז דער צדיק, דער הירט פון ישראל,
און ס'ציגעלע (פּמובן מאליו) ישראל'יק,
אַ גדיא'לע אַ קליינס,
איינס שבאיינס,
חד גדיא, חד גדיא,
נאַט'ס נחלה און אחוזה,
געקויפט בתרי זוזי,
בוזי תרי —
מיט לוחות צוויי!

זיבן היכלות פון אָטעם
און אַנדערע לידער

זיבן היכלות פון אָטעס אָדער: דאָס ליד פון די בעלי־קבין

(אויף אַ מאַטיוו פון תיקוני־זוהר)

ריימן אויף שמילע אייזעלעך ישישים צוויי,
באַהאַונטע אין רוין־דאָרריטא.

קומט צו הינקען אַ באַשעפעניש אויף קוליעס צוויי
און גיט זיך אַ פאַרנויג פאַר די זקנים די ווייסע:
רבנן, וואוהיין רייט איר?

זאַגן זיי וואוהיין. דער מהלך איז אַ ווייטער.

מאַכט ער: וואָס טויגן אייך די קריכערייען?
לאַזט דאָ, רבנן, די אייזעלעך איבער.
מ'קאַן עס אַליץ מאַכן תוך־פּדי־דיבור,
ווייל דער גאַנצער באַשאַף איז אַ הרף־עין.

דאָ גיבן זיך די קוליעס אַ קוליע־איבער
און זע: זיי פליען. דער קוליע־מאַן פליט.
(פאַרשמעלט איז די וועלט: אירע פליער זינקען
און פלינקע פליער זיינען די, וואָס הינקען).
דער בעל־קבין פליט —
און טראַגט אויף זיך די זקנים:
מע פליט זאַלבעדריט.

מע פליט, מע פליט, ביז מע קומט אינאיינעם
אין ערנעץ אַ הייל,
וואָס אין איר איז פאַראַנען אַ קלענערע הייל,
און ס'איז אין יענער, דער קלענערער הייל,
אַ הייל נאָך אַ מינדערע פאַראַנען.

א הייל-שפהייל-שפהייל,
און היילן גייען אזוי בתוך היילן,
קלענערן זיך נאכאנאנד, נאכאנאנד —
ווער קאן זיי ציילן?
ביז וואגען
מע קומט אין א הייל אזא מין קליינער
ווי א נקודה נישט צום טיילן.

דא דערזעען די זקנים: א פרדם
איבער פרדסים
בלים אין זוניקייט בונטער.
זיין גוף — צוזאמען מיט די קוליעם — ווארפט ארונטער
דער פליענדיקער הינקער,
דער פלאטערדיקער קוליע-מאן דער פלינקער,
און ציט אויף זיך ארויף, ווי דעם העלסטן פון טליתים,
א גוף א שפאגל-נייעם.
איבער א גרויסער פוסע זון
מאכט דער פרדם א לחיים.

שטייט אין פרדם א טראן,
זעצט זיך דער בעל-קבין אויבנאן,
עפנט א ספר קהלת
און זיינע לעפצן הויבן אן:
הבל הבלים אמר קהלת,
הבל הבלים, הכל הבל.

און מחנות'ווייז קומען בעל-קבין אן...
פון אלדי פארשמעלטקייטן
קומען זיי אן,
ווארפן די קוליעם און טוען זיך איבער
אלע אין העלקייטן,
זעצן זיך אויס צופוסנס דעם טראן,

בויגן זיך, וויגן זיך, חורן איבער
דעמזעלביקן פסוק אן-א-שיעור מאל:
הבל תבלים אמר קהלת,
הבל תבלים, הפל הבל.

און אויף די פינגער ציילן זיי... זיבן איז די צאל!
הבל — איינס,
הבלים — צוויי,
צוזאמען — דריי.
א צווייטמאל הבל — פיר.
הבלים אויפסניי —
פינף מיט זעקס.
הפל הבל — זיבן.

און אלטע פייגל קומען און פלאטערן ארום
ווי גאלדיקע בלעטער, פון ווינטן געטריבן.
מיט די פליגלען פאטשן זיי
אן-א-שיעור מאל
און מיט די שנאבלען קלאפן זיי:
זיבן איז די צאל.
הבל — איינס,
הבלים — צוויי,
צוזאמען — דריי.
א צווייטמאל הבל — פיר.
הבלים אויפסניי —
פינף מיט זעקס.
הפל הבל — זיבן.

און דער עלטסטער בעל-קבין, דער האר אויפן טראג,
הויבט תמיד אן,
און אלע — נאך אים, און אימלעך מאל
ציילן זיי זיבן — זיבן איז די צאל:
הבל תבלים — דריי;

און פון דאָסניי
הבל הבלים — זעקס;
הפל הבל — זיבן.

פרעגן די ישישים: אויסער אַט דעם פסוק
שמיים דען אין קהלת מער גאַרנישט געשריבן?
וואָס איז די שמחה ביי אייך אַזא גרויסע?
זיבן מאַל הבל! איז וואָס, אַז יאָ?
לשמחה מה זו עושה?

שמיל ווערט אין פרדס.
ס'הויבן זיך אַלעמענס בליקן צו זיי,
ווי איינער זאָגט: אייך קומט מפות-מרדות.

און ס'גיט זיך דער עלטסטער בעל-קבין אַ שמעל
און זאָגט: איר קלוגע אין אורייתא!
איר מיינט, אַפנים, אַז איר ווייסט שוין אַלץ...
איז אַבער נישט אַזוי די מעשה.

מיט אַ שמייכל
נעמט ער זיי אָן ביי די הענט,
פירט זיי צו צו'ן אַ היכל.
שמיים אויפן היכל מיט לופט געשריבן:
ערשטער הבל פון די זיבן.

פאַרכאַפט זיי דער אַמעם:
דער היכל איז הבל,
איז לויטער אַמעם.
און איגעווייניק איז פראַכט שכפראַכט,
נישט שייך אויסצודערציילן די פרטים.
ס'איז אַלץ דאַרט געמאַכט
פון הבל — פון אַמעם.*

(*) הבל האָט צוויי טייטשן: אַטעם — און גאַרנישט. עס איז צוגלייך אַנאַראַם
פון: הלב — דאָס האַרץ, און פון: להב — פייער.

און אַט — אַ היכל אַ צווייטער.
אויף אים שמייט געשריבן:
צווייטער הבל פון די זיבן.
און אינעווייניק — נאך גרעסער די פראכט,
און ער איז פון אַטעם נאך דיגערן.

אַ היכל אַ דריטער, אַ היכל אַ פערטער,
אַ פינפטער, אַ זעקסטער...
פון היכל צו היכל
טוט דער אַטעם כסדר זיך מינערן.

אין היכל דעם זיבעטן
(אויף אים שמייט געשריבן:
הפל הבל — זיבן)
איז די פראכט
אַזוי גרויס, אַז לאדי
וואָס זי קאָן נישט ווערן געשפראַכט,
נאָר זי ווערט אויך אַנדערש געבליקט,
און דער אַטעם איז אַן אַטעם.
דער גאַרנישט פונעם הבל
איז דאַרט אין-לשער, אַזוי אין-לשער,
אַז ס'איז שוין נישט גאַרנישט;
ס'איז שוין: הלב — דאָס האַרץ,
ס'איז שוין: להב — ס'פאַרבאַרגענע פייער.

אין אַט דעם הפל-הבלדיקן היכל
ווייזט דער בעל-קבין זיי אַן אַדלער
וואָס האַלט אַ קרוין,
און אין דער קרוין — אַ טויב-געשטאַלט אַ קלאַרע,
און מיט איר און דער עטרה
איז דער אַדלער זיך מתעמר.
און שוואַרץ איז די עטרה פון גרויס העלקייט,

און עס שמייט די יונה פון גרויס פליעוודיקער שנעלקייט,
און עס שטארט דער נשר פון גרויס פלאמער.

פאלן אויפן אַנגעזיכט די זקנים,
און דער האר פון בעלי-קבין הייסט זיי אויפשטיין,
דער האר פון בעלי-קבין זאגט אזוי:

„מיטן ערשטן פסוק פון קהלת
בויען מיר, בויען מיר
אייביקן בוי.
מיטן ערשטן פסוק פון קהלת
מאכן מיר, מאכן מיר
לויטערן אַמעם.
מיט אַט דעם אַמעם
שמעלן מיר צונויף,
מיט אַט דעם אַמעם
האַלטן מיר אויף
די היכלות פון אַמעם,
וואָס אין דעם זיבעטן פון זיי, דעם לעצטן,
ווערט שוין דער אַמעם —
פון פייערן ס'פייער, פון הערצער דאָס האַרץ.
ס'האַלט זיך גאָר דער באַשאַף אויף די זיבן בנינים!
פאַראַן אויך צווישן די ערדישע שבטים
אזוינע, וואָס העלפן אונדז מאַכן דעם אַמעם,
וואָס נישטאָ קיין יצירה אָן-אים:
יש הבל אשר נעשה על הארץ —
פאַראַן אַמעם, געמאַכט אויף דער ערד,
אַמעם פון תפילות, אַמעם פון צדיקים.
דער הבל, ווידער, פון רשעים בויט נישט — ער צעשמערט.
אַמעם פון שקר שטאַרקן די מזיקים.
פון יענע אַמעם מאַכן מלאכי-הבלה
הימלען פון נאַכטיקייט, ערדן פון קללה,

לענדער פון עינויים,
וועלמן אן טרייסטער.
אויף אזעלכע אַטעמס ווערט געזאָגט :
הבל המה מעשי-תעוועים.
און איצט, ישישים, ווייסט איר :
אויף דינקייטן, דינער פון דעם דינסטן חלום,
זיינען געגרונדפעסטיקט אלע געבייען,
האלטן זיך אלע משקלים.
אז וואויל צו יענעם, וואָס זיין וואָרט איז לויטער
און מיט זיין אַטעם בויט ער."

זאָגט אזוי דער האַר פון בעלי-קבין
און ס'פנים לייכט ספיר'דיק-העל אים.
דער היכל דער זיבעטער גיט זיך אַ הויב,
אַ כאַפּ גיט דער אַדלער די קרוין מיט דער טויב,
און אַליץ ווערט געלם.

זעען די זקנים : די אייזעלעך וואָרטן,
זיינען זיי ממשיך דעם וועג בשלום.
און קיינער ווייס נישט, אַז מיט זיי
רייט דער סוד פון די זיבן הכלים.

אַ ד ס , ד ו ד , מ ש י ח

אַדער : דער סוד פון אוריה החתי און בתישבע

(אויף אַ מאַטיוו פון ספר-הגלגלים)

און מלך דוד איז געווען אַן אַלטער מאַן,
און מלך דוד האָט געטראַכט פון זיינע יאָרן,
פון זיין פאַרברעך אַקעגן אוריהן, פון בתישבען,
פון נתנם שרעקלעכן און קלוגן משל
און פון אַבשלומס בונט און טויט.

און ס'איז געווען פארנאכט. און פון פארנאכט
איז שמיל צו דודן ארויס דער שמן
און האט געלאכט: וואס ווייסטו? גארנישט ווייסטו!
דו טרויערסט, נאר דו וואלטסט נאך מער געטרויערט,
א מלך, ווען דו וואלטסט געוואוסט...

און מלך דוד האט געזאגט: איך הער.
און ס'האט נצחונדיק גערעדט דער שמן:
דו וואלטסט געקאנט דערלייזער ווערן, אבער
כ'האב נישט דערלאזט דערצו — און ס'איז געקומען
נישט צו גאולה, נאר צו מארד.

און דוד האט געשוידערט — און גערעדט
האט דער בעל-דבר ווייטער: מלך דוד,
ביסט אדם גלגול. איז פאר דיר בת-שבע,
דער גלגול פון דער אלטער מוטער חוה,
געווען באשטימט פון אייביק אן.

און ווייסטו ווער עס איז געווען איר מאן?
איר מאן, דער חתן, איז געווען דער נחש,
א גלגול פון מיין קנעכט, וואס האט די חוה
פאראומרייניקט נאך איידער ס'האט זי אדם
באשלאפן. האסט באדארפט צו געבן תיקון
סיי איר, סיי אים, סיי זיך...

דער נחש... ווייס: אמאל האב איך אויף אים
געריטן דארט אין גארטן, — איך, דער שמן...
דער נחש איז דער דמיון. אויפן דמיון,
דעם שלאנגענעם, אויף אים האב איך געריטן
ווי ס'רייט א הערשער — און עס האט דער דמיון
פארכישופט חוהם בלומ.

די פנימיות פון דעם נחש איז געווען
מגולגל אין בת-שבעס מאַן, דעם חתי...
ער האָט צום ווייב נישט צוגערירט זיך קיינמאָל,
בעווייל ער איז געווען שוין ערב תיקון,
בעווייל ער איז געווען אין יענעם גלגול,
וואָס האָט געדארפט דער לעצטער זיין...

און וויסן זאָלסטו — אַדם איז מייטש דריי:
דער אַלף — אדם, און דער דלת — דוד,
דער מם — משיח. אדם און משיח —
זיי זיינען אין דיר נכלל, מלך דוד!
וואָלסטו אליין, — זיי וויסן, מלך דוד, —
אליין געקאָנט משיח זיין.

נאָר דו האָסט וואַרטן נישט געמאַן...
— אויף וואָס?
האַט אומעטיק געפרעגט דער מלך דוד.
דו מיינסט: אויף וועמען, — האָט געזאָגט דער שטן. —
אויף נאָט! אַנשטאַט דעם חיתי געבן תיקון,
האַסטו צום טויט צוועקגעשיקט אים אייליק...
בלויז נאָט מעג געבן טויט!

ווי נאָר דו האָסט געמאַן צו איר אַ צאָפל,
האַב איך, דער שטן, דיך גענומען פירן,
כדי צום תיקון נישט דערלאָזן. תאוה
האַסטו געגעבן חוהן, טויט — דעם חיתי,
פאַרבּרעך און אומגליק — זיך אליין.

האַסט וואַרטן נישט געקאָנט! וואָלסטו געוואַרט —
וואָלסטו געווען דער גואל, מלך דוד,
און אַך-און-בראַך וואָלט מיר געווען! אַצינדער
איז אַך און בראַך צו דיר, און איך, דער שטן,

איך זאג דיר אויס דעם סוד — און טו דיין ווייטיק מערן.
איך לאך פון מענטש, איך לאך פון דיר!

ס'האט ווייסע ציין געשטשירעט אין פארנאכט
דער שטן. מלך דוד האט געשוויגן.
און פלוצלונג האט זיין אויג גענומען לייכטן...
„די זינד פון אדם איז א זינד געבליבן;
נאר מס — משיח — איז דאך אויך געבליבן.
דער מס פון אדם דארף ערשט זיין!“

דער שטן האט אראפגעלאזט דעם קאפ
ביי אט די ווערטער דודס, און א צימער
איז דורכגעלאפן דורך זיין חוט-השדרה,
אריינגעשטעקט א שפיז אין אים א קאלטן.
ער איז געשטאנען און מיט פארכט געמורמלט:
דער מס פון אדם דארף ערשט זיין...

ד א ט ל י ד פ ו ן ד י ח ש מ ל י ם

א

הויך, הויך איבער אלעם
פלאקערן אן-אויפהערדיק
חשמלים.
לויפן ריידנדיק און ריידן לויפעדיק
ארום כסא-הכבוד — אט פון-אים,
אט צון-אים.
איינער פון אנדערן העכער,
און אלע צוזאמען — א מפול
פון פייערן פל-הקאליריקע.
יעדער איינער פון זיי איז מקבל,
לויט זיין השגה נאך,

סודות פון כסא-הכבוד
און ענטפערט זיי איבער
מיט האסטמיקן דיבור
צום זעער : יענער נידערט און נביא'ט
אויף דעם עולם-התחתון
דאס, וואָס דער השמל
האַט פון כסא-הכבוד
געבראַכט אים.

קומט אַ זעער אַרויף —
גיט אים דער השמל אין מיטן געלויף
און געקאָך
אַ פרעג אַ האסטמיקן, וואָס זיין באַגער איז.
דער פרעג קומט פון פייערן ווייסע און שוואַרצע און רויזע
און ווער ווייס ס'אַראַ נאָך —
און מיט האסטמיקייט מוז ענטפערן דער חוזה.
און אויך דעם השמל'ס תשובה ווערט געגעבן אזוי שנעל,
אַז זי צו כאַפן אויף דער שמעל
קען נאָר אַ גאַנצער און אַ וואַרער.

טרעפט, אַז מעשה חוצפהדיקער שנאָרער
קומט איינער, וואָס אים פעלט דער עיקר,
אַ קונצנמאַכער, וואָס דערגנבעט זיך ביז די השמלים,
אַן איינגערעדטער שליח אָן אַ שיקער.
סודות וויל ער אויסנאַרן, רעדט עזותן, רייסט שטיקער.
פאַרברענט אים מיט איין קוק אַ צאַרנדיקער השמל!
פאַלט יענעמס טויטער גוף און ס'גיבן קליפות אַ באַפאַל אים :
אַ נאַכטמאַל איז ער זיי, אַ נאַש-מאַל.

ב

לויפן אזוי אייביק, אייביק די השמלים...
פון וואָנען זייער לויפן, זייער ברעגען?

מחמת חשק, גאט אלץ מערער צו דערקענען,
 לויפן זיי און ברענען זיי.
 דערקענען אבער קענען זיי
 יעדערער לויט זיין מדרגה, העכער נישט א האר:
 די גרענעץ פון זיין אויפהויב קאן א חשמל נישט אריבער!
 בלויז פאר יענעם נביא, וואס זיין פחינה
 איז צו זיינער נאענט, זאגט ער איבער
 וואס ער איז משיג אין דער שכינה,
 און שוין — עד כאן... ביז דאנען — און נישט ווייטער...
 מיט די פייערן פון זיין פארלאנג באגערט ער
 אריבערשפרינגען זיין השגה, נאר ער קען נישט... ליידט ער...
 רייד פון בענקשאפט רעדט ער, ברויזנדיקע ווערטער,
 און ס'ווערט זיין לויף נאך האסטיקער. די תשוקה טרייבט —
 די גרענעץ אבער בלייבט.

פאראן חשמלים גוואלדיק גרויסע אין דערקענונג,
 וואס גיבן העכסטע תשובות צו די פרעגער.
 בלויז די הייליקסטע באנעמען אזא חשמלס רייד.
 אזא מין חשמלס ברויזנדיקע ברענונג
 ווערט פון בענקשאפט צום נאך-העכערן אזוי באוועגיק,
 אז עס קאן זיך אויסדאכטן: דער חשמל שטייט.

איביק בענקען די חשמלים... הען
 אין גאט איז קיין-שום חשמל נישט ביכולת...
 וואויל איז
 די פנימיות דיקע חיות-קודש, — יענע חיות,
 וואס זייער פארהויל איז
 טיף אין הווה'ס
 לפני-ולפנים.
 יענע דארפן נישט טראגן זיך רצוא-ושוב,
 אינגאנצן תשוקה, אינגאנצן געלויף,
 איביק געטריבן צון אים, צון אים...
 יענע דארפן נאך העכערס, אלץ העכערס, נישט בענקען...

זיי גיבן קיין תשובות נישט קיינעם,
דארפן נישט נעמען און דארפן נישט שענקען.
אין רואיקסטער גלאנציקייט,
אין פולסטער גאנציקייט
פון דער איינציקייט,
איז זייער געלעגער.

אנדערש די חשמים,
די הין-און-צוריקקע טרעגער
פון ענטפערס און פון פרעגונגען...

א, בענקשאפט אייביקע פון די חשמים!
א, ווירבל-לויף פון אייביקע באוועגונגען!

ד ע ר מ צ ר י

(אויף א מאטיוו פון ספר הגלגולים)

און ווען עס האט משהן דערזען דער מצרי,
וואס האט געשלאגן דעם ייד,
האט ער מיט פייערדיקע בליקן
געבעטן ביי משהן תיקון.

און ווען עס האט משה דערזען דעם מצרי,
וואס האט געשלאגן דעם ייד,
האט ער געוואוסט: ס'איז דער גלגול פון קין,
וואס וויל מע זאל אים באפרייען.

האט משה שלאגן גענומען דעם מצרי
מיט דעם צוויי-און-פערציקער שם,
האבן יענעמס אויגן געטאן אים דאנקען
און האבן גענומען צאנקען.

און ס'איז א טויטער געפאלן דער מצרי
און איז ארויס פון זיין קלעם.
ווייל ס'האט אים משה געשיקט ארויפצו,
געשיקט פון זיין רע צו זיין טוב צו.

אט דאס איז געווען דער סוד פון דעם מצרי
וואס האט געשלאגן דעם ייד.

נ ע ש ה א ד ם

גאט רעדט צו א יונג פארפאלק.
נעשה אדם, — זאגט גאט, — לאמיר גיין און געבוירן א מענטש.
דו, מאן, גיב אים הימל-מיט-וואסער צושטייער —
דו, ווייב, גיב אים ערד —
און מיט גייסט פון מיין גייסט, מיט א פונק פון מיין פייער,
וועט באשענקען מיין גנאד אים.

כ'שאף אלץ נאך דאסזעלבע — דעם מענטש.
איך נעם אייך פאר שותפים און לערן אייך שאפן.
זיין נשמה דארף בגדים.

לאמיר בויען דעם מענטש!
נעשה אדם!

ד ע ר מ ק ו ב ל ר ע ד ט צ ו ד י ת ל מ י ד י ם

אין וויפלמן גלגול עם איז יעדער איינער פון אייך —
זע איך קלאר, זע איך וואר,
זע איך אפן.
און איך ווייס, וויפל דור, וויפל יאר,
ס'איז גענאנגען צו מיר יעדער איינער פון אייך,
דער גרויסער פון אייך ווי דער קליינער פון אייך.
איצט הא'מיר זיך אלע געטראפן.

נשמות אלערליי,
 איך דארף אייך דא' מחמת אן ענין א דק־מ־הדק'ן:
 געבן אייך תיקון, כדי
 צו זיין זיך גופא מתקן —
 ווייל אוי, דארף איך תיקון! כאַטש לויפן אויף גאסן און שרייען!
 מער תיקון ווי ס'דארף יעדער איינער פון אייך,
 דער גרויסער פון אייך ווי דער קליינער פון אייך:
 וואָרום מיין פחינה איז — קין.

ב ל ע ס

אין מעג פון זומער, ווען עס זינגט די לופט,
 ליגט שמוס א שטיין. עס קומט דיר פאַר: ער פרוואוּמ
 מיטצוזינגען, נאָר אומזיסט. ס'האַט אים געפאַנגען
 א שמומעניש.

אין יאָרן לאַנג-פאַרגאַנגען
 איז ער געווען א מענטש פון שטאַלצע ווערטער.
 דאָס איז די שמראָף פון דעם, וואָס ווערטער מערט ער:
 אויף דור־דורות גיט מען א פאַרשמיל אים.
 ווער שטיין — און שווייג!

א שטיין איז צווישן שטיינער
 געוואָרן אויך דער צויבערער פון רייד, דער האַר פון שיינער
 ווערטעריי, דער שאַלקהאַפטיקער בלעם.

ד י ט י ר צ ו ס ג אַ ר ט ן א י ן ע ד ן

וואָלטן מיר אין זיך גענידערט טיף, גאָר טיף,
 וואָלט זיך אונדז געעפנט די מערת־המכּפּלה.
 פון זיך אליין וואָלט זי געעפנט זיך, ממילא —
 ווען מיר זאָלן נידערן אין זיך גאָר טיף.

ס'וואלט יענע הייל אין אונדז געפירט אונדז אלעמען העט ווייט,
געפירט צוריקצואוועג, צום אנהויב, צום גן-עדן.
מיר דארפן זיך נאר איין-פאר-אלעמאל אנטשיידן
צו נידערן גאר טיף... וואלט עס געפירט העט ווייט...

ווייל דורך אונדזער מערת-המכפלה (דארטן,
וואו אלע אבות רוען) גייט אַ וועג העט-העט,
אַ וועג צו זיי, צו אדם-חיה פארן חטא.
דארט ווארט דער איימוועג צו דער העלקייט. דארט איז די מיר צום גארטן.

תא חזי, אדער: פון די האלמאיי'ען
און די דערפאר'ן

הייל

ווי יעדער הלמאי האט זיין דערפאר,
איז אין ערגעץ נישטא (זאגט די נארן נישט אויס!)
קיין איינציקער נאר.

אפילו משוגעת

איז לאַגיק בלויז, וואס אַרבעט אזוי האַסטיק,
מיט אזא מין אַקראַבאַטישער גימנאַסטיק,
אז זי ווערט — אַ דושאַנגל פון דערפאר'ן.

נישטא קיין משוגעים ווי קיין נארן,
נישטא קיין אומפארענטפערטע למא'ען:
פארזען בלויז פארלאַנטערטע דערפאר'ן,
וואס אין זיי איז אזוי טיף מעיין
ער, דער אַין,
ביז ער טוט זיי פון דער פלאַנטערונג באַפרייען.

שקר וואס איז?

אַ שאַטן, וואס דער אמת וואַרפט צו זיינע פיס,
איז דער שקר.

הינטערן ליגן איז א דערפאר פארצן,
הינטער אים איז א צער פארצן —
ער איז בלויז א פארשמעלער, ער איז בלויז א פארדעקער.

און טויט ?
א דין שפאניש ווענטל
צווישן די וועלטן,
צווישן א דא און א דארט,
וואס זיינען נישט דא און נישט דארט,
נייערט אין דער איינציקייט איז זייער ארט,
אין דער איינציקייט, וואו ס'קומען זיך צוזאמען
פון אלע צער'ן און פון אלע גור'ן —
ווי קינדער פון איין מאמען —
אלע דערפאר'ן.

און דערפאר —
גם פי אלך — אפילו אז איך גיי
בגיא,
אין טאל,
צלמוות — פון צלמוות, —
איז אפילו דער צלמוות א קאטאָוועס.
ס'איז פארצן אין אים א פרייד,
וואס מאכט צו-נישט געפארן :
איך גיי — און מיך באגלייט
דער דערפאר איבער דערפאר'ן.

ד ע ר א י י ז ל - ט ר י י ב ע ר

דער אייזל-טרייבער האָט געוואוסט אזויפיל זאכן,
אז רב אלעזר און רב אבא האָבן אים פארגאָפּט
געפרעגט : ווער ביסטו און פון וואָנען קומסטו ?

— איך בין, — האָט ער געזאָגט, — אָן אייזל-טרייבער,
ווייל ס'האָט אזוי געוואָלט מיין האַר דער קיניג.
באלוינען וועט ער מיך מיט אותיות צוויי:
מיט יוד און שין; צוזאַמען מאַכט עס: יש —
דאָס אמתע פאַרשן-זיין.

און פון וואָנען

איך שטאַם — וועל איך אייך אויך זאָגן, רבותי.
אַ פליענדיקער טורעם איז פאַראַן —
פון דאָרטן שטאַם איך. ס'וואוינט אין יענעם טורעם
אַן אַרעמאָן.

— ווער איז דער אַרעמאָן?

— דער עני-ורוכב-על-חמור. מיין טאַטע —
אַ פיש איז ער געווען אין ים-הגדול.

— אַ פיש אין ים-הגדול?

— יא, אַן אַלמער,

אַלט ביז גאָר און גרויס ביז גאָר. פאַרשלונגען
האָט דער טאַטע מיינער אַלע פיש
און זיי צוריק אַרויסגעלאָזן גאַנץ און פריש,
ריין געבאָדן און געוויקט אין גנאָדן.

דאָ האָבן רב אלעזר און רב אבא,
גאָך מער געפּלעפּטע און גאָך מער פאַרבליפּטע,
געוואָלט אים פּרעגן ווייטער, ערשט אַ קול
האָט זיך דערהערט: פון אונטן קערט זיך אום,
איר ליכטער פון דער אויבערשטער מתיבתא.
צוריק, איר האַמערס מאַכטפולע! עס וואַרט
ביים הויכן שמוץ פון פּבוד דער געוועב-מייסטער,
דער האַר פון די קאַלירן. קומט צוריק
פון אומעטום, וואו איר געפינט זיך אויף דער וועלט,
פון אומעטום, וואו איר גייט אום פאַרשטעלט — — —
און דער אייזל-טרייבער איז פאַרשוואונדן.

דעם מלכ'ס פורעם

ווייסט, וואָס דיין בלומ-און-פלייש איז ?
געאַרדנט זיינען די גלידער
לויט די סדר-פראשית...
אַז דו קרוינסט איבער זיי דעם הימל —
ביסטו מתקן די נידער.
און ס'ווערן דיינע גלידער
ווי פון פערל אַ געשלידער,
און אַז דו דאוונסט — זיינען זיי דיין סידור...

פון וועגן
דיין קרוינען דעם הימל איבער די גלידער,
ווערסטו באַלוינט:
דיין נידער ווערט נאָכן שטאַרבן געקרוינט.
ווי ברידער
אילן דיר פרוכים אַנטקעגן,
צע'אש-להבה'ט
מאָכן שרפים אַ וואַרע און גיבן אַפּ פּבּוד
דעם מלכס פורעם, אין גאַנצקייט פאַרהיט!

נאַר וויי, אויב אַפילו אַן איינציק גליד
האַט שלעכט געדינט!
מע וועט דיך, פון וועגן זיין זינד,
אויף דר'ערד אַראַפּשיקן צוריק, ביז דו גיסט
יענעם אבר אַ תיקון.
מע וועט דיך צוריק'ן.

ביז וואַנען דו ביסט
איבער דעם גליד יענעם ממליך גאַטס רום...
מע לאַזט נישט צו קיין פעל-מום —
צוגעלאַזט. ווערן נאַר גאַנצע!

ד ע ר א ר " י

הארט ביז צו ירושלים
פלעגט צוצוקומען דער אר"י,
און זען פלעגט ער א י נ ז י ך ירושלים.
מיט ציטערדיקע קני
האָט ער געמורמלט ווי אין חלום:
הר הזיתים... נחל קדרון... אָט איז יד אַבשלום...

ער איז געשטאַנען פאַר ירושלים מיר,
נאָר נישט אַריבער איז זיין פּוס
איר שוועל. אַריינצוגיין אין איר
האָט ער נישט געקראָגן קיין רשות.

ווייל פון דעם שורש פון בן-יוסף —
בן-יוסף וואָס פאַלט אין די שלאַכטן פון קץ —
איז געווען דער אַר"י:
פון די,

וואָס הויבן אָן און זיינען נישט מסיים.

און פון דער וועלט איז דער אַר"י געגאַנגען פרי,
געגאַנגען פרי,
און נישט באַטראַטן האָט ער — זינט זיין קומען פון מצרים —
זיין געבויר-שטאַט, זיין באַגער-שטאַט, זיין ירושלים.

די דריטע מדרגה

זאגט דער רבי רב פונם: א הויז —
די קלענסטע מדרגה איז הויז.
זונדערסט זיך אפ: עס איז בלויז
דו און ס'פני-בית.
געטריי איז

די שטוב און דין היטערין איז-זי,
באוואנט און באפענצמערט, באמירט און באשוועלט.
נאר וואס קומט ארויס? זי נעמט צו די אחיזה
אין וועלט.

א מדרגה א העכערע — פעלד.
מיט זאנגען צעוועלט,
מיט קרייטער באגראַזט,
א ווינט א געווירציקער בלאַזט,
גייסט — און פריי איז דין שפאן.
נאר א צוים
שמעלט זיך און פסקנט: עד כאן.

די דריטע מדרגה — באַרג.
צום הימל גייט ער, צום אונטן רעדט ער:
נא דיר א האַנט — קום קלעטער.
כ'באָגער זיך צו הויכן אן אויפהער.
קום אַרויף —
וועט מען גיין אלץ אַרויפער.

און איך בין א באַרג, — זאָגט דער רבי רב פונם,
און כ'פיר
צו תיקונים.

ד אָ ס ל י ד פּו ן ד ע ם ב ר ו ן נ ע ם

עס וואַרט דער ברונעם אין הייליקן פעלד,
אין חקל תפוחין קדישין.
וואָס באַגערט ער? דער ברונעם באַגערט
די סטאָדעס שאַף צו דערפרישן.
די סטאָדעס קרעכצן,
די סטאָדעס לעכצן
צום גומן געטראַנק.

נאָר דעם ברונעםס מויל האָט פאַר'חתמ'עט אַ שמיין
אַ שוואַרצער, אַ שווערער, אַ פוילער.
קומט זשע, איר הירטן העלע, צוגיין,
דעם שוואַרצן שמיין גיט אַ קוילער,
דעם ברונעם — אַן עפן:
זיין שפע וויל שפע'ן
מיט גומן געטראַנק.

דער ברונעם, דער ברונעם איז איבערפול.
טרינקט איר די סטאָדעס אַן פון-אים —
פאַרגעסט נישט, הירטן, צוריק מיטן שמיין
אים צו פאַר'חתמ'ען, דעם ברונעם!
ס'איז צייט לאָזן פליסן
און צייט צו פאַרשליסן
ס'גומע געטראַנק.

מע דאַרף דעם ברונעם, מע דאַרף דעם שמיין,
מע דאַרף זיי האַבן ביידע.
דער ברונעם גיט; דער שמיין אויף אים — היט:
מען דאַרף זיי האַבן ביידע.
פון אויבן — דינים!
אין ברונעם דאָך — אין-אים —
ס'גומע געטראַנק.

ר' אהרן סטארקאשעליער

בו, יתברך, השתיקה,
ומי ששותק,
ובפני מי שותק, —
הכל הו א!
(ר' אהרן סטארקאשעליער אין
זין „עבודת הלוי“).

דער, וואס שווייגט, די שתיקה וואס ער שווייגט,
און דער, אין וועמעס בייזיין ס'ווערט געשוויגן —
כאזנדערע דריי זאכן זיינען עס אין שווייגן
דעם אונטערשטן, דעם היגן.

נאר ס'ווערן איינס די אלע בחינות אין גאט'ס שתיקה.
וואס זי קאן א האר נישט ווערן דרויסן:
זי איז סיי די שתיקה,
סיי דער, וואס אין זיין בייזיין ווערט געשוויגן,
סיי דער שותק.

לויבט פון שרפים און אופנים די קאפעליע,
לויבט אויך אהרן פון סטארקאשעליע,
לויבן אונטערשטע און הויכע,
לויבט דער שמורעם, לויבט די רו:
מי כמוך
באלמים — ווער איז שווייגעדיק ווי דו? ...

פון דער פרייד, וואָס ווערט איינס
מיטן וויסן און וואָס אַנטפלעקט
זיך אַמאָל אין וואָלקנס

דורך פיין פון געבורט
ווייס די מוטער איר קינד.
דורך פיין פון חרטה
ווייס מען די זינד.
ווען ווייסטו דיין האַנט?
ווען זי טוט דיר וויי.
וויפיל וויסן איז דאָ
אין איין געשריי!
ווען ווייסטו דיין גייסט?
ווען ער ווערט צעריסן
פון פיין, פון פיין...
די פיין איז דאָס וויסן.

נאַר ס'טרעפט — אַמאָל טרעפט:
דו בלייבסט שטיין געפלעפט
פאַר דער פראַכט פון פאַרנאַכט.
זעסט וואַלקנס ברענען
פון עפעס אַ שמחה'דיק,
לעצט דערקענען.
דער הימל יום-טוב'ט
קאַליריק-היים:
פרייד איז דאָס וויסן,
וואָס ער ווייס
וועגן טאָג און באַשאַף,
וועגן אַנהייב און ענד —
דאָס וויסן זיינס לאַכט
און זיין לאַכן דערקענט.

דורך הימל פארנאכטיקן
לאזט דיך גריסן
א וועלט, וואו די פרייד
ווערט איינס מיטן וויסן.

און ווען ס'איז פון דער וועלט אוועק רב שמעון

און ווען ס'איז פון דער וועלט אוועק רב שמעון,
איז צוגעפאלן צו דער ערד רב חייא
און זי געקושט און זי צוגלייך געשאַלטן:

„דו וויסטע ערד, דו חוצפהדיקע בריאה,
דו טוסט זיך מיט דער רשעות דיינער רימען.
עס ווערן וועלט-זיילן אין דיר צעשפאלטן...“

ווי זאל איך דיך נישט קושן, אז אין דיר איז
דאס ליכט דער וועלטס און גאר דער וועלטס עשירות?
און ווי זאל איך נישט שעלטן דיך? ווי מעגן

די זאמדן דיינע רויבן ברייחאיינ?
ווי קאנסטו אין דיין גאווה זיך דערוועגן
אוועקצונעמען ס'טייערסטע פארמעגן.

דעם האר, וואס אין די זכותים זיינע נייערט*
זיינען פארצן די יארן און די שעה'ן?
גיב אפ צוריק דאס ליכט, דו גרויע בליי-ערד!“

א רגע בלייבט רב חייא שטיל. און ראפטום
שמעלט ער זיך אויף, א כוואליע פרייד פארקאפט אים
און ער רופט אויס: „נישט זיי ביי זיך פארריסן,

(* נייערט (אין דעם פאל) = בלויז.

דו שקר/דיקע ערד! ס'איז ליגן, ליגן!
עס קאנען וועלט-זיילן אין דיר נישט ליגן.
עס קאן נישט זאמד רב שמעונען פארשליסן".

א טרער און נישט מער

א טרער און נישט מער,
אן איינציקע טרער,
וואס איז פשוט און וואר —
און איז גאר-שבגאר.

כ'בין שטויב שבשטויב,
גאר כ'מו מיך א הויב
מיטן פח פון דער
ריינער איינציקער טרער:
זי קאן אויפהויבן הפילות
אזוי ווייט, אזוי הויך
ווי ביז אצילות.

פארקערטער גילוי אליהו

אין קאך פון יאריד זאגט צום תלמיד דער פעש"ט:
דו זעסט דארט דעם זקן, וואס ווארט אויף א רעשט?
ער ווארט נישט אויף רעשט און עס האט אים דעם מוכר
קיינ זאך נישט פארקויפט. יענער זקן דער הויכער
מיט לאקן מיט גראע — דאס איז אליהו,
אליהו הגלעדי, אליהו התשבי.
און דער-דארט, פארלוירן ווי א תינוק-שנישבת,
דער איבערגעשראקענער, קליינמשיקער, דארער,
וואס איז ביי דעם ליידיקן וואגן מהרהר
און קוקט צו דעם זקן, וואס הויבט זיך אריבער

זיין קליינקייט, הכנעה'דיק שמיל און אן דיבור, —
 וואָס טראַכסטו פון אים?
 מאַכט דער תלמיד בדחילו:
 דער יוד האָט אַ גילוי אליהו... אַ גילוי
 אינמיטן דעם מאַרק...
 גאַרנישט ענטפערט דער בעש"ט.
 נאָך טאָג און יאָר, ווען דער הימל פאַרלעשט
 די לעצטע שמורקאָצן אין מערב-אַש גראַען,
 דערלאַנגט ער אַ זאָג, ווי דערמאָנט זיך: פאַרקערט!
 דאָס קליינטשיקע נסת'רל, שוואַרץ ווי די ערד,
 האָט אים זיך מתגלה געווען... אים — אליהו'ן...

נ ש מ ו ת ל י נ ק ט , נ ש מ ו ת ר ע כ ט ס

נשמות הויבן זיך אין פינצטערע קאָנוואַיען
 און וואַיען און וואַיען.
 נשמות הויבן זיך אין פינצטערע קאָנוואַיען —
 לינקס.

נשמות הויבן זיך און בלויען
 ווי טויען.
 נשמות בלויען —
 רעכטס.

אַלע ציען צום האַר —
 און ער הויבט זיך איבער זיי ווי אן אוראַלמער כּוּהן,
 און ס'בענטשט זיין האַנט די רעכטע,
 די גערעכטע,
 וואָס בלויען,
 און ס'בענטשט זיין האַנט די לינקע
 די שלעכטע,
 וואָס וואַיען.

ר ב נ ח מ נ ס ח ל ו ס

זאגט רב נחמן: הערמט א חלום.
איך זייג און לערן,
ערשט די שטוב ווערט פול מיט רעדלעך יידן.
ס'לאזן זיך הערן
מענות-מענות: סטיימש!
אט דער נחמ'קע געמט
און טוט אפ אַזאַ מין מעשה,
וואָס דער געמיינסטער אַפיקורס-יונג, דער ערגסטער דייטש,
וועט נישט אַפּטאָן בשום אופן.
און דאָס זיצט מ'שטיינס געזאָגט און לערנט,
גלייך ס'וואַלט דעם פּוֹראַ נישט דערצערנט —
עולם-הבא וויל דאָס קויפּן!

מע מאַלט מיט די צינגער,
מע מיימלט מיט די פינגער:
אַזאַ מעשה, אַזאַ מעשה!
מאַקע ער, אַט דער מוֹרנו,
האַט עס אַפּגעטאָן די שיינע
מעשה...

כ'ווייס נישט וואָס און ווייס נישט ווען,
נאָר אין שטוב צו זיצן איז נישט שייך — כ'ברען!
לויף איך אויף דער גאַס אַרויס ווי פון אַ שרפה.
ערשט די גאַס איז פול מיט רעדלעך יידן
און מע מיימלט: דאָס האַט ער דאָך אַפּגעטאָן די טרייפּע
מעשה די געמיינע,
אַט דער נחמן דער מוֹרנו,
מאַקע ער בעצמו ובכבודו...
און ער איז זיך נאָרנישט מודה —
הפקר!

נעם איך לויפן ווייטער.
לויפט מיר נאך ס'געריידעריי:
וואס זאגט איר נישט צו זיין בהלה?
פיר אויף שרויפן!
אפגעטאן אזא נבלה —
און ער מיינט, מע קאן אנטלויפן!
לויפן קאן מען, נאר אנטלויפן? לא!

לויפנדיק אזוי,
פאל איך אריין אין וואלד.
שטייען רעדלעך חיות,
און זיי ברומען מיט א קפידה*):
קוקט אים אן, אט דעם מורנו —
דער בעל-שם איז דאך זיין מאמעס זיידע,
נעמט ער, טוט אזא מין מעשה,
און ער מיינט: דער וואלד באהאלט!
גוואלד,
אזא רשע, וואס די וועלט האט נישט געהאט,
און דערצו א שומה גמור!
פאר השם יתברך וועט ער זיך באהאלטן?
אז סך-הכל איז דער לויפער נאר א לאמער.

און א גרויסע חיה, ווי א בייזע יידענע, להבדיל,
האלט זיך ביי די באקעס: אזא מעשה!
ווי געפעלט אייך, חיות?
ער איז דאך נישט קיין בור דאורייתא,
דארף דאך אים נישט זיין קיין נייעס,
וואס מע שטייט: אם אסק — אז איך טו מיך הויבן,
שמים — צו די הימלען, ביסטו אויבן,
ואציעה שאול —

(*) ליען: קפידע. אזוי ארויסגערעדט צווישן חסידים.

און אז איך ליג שוין אין א קנויל
סאמע אויפן דנא,
הנך — ביסטו דארטן אויכעט דא.
היינט ווי שייך זיך באהאלטן, הא?
אן עכברוש אזא!

לויף איך פון די חיות
און פאל אריין, ווי א פאר'סמ'טע מויו,
אין א פוסטער קלויז.
נעם איך פון א פאליצע א ספר,
ערשט די אותיות קוקן פרעמד און ביז.
כ'האב פארגעסן וואס איז אלף, וואס איז בית.
בלעטער שאַרכן: האט געהאט אזא נשמה,
נעמט ער און פארטאכלעוועט אזא נשמה,
און ער מיינט נאך, אז די אותיות וועלן דינען
אים, אזא מין טמא...

דורכן פענצטער פארט
א ווינט אריין, א ווילדער רוח,
און ס'רייסט דער ווינט מיך ביי דער באַרד:
שאַטה, רשע וגם רוח!
אפילו אן אפטייקער א גלוח
וואלט אזוינס נישט אפגעטאן
פאר קיין שום הון דעלמא.
וועלכער מענטש, בצלמו
ובדמותו,
וואלט ביי זיך גע'פועל'ט אזא זאך?
און די רבותא —
ס'האט דער מענטש געהאט
אזא נשמה! ובפרט:
אזעלכע אבות!
עפעס א קאטאָוועס?

דא שפאנט אריין א הויכער זקן:
ווייס די לאַקן, ווייס די זאַקן,
אויגן — שבת'דיקע ליכט.
ער שאַקלט מיטן קאַפּ:
וואַלט זיך עמיצער געריכט
אויף אַזאַ-מין מעשה?

רבי, — שריי איך, — ס'אַראַ מעשה?
זאָגט מיר: ס'אַראַ מעשה?

לאַקן ווייסע, זאַקן ווייסע,
אויגן — שבת'דיקע ליכט...

ער טענה'ט אַלץ: אַזאַ מין מעשה!
ווער וואַלט זיך עס געריכט?

אַפּגעזאָגט, און אויס — איננו.

וויל איך וויינען,
מחמת וואָס איז, אַחוץ וויינען, מיר געבליבן?
פאַריאַגט, פאַרטריבן,
אַלע זיינען מיך מבזה,
אַפילו אַלף-בית פאַרגעסן —
נישט עולם-הבא און נישט עולם-הזה!

דאָ דערזע איך: מיינע טרערן
הענגען קעגנאיכער ווי די צעפלעך אייז.
פאַרלאַזט האַבן די טרערן מיינע אויגן.
אַ טרער איינע, משונה קאַלט און ווייס,
מאַכט בזה הלשון: אַ פאַרשוין ווי דו
ווילן מיר נישט דינען;
אונדז שטייט נישט אָן צו רינען
פון דיינע אויגן... נו,
טו אונדז עפעס... אַדרבא, טו!

בלייב איך זיצן אן אַ טרער און זאָג אַזוי:
 אַלץ איז מיך מבזח.
 פאַרשפּילט דעם עולם-הבא מיטן עולם-הזה.
 אפילו טרערן ווילן מיך נישט קענען,
 אותיות זיינען מיט מיר ברוגז.
 די סיבה ווייס איך נישט, נאָר גאַרנישט:
 מסתמא דאַרף מען עס, מסתמא טויג עס.
 און אַז מען זאָל מיך לייגן איצט, ווי יצחק, אויפן מזבח —
 נו, איז וואָס? עס וואַלט געפאַסט ווי אַלץ פאַרשטיי איך,
 בלויז דאָס פאַרשטיי איך נישט...
 פון ווען איז עס אַ וואַרעם אַזא חכם,
 ער זאָל זיין אַ מבין אויף דעם הימלס דרכים?
 אַבי דער פּוּרא מיינער ווייס —
 ביז איך שוין געטרייסט:
 מען דאַרף נאָר וויסן, אַז ס'איז דאָ אַ ווייסער.

ביי די ווערטער עפנט זיך אין מיר אַ קוואַל פון שמחה.
 הייס און הייסער
 קוואַלט ער.

קומט צוריק דער אַלמער,
 מיט אים קומען אַנדערע זקנים,
 און אַלע אינאיינעם,
 ליכטיקע פאַרשויןען,
 טייטלען אויף מיר, שאַקלען מיט די קעפּ
 ווי מיט קרוינען:
 ער איז שוין צוריק אויף די אויבערשטע טרעפּ...
 אַז וואויל אים!

דער זקן, — העכער, ווייסער ווי דער גאַנצער עולם, —
 נעמט פון פאַליצע דאָס ספר
 און מאַכט בנעימות: קוק אַריין.

קוק איך — ערשט די אותיות
גיסן זיך אין מיר ווי וויין.
עס דינען מיר די אותיות; גערן
דינען מיר די טרערן,
און סודות אנטפלעקן זיך,
ווי פייגל, וואס וועקן זיך
פארטאג אויפן בוים.

וואס א רגע ווערט מיר העלער,
ווי עס שטייט געשריבן:
הולך ואור עד נכון היום.

לסוף ווערט טאג אין מיר.
שטיי איך אויף — ערשט דער חלום
גייט מיר אקעגן און זאגט: „נישט פארשעם!
למען השם —
נעם און דערצייל מיך.
א חלום איז א בריוו,
דארף מען אים עפענען,
און זאלן יידן וויסן, אז ס'איז טיף“.

.1948

ר' נחמן אין קאמענען

און ס'איז קיין קאמענען בסוד
געקומען דער זון פון פייגע-בת-האדל,
און שפעט ביינאכט איז ער אריין
אהין, וואו ס'פלעגן פראנקיסמן
צונויפקומען זיך בסוד גדול.

ער שטייט אויף דער שוועל און ער ווערט נישט געזען.
נקבות נאקעמע, נאקעמע זכרים

טאנצן ווילד ביי דעם שיין פון ליכט
ארום א בילד פון אוואטשע'ן,
ארעם פארווארפן אויף ארעם.

און ס'רופט זייער עלטסטער (ר' נחמן זעט —
עס זיצט אויפן אקסל א שד אים):
„אדום איז אדם און אדם איז דם!
צעבראכן ליגן די לאו'ן...
אדם איז דם און איז אדום!“

עס משאדעט מיט ניאוף. עס ברענגען די ליכט.
מיט שדים אומגעזעענע איז פול די הוליאנקע.
טייל שדים טאנצן מיט, טייל זיצן ביים טיש,
לאכן און גיסן זיך וויין אן,
פילן די פוסות די בלאנקע.

נאָר גיין לאַזט ר' נחמן פון דאָרט, פון דער שוועל,
איבערן הויז אויפאמאל אַזאַ שטילקייט,
און אין דער שטילקייט שפּרייט זיך אַ קרעכץ —
אַ קרעכץ איבער יעקב'ס זוימען,
וואָס פּוילט אין אדומ'שער ווילדקייט.

לױמט זײ דער קרעכץ! זײ דערזעען דעם יוד...
זוכן די קליידער... דער וויין אין די פוסות
גליט אַ פאַרשעמטער... עס פליען אין שרעק
די שדים אַרויס דורכן קוימען...
די קליפה — פראַנק'ס קליפה — איז גוסס...
די קליפה איז גוסס
צוליב דעם קרעכץ איבער יעקב'ס זוימען.

ר ב נחמן צווישן קרייטער

און אז זיי זיינען אויפן פעלד געגאנגען
און אויף קרייטער האָט געטאַנצט דער טוי,
האָט צו זיינע באַגלייטער
ר ב נחמן געזאָגט אזוי:
„פאַרוואָס רופט מען אים משיח?
משיח איז מלשון שיה,
שיח השדה... אין דער צייט פון רצון
וועט ער אין סוד פון קרייטער,
אין סוד פון פעלד, אין סוד פון שפראַצן,
אונדז אויסלייזן, לעשן דעם שייטער
פון די זיבעציק שמערן,
בויגן דער סיטרא אַחרא'ס קופערנעם שמערן,
און בליצן וועלן דער שכינה'ס, דער פלה'ס
קישוטין, אָט פונקט ווי אַצינדער דער טוי,
און ס'וועט זיין ווי סע שטייט: אַז יעלזו
שדי וכל אשר בו.”

און קרייטעכץ נאָך קרייטעכץ, געוויגט אין ווינט,
האָט איבערגעהזרט די תורה
מיט חשק און התמדה,
און ס'האָט זיך די תורה צעכוואַליעט, צעלויכטן, צעגרינט:
„פאַרוואָס רופט מען אים משיח?
זאָגט ר ב נחמן: ס'איז מלשון שיה,
שיח השדה.”

און מיט אַ גלוסט,
וואָס איז געטלעך,
האַבן בלימל און קוסט,
גרעזלעך און בלעטלעך,
גענומען זיך בעטן: ביני לביני,
ביז סע וועט קומען משיח צדקנו,

נעם אונדז אריין אין דיין תפילה,
אונדז די נידעריקע, אונדז די קליינע,
אונדז דעם שיח השדה.
נעם אונדז אריין אין דיין תפילה,
זון פון פייגע בת האדע!

און רב נחמן האט זיך געשטעלט
ביי א בוים אין פעלד
און האט תפילה געטאן. און ווי מע פארקאוועט א קאסטן,
האט ער די תפילה מיט שטארקע יחודים פארקאוועט —
און געשיקט זי מיט אירע פארבארגענע לאסטן
צום פסא-הפבוד.
און אז מ'האט אויבן די תפילה געעפנט,
האט דארט פארשמעקט
מיטן גרינווארג, וואס ס'פעלד האט געכאוועט.

נ ע נ ט ע ר

שלאגט אויס דער וואנט-זייגער זיין צוועלף.
דער טונקל אכצט, דער טונקל אוי'ט:
נענטער מיט נאך א טאג צום טויט,
נענטער צום טויט.

שמיט אויף דער זיידע צו תיקון חצות.
טוט ס'ליכטל אין זיין האנט א זאג:
נענטער מיט א טאג צו משיח'ס קומען,
נענטער מיט א טאג.

געגרויסט און געהייליקט זאל ווערן זיין נאָמען
 אויף דער וועלט, וואָס ער האָט לויט זיין רצון געשאַפֿן,
 און איינפירן זאל ער זיין מלכות דאָ אונטן
 ביי אייער לעבן, אין אייערע טעג.
 אין אַ נאָענטער צייט
 זאל ער זיין אויסלייוונג שיקן, אַ תּיקון
 צו געבן דעם לעבן דאָ אויף דער ערד,
 און גאַנץ זאלן ווערן זיין טראַן און זיין נאָמען.
 זאָגט אַמן.

געבענעדייט און געלויבט און געפרעכטיקט,
 געהויבן, דערהויבן און איבער-פאַרהערלעכט,
 געהויבט און געאַכפערט זאל ווערן דער נאָמען
 פֿון קודשאַ-פֿריד-הוא דאָ אויף דער וועלט:
 דערהויבן אַריבער אימלעכער בענטשונג,
 דערהויבן אַריבער יעדן געזאַנג
 און יעמוועדער לויבונג און יעדער נחמה,
 וואָס מיר בענטשן און זינגען און לויבן און טרייסטן
 אויף דער אונטערשטער וועלט.
 וואָס איז די טרייסט וואָס מע טרייסט דאָ אַן אַבל?
 איינציק איז נאָר די טרייסט פֿון זיין נאָמען.
 זאָגט אַמן.

גרויס פֿרידן זאל קומען פֿון הימל אַראָפֿ,
 פֿרידן און לעבן אויף גאַנץ ישראל,
 אַז זיין זאל אַ ווייטער-גאַנג דאָ אויף דער ערד
 צום לעבן פֿון די, וואָס זיינען נישט-הי,
 וואָס זיינען אוועק צו דעם ליכט פֿון זיין נאָמען.
 זאָגט אַמן.

דער, וואָס שאַפט פּרידן אין זיינע הויכן,
וועט ברענגען שלום דאָ אין דער אונטנקייט,
און זאָלן די אותיות פון זיין נאָמען
האַלטן אונדז, אונטערשטע, אין פאַרבונדנקייט
מיט דעם ישׂראל, וואָס בלייבט אויף-יענער-זייט,
שפּראַצט ווי אַ בוים איבער אייביקע שטראַמען.
און ענטפּערט אַמן.

צוויי געבעטלידער

געבעט צו די מלאכים

מלאך פון ריינקייט, טהראל,
ווען אין ברודיקן מלבוש פון ערדישן טרויערן
וועל איך צוקומען צו דינע טויערן —
שמוים מיך נישט אָפּ!
פארוואַרלאָזט האָב איך גאַסס גאַב,
אין זיין ליכט נישט גערומ,
געהאַט צו ווייניק אמונה,
אַבער נישט ענטפער מיך איבער
אין די הענט פון דעם ביזן ממונה,
וואָס איז מיט זיין פייער
נישט מטהר,
ווייל זיין פייער איז נאַכט.

סהיאל, פון תפילות דער זאַמלער!
אויב צווישן געבעטן נישט גענוג קלאַרע,
נישט גענוג וואַרע,
וואָס מײַן גײַסט, דער שטאַמלער,
האַט אין זיי קליינמוט פאַרמישט
און רעשמלעך יצר-הרע,
איז געווען כאַטש איינע אַ תפילה אָן צומיש,
אַ תפילה אזוי פשוט און שמאַרק
ווי אַ פסוק אין חומש, —
טאָ שמוים מיך נישט אָפּ, סהיאל,
אין יענער תפילה'ס זכות.
נישט ענטפער מיך איבער צום ביזן ממונה,
וואָס שמראַפט פאַר טרייבן זנות
מיט ווערטער, פאַר פאַרטיקייטן, פאַר רגילות,
פאַר הייזעריקע תפילות.

מלאך דערבאַרעמדיקער פון די שערי-דמעה,
רחמיאל!

אויב אימליכע פון מיינע טרערן האָט אַ פּגימה,
נאָר כאָטש איינע פון זיי האָט געבלומיקט —
נישט ענטפער מיך איבער צום בייזן ממונה,
דעם שטראָפער פאַר טרערן, וואָס בלומיקן נישט,
וואָס ווערן געוואָרפן ווי גדבות,
און אַ ליאָדע ווינט
קאָן מיט זיי טרייבן קאָטאָזעס — —

צדקיאַל,
דו, וואָס אימליכן ליכטיקן מו
באַהאַלטסטו און מאַכסט
צו'ן אַ לבוש אים!
ווען ס'וועט מין נשמה
נאַקעט אַרויס פון די חושים
און פירן וועט מען זי צום טייך די-נור
און דאַרט, אין פּיער-טייך, וועט זי אַרונטער
(אָדער אויף אַרויסצוגיין ריין,
אָדער צום פאַרגיין) —
בעט איך דיך, צדקיאַל!
אויב פון מיינער אָן איינציקער טואונג באַדאַי
האַסטו דעם אַרעמסטן מלבוש געמאַכט —
טאָ קום מיט'ן מלבוש צום ברעג און מין פּירזאָגער זיי:
„טייך די-נור,
די נשמה די דאָזיקע טאָר נישט
פאַרגיין אָן אַ שפור.
אין איר אייגן קלייד,
אייגן, כאָטש נישט רייך,
מו איך זי אָן און איך שטעל זי פאַר גאַט —
פאַרברען זי נישט, פאַרכטיקער טייך!“

בזק,
סנדלפּונ'ס באַדינער!
ממונה אויף געבעטן,

וואָס ווערן געבעטן
 אין שפעטן
 נאָנג פון דער נאַכט!
 אויב פון מײן נאַכט איז געשטיגן צו דיר אַ געבעט —
 צי האָסטו עס, דו היטער פון פאַרבאַרגנס,
 אַרויפגעלייגט שטיל
 אויף דעם דיל
 פון יענעם הימל, וואָס צומאַרגנס
 נעמט סנדלפון פון דאַרטן די תפילות
 צו קרוינען זיין האַר,
 דעם אל גואל חזק?
 אויב יאָ — לאַז דעם ביזן ממונה
 נאָך מײן נשמה נישט לויפן,
 דו לויטערער אופן,
 העלסטער פון אופנים,
 בוק!

יופיאל, האַלטער
 פון די שליסלען פון אויבערשטער חכמה!
 פרעגער צעשמראַלטער,
 וואָס דו פרענסט ביי נשמות די פראַגן פון חכמה,
 אויב דו וועסט זען מײן נישט-וויסן
 און וועסט וויסן, אז וויסן האָב איך געקאַנט,
 נאָר כ'האַב מיך געפוילט עפעס רעכטס צו דערקענען, —
 זאַלסטו די שרפים, וואָס אונטער דיר, נישט לאַזן
 מיך שלאַגן מיט די פליגלען און פאַרברענען.
 כ'בין קראַנק געווען, יופיאל —
 פאַרוואָס זאָל מען שלאַגן אַ חולה?
 און מעג מען פאַרברענען איינעם,
 וואָס איז וואונדן הוילע?
 לאַז מיך נישט שמראַפן, יופיאל!

שר פון היכל-הרצון, גבריאאל!
זאל אויפגיין ווי אַ בשורה
דיין גבורה!
שלאַג
מיין נאַכט מיט דיין טאַג,
און ענטפער מיך איבער,
גבור,
אין די הענט פון דעם היילער רפאל!

מגוריה!
שיצער דו פון ישראל
קעגן עשוים קיטרוגים, קעגן אלע סטרא-אחראם!
קומט דער טאַג פון מיין משפט — זיי מכריז,
אַז אהרן-אליעזר, זון פון הלל און אסתר,
כאַטש ווייט, אַזוי ווייט
פון צו זיין דער בעסטער,
כאַטש אַ גאַרנישמ-ווערטער
מאַכער פון ווערטער,
האַט פאַרמ
פון צייט צו צייט געלאָזט פאלן אַ וואָרט,
וואָס זיין נשמה האָט ביי סיני געהערט,
און אַז חסד בעט ער,
כאַטש ער ווייט, דער בן-זקונים דער שפעטער,
אַז ער איז קיין חסד נישט ווערט.

געשריבן אין יאנואר 1932

גאט, אין זכות פון מיין ווילן
צו נייע טלית-און-תפילין,
די פיינען מיינע צו שטילן,
די נאקעט מיינע צו הילן;
אין זכות פון מיין בלאַנדזשען צו דיר
אליין צווישן קליפות וואָס בילן;
אין זכות פון מיין זיידנס אַ טרער
אויף אַ דף אַ פאַרהוילן-שטילן
פון אַן אַלמאָן ספר, וואָס וועלסט
צווישן הייליק פאַרשטויבטע גווילן;
און אין זכות פון דער אייביקער רות,
וואָס טוט וואונדן בראַנדיקע קילן, —
זיי מוחל, ווען איך טו אַן
די אינטעליגענטישע ברילן.

און נעם פאַרליב און פאַרגיב
בשעת דו זעסט מיך שפילן
אין פראַזן צוזאַמען מיט זיי,
מיט די ליטעראַרישע לייט
פון אַ דור אַ פאַרשלאַמאַמאָן,
די פוסטע מגידים אַן בערד,
וואָס צווישן הימל און ערד
הענגען זיי און מעסטן
איינער דעם צווייטנס טאַלאַנטן.

אַטאָצק.

ווייטערדיקע חורבן־לידער
און די פּאָעמע אַני מאמין

א נ א כ ג ל א נ ז

די זון איז נישט געווען מער. טיף אין ים איז זי פארגאנגען.
בלויז נאכגלאנצן פארשמאכטע זיינען נאך געהאנגען
צערקומט און נישט-פונדאניק.

איך האב געוואוסט, ווען כ'האב געקוקט אויף יענע גלאנצן,
וואס האבן טוימערהייט געפרוואוּט אפילו טאנצן :
אויך איך בין אזא נאכגלאנץ, אויפן תהום פארהאנגען,
א נאכגלאנץ פון מיין אומה'ס זון, וואס איז פארגאנגען
אין בלוט-ים פון מאידאנעק.

ש ט י ג ן

פון פינצטער צו פינצטער בין איך געגאנגען...
האב איך דערהערט אויף שווארצע שטיגן
דיין קול — אזוי קלאר ווי אמאל אין ווארשע,
א ווארעם-נאענטן, א היגן — —
אויף שווארצע שטיגן.

כ'האב דיך געזוכט און דיך געטראפן!
ארויפגיין וויל איך, נאר די שטיגן —
וואו זיינען זיי? אנטלאפן. אנטלאפן.
און די נאכט כאפט זיך אויף און לאכט : ס'א ליגן.

ניין, איך ווייס : כ'וועל נאך זען די שטיגן
און דענצטמאל וועלן זיי נישט אנטלויפן
ווי זיי זיינען אין חלום פון מיר אנטלאפן.
ארויפטראגן וועלן זיי מיר אויפן
רוקן צו דיר — צו דיין מיר, וואס וועט שטיין
אין דער שמערן-נאכט אפן.

א ת פ י ל ה ק א נ א י ר

א תפילה קאן איך.
ס'האט זי געמורמלט טאליע בת צבי-דוב
איבער הערשעלעם בעמל:
זאל וואקסן מיין זון
ווי א בוים אין דער זון.
און שטארק זאל מיין זון זיין.
שטארק.

מיין דור איז אוועק אין פלאמען
און צו נישט איז געווארן
די תפילה פון א מאמען.
נאר אפשר איז פארט
יענע תפילה געווארן מקויים
אין ערגעץ אן ארט,
איבער ערד און עינזיים,
בלוט און געוויינען.
אפשר איז הערשעלע געוואקסן
און געווארן א מאן,
א בוים אויף אנדערע פליינען,
און גליקלעך קוקט ארויף
צו זיין שלאנקער הויך
טאליע בת צבי-דוב.

אפשר איז פארט דא אן ארט,
וואו די תפילה איז געווארן וואר —
א תפילה אין ווארשע אמאל,
צוריק מיט אזויפיל יאר,
ווען איבערן קינד וואס שלאפט,
פארן גיין צו איר ארבעט אין דער ווארשעווער גמינע,
האט זיך מיין טאליע געבויגן,
ווי ס'בייגט זיך אין צימער די שכינה
איבער דער נשמה פון א מענטש.

גיב מיך פון ערגעץ ביים נאָמען אַ 1709...

דעם הייליקן אַנדענק פון
טאָליאַ (טויבע-לאַה) פּערלמוטער-צייטלין, הי"ד.

גיב מיך פון ערגעץ ביים נאָמען אַ רוף,
ווען ס'וועט-מיך דער מלאך פון שטאַרבן אַנמוגן.
רוף מיך ביים נאָמען אַזוי ווי אַמאַל,
רוף ווי דו האַסט מיך דאָ אונטן גערופן:
אַרליק.

קליפות וועלן בילן פון געעפנטער טיף,
אין געעפנטער הויך וועלן זינגען די שטערן.
רוף מיך ביים נאָמען פון דאַרט, וואו דו ביסט,
און איך וועל דערקענען און איך וועל דערהערן:
אַרליק...

רוף מיך ביים נאָמען! מעגסט רופן ווי שמיל,
וועלן דיין רוף מיר צו הערן ניט שטערן.
נישט פון די תהומישע הינט דאָס געביל,
נישט דאָס הללויה-געזאַנג פון די שטערן.
רוף מיך!

דעם היים-נאָמען מיינעם האַט קיינער אַזוי
ווי דו נישט אַרויסגערעדט. רוף מיך ביים נאָמען!
דיין קול וועט מיך ברענגען אַהין וואו דו ביסט,
דיין קול וועט מיך פירן דורך הימלען און תהומען.
רוף מיך — — —

פון זינט ס'ווערט דיין קול אויף דער ערד נישט געהערט—
ווי פינצטער איז זי, אַט די ערד, און ווי אַרעם!
שיק מיר דיין קול— און איך טראָג זיך צו דיר
ווי פייגל, וואָס טראָגן זיך האַרבסט-צייט קיין דרום.
רוף מיך!

יולי, 1947.

אַ פּדוכט פון וואַרשעווער ווינטער אין מאַנטרעאַל

טראַמוואַיען לויפן — ס'איז קאַלט — ס'איז זיי קאַלט.
דעכער פאַרשניימע. וואַרשעווער ווינטער.
ס'פאַרנאַכטיקט. ס'קרישמאַלט.
דער לאַמפּנצינדער — באַלד קומט ער, באַלד צינדט ער
ס'באַלד
פון לאַממערגעס אין שניי.

באַלד,
פון ראַג וויזאָווי,
וועט אַנקומען — זי,
אַרויז
פון דער ווייסקייט אַרויס.

ביין,
זי וועט נישט קומען צוגיין.
זיי וועלן שוין קיינער נישט קומען צוגיין.
ביין.
ס'האַט זיך מיר וואַרשעווער ווינטער —
מיט זיין עלעגאַנטן קרישמאַל,
מיט די יונגע שנייענע בלומען —
געחלומט אין מאַנטרעאַל.

זיי וועלן קיינער נישט קומען.
זיי זיינען געווען — אַמאַל.

עלעגיע געשריבן אין די בערג פון אדיראנדאק

ווי א פיל-באאויגטע חיה
הויערט דער שווארצער באפינקלמער בארג
אויף יענער זייט ברעג פון לעיק סקרון.
שמערן מאנצן איבער בערג פון אדיראנדאק,
וואס זוכן אין שלאף א פארזונקענע זון.

היפנאמיזירטע בוימער
פינצמערן פאנטאמיש, בוימערן
מחוץ זייער חומר.
די ערד די טרוימערין
ווייס נישט ווער ס'האט זי פארשלויערט אין רן.
ווייס נישט וואס די אויבנס גרייטן צו,
מאנצנדיקע אויבנס.

אויבערשמע הענט
נישמערן אין גרונטן,
גרייכן ביז דנאען,
ווילן עפענען שפונטן.
פייערדיקע וועלטן
ווארפן א שלאף
אויף פינצמערע פעלקער-פירער אונטן.

נאך יידן-סעלעקציעס — און צוליב זיי —
וויל קומען סעלעקציע גלאבאלע.
אט די שמערן אלע —
צי מאנצן זיי נישט אויס באצייטנס דעם פארגיין?

ס'וויל מאכן זיין סעלעקציע דער אטאם:
א טייל זאל גיין צום לעבן אויף רואינען,
די רעשט זאל אנמרינען
אין תהום.

סעלעקציע! דערמאן זיך, מענטש אויף דער ערד:
 ווען האסטו דאס ווארט צוערשט געהערט?
 נאטירלעכע סעלעקציע! יענע כפירה'דיקע סכרא,
 דארווינגס קאלט-בריטישער טייטש
 אויף דעם יידנס פראשית פרא...
 און דערנאך איז געקומען דער דייטש.
 די נאטור האט נאך איר ארבעט נישט געמאכט פולשטענדיק —
 איך, דייטש, פארענדיק!
 איך אליין וועל א סעלעקציע מאכן,
 פארגאזן דעם שוואכן
 און לאכן.
 יודא, פעררעקע!

און ער האט פארגאזט, דער שמאל-געפאנצערטער פאן-יעקע,
 און זייער נעט
 האט צוגעשפילט קלאסישע מזויק,
 און ס'וועלט-געוויסן האט זיך צוגעקוקט דורך א לארנעט.
 און מיר אליין, שארית ישראל? וואס מער מיר פראווען די אזכרות,
 מער פארגעסן מיר די אויסשוויצעס, טרעבלינקעס, ווארשעס.
 פון זעקס מיליאן אנטלויפן מיר צום זעקס-מיליאן-ווארט,
 ווי יונה איז געלאפן פון זיין גאט קיין תרשיש.

דערפאר און דעריבער
 ווינקען שמערן די-לחפומא'דיק זיך איבער
 אין אט די צייטן די אטאמישע,
 אין נעכט פאנאמישע,
 און ס'בינדט זיך זומער-נאכט אין בערג פון אדיראנדאק
 מיט דעם, וואס האט געטראפן זעקס-מיליאנדיק
 דארט, אין דיין פינסטער-פארבלומיקטער שאפע,
 אייראפע!

דעריבער
 קרימט אין מיר עמיצער איבער
 אין אט דער זומער-נאכט אן אלטן זיסן פסוק.

אָנשטאַט מען יצא מתוק
וועט — זאָגט ער — זיין ממתוק יצא עו:
פון יומטובדיקע הימלען וועט עקספלאדירן שטראַף
פאר ייִדישער בראַך, פאר גערמאַנישן גאָז.

היים און הייסער רעדט אין מיר אין אַט דער נאַכט פון זומער
אַ הייליק-נקמה'דיקער
האַסער פון אַ וועלט אַ טמא'דיקער,
און פון דער זייט גראַמט שמיל אַן אַנדערער, אַ פּרומער,
אַ קול-דממה'דיקער:
שטורעמס פון פּירורים,
שטורעם איבער שטורעם,
און נאַכדעם וועט דער מענטשן-איבערבלייב דערבליקן
יידן פון ניי-בראַשית, אין ליכטיקייט געקאָוועט,
פון תּוהו שפּאַנענדיק צו תּיקון,
געפירט פון בן-דוד.

1950.

ט ר ע ב ל י נ ק ע ר פ ס ח

די דייטשן מאַכן אַ קאַמעדיע: זיי גיבן אונדז
מעל אויף מצות. מיר'ן געקראָגן וויין. ס'ווערט
אַפגעריכט אַ סדר. ס. ס. מענער קומען אַריין
אויף עטלעכע מינוט אין באַראַק. קוקן זיך
צו, לאַכן הויך.

דרויסן בלאַזט אַ ווינטל. די אויוונס פּלאַקערן.
עס ברענען אין דער נאַכט צען טויזנט יידן.
און מיר — ריכטן אַפּ דעם סדר לויטן דין.
(פון אַ באַריכט)

מה נשתנה הלילה הזה? — — —
היינט איז די נאַכט פון ערשטן סדר.

אָננעמאָן האָט זי זיך, די נאַכט,
אין אירע פּרילינג-בלויסמע קליידער.

שטורמיסטן קומען צו אונדז אין באַראַק.
זיי האָבן געגעבן אונדז מעל אויף מצות.
מיר פּראַווען דעם סדר. עס פינקלט וויין.
זיי קומען, זיי לאַכן הויך, די נאַצים.

מה נשתנה הלילה הזה?
פרעג ביים דייטש — ער איז דער באַשיידער.
ער הייצט מיט אונדז זיינע אויוונגס איין
לכבוד דער נאַכט פון ערשטן סדר.

מיר ווייסן: אויך מיר וועלן ווערן אַש.
מיר וועלן פאַרשווינדן מיט די מיליאָנען.
נאַר דיינע זיינען מיר ביז צום סוף
און פּראַווען דיין סדר ווילאַנג מיר קאַנען.

אַ ה ש ב ע ה

(געשריבן בעתן צווייטן וועלט-קריג)

איבער תּהומות און קברים
הויב איך דעם אַרעם,
און ביי זעקס-הונדערט-צוואַנציק
ליכטן פון די פּתרים
באַשווער איך דיך אַבער,
אַבער און ווידער:
קום אין דער נידער.

ביי די צוויי און דרייסיק
וועגן פון דער חכמה,
ביי פינף'ס פּופציק טויערן,

ביי בריקן צוויי און זיבעציק
 איבער חסד'ס וואַסערן,
 ביי גבורה'ס צוויי און פערציק
 זידנדיקע פייערן,
 און ביי אַלעם דעם,
 וואָס ליגט פאַרהוילן
 אין אונדזערע גרוילן,
 אין אונדזער אַלגעהיימסטן קידוש-השם, —
 באַשווער איך דיך אַבער,
 אַבער און ווידער:
 קום אין דער נידער,
 דו מאַן פּן-דוד!

דו, וואָס פון דיר
 האָבן ערב פאַרגאַזט ווערן
 יידן געזונגען,
 יידן גע'נביא'ט — — — (*

קדיש נאָך מיר

נשמות פון קדושים, זאָגט קדיש נאָך מיר,
 דעם מת, וואָס גייט-אום אויף דער ערד.
 איך בין אייער קדיש נישט ווערט,
 נאָר אויב צווישן טרערן, וואָס נישט מיין אויג,
 נאָר מיין בלוט האָט נאָך איך געטרערט,
 איז כאַמש איינע געווען, וואָס איר האָט דערזען,
 וואָס איז ליב אייך געווען ווי אַ גרום:
 טאָ זאָגט קדיש נאָך מיר אין איר זכות.

(* דאָס „אני מאַמין“ געזאַנג.)

ליד פון נאך-מייד אַנערשן פחד

עס ווערט געזאגט ביי סוועדענבאָרגן ערגעץ, אז טיילוואַנים
דערשיינען איינער פאַרן צווייטן אין אַ מענטשנס פּורעם :
ס'איז שד פאַר שד — אַ מענטש מיט מענטשישע דיבורים ;
אין טייוול נאַרט דעם צווייטן מיט אַן אַדמס פנים.

די גרויליקסטע פון קליפות, גיהנמדיק פאַנטאַסטיש,
וואָס האָבן ערשט געהימלערט אין דעם דייטשם מדינה,
זיינען אין מענטשפורעם געזעסן אַרום שוואַרצן האַס-טיש
און בלוט געזויפט ווי ביר — מיט אַ פּאַדמדיקער מינע.

ווער קאָן די צאָל פון מענטש-פאַרשמעלטע רוחות, וואָס עקסטאַזיק
פּראַווען זיי שוואַרץ-חתונות אין שוים פון תּהוֹמ־א־דבּאָ,
און זיינען דאָ בר-נש, און דאַרטן — אַפּגרונטיקע זשאַבע?

ווער ווייס ווער אַלץ סע רופּט זיך מענטש! אַ פּחדמדיקער מזיק,
אַן ערב-רב-פאַרשלעפעניש, אַ שרצדיקע פּגע,
קאָן זיצן ביי דיין טיש און הייסן דיין קאַלעגע.

סאַנעט וועגן השאַרת-הנפש דורך שרעק

שרעק לייזט מיך אויס! ביי נאַכט, ווען ס'צאָפּט דאָס בלוט מיר אַ קאַשמאַר
און ס'גיט אַ מאַנסטער זיך אַ הייב, דעם קאַפּ מיר גרייט צו שמעטערן,
אין יענער רגע וועקט די שרעק מיך אויף, די רעטערין.
זי כאַפּט מיך צו און מאַכט די נאַכט-קליפת צו נאַר.

קאָן זיין, אַז פּונקט אזוי וועט שרעק מיך ראַטעווען פון גור
אין עקסיטמענצן שפּעטערדיקע, בעת אַ מאַנסטערשער געפאַר,
ווען ס'זועט אַ לעבן אָנהייבן סאַדיסטיש מיר צו דראַען.

איידער ס'וועט מיך דורס'ן צעיושעטער שגעון,
אין לעצטער רגע — וועט זי מיך אַ כאַפּטאָן און מיט מיר
אַרײַן אין נײַער עקסיסמענץ ווי אין אַן אויפגעפראַלטער מיר.

אַזוי וועט זי מיר מירן תמיד עפענען און טויערן
(אַ, די נאַטור — ווי טײוולדיק-סאַדיסטיש זי נאַטורט!),
און כ'וועל דורך איר, דער שרעק, פסדר וויסן פון געבורט,
און כ'וועל דורך איר, דער שרעק, אין אייביקייט געדויערן.

אײַך האָב אױך פאַר דיר נישט קײן נאַמען

פאַראַן ביי וואַרשאַווסקין אַ ליד,
אַלמאַדיש און סענטימענטאַל.
אַן אײַנצעלנע שורה אין ליד
גײט אױף מיט דעם קלאַנג פון מעטאַל:
די וועלט האָט פאַרלוירן דעם נאַמען.

פון זינט אונדזער בראַך גײט מיר נאָך
די אײַנצעלנע שורה אַמ-די.
גײט נאָך, כאַפּט מיך אַן און דערלאַנגט
ווי גליענדיק אײזן אַ ברי:
די וועלט האָט פאַרלוירן דעם נאַמען.

ווי הייסט נאָך מאַידאַנעק די וועלט?
אײַך ווייס נישט, אײַך קאָן נישט דערגײן.
ווי הייסט נאָך מאַידאַנעק דער מענטש?
דאָס ווייס אױך דער טײוול נישט, נײַן.
די פאַר האָט פאַרלוירן דעם נאַמען.

פון וואַנען וועט קומען באַשײד?
אַ נאַמען אַ נײַעם ווער גיט?

ווער דו נייע וועלט, נייער מענטש,
דו ייד, נאך-מאידאנעקשער ייד,
דו ייד אין א וועלט אן א נאמען!

ווער דו נייע וועלט, נייער מענטש...
נאך קאנסמו? אז וויי און אז אך!
דו האנדלסט מיט אש פון דיין פאלק,
פארוואנדלסט אין גראשנס די בראך.
איך האב אויך פאר דיר נישט קיין נאמען!

ה י נ ע ר פ ל ע ט

(דעם אַנדענק פון אַ וואַרשעווער שרייבער, אַ פּליט,
וואָס איז געשטאַרבן אין ניו-יאָרק)

אַ פנים, צו ווייס און צו גרויס,
פאַרזינקט
כסדר אין קישן,
אין הינערפלעט,
אין ממושטש'ע געמישן.
שווימט אַרויס ווידער,
האַרנט ווי ס'קלינגט
אַ זומער-פליג אַ שמאַלע
אַרום לידיקע פלעשלעך קאַקא-קאַלע
אויפן שמויביקן טישל.
אַ קול
גיט זיך אַ קרישל
אלט, הינערפלעטיש-פאַרשוואומען:

— ווער איז דאָס?
אַ... איר? געקומען?
וואו בין איך?

— אין ניו-יאָרק.

— כ'האב דען געקראגן א וויזע?
געפארן, געפארן.
פארגעסן די וואליזע.
פארגעסן. ווידוי.
גרינדן א קאמיטעט
פאר ווידוי. אוודאי.
טוט עפעס אין דעם.
ס'ווערט שפעט.
א קאמיטעט.

דא איז ניו-יאָרק?
ווי הייסט איר? פארגעסן...
פארטן אזא אויסדרוק...
דרוק... אויסדרוק...
גענוג געדרוקט.
וואָס איז דער אויסדרוק?
פארגעסן.

דא איז ניו-יאָרק?
נישט וואַרשע?
שאַ... שאַ... נאלעווקעס... „מאַמענט“...
אַט איז עס...
דערקענט.
סיי-ווי-סיי, גרינדן
א קאמיטעט — דאָס מוז מען.
דער קאמיטעט זאל צינדן
ליכט...
נאָך אַ נשמה... נאָך אַ יידן... ליכטיק...
ס'איז וויכט —
וויכטיק...
ליכטיקן די נאכט...
איר ווייסט וואו זי האַלט?
וואָס זי מאַכט?

— ווער ?

— די נאכט.

— איצט איז טאג.

— טאג ? די נאכט ברענט.

נאלעווקעס. „מאמענט“.

עס ברענט.

דייטשן ... פעסער סמאלע ...

היים.

נעמט עפעס.

נעמט קאקא-קאלא.

איר הערט ?

א לאנגער אפ ... אפלאדיסמענט.

כ'בין געווען א הומאריסט.

יידן ... אפלאדירט ... געלאכט ...

אפלאדיסמענט ...

די נאכט

ברענט.

קארלינסקין האט איר געזען ?

פראפוס. לאטיין.*)

אין באברויסק

בין איך געווען קליין.

איצט וועל איך נאך קלענער ווערן.

קלענער, קלענער — און גארנישט.

וואס איז גארנישט ?

(דאס פנים פארזינקט.)

ווידער שווימט עס ארום —

צו-ווייס, צו-גרויס.

* דער נאמען פראפוס — די ענדונג ווס — דערוועקט די לאטיין-אסאציאציע.

די שידך ביים בעמ
שטייען אויסגעשפאנט).

פארען אונז אויסדרוק ...

דרוק ... אויסדרוק ...

פארגעסן ...

פארען אונז ווארט ...

טור ... ליטור ... ליטעראטור ...

יידישע ליטעראטור ...

ווידוי ...

יידיש הייסט איינזאם.

איינזאם הייסט תפילה.

נאך דא ...

דא האט מען אפילו

די איינזאמקייט פארמאוסט.

טעלעפאנירט ... געבעטן :

נעמט אריין אן אלטן הומאריסט,

א פארגעסענעם וויין,

אין מושב-זקנים.

קיינער ... קיינעם ...

א יידישער שרייבער

האט נישט קיינעם.

נישטא פאר אים אפילו

קייין מושב-זקנים.

קיינעם.

גיט א קוק:

די שידך ווארטן אויף פים.

דער וויין שטארבט.

וואס איז מיטן קאמיטעט?

ס'איז שפעט.

צינדן ליכט ...

נאך א יידן ... נאך ווארשע ...

ליכטיק...
ליכט...
ס'איז וויכט —
וויכטיק...

וואס מאכט טאלסמאצי?
א גוי?
א גוי.
צינדן ליכט נאך א יידן.

איך קען אייך. דערקענט.
איר הייסט דאך אהרן.
נאלעווקעס. „מאמענט“.
די נאכט ברענט.
די פליג
איז שוין דא צוריק.
פארען אן אויסדרוק...
פארגעסן...
העלפט מיר ארויס...
מיט א נימל...

— גאט?

— אט-אט.
גאט.
הימל.
וואס מאכט ער?
א מענטש לאכט —
און גאט טראכט.
וואס טראכט ער?
אז ס'איז געווען אומזיסט?
ער טראכט.
ער לאכט נישט.

גאט איז נישט קיין הומאָריסט.

ער מישט זיך נישט?
ער וויל זיך נישט מישן?
פאָרוואָס?

שמיל.

דער קאָפּ ווערט ווידער פאָרוונקען אין קישן.

אויגוסט, 1951.

צו ס מענטש פון מיין צייט

דו, וואָס כסדר ביסטו מממא
די אייגענע מצמע;
דו, וואָס דיין נשמה איז אַ גאַסנפרוי אויף ראַגן;
דו, וואָס אזוי לאַנג האָסטו געשלאָגן
דאָס קינד אין זיך און אזוי לאַנג
געלאָזט טויטן קינדער אין טראַכט פון דיין ווייב,
ביזט דו האָסט קינדער גענומען וואַרפן אין אויוונס;
דו לץ אויף דעם קבר פון וועלטן און גלויבנס,
דו, וואָס דו מאַכסט די ווייטסטע שמערן קראַנק, —
גלויב מיר: וועסט לאַנג שוין נישט טומאה'ן.
וועסט אויף אייביק פאַרשמומען,
ווען ס'גייט דורך דיין אייגענער שד אַ פאַרמרייב
אַהין, אין תהום פון דעם תנין,
פונדאָנען
ס'איז מער קיין צוריק נישט פאַראַנען.

.1945

געשריבן אין 1946

זיי זיינען אוועק,
נאָר פון יענער זייט ברעג
שיקן זיי מיר
פון מאָל צו מאָל
ס'ליכט פון אַמאָל:
אין מיין שפיטאָל
נעמט בלאַנקען.

ס'ליכט פון אַמאָל
גיט אַ בלענד ווי קרישטאָל
אין דעם שפיטאָל
פון מיין צאַנקען.

אַצינד בין איך קראַנק,
נאָר ס'דויערט נישט לאַנג
און כ'זועל קומען צו די,
וואָס שיקן ס'געשאַנק,
און זיי דאַנקען.

צ ל ס א ל ה י ס

ווען איך באַקלער, וואָס מענטשן, ברואים פון מיין מין,
האַבן געטאָן צו די מיליאָנען פון מיין אַלמן שטאַם,
ווי עפעס אַ דייטש-ש-קין מיט אַ פּרצוף פון אַ שפּין
האַט מיט איין שאַקל פון אַ פינגער דיך פאַרמשפּט אויפן פּלאַם, —
עסט מיך די חרפּה, וואָס כ'געהער צום נחש'ס זין,
חוח'ס ממזרים (ס'קאַכט אין זיי דער סם
פון טאַטן זייערן), און כ'שעלט דעם פּרו-ורבו.

נאָר ווען איך גיב אַ טראַכט, אַז דו, אויך דו,
פּרוי-געוואָרענע תּפּאָרת פון אַ פּרוב,
ביסט מענטש געווען, געהאַט אַ מענטשנס גוף, —

גײט פון דיין אַנדענק אַזאַ ליכט צו מיר אַ שװים,
 אַז כ׳הויב װי קינדער טיף פאַרוואַנדערט אָן צו גאַפן,
 און װידער זע איך אויפן מענטש דעם צלם-אלהים,
 און כ׳מורמל שטיל צו זיך: װיבראַ אלהים
 אַת האדם — אין זיין פורעם האָט ער אים באַשאַפן.

.1948

א ן ל ן ן

איך שפּאַן אויף אַ מין ברעטער-גאַנג אַ לאַנגן. נאַכט איז,
 און ס׳װױט מיט ים, און מענטשן שפּאַנען, און איך שפּאַן.
 און אינעם טונקל רייד איך צו אַ מיטגייער צו איינעם
 און װױז אים אויף, אַז אַ געהיימניש איז פאַראַן
 אינעם ענין פון די זעקס מיליאָן. מע זעט דעם פּשט בלוז,
 נאָר זיכער שטעקט אַ סוד דאָ — און גאַטס גאַנצער פּלאַן
 מוז שטעקן אין דעם סוד... און פריידיק מוז דער סוד זיין!
 און אויפן װעג פאַרליר איך יענעם מאַן,
 װאַס באַנומען האָט ער סײַ-װײ-סײַ נישט
 די װערטער מיינע. און איך שפּאַן און שפּאַן.
 און איך באַשלים צו גיין ביז צו דעם סוף איין-איינער,
 און זיכער בין איך: קום איך צו צום סוף — אַ, דאָן
 װעט אויפגיין מיר דער סוד אַזוי, אַז איך װעל קאַנען
 אין װערטער פּשוט'ע אים זאָגן יעדן מאַן.
 און כ׳גיי פאַראַוים און כ׳הער שװין מיינע טריט בלוז.
 מער שפּאַנט נישט קיינער. איך נאָר שפּאַן און שפּאַן
 אין טונקלעניש. ערשט כ׳פּיל: פון הינטערװוילעכץ כאַפּט מיך
 איינער אָן. כ׳דריי אױם דעם קאַפּ. ס׳איז קיינער נישט פאַראַן.
 גיין, פאַראַן — נאָר כ׳זע נישט. כ׳פּיל די הענט בלוז — אייזן!
 װער קאָן דאָס פאַרט זיין? כ׳פרואוּן אומזיסט זיך געבן אַ דערמאַן.
 און ס׳גיבן מיך אַ שלעפּ די הענט די אייזערנע צוריק-צו.
 װי איינער זאָגט: צו װײט נישט גיי, דו מענטש! עד פּאָן!

קול און קעגן-קול

קול

אין וועלטן, איצט נישט היגע, האָט מיין איך אַמאָל געאיכט —
ווי זיי פאַרברענט איז יענער איך, נישטאָ זיין שפור.
וואַרשע איז אַ וואַרט אין אַ געדיכט,
דאָס לעבן פון מיליאָנען — בלויז ליטעראַטור.
נישט געבליבן אַפילו קיין קברים...
בלויז דער נאָך-איך מיינער קריכט
איבערן אַש פון וועלטן ווי אַ וואַרעם.

קעגןקול

אַ בשורה צו באַוויינער:
נישטאָ קיין טויט און אַלע וועלטן זיינען הי.
ווייל דער הי דער וואַרער איז אין אים אַליין נאָר,
אין זיין היינט דעם אייביקן... אויף זיינע קני
האַלט ער אַלע קינדערלעך — אויך דיין פּן-יחיד...
פאַרברענט, אַכער נישט טויט! וואָס קאַנסטו וויסן,
ווי טיף ער האָט די בראַך
פאַר'ברכה'ט?

די צוקונפטיקע מלכים פון ירושלים

מיר זיינען צו קבר ישראל נישט געקומען,
נישט געקומען.
ברענען מיר אין דער וועלטס פאַרבאַרגענע אַרומען,
אין דער וועלטס אַרומען.
זיי דו אונדזער קבר, אויב דאָ קאַנסט! נישט נאָר קבר —
אויך קברן און קדיש.
טו אונדז אויס דאָס פייער-קלייד, טו אַן תכריכים
און ווינטיש אונדז תתחדש.

ניין, דו קאנסט נישט... דאָס קען דאָך נישט קאָנען
א בשר-ודם!
וועלן מיר שוין ברענגען אזוי ווייטער, מיר מיליאָנען,
ביו דער פלאַם
וועט דעם חוב פון חורבן תחת חורבן
סילוק'ן
און וועט עשו'ס הויז פון רויב
פארמיליקן.

ערשט אז דאָס הויז פון רויב וועט זיין צו אַש,
וועלן מיר זיך שטעלן בויען,
מיר מענער, קינדער, פרויען,
ס'בית-המקדש פון פייער
מיט זיין נייעם, פייערדיקן קודש-הקדשים,
ס'הויז פון דעם נייעם באַשאַף...
מיר, די זעקס-מיליאָניקייט, אנשים, נשים
— ומָה
די קרבנות פון אַלטן באַשאַף
און די האַרץ פון נייעם!
מיר, די צוקונפטיקע מלכים פון ירושלים!

ד י מ ו ש י ע י ם

איך האָב געוואַנדערט איבער דעם בית-עולם פון אַ פּאַלק,
אַן אַש-בית-עולם, אַן מצבות, אַן תנצב"ה'ס,
און ס'האַט מיך געטראָפן אחרית'דיקע עצבות,
און מיך געפירט אַהין, וואו לעצמע נאַכט איז,
און כ'בין געשלאָפן אין שאַל-תחתית.
און ס'איז אַרויס אַ קול און מיך געהייסן זוכן אויפן דנאַ
פאַרלורענע עיקר שכחת'ים —
און צונויפשטעלן פון זיי אַ נייעם יאָ.

און ס'האט דאָס קול גערעדט : ושבו בנים לגבולם —
 אין סוד פון גלגולים,
 דורך הייליקע כראַמאַזאַמען,
 וועלן די פארלוירענע מיליאָנען
 זיך אומקערן, זיך אומוואַנדלען אין נייע יידן,
 וואָס וועלן גאַנץ מאַכן גאַט'ס פּיסא און זיין נאַמען.
 ס'וועלן קומען די מושיעים,
 וואָס וועלן פלעמן דעם קאַפּ פון נחש-עקלתון :
 אויף אַ בראַך-און-וויי-סוף
 וועלן זיי פארמשפּט'ן דעם באַרג פון עשו —
 און וועלן פארענטפערן אלע פארוואָסן.

א י ן ט א ג פ ן ז י י ן ן ן א ב ן - ח מ י ש י ם

מיט יאָרן צוריק אין וואַרשע, אויף שליסקע צי אויף שיענע,
 האָט ער וויסן נישט געקאָנט,
 אז אין יאָר דעם און דעם וועט ער זיצן אין צענטער
 פון מאַנהעטן און דאָרט טראַכטן
 פון זיין וועלט דער פארברענטער,
 פון איר געקראַכטן,
 אין אַש פארלוירענעם האַריזאָנט.

ווי ער האָט עס דענסטמאַל וויסן נישט געקאָנט,
 אזוי קאָן ער איצטער נישט וויסן,
 אין וועלכער נישט-ערדישער שמאַט ער וועט זיצן,
 פון וואָס ער וועט טראַכטן
 און וואָס פאַר אַ וועזנס ער וועט קענען,
 ווען אויך זיין וועלט די איצטיקע, וואָס איז אַ נאָך-וועלט,
 וועט מען פארברענען —
 ווען דער טויט וועט זי פארברענען.

סיון, 1948.

אַ נײַגון, פֿון טאַטן געהערט

זינג איך אַ נײַגון, פֿון טאַטן געהערט ...

זינג איך חבדיש:

השם אלקיכם, השם אלקיכם

אמת ...

איז עס אַ קדיש

נאָך אַ וועלט, וואָס וועט מער שוין נישט וועלטן?

נישט אמת!

אין אַט דעם געזאַנג דעם חבד'ער

קומט דער אמת אַרויס אַזא אַדיר,

אַז אַן אמת אַזא מוז פאַרגעלטן

אַפילו פאַר מאַדאַנעקס, פאַר טרעבלינקעס ...

פאַרגעלטן — ווי אַזוי?

איך ווייס נישט. דאַס ווייס נאָר דער אמת.

זינג איך ס'געזאַנג און פאַרזינק עס

טיף אין זיך — נעם עס

אין מיין המצית אַריין און באַנעם עס:

השם איז —

אמת!

וויבאַלד, ווידער, אמת —

מוז ער דאָך, מוז ער

דעם חשבון באַצאַלן אינגאַנצן,

באַצאַלן באמת — — —

השם אלקיכם,

אוי, השם אלקיכם —

אמת!

מיין עצבות זאגט :

אמעריקע — אינגליש, ישראל — סאבריוואיש.
 סיי דיין יידיש, סיי דיין העברעאיש
 צאנקען אוועק דעם לעצמן צאנק.
 דיין דור שטארבט אפ — און ניי-ישראל
 ווערט געבוירן אין דונער פון א טאנק.
 וואס האט דיין צאנקען צו טאן מיט טאנקען ?
 דיך נארט א חלום אן אומזיסטער :
 באגערסט א מדינה געראמט מיט שכינה.
 ווער זאל עס געבן דיר ? א מיניסטער ?

איך ענטפער :

כ'בין כּוֹפֵר אין מוּיט בכפירה גמורה.
 מוּיט איז שקר און להד"ם.
 זיינען דען מוּיט די זעקס מיליאָנען ?
 זיי זיינען א לעבעדיקער פּלאַם.
 עס שטארבט מיין דור ? ס'איז דער לעצטער צאנק ?
 ניין, אין דעם אי צו פון נצה-ישראל
 טרעפן זיך אלע : צו אים איז דער גאַנג.
 זינגט נישט לוימ'דיק אויך דער יאוש ?
 מ'דארף קאָנען הערן זיין געזאַנג.
 מיר גייען אלע דעמזעלבן גאַנג.
 און דער יינגסטער סאַבראַ איז אַלט-נביאיש.

מיין עצבות :

פּוסט-פּאַעטישע פּאַוועטיגע !
 פון וואָנען ווייסטו ? ס'איז מיר דערעסן — — —

איך :

איך בין געשטאַנען אַמאַל ביים סיני.

עצבות :

איך האָב מאַידאַנעק נישט פאַרגעסן.

איך :

איך אויך נישט, נאַרישע חכמת!
איך זאָג נאָר : סיני און מאַידאַנעק
טרעפן זיך אין דעמזעלכן אמת.

עצבות :

אַז וויי צו אַן אמת, וואו ס'טרעפן זיך ביידע!
דו רעדסט ליטעראַטיק און מאַלאַנטיק.
דו באַנדאַזשירסט, זאָל נישט זיין צום גנאי,
די קרעץ מיט ווערטער פון ראַמאַנטיק.
ס'האַט דיך דיין גאַט פון אלע טרעפּ
געשליידערט; האַסטו זיך אַביסל
פאַרריכט, הויבסט הינקעדיק אַ פיסל
און קריכסט אויפּסניי — נאָך נייע קלעפּ.

איך :

כ'בין נאָר אַ פאַדעם אין געוועב.
כ'האַב קבר'דיק גענומען פּוילן,
ערשט כ'האַב דערהערט פון פאַרגאַזטן פּוילן
דאָס קול פון קדושים. עס האַט באַפוילן :
לעב!

עצבות :

לעב ? ביסט זיכער ?
און — קריכסט צו אים אויפּסניי, דו קריכער,
צום גוטן גאַט, וואָס ברענט און בראַט ?

איך :

האָסט דען אַן אַנדער אַדרעס ווי גאַט ?
צו וועמען, אַז נישט צו אים ?

עצבות :

צום גאַרנישט.
קרעפיר, דו נישט-דערקוילעט עוף !

איך :

ייד און אויפהער זיינען קיין פאַר נישט.
דער טייטש פון ייד איז : אַנטי-סוף.

עצבות :

מזל-טוב, האָסט געפאַקט אַ שטרוי !
נאַר דערטרונקען ווערסטו, אַזוי צי אַזוי.

איך :

צום זעלבן שבת גייען די דורות,
עס זינגען מאמין און אפיקורס :
לכו נרננה לאדני.

עצבות :

אַ זינג-טאַן וועט די אַטאַמישע באַמבע !
דערנאַך —

איך :

וועט ווידער ווערן פרי.
ס'וועט אַ לעצטער ייד פון אַ קאַטאַקאַמבע
אַרויס און אויסרופן : י ה י !

.1950

תפילה קודם התפילה

דו ביסט דער פשוטער גאט.
דו ביסט דער וועלטס באשייד —
און א באשייד איז פשוט.
צו דיר — די דאזיקע רייד.
אלץ שנעלער לויפן יארן
און באַלד וועט ווערן שפעט.
כ'זאל זוכה זיין צו תפילה —
אַט דאָס איז מיין געבעט.
פארלירן זאל איך ס'וויסן,
וואָס ווייס נישט סיי-ווי-סיי,
און אויפהערן זאל איך פאַרשן:
נאַכוואָס און הלמאי?
דער ווייטיק מיינער זאל שווייגן
ווי עס שווייגט אַ פאַרשולדיקט קינד.
כ'זאל דעם סוד פון מאַדאָנעק נישט זוכן —
אויך דאָס איז העזה און זינד.
אין מיין טרער זאל אַריין הכנעה:
אויך אַ טרער קאָן ווערן פרעד.
די קראַפט נישט צו פרעגן שענק מיר,
די גאוות פון עצבות ברעד!
מיין מדבר — מיט תפילה פיל אים.
כ'זאל זוכה זיין זאָגן תהלים.
תפילה איז פאַר אַ ייד,
קונסט — פאַר עובדי-אלילים.

ערב סוכות, 1948.

זאל איך גלייבן אין שפינאזעס געצמעטערדיקן געץ,
 א גאט, וואס קאן נישט ענדערן זיין אייגענעם באשאפן,
 א גאט, וואס איז ביים אייגענעם געזעץ
 א געבעדיקער שקלאף,
 א גאט אן גרוילן און אן נסים,
 א גאט א קאלטער אפיקורס,
 א ווייטער פעטער, וואס וויל מיך נישט קענען,
 וואס פון זיינעטוועגן מעג איך ברענען
 אויף אלע פייערן עד סוף כל הדורות?
 א גאט א בעל-חשבון, וואס ווען איך פארגי
 גרייכט נישט צו אים מין געשריי;
 א גאט, וואס זיינע מלאכים זיינען ציפערן;
 א גאט, וואס איידער אין אים
 וואלט איך ליבערשט געגלויבט אין לוציפערן?

צי אפשר זאל איך גלייבן אין דעם אויסלייזער, וואס לייזט נישט אויס,
 דעם אויסגעטראכטן גאט, וואס באמבלט זיך אויף אלע צלמים,
 דער עבודה-זרה, וואס פארגיט פארויס
 גילוי-עריות און שפיכות-דמים?
 זאל איך גלייבן אין דעם גאט פון קלויסטערדיקע גלעקער,
 וואס די פינצטערע פאנטאזיע פון סאדיסטן
 האט אויסגעבלוטטיקט אים אומיסטן,
 פדי צו פייניקן מין אמת מיט זיין שקר?

נישט די לעגענדע פון דעם גאט, וואס איז געווארן מענטש,
 נישט די בלוט-מעשה מפוח דעם געשלאכטן, —
 נישט דאס איז וועלט-זינד און נישט דאס איז העכסטער סוד
 פון אט דעם עולם-התהוה.
 אן אמת ווייס איך, וואס איז זעקס מיליאן מאל גרויליקער
 און זעקס מיליאן מאל סודיקער: די וואר וועגן דעם טייול,
 וואס איז געווארן מענטש, געווען מיט אונדז דא אויף דער ערד,

געווען געזען, געווען געהערט,
און — געשלאכט א פאלק, פארקוילט עם און פארגאזט עם!
די בעלעטריסטישע מיסמעריע פון דעם קריסט —
וואס איז זי קעגן אט דעם סוד, וואס איז געשען בפשטות?

א, די פלומרשטיקע געמער!
זיי — און די אנדערע שאטנס, די איזמען!
פוסטער ווי תמיד קלינגט מיר זייער פוזמן
אצינד, נאכן צעשמעטער.
אין וועמען קאן איך גלייבן,
אז נישט אין אים, מיין לעבעדיקן גאט פון קאטאקליזמען,
פון אפענע נקמות און באהאלטענע נחמות?
וואס מען איז — דאס איז מען:
כ'בין י'ד, ווי ער איז גאט.

האב איך דען א ברירה, נישט צו גלייבן
אין יענעם לעבעדיקן גאט, וואס טויט מיך צוליב צוועקן,
וואס כ'קאן זיי נישט אנמדעקן,
און נאכדעם ווי ער מאכט מיין לייב צו אש —
נעמט ער מיך ווידער וועקן?
און ווער איך שטורעם קעגן אים און בונט, —
איז ער דער, וואס בלוטיקט אין מיין וואונד,
און מיינע ווייגעשרייען זיינען זיינע שבחים.
נישט ווילנדיק באשטעטיקט אים מיין פיין:
ווער וועט זיך בונטעווען אקעגן בלייכע יו י ז ז ?
און ווער וועט בריוון
אנמקעגן דעם נישט-זייענדיקן זיין
פון א שפינאזע-גאט א נישט-שלעכטן און נישט-גוטן,
וואס שלאפט בארוט אין שטארע אמריכותן?

און נאך א מאל און ווידער:
אפילו איצט — צי האב איך דען א ברירה
נישט צו גלייבן אין דעם גאט פון תהלים און פון סידור,

אז נאָר צו אים אליין, צו אים אליין
קאָן איך שרייען דאָס געשריי פון אלע מיינע גלידער?
דוקא ווייל ער לעכט און ווייל ער וויל,
ווייל ער שלאָפט נישט אין געזעץ דעם שמייןפן,
קאָן איך זיינע מעשים נישט באַגרייפן —
און מיינ נישט-באַגרייפן איז אַ ראיה, אז ער איז.
ס'ליגט מיין אַש צו זיינע פים.

אַני מאַמין — איך גלייב, אז דאָס גיט ער
מיר גיהנומס נישט-געדאַכטע,
ווייל ערגעץ היט ער
נישט געדאַכטע גן-עדנס פאַר זיינע געשלאַכטע.

אַני מאַמין — איך גלייב:
מיט מיר צוזאַמען ליידט ער.
שריי איך קעגן אים —
מיט מיר צוזאַמען שרייט ער.
ער וויל מיך לייטערן אַ גרויס געלייטער.
ער, וואָס הייסט דעם משחית אַנצינדן מיינ שייטער,
ווייל מיך לוינען און באַקרוינען
מיט די פינקלדיקסטע פתרים.
ער וועט מיך הייבן איבער אלע זיינע שרים
פון וועגן מיינ גלייבן אין אים אַפילו
נאָך מיליאָנען עקדוֹת
פון טאַטעס, אייניקלעך און זיידעס,
עקידוֹת אַן מלאַך, אַן ווידער.

דער גאַט דער אומבאַגרייפלעכער פון תהלים
מאַכט, עס זאָל נאַכט ווערן,
און לאַזט מיך געשלאַכט ווערן;
דערנאָך הייסט ער אויפשטיין ווידער.
צי איך וויל נישט, צי איך וויל אים —
זיינע עקספּערימענטן

פירט ער דורך דורך מיר,
דעם אייביק געברענטן.
קיינעם לאַזט ער נישט אַזוי אונטערגיין ווי מיר
און קיינעם טוט ער נישט אַזוי אין פייער מאַדעלירן;
קיינעם וויל ער נישט אַזוי געפינען;
קיינעם טוט ער נישט אַזוי פאַרלירן.
אויך איך געפין אים און פאַרליר אים —
פאַרליר אים און געפין אים —
א, רצוא-ושוב פון חסדים און פון דינים!
איכה און שיר השירים!

ווער איז ווי מיין גאַט וואולקאַניק?
אַט איז ער סיני צו מיר,
און אַט — מיידאַנעק.
און מעג איך ווי רעוואַלטירן
און מעג איך ווי מיר זיין —
מוז איך יוד זיין.
מיר קאַנען זיך ביידע נישט אַפלאַזן,
נישט ער מיר, נישט איך אים.
זאַג: ישראל, — זאַגסטו: אלהים.
און פאַל איך אונטער זיינע הענט —
קומט דעם חלום פון קץ און זינגט מיר אַ טרייסט:
שוין נענטער ווי ווייטער! דו גייסט
צום טאַג פון זיין לעצטן עקספערימענט.

אַני מאמין — איך גלייב אין דער טרייסט:
פון די עקספערימענטן איבער מיר,
עקספערימענטן אין פייער,
וועט אַרויס וואָס ער דאַרף —
אַ בראשית אַ נייער.

אַני מאמין — איך גלייב:
צוליב מיר, דער שארית ישראל,

וועט דער גאט פון ישראל,
ווען ס'וועט אנהייבן קצ'ן,
איבערפורעמען די קרעאטור,
שמידן נישט-געוועזענע געזעצן.
צו זיין רעכטער האנט וועט ער מיד זעצן.
און מיין דערלייזער וועט אין שטויב
צעטרעטן אלע געצן.

נירנאק, תש"ה.

ישראל

געשריבן אין ניו-יאָרק
בעת די שלאַכטן אין נגב

I

עשו האָט געלעסמערט
און יעקב האָט געלויבט.
עשו האָט געמערדערט
און יעקב האָט געגלויבט.
יעקב האָט געגעטליכט
אין אַ וועלט פון מאַרד,
האָט געפסקנט עשו:
אין אויוון איז דיין אָרט.

שפּילט מיר מיין מפּלה
אויפן מיטן גאַס,
שגעון מיטן פּידל,
יאוש מיטן באַס!

II

פייער קעגן פייער,
קראַך אַקעגן קראַך.
אונדזער נייעם ענטפער
דונערט דער פּלמ"ה.
פאַר דער וועלטס מיידאַנעקס
צאַלן מיר מיט פּלאַס,
און אז מע וועט דאַרפן —
צינדן מיר דעם ים!

שפּילט דאָס נייע לידל,
שפּילט עס מיט אַ ברען,
גאולה מיטן פּידל,
גבורה מיטן סמען!

ליד צום סאַבראַ

פאַרנעם!
כאַטש אין ישראל'ס ספּר-הדורות
בין איך אַ נקודה אָן פאַרנעם,
ווערט מיין זאַג דיר געזאַגט
אין נאַמען פון אַ צוויי-טויזנטיעריקער קלעם,
אין נאַמען פון פאַרפייניקטער קדושה,
וואָס איז דיין ירושה
און דיין שוֹרש.
מענטש וועלן צי נישט — ביסט יורש.
מתקן-זיין דאַרפסטו די טרערן,
וואָס דורות האָבן פאַרגאַסן
דורך תיקון-חצות'ן.
אַ זין דאַרפסטו געבן דעם בלוט, וואָס האָט זיך געגאַסן
צוויי טויזנט יאָר
און — זעקס מיליאָן מאַל האַרבער —
אַ זין די מאַידאַנקעס, אַ זין די טרעבלינקעס.
ס'דערלאַנגען דיר דורות אַ וויין איבער וויינען,
אַ טונקל געטראַנק פון ייִדישע פיינען —
קער נישט דעם קאַפּ אַוועק! טרינק עס!
דאַס אורזאַלטע געטראַנק, דאַס שווערע געשאַנק,
וואו יעדער טראַפּן וויל תיקון,
וועסטו עס אָפּשמויסן, קינד פון ישראל'ס פרימאַרגן?
זיי מעלה
די ניצוּצוֹת אַלע,
וואָס ליגן אין דעם וויין דעם טונקעלן פאַרבאַרגן!
פאַר דיר אַט דער וויין!
אַז נישט — טאַ פאַר וועמען?
פאַרן גלות? ניין,
ער פאַרראַט זיין פאַרגאַסן בלוט,
לעסטערט זיין אייגן געוויין...

טו דו נישט פארשעמען
דעם טרויער!
טו אים אריין אין דיין בנין,
בויער, דו בויער!

ס'לאזן דיך גריסן
די דורות הינמער מיר. זיי ווילן, דו זאלסט וויסן,
וויפיל הייליקע טרערן פון יידן
סע זידן
אין די אותיות: ישראל.
נישט עשוי'ס גליקן
ווינטשן זיי דיר, נאָר דאָס גליק פון תיקון,
דאָס גליק פן ברעכן
דעם אַרעם דעם פרעכן
פון דער קליפת סמאל.

דאַרפסט זיין דער זין-געבער, דאַרפסט זיין דער טרייסטער.
און דערפאַר
מוסטו אַריינאייביקן אין דיין טרייסט
דעם גור, דעם קאַשמאַר — — —
ד ע ר פ א ר !

מיר האָבן צוויי יאַרטיזונטער געדענקט ירושלים
ביז מיר האָבן אויסגעבלומיקט דיך,
דעם נייעם.
איצט וועלן מיר מוזן געדענקען מאַידאַנעק.
פאַרגעסטו — ביסטו דער פאַרשוועכער פון אַ סוד
און נאָר אַן עפיואַד
וועט זיין די מדינה.
אין יעדער שמחה דיינער, אין דיין גרעסטער פרייד,
וועסטו נישט טאַרן פאַרגעסן די קינה,
נישט טאַרן פאַרגעסן די איכה.

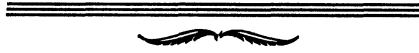
אם אשפחך מ צ י ד א נ ע ק — תשכח ימיני!
תדבק לשוני לחפי, אם לא אזכרכי!

יענער צער,
וואָס אַז דו גיסט אים תיקון,
היט ער דיין הויז און הייליקט די ערד —
געטרוי אים!
דער גאָט פון דיין פּאָלק צעשמערט
ייִדיש גליק, ווען ס'ווערט ענלעך צום גליק פון די גוים.
נישט לשם אַ גליק,
וואָס איז פרעכע פאַרשוועכונג פון אומגליק,
ווערט געבוירן אַ מאַן;
נישט לשם אַזאַ גליק איז ישראל פאַראַן —
פון אַ ייד פאַדערט גרויסקייט אפילו דער שמן!

עפענער יונגער פון ווער-ווייסט-ס'אַרצ תקופה!
דיינע העלע העלדישע הענט
זע איך און זאָג:
נאָך אַ זיג
איבער דער רשעות דעם שונא'ם,
וויל איך נצחונות
איבער דעם גוי אין דעם יידן גופא!
איך רוף דיך צום טאָג פון גאונות!
זאָל אויפגיין פון עמק — עמקות,
און אויף אַלט, אויף אייביק, אויף טיף
זאָל געגרונטפעסטיקט זיין
תל-אביב!
צו דער תורה פון אַ לעבן, געבויט
אויף די סתרי-תורה פון ייִדישן טויט —
יעמאָד!

נייראָרק, 1948.

פִּיגוּרֵן

ט'א-דא איז עס די רעדאקציע?
 איר זייט דאס דער שרייבער?
 האט נישט קיין מורא: כ'ועל אייך גארנישט טאן.
 כ'בין נישט קיין סובסקרייבער.
 כ'בין נאר געקומען דערציילן א פאסירונג,
 וואס די וועלט האט נישט געהאט.
 שמעלט דאס ארויף אויפן בלאט.
 ס'איז א פאסירונג, וואס ווייזט,
 אז ס'האט קיינמאל גארנישט פאסירט.

מ'זאגט, אז כ'בין ג ע ר י ר ט .
 נישט וויכטיק.
 ס'איז געווען, אויב כ'דערמאן מיך ריכטיק,
 אים יארע... אים יארע...
 (צי כ'בין א גאליציאנער? אי, זייט איר א שפאסער.
 כ'קאן רעדן ווי א ליטוואק אויך.
 און ענגליש — ווי א וואסער).
 הפלל: ס'אי' געווען מיט דריי טויזנט יאר נאזאר.
 צי כ'בין געווען דערביי? פארשטייט זיך.
 דריי טויזנט יאר — אט, ווי נעכטן אויף דער נאכט.
 וואס ווייסט איר, ווי דאס רעדל דרייט זיך.
 די דאצומאליקע יידן, וויסן זי,
 פלעגן ברענגען קרבנות.
 איז דארט געווען א יידעלע,
 האט מען אים גערופן מאמעסל.
 אז ער האט געברענגט א קרבן-חטאת,
 איז עס געווען א קרבן-חטאתל.
 ער שטייט מיר פאר די אויגן:
 הענטלעך — שפענדעלעך, פיסעלעך — קריגעלעך.
 עבירהלעך — גרויס ווי די פליגעלעך.

אז מאמעסל האָט געבראַכט ס'קרפן-חמאתל,
 האָב איך מיך גרויסאַרטיק אונטערהאַלטן,
 זאָ וואָר איך לעבע.
 (אַט שוין, שוין — כ'זוער אויס גאַליציאַנער).
 ביי די זיימן האָב איך מיך געהאַלטן.
 מאמעסל, אַ געזונט דיר אין קעפעלע,
 שוין ווידער אַן עבירהלע גרויס ווי אַ קנעפעלע?
 ווידער אַ קרפן-חמאתל?
 ווילאַנג וועסטו שטאַפן דעם פּהן מיט שמאַמעס?
 ווילאַנג וועסטו זיין אַ מאמעסל?
 ווער שוין אַ מאמעס
 און דערלאַנג די ריכטיקע וואָרע,
 ס'זאַל, פאַרשטייטו מיך, געבן אַ ברי.
 אויף ענגליש וואָלט דאָס געווען:
 סאַמטינג סאַבסטאַנשאַל, — ס'י?

אַ יידעלע קליין ווי אַ יינגעלע.
 וואָס האָט אַזוינס געקאַנט זינדיקן?
 אַ שפּרינגע-דעגנינגעלע.
 אַ גאַרניכטס. אַ לעקעש-כערעלע.
 ביי אים אין בערדעלע
 האָט געצימערט אימלעך הערעלע.
 אַ שמעגעגעלע. אַן עופּהלע.
 ס'האַט געבאַך געוויינט ווי אַ קינדעלע,
 וואָס איך מאַך אים אויסצודרייען
 מיט זיין חמאַל, מיט זיין פּיצל זינדעלע.
 ס'האַט געפאַכעט מיט אַ פּויסטל אַ קליינס וואָן אַ דאַרם.
 ס'האַט זיך געבאַך געכעסט.
 וואָס ווייסט איר, ווי כ'האַב פּון דעם מאמעס געשפּאַסט?
 צער בעלי-חיים.
 דאָס פּויסטל דאָס דאַרע,
 די פאַרוויינטע מראה,
 זע איך עד-היום.

וועמען וואלט איינגעפאלן בשעת מעשה,
אז די מעשה —
וועל, אז די מעשה פאסירט נישט?
פארלירט נישט,
אי בעג יור פארדאן, דעם פאדעם.

אין צווייטן גלגול האב איך אים געמראפן
אים יארע... אים יארע...
כ'געדענק שוין נישט אקוראט.
מאמעסל, דו?
אצינד בין איך מאמעס.
ביסט דאך גארנישט דערזעלבער! א יונג א כוואט!
ס'ארע הענט! ס'ארע פיס!
א ריז!
וואס זשע מוסטו אין געפענקעניש?
דערהרגעט א מענטש.
ווער? דו?
איך.
ס'מיינט, פארוואס?
ווייל דו האסט געלאכט פון מיר אין ערשטן גלגול,
באשר, כ'בין א שמעגעגעלע,
א נישמל, א פגעלע,
און כ'מו דראבנע עבירהלעך;
כ'בין נישט קיין מאמעס, נאר א מאמעסל,
און כ'ברענג נישט קיין קרבן-חמאת,
נאר א קרבן-חמאתל.
בין איך אין צווייטן גלגול
אויסגעוואקסן א גרויסער, א גרויסער,
געזינדיקט די-יהותר,
און צום סוף געווארן א קין אויך.
הלוואי וואלט איך אויסגערוגען אין דער מאמעס בויך.
און דו אויך.

אז דו וואָלסט נישט געלאַכט פון מיר אין ערשטן גלגול,
וואָלט איך דאָך קיינעם נישט טייטן
אין צווייטן.

סי? ר'האַט אין צווייטן גלגול
דערלאַנגט די ריכטיקע וואַרע.
אין דריטן גלגול האָב איך אים געמראָפּן
אים יאַרע... אים יאַרע...
וועל, נישט וויכטיק.
אַבער די מעשה איז ריכטיק,
כאַטש זי פאַסירט נישט.
מאַמעסל, דו?
יא, איך.

וואָס זשע ביסטו ווידער אַזוי קליין?
וויי איז מיר, ביסט דאָך קליין ווי אַ יודעלע,
ווי אַ נקודהלע,
נאָך קלענער.

עפעס זעסטו אויס — ווי אַ געדאַנק!
זיצסט שוין דאָ לאַנג?
וואָס מוסטו אויף דער קופּע שטיינער?
איך מו נישט.
וואָס זשע דען?
איך ווייס.

וואָס ווייסטו?
ס'האַט מיר געזאָגט אַ בת-קול,
אַז אַלץ, וואָס מוט מכלומפּערשט פאַסירן,
איז אין דער אמתן נאָר אַ מוסר-השכל.
אַלץ איז אַ געדאַנק, אַ משל.
דו האַסט פון מיר נישט געלאַכט
און איך האָב קיינעם נישט דערהרגעט.
צוליב דעם מוסר-השכל האַט זיך אונדז אַזוי געדאַכט.
איך מיט דיר
זיינען מיר אויך נישט מער ווי משלים.

וועל, כ'האב געפינישט.
 אז איך מיט אייך, מיסטער,
 זיינען נאָר משלים,
 געדאַנקען אין גאַטס ביכער,
 בין איך זיכער.
 אויב איר קענט, פאַרשרייבט דאָס אין אַ קאַלום.
 דריי גלגולים. פאַרנעסט נישט, מיסטער: דריי.
 און איצט גיי איך מיר צוריק אַוועק אין חלום.
 גוד ביי!

ס ע ם ד ע ר אַ ט ע א י ס ט

מיט וואוילונגנישער געניטשאפט פון אַ טעקס-דרייווער,
 וואָס איז שוין, יו נאָ, געווען אין די שטאַטן
 און איצט באַדינט ער אין האַוואַנע אַמעריקאַנער געסט,
 איז ער געשטאַנען, אַ יאַט פון יאַטן,
 אין זעקס-פּוסיקייט פעסטער,
 און מיט אַ ברייט-אוניווערסאַלן זשעסט
 דערלאַנגט אַ פאַך מיט אַ סך-הכלדיקער האַנט
 איבער פייגל, פאַלמענביימער, זון, מולאַטקעס,
 איבער ים און מאַראַ קאַסל:
 שור איז ער נישטאַ —
 מ ע ז ע ט ד אַ ר .

ס'איז געווען אַקעגן דעם, וואָס עמיצער אַ פליט
 האָט צום בורא שווערע טענות אַדרעסירט
 (שוין-זשע האַלט עס ביי מאַט?)
 און אַ צווייטער האָט אים אויפגעוויזן אַפיקורסיש,
 אַז ס'איז נישטאַ קיין אַדרעסאַט.

סעם האָט אַ תּוּקָה געגעבן דעם צווייטן.
 ער האָט זיך געהויבן, דער יאַט,

אין רויט-קארקיקער ברייט-פלייצעדיקער אומשולד.
שור, — האָט ער באַפעסטיקט, —
מע זעט דאָך: נישטאָ!
וואוּ?
שאַן מי!
אַלבעטשין, איר קאַנט מיר נישט צייגן.

אויפן ים וויזאָווי
האַט נאָט מיט זון-שפיגלען געבלענדט,
געהייסן די כוואַליעס שווייגן.

דער ציילונג וועגן דר. ליינוואַנדהענדלער

דר. אַמבראַזיוש ליינוואַנדהענדלער
האַט אין אַכטן קלאַס פון קאַצנשטיינס גימנאַזיע
געלערנט לאַגיק.
אַ גרויסער קאַפּ אויף מאַריאַנעמקע-פיסלעך,
אַ בערדל ווי אַ ליריש לידל — ווייך און קלאַגיק,
שיקלדיקע פאַרדאַקסן — צוויי אויגן,
און אַ קולעכל — צאַרט-שוואַלביש.

זיין מלבוש — אַרעמאַניש זויבער —
איז געווען אַ סילאַגזום:
ליינוואַנדהענדלער איז אַ מענטש,
אַ מענטש טראַגט אַ מלבוש,
טראַגט ליינוואַנדהענדלער אַ מלבוש.

פון צו-קורצע אַרבל
האַבן פאַרשעמט אַרויסגעשמעקט די הענט
און קליינע פינגער האַבן שנעל געקלאַפּט
מיט קרייד אויף קלאַסן-טאַוולען שוואַרצע:

$$A = B$$

$$B = C$$

$$A = C$$

און ער האט געמיינטשט :
אויב א איז בע און בע איז צע —
איז א און צע דאסועלבע.
אזוי איז לאַגיש געדרונגען.
קאנסט עס נישט מאַכן אַנדערש —
האַט ער געשפּאַסט —
כאַטש ווער צעשפּרונגען.

אַבער די שיקלדיקע פּאַראַדאָקסן
האַבן זיך אָפּגערוּפּן פּון אַ זייט :
איך, ליינוואַנדהענדלער, זע נישט,
מיט וואָס דאָס איז אַזאַ אייזערנער אמת.
אויב אַ איז בע און בע איז צע —
איז גאַר אפּשר אַ קיין אַ נישט,
בע קיין בע נישט, צע קיין צע נישט.

קאָיום איז אַ מענטש, —
האַט ער געשוואַלכט אויף אַ מיידלשן פּויליש, —
אַ מענטש איז שמערבלעך ;
ערגאָ — איז דערפּון געדרונגען,
אַז קאָיום איז שמערבלעך.

אַבער די שיקלדיקע פּאַראַדאָקסן
האַבן זיך אָפּגערוּפּן פּון אַ זייט :
שמערבלעך — שמערבלעך.
איך, ליינוואַנדהענדלער, זע נישט,
מיט וואָס דאָס איז אַזאַ אייזערנער אמת.
פּונדאָנען וויים איך, אַז קאָיום איז אַ מענטש,
און פּונדאָנען וויים איך, אַז קאָיום מוז שמאַרבן ?

מ'א בינמל פוסמע סכעמעס.
 וואס פאר א לאגיק איז דא אין לאגיק,
 אז אט בין איך א מענטש
 און א לעדער פון לאגיק,
 נאר אן אויסזען האב איך פון א חלום מיט א בערדל?
 און וואס פאר א לאגיק איז דא אין לאגיק,
 אז אט האב איך קיין ווייב נישט,
 און פארט בין איך אזא ארעמאן,
 ווי כ'וואלט געגאנגען אין שפאן
 פון א ווייב מיט דרייצן קינדער.
 אט איז קאצנשמייך דירעקטאר פון א גימנאזיע —
 נו, איז ער א דירעקטאר?
 איז עס א גימנאזיע?
 א באלאגאן!
 אזיע!
 און וואס צאלט ער? א קרענק...
 לאגיק!
 מכלומרשט אייזן — הא?
 וואגיק?
 און מ'צערניט צווישן די פינגער!
 וואס פאר א לאגיק איז דא אין לאגיק,
 אז אט בין איך אן עקס-בית-מדרשניק, א לערן-בחור
 פון ארום לוקעוו,
 באיניש דער זון פון רב יוקעוו,*
 און איך בין א פאליאק פון משהם אמונה —
 דר. אמבראזיוש ליינוואנדהענדלער.
 און אט בין איך א מאנספארשוין,
 קאיוס א מענטש,
 נאר מיין קול איז נישט קיין מאסקוליער.
 וואלמן דאך ווייבער געדארפט מיך אריינגעמען
 אין זייער חברה,

* מארציוג פון יעקב.

ערשט זיי לויפן פון מיר ווי דערשראָקענע הינער.
לאַגיק!

אזוי האָבן די אויגן געשיקלט פון דער זייט,
און דאָס בערדל איז געהאַנגען ווייך און קלאַגיק,
און די קליינע פינגער האָבן שנעל געקלאַפּט
מיט קרייד אויף אומעטיקן טאַול.

ביז איינמאַל (ס'איז געווען פאַרנאַכטיק,
נאָר דער פאַרנאַכט האָט געבלויט פאַרטאַגיק)
האַט זיך איבערגעשניטן דעם האַלדז
דער לערער פון לאַגיק.

און ס'איז געשמאַנען אין אַרטיקן בלאַט,
אַ דר. אַמבראַזויש ליינוואַנדהענדלער,
וואָס האָט זיין לעבן טראַגיש פאַרענדיקט,
האַט נאָכן קריגן זיין דאַקטאָראַט
געווינדמעט זיך דער פאַרשפּרייטונג פון לאַגיק
און אַז זיין טויט איז אַ קלאַפּ
פאַר דער פּעדאַגאָגיק.

דעם דאָזיקן נעקראָלאָג
האַט דר. אַמבראַזויש ליינוואַנדהענדלער
געלייענט נאָכן טויט.

איך זע, —

האַט ער גערעדט צו זיך, —
אַז אַ איז טאַקע נישט אַ געווען
און בע נישט בע.

און איך זע,

אַז קאָיוס איז נישט געשמאַרבן.

און כאַטש ער איז געווען אויף יענער וועלט,
איז ער צוגלייך געווען אין לוקעוו,

און אז ער האט געוואלט — איז ער צוריק געווען באזיניש
 דער זון פון רב יוקעוו,
 און אז ער האט געוואלט — איז ער געפלויגן ווי א מלאך,
 און אז ער האט געוואלט — איז ער געווארן זיין געשטאלט'ס
 איבער-געשטאלט... און ער האט געזאגט:
 קאיום איז גישט קיין מענטש —
 קאיום איז אלץ.

פ י ט

ארט: צווייטע עוועניו — אין יאנקלס לאַנטשאַנעמל.
 צייט: א מיטן-ווינטערדיקער אָונט
 אין א יאר פון צווייטן וועלטקריג. מידער שניי
 ישובט זיך, צי זאל ער פאלן נאך אביסל
 אָדער גישט: זיין-אָדער-גישט-זיין פון א שניי.

פיט, אן אלטער באַם אין א צעוואַלגערטן צילינדער,
 איז אָהער פאַרקראַכן פון דער באַוערי.
 ער איז געוואָרן פילאָזאָפיש יענעם אָונט
 און איז צוגעשטאַנען מיט א האַרבער קשיא:
 ווי קומט עס, וואָס עס פאַלן אויף די שלאַכטפּעלדער די בעסטע,
 די שענסטע און די שטאַרקסטע יונגעלייט,
 בעת איר, אן אלטער קאַקראָומש, קריך אַרום — און גאַרנישט?
 זאל מען זאָגן, אז דער מויט איז א מין אויסצייכנונג אַזא,
 און אז לעבן איז אַ לייזיקער, אן עיפּושדיקער ענין, —
 לאַווי, יעס סער, ענד סטינקי, —
 נוט נאָר פאַר אַ גאַט-פאַרדאַמטן באַם ווי ער?

וועל, וואָס זאָגסטו, מאַדהער? — ווענדט זיך פיט צו איר,
 צו דער זשוואַווער קליינער באַלעכאַסטע,
 דער יאַנקעליכע. אָבער ווער האַט קאַפּ
 צום געפּרעפל פון אן אלטן שפּור?

קיין ענטפער נישט געקראָגן פון דער באלעבאַסטע,
 האָט פֿיט געווענדט זיך צו אַ גאַסט — אַ ברייטער מיסים,
 וואָס האָט געשטופט אין מויל אַ לעפל נאָך אַ לעפל.
 זאָגט מיר, פֿיינע לעידי, גיט מיר צו פֿאַרשטיין :
 ווי קומט עס, וואָס עס פֿאַלן אויף די שלאַכטפעלדער די בעסטע,
 בעת איך, אַן אלטער קאַקראַומש, קריך אַרום — און גאַרנישט ?
 זאָל מען זאָגן, אַז דער טויט איז אַ מין אויסצייכנונג אַזאַ
 און אַז לעבן איז אַ שטיינקעדיקער ענין, עה ?
 איר, אַ פֿיינע לעידי, מוזט דאָך זיכער
 באַנעמען די פֿילאַסאָפֿי אַזוי לאַיף
 (אַ בפֿירושע ציטאַט ; אַזוי האָט פֿיט געזאָגט :
 פֿילאַסאָפֿי אַזוי לאַיף — די פֿילאָזאָפֿיע פֿונעם לעבן) —
 מוזט איר דאָך געוויס דעם ענטפער וויסן,
 עה ? ...

אומבאַקוועם האָט זיך דערפֿילט דאָס לעפל
 אויפֿן וועג צום מויל פֿון יענער ברייטער מיסים.
 און אַז פֿיט איז צוגעשטאַנען מיט זיין קשיא
 צו אַ צווייטן גאַסט און צו אַ דריטן —
 האָט די האַנט פֿון באלעבאַסט, פֿון יאַנקלעך,
 אים אָנגעכאַפט ביים קאַלנער און דערלאַנגט
 ווי אַ פֿעקל אים אַ וואַרף דעם שניי אין פֿנים,
 ווי איינער זאָגט : גיי פֿרעג ביים ווינטער !

ח לום וועגן אַן אַלטן הומאַריסט

לעצטע נאַכט האָב איך געהאַט אַ הלום,
 איז נאַכגעגאַנגען מיר זיין פֿאַרדאַקס
 ביז טיף אין טאַג אַריין : עס איז אַ פֿרוי געגאַנגען
 שפּאַצירן מיט אַן אַקס.

דער אַקס — האָב איך געוואוסט — איז מיינער אַ באַקאַנטער,
אַ ייד אַ הומאַריסט. ער איז אויף צרות,
אַן עזכר-במל, טויב און בלינדעוואַטע,
מיט אַ פנים פון אַן אַלטן סרים.
פון זיינע וויצן לאַכט מען נישט. ער שמעקט מיט קבר.

איצט איז ער, דער אַקס דער גרויסער, רוימער, פעטער,
גענאַנגען שטאַלין — און ס'האַט די פרוי באַגלייט אים
מיט אַ מינע אַ קאַקעטער,
ביז ער האַט געלאָזט זי הינטער זיך
און האַט מיט גבורה
אַוועקגעשפּאַנט אַנטקעגן עפעס
אַ שור-המועד'יקער אַוואַנטורע.
פריילעך און פּרעך האַט ער געשפּאַנט,
נאַר איך האָב גוט געוואוסט, אַז דאָס איז ער —
דער אויסגעדינטער הומאַריסט, דער עקס-טאַלאַנט,
וואָס איז אַלט און אומעטיק-צעקנוידערט,
און פון דעם נייעם וויץ זיינעם האַט מיר אין שלאַף
געשוידערט.

פ א ר ב י י

דער איינזאַמער, וואָס גייט פאַרנאַכט שפּאַצירן,
אויפן אַקסל טראַגנדיק זיין פּאַפּוגיי,
געווען איז ער אַן איסט-סיידער אַראַטאַר
אין יאָרן לאַנג פאַריבער און פאַרביי.
מיט ווערטער אויסגעלערנטע צו פּראַלן
איז ער געוואוינט געווען דעם ערשטן מאַי
(ער פּוצט זיך נאָך ביז איצט מיט רוימע שניפּסן) —
באַגערט ער פילן וויכטיקייט אויפּסניי.
צו צווינגען מענטשנס אויגן צו דערזען אים —
פאַראַדירט ער מיט אַ פּאַפּוגיי.

איראניע נישט-געוואלמע : גרינער פלוידער
אויפן אקסל פון פארוויאנעמער אראמאריי.

דער פאפוגיי איז אומעטיק ווי דער, וואס טראגט אים.
עס שטראמט די גאס, א מענטשן-טייד, פארביי,
און אונט איז, און נאכטן וועט אינגיכן,
און ס'קוקט אויף זיי נישט קיינער סיי-ווי-סיי.

זונער - נאכט, 1954

דושנע זומערנאכט אין די בערג.
פייערפליגן צינדן זיך אן
ווי מינאטור-עראפלאנדלעך. גרילן
גרילעווען, דרילעווען מאנאטאן.
פאר זיין קאמעדיוז זיצט א מידער
מיסטער קליינפינקל. קעגנאיבער
דרימלט זיין קאר : נאך אזויפיל הארמידער
איז איר פלוצלינגע שמילקייט
געהיים ווי דער טויט.
דער מידער ביזנעסמאן, מיסטער קליינפינקל,
שמירט זיך מיט עפעס די הויט
און שעלט די מאסקיטאס.
נאך וואס ביסט דאס, נאך וואס פליט דאס ?
אויף וואס דארף גאט
אזויפיל מאסקיטאס ?

מיסטער קליינפינקל לאזט הערן
א גענעץ. ער איז מיד. ער הערט אויף צו קלערן.
אבער מיסים קליינפינקל, דערשראקן פון צופיל שמערן,
טוליעט זיך צו אים מיט פחד אנימאלישן,
כויגט איין דעם קאפ
ווי אויסצומיידן א קלאפ

און רעדט ארויס ווי א מינוט פארן הלשן :
— — סעם

די ביאלאגישע שרעק אירע
נייט אריבער אין עפעס ווי קאסמישע קלעם,
ווען זי זעט, ווי סעם
פארשטייט נישט וואס דא קומט פאר.
ס'מיינט, די וועלט הענגט אויף א האר :
די בלעטער זיינען פול מיט באשרייבונגען פון אטאמען,
מיט באמבעס, וואס רייסן אויף
אין געשמאלט פון קאלאסאלע שוואמען —
איינס-צוויי און דו ווערסט פארוואנדלט אין פארע —
איז דאס ווייניק,
לויפן שמערן ארום הפקר אין די נעכט
ווי ארעסטאנטן, וואס האבן אויפגעריסן תפיסות.
ביי וועמען

זאל זי זוכן שוין, אז נישט ביים מאנסביל, ביי איר סעמען?
סעם — — סעם

נאר יענער כראפעט שוין. זיס איז
שלאף נאך א טאג הארעוואניע אין ניר-יארק.
ער זעט נישט ווי די שמערן לויפן,
קומען צו אלץ נענטער
צו זיין מיסים.

און די גרילן
דרילעווען מאנאטאן, מאנאטאן,
פאררוישן מיט א פיוון,
מ'זאל גארנישט קענען טאן
בעת ס'וועלן די ערד צעשמערן
די שמערן.

די צווייטע שורה

דאָבקין דער זעצער, אָן אַלמער אַלמן,
וויל נישט גיין אויף עמעריטור.
מאַמער — מאַכט ער — ווער איך אַ יחסן
און לייג אין קימפעט די ידים,
איז דער נאַמען מיינער נישט קלמן,
אויב ס'מאַכט מיך נישט באַלד צורעכט די הור,
וואָס די פאַרפאַסער רופן זי אָן:
מאַמע-נאַטור.
וואַלט איך געגלויבט אין אַ יענער-וועלט,
איז — אדרבא, פאַדאוואַי!
נאַר אזוי ווי ס'איז קאַי-און-שפּאַי,
מאַ וואָס איז דאָס איילעניש צו פּאַרן?

דאָ אַנומלט
זיצט אזוי דאָבקין ביי דער מאַשין.
סע רוישט, סע טומלט —
ס'איז דאָך עפעס אַ דרוקעריי —
ערשט פּלוצים
הערט ער אַ קול אַ משונה-שטילם,
און ס'קול איז עפעס פּון-אים
און אויך מחוץ-אים:
מע מוז דיך, דאָבקין, אַריבערטראַגן!
ס'וועלן נישט העלפּן קיין תירוצים.

מאַכט דאָבקין: אַ זעצער האָט אַ צונג,
און אז אַ זעצער מאַכט אַ פּוֹס'ע —
איז ער קאַפּאַבל
צו נעמען די צונג און ריידן צו אַותיות.
פּון ווען אַבער, למשל,
האַבן עס אַותיות, וואָס שטומען ווי קלעצער,

א מענטשנס צונג —
און טענה'ן זיך אויס מיט א זעצער?

שמיל האט דאס קול אים איבערגעשלאגן:
דיין לעבן בין איך — און א לעבן
איז א וואַרט, וואָס ווערט
אריבערגעטראָגן.

— כ'האַב דיך אין דר'ערד, —
פרואווט שפּאַסן דאָבקיין (אָן אַלמער שפּאַסער). —
פלוידערסט ווי אַ מאַדערנער פּאַרפּאַסער.
ביים דיר אָפּ די צונג.

נאָר דאָ גיט דאָס האַרץ אים דיכאַס אַ שפּרונג
זוי אַ משוגע־געוואָרן פּערד
און אַ לייצע גיט עס אַ צי אויף צוריק
מיט גוואַלדיקער גבורה:
טפּר—רו! גענוג געשטיפּט!
ער פּאַלט. ס'האַרץ שטייט. אַריבערגעטראָגן ווערט
זיין לעבן אין אַ צווייטער שורה —
און ניי איז די שריפט.

לידער לחלוטין אָן אַ סדר,
אַלטע און נייע

ד ר א נ ע ס

אז א טעאמער-מענטש האט ביי מיין טאטן
אמאל א פרעג געמאך: וואס הערט זיך וועגן קומען אין טעאמער?
האבן ביים טאטן די וועס געגעבן א פלאמער
ווי איבערגעוועקטע פייגל.
איך האב — האט ער געזאגט — מיין אייגענעם טעאמער.
ס'האט יענער נישט פארשטאנען. איך אבער האב גוט
געוואוסט אויף וואס ער איז מרמוז.
איך האב געוואוסט,
אז ווי ער זיצט אזוי אין זיינע דלת-אמות,
ווערן אין אים נאכאנאנד, נאכאנאנד, —
נישט געזען פון קיינעם, קיינעם נישט באקאנט, —
אויסגעשפילט דראמעס.

צ ע ן ג ר א ש ן

גרויט ביי א טויער
א זקן — א שטיק טרויער,
קליין און פארלאשן.
ס'וויינט ביז איצט מיר אין אויער:
צען גראשן — צען גראשן —

ס'ברויזן ארום אים
נאלעווקער זאווערוכעס —
שטייט ער און פארקויפט
צענגראשעדיקע לוחות.
א לוחל, רב ייד!
וואס פליט איר ווי א רוח?
שמעלט זיך אפ און קויפט
א לוחל, א לוח.

אז איר זאלט אין גוואלד,
אין מיטן דעם הארמידער,
וויסן וואו איר האלט — —
איידער איר פאלט
און איר ווערט צעדראשן — — —
צען גראשן, צען גראשן — — —

ש ט א ט - ב י ב ל י א ט ט ע ק נ י ו - י א ר ק

באגלייט פון זון און טויבן,
הויב איך מיך ארויף אויף ברייטע טרעפ
צו גייסטער פל-השפראציקע, וואס ווארמן אויבן.
פון דער נידער, וואו איך שלעפ
א קערפער א געלאדענעם מיט וויי,
קום איך און איך ווער א גייסט ווי זיי.

דעם קערפער לאז איך אונטן. שעהן נאכאנאנד
שפוקט ער ביי די טרעפ אין היימלאזיקייט גרויסער,
צימערט מאמער ווערט אנטפלעקט זיין שאנד,
זיין אן-נשמה'דיקער שמאנד, בעירוים ובחוסר,
און שעפטשעט: אט צעגיי איך ... איך צעקריך, צעקריך ...

ביז איך קום אראפ און טו אים אן אויף זיך.

ל י ד פ ו ן ד ע ם ב ע ל - ט ו ד

מיט בלומען איז אויסגעשטערנט ס'גראז,
די גריל-קאפעליעס שפילן.
פריילעכע פלאטערלעך טאנצן אויס
די זוניקסטע קאדריילן.

גאַט, דיינע קינדער פרעגן נישט
נאך דיינע ווייטע צילן.
זיי פארשן נישט ווי עס דרייען זיך
די רעדער אין דיינע מילן.

יונגע ליכטיקייט, פרישער פשט —
פארהוילן שווייגן די היילן.
די אלטע ווינטערס ליגן טויט,
זיי וועלן גארנישט דערציילן.

בלויז איך פרעג קשיות אויף דעם פשט
פון געמלעכע פאעמעס,
און, צו געפינען דעם באשייד,
פארש איך סוד און רמו.

און איך ווייס, איך ווייס, א גאט:
ווילסט אומשולד בלויז און גלויבן.
דיר איז נישט ניחא דער בעל-סוד,
וואס פרוואווט דעם שלייער הויבן.

נאר בליקן, בליקן מוז איך טיף
ביז אויגן קריג איך שטארע,
ביז דו נעמסט און מעקסט מיך אפ
ווי א ווינט א כמארע.

וואָס קומט דעם בוים דעם
נאָקעטן צו-חלום...

וואס קומט דעם בוים דעם נאקעטן צו-חלום,
ווען קראַען פראַווען חגא און עם שמייסט
זיין לייב א כאַפּטע ווינטן-מנוולים?
צי ווייזט זיך אים דעם זומערס שפּוקנדיקער גייסט —

און גארנישט מער: א פריער אן א שפעטער?
 און אפשר פילט ער נישט די ווילדע שמיץ,
 ווען ס'ברילט איין ווינט צום אנדערן: „פארטיליק“,
 ווייל ס'זונגע לעבן-נאָכן-שטאַרבן זעט ער,
 ווייס טויטערהייט א קומענדיקן פּרילינג?
 זעט ער באַצייטנס שוין אן ערשטן בליץ,
 א בשורהדיקן פּלוצלינגן באַזונער
 פון וואַלקן-קברים, און נאָך אים, דעם בליץ,
 הערט ער דעם מחיה-מתיםדיקן דונער?
 וואָס זעט, וואָס הערט דער בוים? ...

א חלום דער מאַנט זיך און לאַכט

זיי זוכן איין אבידה,
 זיי דאַרפן איין באַשייד,
 כאַטש זיי זיינען ביידע
 לאַנג, שוין לאַנג צעשיידט.

וואָס זשע טוט זיי באַנג,
 וואָס ווילן זיי באַשיידן?
 א חלום, וואָס איז לאַנג,
 שוין לאַנג נשמתו עדן.

ער זיצט אין אַ גן-עדן
 פון לאַנג שוין טויטע פריידן
 און לאַכט ווען ער דערמאָנט זיך,
 ווי ער האָט גענאַרט זיי ביידן.

ד ע ר ש ט ו מ ע ר פ ו י ג ל

אני ביער הלכתי
וקול עופות שמעתי...

שפילט א פויגל: פי, פי, פי!
אני לדודי ודודי לי.

א צווייטער פויגל גיט א צי:
תהילת השם ידבר פי.

א דריטער פויגל זינגט אזוי:
ברכי נפשי את אדני.

מאכט א פערטער ווי אן עכא:
אני בצדק אחזה פניך.

שטייט א פינפטער אויפן צווייג,
שטייט אויפן צווייג און שווינגט א שווייג.

איז אים דער ניגון געווארן דערעסן?
האט ער דעם פסוק זיינעם פארגעסן?

די פייגל זינגען, ארום איז זומער —
אויף וועמען ווארט דער פויגל דער שטומער?

פ י א ת ה ע מ ד י

ווארט פון תהלים,
געפאנצערט אין קראפט!
בינד אים, שמיל אים,
מיין דולן וויי.

גם כי אלך — אויך ווען איך גיי,
בגיא צלמוות — אין טאָל צלמוות,
ווער איך געטרייסט,
ווען איך זע ווי דו גייסט
מיט מיר צוזאַמען, גאַט פון די אַבות,
און דו טיילסט מיין קלעם,
און מיר ראַנגלען זיך ביידע מיטן סמך-מם.

ד ע ר ס ו ד

צו נביאים אַנטפלעקט זיך דער סוד!
נישטאַ קיין נביאים —
איז דאָ דער חכם פון דור.
גיט אַ ברי אים

דער סוד...

און איז אויך קיין חכם נישטאַ — קומט אַ חלום.
אַ מענטש דרימלט איין — רוימט איין מיטאַמאָל אים
אַ חלום

דעם סוד.

און איז עס אַ דור אַן חלומות אַפילו —
ווערט געשיקט דורך אַ סטאַיע
פון הייליקע פליער,
פון צפרי-שמיא,

דער סוד.

אזוי זאָגט דער זוהר.
נאָר איצט איז אַ צייט
אַן נביא, אַן חכם, אַן חלום, אַן מלאכ'שע פייגל, —

איז דער סוד אין די גאסן אַרונטער ... ער גייט און ער שרייט,
דער סוד שרייט —

נאַר ס'הערן נישט לייט.

אַזאַ איז די תקופה!

איז נישט דאָס גופא

אַ סוד? ...

פאַר זון-אַנטפלעק

אויף זון-אַנטפלעקונג וואַרטן מחנות בויער,
באַפּרײַט פון נאַכטס מצרים, פון איר גושן.
וואַרטן אַן אַ ריר, פאַרהאַלטנדיק דעם אַמעס,
ווי אַמאַל האָבן געוואַרט ביי סיני'ס פּוס די שכטים
אויף דער התגלות, אַנגעזאַגט דורך משה'ן.

אַיידער נאַכט פאַלט צו

די אַוונט-זון שרייט

ס'געשריי פון פאַרגײַ.

אַ פּויגל, וואָס כ'ווייס נישט זיין נאַמען,

וואַרפט צום געצאַנק

פון פאַרגאַנג

זיין געשריי.

כ'ניי פאַרביי

און שריי אויך — — קיינער הערט נישט ווי כ'שריי

נאָך גאַט. איידער נאַכט פאַלט צו

שרייען מיר דרײַ:

אַ מענטש און אַ זון און אַ פּויגל, וואָס כ'ווייס נישט זיין נאַמען.

שרעק פאר טומאה פון א פרוי

ווען די נאכט פון אירע אויגן צאפלט-אויף
מיט א שימער א בלייכן,
ווייס איך: דאס גיט זי
די שדים א צייכן.

די פיס אירע — הויך ווי א תליה.
מיט שמינק
בלומיקט איר ליפ.
זי שמינקט
מיט נידה.

מענטש, זאג וידוי.

א שטערן אויף דער ערד

(א מאטיוו פון שלמה אבן גבירול, וואריאירט און איבערגעארבעט)

א שטערן אויף דער ערד? וואס קאן אים טויגן
די ערד? און דאך — איר מענט די מעשה הערן.
ווען חלום האט באזענפט מינע אויגן
האב איך ביי מיר אין האנט דערזען א שטערן.
ווי א בריליאנט האט ער געצאפלט פריידיק.
מיין האנט האט א באגליקטע אים געוואויגן.
נישט לאנג! עס איז מיין האנט געבליבן ליידיק,
ווייל איידער וואס-און-ווען איז ער פארפלוין.
איך האב זיך אויפגעכאפט פארשעמט, באליידיקט.
נאך וואס איז ער געקומען? מיך צו נארן?
נאר באלד אז אלץ געווארן מיר באשיידיק.
דערשפירט: זיין אפגלאנץ לעבט אין מינע צערן
און טרייסט מיין הארצם באדרענגעניש אן-ריידיק.

אויף דער גאס אין א ווינקל האָט אַ מענש געזען שמיין
א פרוי אַן עלטערע, דאָר באַגופט:
זי האָט געפרואוּט
אַנסטראַיען אַ פידל
צו שפילן פאַר דורכגייער זונטיקדיק זאַמע.
ס'האַט קיינער זיך נישט אומגעקוקט. אין אים בלויז האָט געוויינט.
ער האָט געזען: די פרוי איז נישט געוויינט
נישט צו דער פידל און נישט צו נדבות.
ס'האַט די פרוי
אים דערמאַנט אַ בלימל אַ צעקנייטשטם
צווישן בלעטער פון אַ בוך מיט לידער.

מיט טרויער אין די גלידער
איז דער מענש געקומען אין זיין איינזאַם חדר.
ביי זיין זייט, ווי תמיד,
איז געזעסן די אשה-רעה:
די דין-לעפציקע מרה שחורה.
ער האָט אויף איר געקוקט מיט מורא
און מיט הכנעה.
זי האָט געשעפטשעט: „פאַלש איז יעדער יאָ —
וירא אלהים, כי רע.“

פאַר זיין אויג האָט זיך געשטעלט
די פרוי מיט דער פידל.
פאַרוואָס האָט זיין רחמנות אים נישט אַפגעשטעלט?
רחמנות — היפאָקריטיש לידל,
קוואַטשעריי סענטימענטאַלע!
ער איז פאַרביי פאַר איר ווי אַלע.
איז די מרה-שחורה נישט גערעכט?
שלעכט
איז דער באַשאַפונגס סאַמע שורש.

דא האט זיך צערעדט אין אים א קול :
זאל זיין, איך בין דעם נחש'ס יורש.
נאר אויב פיינט האב איך מיין שורש,
פארוואס אים נישט אויסרייסן? פארוואס נישט איבערזשן
זיך אליין?
מיד? ס'ווילט זיך נישט גיין?
לאך איך פון דיר, טבע!
כ'ניי צוריק און זוך זי אום — —

שנעל איז געווען זיין שפאנען :
ער האט פארכט געהאט טאמער געפינט ער זי נישט
אויף דעם זעלבן ארט וואו זי איז געשטאנען.
ער האט זי געפונען,
איז האסטיק צו און אויף איר האנט דער שמאלער
ארויפגעלייגט זיין לעצטן מאלער.
פון איר אויג האט א געדאנק
ארויסגעפלעמלט א דאנק :
מענטש,
האסט מיר צוריקגעגעבן גלויבן אין דעם מענטש.

אין זיין חדר
איז ער געזעסן און ביי זיין זייט די אשה-רעה :
די דין-לעפציקע מרה-שחורה.
ער האט געקוקט אויף איר אן מורא
און אן הכנעה :
הער! מער בין איך נישט דיין שקלאף.
כ'האב געבראכן ס'בייז פון דעם באשאף.
איינעם א מענטש
האט מיין מואונג באשמעטיקט דעם מענטש
און מיר האט מיין מואונג באשמעטיקט גאט :
די עקזיסמענץ
פון א מאכט, וואס שאפט דאס נישט-געריכמע.

שורות געשריבן אין 1919

מיר האבן פארלאזן די שמעמלעך,
אוועק צו דער עצבות פון שמעט,
געווארן גרויסשטאמישע שרעמלעך.

ווער ווייס, צי עס ווארט נישט אויף אונדז
אין שמעטל א ליכט וואס איז געמלעך?
צוריק צו די לידיקע שמעמלעך!

קומט אפשר א בעש"ט אן א נייער,
העל נידערט ניי-חסידות פון בערג,
צינדט ווידער דאס גאלדענע פייער.

אַ ליידיקע דירה

ס'האט מיך געצויגן זען א דירה,
וואו כ'האב אמאל געוואוינט.
זי איז געשטאנען לידיק
און ס'האט זיך איר געהלומט א פארשוין,
וואס האט אמאל דארט געפארשווינט —
אין.

שורות,
וואס כ'האב דארט געשריבן,
האבן זיך געקליבן
ארום די פענצטער
קופעסווייז, ווי פייגל פארן אפפלי.

ס'איז געקראכן
און שמיל געזאמן
אן אסמראל-גוף פון אן אינועקט,
וואס כ'האב אמאל צעמראמן.

קוימקוימיקויטן כלערליי
האָבן געשמעקט
אין די ווינקלען, אין שאַטן,
ווי שטויב אונטער א באַרשט,
מיט מייזשער שרעק
געזוכט א שפּאַלט צום אַנטרינגען.

א שרעמל,
וואָס איז געלעגן נאַקעט ביי אַ וואַנט,
איז אויף מיר אַרויפגעשפרונגען:
טאַטע, וואָס מאַכסטו?

אין מיטן צימער איז געשמאַנען אַ מחשבת.
זי איז געשמאַנען אַ פאַרלוירענע, געטראַכט
פון יענעם, וואָס האָט אַמאַל זי געטראַכט
אַמ-דאָ אין אַ פאַרנאַכט:
פון מיר.

אַז זי האָט מיך דערזען,
האַט זי זיך אַ רים געמאַן פון אַרט
און מיך גענומען זידלען.
דו ביסט, — האָט זי געזאָגט, — אַ פינצטערער פאַררעמער,
אַן אַנטלויפער, אַ פאַרשווינדער,
אַ געבוירער,
וואָס לאָזט אויף הפקר זיינע קינדער.

אַ פאַרשרייבער

ווען כ'גיי אַרויס פון שמוב, קומט אַן אַ הער
און נעמט די שמוב אויף אַ פאַרהער.
אַ שמול דערציילט און עדות זאָגט אַ קישן.

א בוך נעמט מישן
די בלעטער זיינע, טייטלענדיק: אט דאס —
פון דאנען ביז אהער —
האט ער נעכטן פארן שלאפנדיין געלייענט.

יענער שרייבט. פארצייכנט ווערט מיין יעדער קער.
כ'דאנק אייך, קינדער, — זאגט דער שטילער הער.
ער נעמט אונטערן ארעם דעם פארטפעל
און לאזט זיך אויף שפיץ פינגער צו דער שוועל.

צומארגנס קומט ער ווידער, אט דער בעלן
אויף כלערליי דעמאלן.
„קינדער, — זאגט ער. — נו,
דערציילט! וואס ווייסט איר?“
ווער, א שטייגער, האמ-אים
געשיקט — און וועמען שמעלט ער צו
די אלע פרטים? ...

ד י צ ו ו י י ט ע

און וועלן מיר זיין שוין אויף יענער זייט,
דארט, אין דרויסן דעם גרויסן,
און וועסטו דארט טרעפן, אויף יענער זייט,
אויף יענער וועלט, אויף יענער זייט,
די ערשמע, דיין ערשמע —
צי וועסטו מיך פארשטויסן? ...

וואס וועסטו טאן מיט דער צווייטער, מיט מיר?
וועסטו פארשטויסן מיך צוליב איר?
וועסט דאך נישט לייגן איין קאפ — דיין קאפ —
אויף צוויי שוויסן ...

גייסטו צו איר, צו דער ערשמער, צוריק,
דער ערשמער, דיין ערשמער, —
וואס וועל איך טאן דארט אליין, אן דיר,
אין מדבר פון אייביקייט דעם גרויסן? ...

מ י י ט ז י י

איך בין איינער אליין.
אינגאנצן אליין.
איך האב נישט צו וועמען צו גיין,
מיט וועמען צו ריידן.

טא לאמיר גיין מיט א ווייז
צו זיך אליין.
אין זיך אליין
וועל איך טרעפן מיין זיידן
און מיין עלטער זיידן און מיין עלטער עלטער זיידן —
ביז אדם, ביז חוה,
ביז גן-עדן.

מיט זיי וועל איך פארברענגען.
מיט זיי וועל איך ריידן.

א י ן ה י מ ל ע ן ד י י ן ב ע ט

ווען דו זאלסט קאנען הערן!
עס לאכן שמערן
א פייערדיק געלעכטער,
ווען ס'היטן ווענט דיין נאכט-שלאף,
די טונקעלע וועכטער.

דו מיינסט: דו שלאָפסט.
ווענט מיינען: זיי הימן.
אין קאָסמישן דרויסן,
דעם שמערנדיק צעגלימן,
זעט מען: דו קרייזסט
מיט דער ערד, דיין פלאַנעט.
צווישן וועלטן דיין לייב און אין הימלען דיין בעט.

ווערטער פאר מוזיק

I

טאָג דו שטאַרקער, טאָג דו העלער,
קום, פראַל אויף דעם שוואַרצן קעלער,
שוואַרצן קעלער פון דער נאַכט.
שנעלער, שנעלער, —
בעטן בערג און בעטן מעלער, —
שנעלער, שנעלער
צי אַרויס אונדז פון דער נאַכט!

II

טאָג דער שטאַרקער, טאָג דער העלער,
איז אַ מערדער, רויבער, קוועלער.
קער זיך אום צו אונדז, אַ נאַכט!
שנעלער, שנעלער, —
וויינען בערג און וויינען מעלער, —
שנעלער, שנעלער
קום, באַהאַלט אונדז פון אים, נאַכט!

אַ מ ע ר י ק אַ נ ע ר ב אַ ל אַ ד ע

אַ קליינער בית-עולם ביים וועג.

גאַנצע מעג

הערן די טויטע,

ווי אויטאָ נאָך אויטאָ

ליאַרעמט פאַרביי.

זיי ווילן אַרײַן אין די אויטאָס און פאַרן

צוריק צו די יאַרן,

אַבער דער האַרן

בלאָזט קורץ: גוד-באי.

אייביק לויפט אויטאָ נאָך אויטאָ פאַרביי.

אַ כ מ אַ ר ע ל ע

אַ כמאַרעלע אין הימלס בלויען קיילעכיקן שאַרבן —

אַ סך-הכלדיקער איינציקער געדאַנק.

דאָס האָט געמאַן אַ בליק, געמאַן אַ בלאַנק,

און איז אַוועקגעפאַרן שטאַרבן.

איצט לייכט דער בלויער שאַרבן טיף און פּוסט.

וואָלט באַצייטנס יענער רעיון נישט צעפּליסן,

וואָלט די ערד געלייענט אים און זיך דערוואוסט

וואָס זי קאָן נישט וויסן.

די ערד די אַנגעהיצטע ליגט פאַרשלאַפּט.

אַ פּראַגע הערט נישט אויף אין איר צו יורן:

ווער קאָן מיר זאָגן, וואָס איך האָב פאַרגאַפּט

און וואָס איך האָב פאַרלוירן?

סאַנעט צום צעבראַכענעם האַלץ-מאַסט

(אויף אַ מאַטיוו פון דעם שפּאַנישן פּאַעט אַנכעל דע-סאַאַוועדראַ,
1791—1865)

מאַסט איינזאַמער, פון דעם מאַטראַם פאַרלאַזט!
פאַרוואַרפן פּוילסטו, ווי אַ טויטנס קנאַכן,
אויפן ברעג דעם זאַמדיקן, צעבראַכן
פון ווינטן און פון זייער ווילדן באַסט*).

ווי בעסער איז געווען דיר, ווען דו האַסט
געבוימט אין וואַלד, געמאַן מיט בלעטער פאַכן!
נאָך וואָס האַסטו זיך איינגעשפּאַנט אין יאָכן?
וואָס האַסטו אין מרחקים זיך געלאַזט?

האַסט זיך גענומען רייצן מיט די ווינטן
און ביסט אַריינגעפאַלן צום מאַטראַם,
דו מיט דיין שטילן וואַלד-גליק דעם צעגרינטן!

נאָך וואָס ביסטו פון וואַלד, דעם וואַלד פון אַבות,
אָוועק אין ווייטן ים אַריין? נאָך וואָס?
איצט פרעסט דיך פּוילעניש, ס'טרייבט טויט מיט דיר קאַטאַוועס.

וואַנדערלעכע בלינדשאַפט

עפּילאָג צו טשאַפּלינס „סיטי-לייטס“

די בלינדע פאַרקויפּערין פון בלומען —
אַז זי האַט צוריק איר ראַיה באַקומען,
האַט זי דערזען, אַז איר מיליאָנער
איז אַ פּשוטער שלעפּער און גאַרנישט מער.

* בייזקייט, רציחה (אין פּוילישן יידיש).

האָט זי פאַרלוירן איר חלום דעם מייערן,
 איז איר דאָס מאַגליכט געוואָרן בלייערן.
 „ס'ז מיליאָנער געווען, בנאמנות,
 און איך בין נישט מער ווי יענעם אַגענט", —
 אזוי האָט דער טרעמפ מיט גרויס רחמנות
 געזאָגט, איר קושנדיק די הענט.
 און ער האָט איר פאַרזיכערט, אז דעם מיליאָנער
 שיקט ער איר צו — און אז יעדע טרער
 פון אירע נייע ווינער אויגן
 וועט אויסקושן יענער, דער מיליאָנער.

און דערנאָך איז דער דזשענטעלמאַן, דער טרעמפ,
 אַוועק מיט דער בלוס, וואָס זי האָט-אים געגעבן,
 כדי צו טרוימען אַ גאַנץ טרעמפיש לעבן
 פון יענער, דער פריערדיקער, דער בלינדער.
 ער האָט אין חלום געקושט איר האַנט
 און עלעגאַנט
 פאַר איר געצויגן דעם צילינדער.

טיפ אין זיך האָט ער געטראָגן
 די בלינדע אויגן, די צאַרמע קינדשאַפט
 פון זייער וואונדערליכער בלינדשאַפט,
 און בויגן פלעגט ער זיך און נויגן
 פאַר זיי העכסט-גליקלעך און צעטראָגן,
 און תמיד, תמיד פלעגט ער זאָגן:
 ווי שייך איר זייט, איר בלינדע אויגן!

א פ א ע ט

אין מיר איז דאָ אַזוינס, וואָס נעמט זיך אַן די קריוודע
 פון זאכן אַן אַ נאַמען.
 איך קוק אַ ברונעם טיף אין אויג אַריין און פאַרש
 דאָס לעבן פון פאַנטאַמען.

פון אלמע, געלע, שטויב-געוויקמע טאמען
צי איך מויטע ווערטער ווי פון תהומען,
און וואלגער זיי אין ווינט און וויקל זיי אין זון,
זיי אויפסניי צו בא'נשמה'ן.

וויסן דעם גארנישט

אט רוף איך איין זאך שטויב, א צווייטע — גאלד.
נאר וואס איז שטויב? וואס גאלד? דאס ווייס איך נישט. א האר נישט.
א, ווען איך וואלט, אַנשטאַט צו וויסן גארנישט,
געוואוסט דעם גארנישט,
וואס פון אים באשאפטטו שטויב און גאלד
און אויך מיר, דעם עפעס, וואס וויל יענעם גארנישט וויסן,
און ווייס קיין זאך נישט, ווייס א האר נישט!

ניאגאר

ס'ארט פאלן און פאלן און פאלן און פאלן.
ס'ארט בלאנקען און בלאנקען.
ס'ארט אייביקע געשריאיקיט.

עס שרעקט דאס אייביקע
נישט ווינציקער ווי די פארגיאיקיט.

(איך קען נאר צווייאיק זיין:
כ'וואלט וועלן
סיי אייביק, סיי פארגיאיק זיין.
ווער קאן פארטראגן
פארגיאיקיט אליין אדער בלויזע באשטייאיקיט?)

ס'ארט פאלן און פאלן און פאלן און פאלן.
ס'ארט אייביקיט דו ביסמ, ניאגארט.
ס'ארט איינערלייאיקיט.

איך בין אַרונטער אַ מאַל אין פּילזן
צווישן אַ צוג און אַ צוג ביינאַכט
און געטרונקען אין פּילזן פּילזענער ביר.

כ'בין ווייטער געפאַרן אין דער נאַכט
און האָב זיך געוואונדערט און האָב געטראַכט:
וואָס האָב איך אויפגעמאַן אין פּילזן
און וואָס האָט אויפגעמאַן פּילזן אין מיר?

צופאַל? צופאַל איז נישט פאַראַן —
אַ טייל פון אַ פּלאַן איז יעדער ריר.
היינט וואָס פאַר אַ שייכות האָט צום פּלאַן
די האַלבע שעה צווישן באַן און באַן,
דאָס טרינקען אין פּילזן פּילזענער ביר?

נ אַ ק ע ט

נאַקעטער מענטש,
נאַקעטער ייד,
נאַקעט ווי אַ בוים אין שבט!
דיין נאַקעטער קאַפּ
מאַנט אַ של-ראש,
דיין אַרעם מאַנט אַ של-יד.

אַ פּקדון געהאַט
און אים נישט געהיט,
געהאַט און אים נישט געהיט.
וויינט אין דיר שולד,
ציטערט דיין שולד,
ייד, דו נאַקעטער ייד.

ציטערט דיין שולד,
וויינט אין דיר שולד,
וויינט ווי פארנאכטצייט א פראש...
דיין לינקער ארעם
מאנט א של-יד
און ס'מאנט דיין קאפ א של-ראש.

אן איינזאמער מענטש האט דערציילט

אן איינזאמער מענטש האט מיר דערציילט
(אין זיין אויג האט געבלאנדזשעט א דולער שימער):
איך האב מיך אומגעקערט ביינאכט
אהיים אין מיין מעבלירטן צימער.
ווי נאר כ'האב אויפגעדרייט דאס ליכט
האט א גרויסער שמשור אזוי ווי א שד
פון ערגעץ א שפרונג געמאן איבערן בעט —
און באץ אין א נארע. ס'האט די שרעק
מער נישט געוואלט פון מיר אוועק.
אז כ'האב דערזען אויפן שטויביקן דיל
א בייכיקן פייערדיקן קריכער
(ער איז געקראכן פייערלעך-שמיל
און אזוי זיכער, אומהיימלעך זיכער).
האט מיר די שרעק געהייסן שמעלן
מיין פוס אויף אים — און איידער ווען
איז ער געלעגן, דער שמילער קריכער,
אן א ריר. כ'האב פארלאשן זיין העלן,
זיין גאלדענעם ברען.

כ'האב ס'ליכט פארדרייט און ארויס וואס גיכער
פון שטוב — דער קין פון אן אינזעקט —
און ס'האט זיך די נאכט פאר מיר געשמרעקט
ווי פאר קינ'ען ס'לאנד פון נוד —

און ס'איז מיר אַקעגנגעקומען דער טויט
אין געשמאַלט פון אַן אַלטער שפורער הור.

און דאַרט, אין שטוב, האָט מסתם אין דער פינצטער
געטאַנצט דער שמשור.

דאָס עסק פון דעם עלנטן בן־אדם

— וואָס טויט דער עלנטער אדם
אויף אַט דעם עלנטן עולם?

אַזוי האָט רב נחמן געפרעגט און מיט פחדים
געזיפצט צום אַרומיקן עולם.

און ווידער האָט דער רבי אַ זיפן־געטאַן צום עולם
(און אַ פרייד האָט געשפילט אין דעם זיפן):
— אויף אַט דעם עלנטן עולם
איז דאָס עסק פון עלנטן אדם
זייער, זייער אַ טיפס...

און אַ שמיכל האָט געטאַן דער רבי רב נחמן —
און ס'איז געווען ווי אַ שיפס
פאַראַנקער
נאָר אַ שמורעמניש אַ וויסטער,
נאָך אַ וואַרפעניש אַ קראַנקער.

פון נישט צייטיקער פרוכט און פון מלאכים, וואָס זוכן אבירות

ס'א ביטערע עבירה, —
האָט דער רבי ר' נחמן געזאָגט, —
פאַר דער צייט צו רייסן אַ פרי.
ווער רעדט נאָך — עסן אַזא מין פרי!

ס'איז ממש אַ סכנת.
 זי האָט נאָך, די נישט-צייטיקע, איר כח-המושך,
 ציט נאָך יניקה פון זון און פון רעגן, פון ערד און לבנה,
 פון ליכט און פון חושך.
 איז, אַז דו נעמסט זי, די נישט-צייטיקע, אין מויל,
 קאָן זי גאָר-דיין-חיות*
 אַרײַנציען אין זיך — און אַלץ ווערט הויל.
 ס'נידערט פינצטערניש אויף דינע וויעס:
 די פרי איז זיך נוקם... רחמנא
 ליצלן! פאַרמיידן
 די בייזע ספנה
 קאַנסטו נאָר סיידן
 דו ביסט ביי דער פּרעה מכוון
 אַ גאָר באַזונדערע פּוונה,
 וואָס גיט אַ דערהויבונג די לאַו'ן.
 מיטן כח פון אַזאַ כוונה
 גיט מען דער פרי אַ תיקון.
 מע טוט זי דערקוויקן
 און מען זייגט פון איר אַרויס — אבידות!
 נישט איין פאַרלוירענע פרייד איז
 פאַרהוילן אין אַ פרי אַ נישט-צייטיקער.
 אַרויסבאַקומען קאַזעס
 נאָר דער, וואָס קען די פּוונות.
 וויי, ווען עס טוט דאָס אַ זייטיקער!

און נאָך האָט דער רבי רב נחמן געזאָגט:
 וויבאַלד די רייד איז
 מכוח אבידות,
 טאָ ווייסט, אַז ס'איז דאָ אויף אבידות אַ שר
 מיט אַ סך ממונים.

(* ליען חיות מיט אַ חירק אונטערן חית.

אבידות צו אַנטדעקן,
 גראַכן זיי ברונים נאָך ברונים,
 נישטערן אין אלע זאַמדן, אלע היילן, אלע העקן.
 ס'האַט דען אַ שיעור, וויפיל מ'פאַרלירט דורך תּאוות?
 אויך צדיקים, וואָס זיי אליין העלפּן זוכן אבידות,
 פאַרלירן — פון צופיל התלהבות.
 היינט ווי קאָן מען זיך גאָר פאַרגינען
 אַזויפיל אבידות נישט צו געפינען?
 זוכט מען! און אַז מע געפינט
 בלאַזן די מלאכים, די געפינער, שופּר,
 און ווינט נאָך ווינט
 לאַזט זיך אַנזאָגן די בשורה מעשה קיניגליכער לויפער.
 לאַכן זונען:
 „געפונען, געפונען, געפונען!
 מיר זיינען די עדות, מיר זיינען די עדות.“ — — —
 אַנטשוויגן געוואָרן רב נחמן.
 און אויסגעזען האָבן די אויגן ביי אים
 ווי יענע מלאכים, וואָס זוכן אבידות.

ת ש ע ה ב א ב

ווינען אותיות צוויי און צוואַנציק
 פונעם אַלף ביז צום תיו.
 קומט אַ ווייסע טויב צום פּותל
 אין דעם ניינטן טאָג אין אַב,
 ברומט איר קלאַג אין טאָג דעם ניינטן.

שלוכצט די אויבערשטע פּמליא
 אין דעם ניינטן טאָג אין אַב:
 „האַסט געצאַרנט און פאַרטריבן —
 ווען-זשע זאַמלסטו דיין שאַף?
 שוואַרצע געכטנס, וויסעט היינטן!“ ...

קול ברמה! מאמע רחל
כאפט זיך אויף פון לאנגן שלאָף.
פאר די קינדער בעט זי רחמים
אין דעם ניינטן טאָג אין אָב,
די געטרייע מאמע רחל.

און אין אָרט, וואָס הייסט מסתרים,
אין דעם ניינטן טאָג אין אָב,
בעט ביי זיך אליין דער פורא:
„מיט דיין חסד טרייב די שטראַף!“
ס'בעט פביכול ביי פביכול...

געשטאלט

כבוד אלהים הסתר דבר...

ווער זאָגט דאָס, אז פאַרעם איז גילוי?
פאַרעם איז דאָס, וואָס באַהאַלט.
ווען גאַט האָט געוואַלט זיך באַהאַלטן,
האַט ער געשאַפן געשטאַלט.
דער גרעסטער פון אַלע געשטאַלטער,
וואָס מער ער זאָגט אויס — מער באַהאַלט ער.

ריות

דער טראַמוואַי לויפט אַרײַן
חדוהדיק-נערוועז
אין אַ בלויער פאַרשמאַט,
וואָס שימערט מיט בעז.
פאַרשוואַונדן די שטאַט
מיט די מויערן די ברוינע.

א מיידל שטייגט איין —
לוימער דופט און קאליר.
לעבעדיקער בעז
דופטיקט קעגן מיר.
איז ווען-עס-איז געווען
א דופטיקייט אזוינע ?

ריחות, פארהוילן
ביז איצט און שמום,
שווימען פון ערגעץ
א העלן תחום.
געשמארכן דער עסיקער,
קראנקער פארפום
פון דער שמאט דער זונה.

און ס'פליט דער טראמוואי
חדוהדיק-נערוועז,
אריינצופאלן גרייט
אין ארעמס פון א נס.
און עס קומט מיר פאר,
אז איך ווער אנטגופט,
און איך דערשפיר אזוינס
ווי דעם וויימן דופט
פון דער אשה העליונה.

11 ?

כ'האב א צימער ביי יענעם. אז איך גיי אוועק
נעם איך מיט דעם שליסל. אין צימער בלייבט
די שטילקייט פארשלאסן.

ביינאכט אז איך קום, שפרינגט זי אויף דערפרייט.
אפשר ברענג איך אן ענטפער אויף אירע פאררוואסן.

זי שפרינגט אויף און קוקט מיר אין די אויגן: נו?

עמ! וואו! —

גיב איך א מאך מיט דער האנט.

אויפן בעט

ליגט זי ווי א פויגל האלב-דערשאסן.

(כ'האב פאר איר קיין טרייסט נישט... ווי זיפצט באדלער?

פאעטן, לאמע אלכאטראסן...)

א ש ר י ה א י ש

נאך אלע ווייטיקן, נאך אלע מענות, אלע דיאטריבען,
נאך אלע קונצן פון דער כפירה, נאך דעם טייוולס שפאט און ביטול,
איז דער סך-הכל דער, וואס שטייט מיט אמת-רייד געשריבן
אין תהלים, אין זיין ערשטן, גוואלדיקן קאפיטל:

אז וואויל צו דעם, וואס איז אין ראט פון בייזע נישט געגאנגען,
אויפן וועג פון זינד-לייט נישט געשטאנען און אין זיין פון לצים נישט
געזעסן,

נייערט צו גאטס אמת איז געווען זיין הארצט פארלאנגען,
האט מאג-ווי-נאכט געדאכט, גאט'ס ווארט נישט צו פארגעסן.

ער איז געגליכן צו'ן א בוים, געפלאנצט אויף קוואלנדיקע בעכן,
א בוים, וואס זיינע בלעטער ווייסן נישט פון וויאנען
און צייטיק גיט ער פרוכט. גאר אנדערש די, וואס שפאנען
אויף וועג פון אומרעכט, אפגאר און פארברעכן.

זיי זיינען ווי דער שפריי, וואס ווינט ווארפט היץ-און-קריק אים.
פארשמעלן מעג די וועלט דעם וועג פון די צדיקים —
דער הימל זעט דעם וועג. ס'גערעכמע האט ממשות.
פארלוירן אבער גייט דער וועג דעם רשע'ס.

משזמרים לבקר ...

ווען גליט
 אין מזרח א רויטער פאס?
 מיד
 איז דעם וועכטערס טראַט
 אויף דער פוסטער גאס,
 אין דער שווארצער שטאט.
 מער ווי דער וועכטער אויף טאג
 ווארט מיין נשמה אויף גאט.

א פ ר ו מ ע פ א ר צ י י ט י ש ע נ א כ ט

די נאכט —
 דורך בלויע שפאקולן צאנקען
 אירע אויגן. זי טראכט
 אויסגעשמערנטע געדאנקען.
 א ווינט מישט אויף
 דעם שאטן-סידור אויף אירע קני.
 זי שעפטשעט תפילות ביז פארפרי.
 זי בעט, אז דער טאג וואס קומט זאל געראטן.
 זי מורמלט: קרע שטן — — —

11 א 1 ?

פרעגן מיט בענקשאפט צעברויזטער
 פלים ביי אורות:
 וואו הויזט ער ?

פרעגן די אורות : מלאכים,
וואו הויערט ער ?
זאגט אונדז : וואו הויערט ער ?

ענטפערן פרעניק מלאכים :
דער הערליך געקרוינטער —
וואו וואוינט ער ?

און ער — ער פרענט ביי זיך גופא :
אז איך בין דער וואו און די רן —
מא וואו קאן איך רוען
און וואו קאן איך וואוען,
וואו ? ...

ד ע ר ק א צ ק ע ר

דער דעקאדענט דער גאונישער פון חסידות
האט צוזאנציק שטומע יאר געלעבט ביחידות,
ביו ער איז דערגאנגען וואס א ייד איז.
ווער קאן דערגרייכן צו די הימלען פון זיין בדידות ? ...

ח ש כ ו ת ן ט י פ ע

הייליקע קריגער !
פון לויטערע לופטן
נידערט צו העלפן
א גייסט א באגופמן.
קריגער איר העלע,
טוט אויף זיי קריגן,
אויף די פארשיימע
מחנות פון ליגן,
אויף דער חבריא

פון סיטרא דשמאלא,
שוואַרץ ווי די סמאָלע,
קאַביק ווי סמאָלע.
צוערשט, די פאַררעמער,
האַלדזן זיי, גלעטן זיי;
שפעטער, אַ שפעטער —
קנילן זיי, טרעטן זיי.
צוערשט קושט און לעקט
זייער הינמישער לעקער,
און אַז די נשמה
שמעקט שוין אין שקר —
טרעטן זיי, שלאָגן זיי
מפּוֹת-רצח.
אין וואונדן בעט זי זיך,
הנפעט און בעט זיך,
נאַר ס'מאַכט זיי בלויז ווילדער
איר עלנטע חניפה — — —
אַ, דינא תקיפּא!
חשכות'ן טיפע!

ד ע ר פּוֹת ר

אַ וואַרצל גראַכט די ערד און וויינט.
אַרום איז נאַכט און ער איז בלינד.
וואָס האָט דאָס גראַכן פאַר אַ מיין?
דער וואַרצל וויינט. די ערד פאַרשפינט
מיט דעמפּער חשכות זיין געיאַמער.
דער וואַרצל ווייס נישט אין דער ערד,
אַז ער, דער בלינדער, קרומער, לאַמער,
האַט איבער זיך אַ שלאַנקן בוים,
וואָס הויכט דעם קאַפּ צו העלקייט גרויסער —
אַ שטאַלצער בוים, וואָס איז דער פּוֹת ר.

א ל י ד פ ו ן ש פ י ט א ל

אויף זיין קראנקן-בעטל זיצט ער,
דער משוגענער פראנצויז,
ליארעמט עפעס אויף זיין לשון,
פאדערט עמיצן ארויס.

שלאכטן פירט ער — לאנגע, לאנגע,
לאנגע שלאכטן — און ער לאכט.
פלוצעם הארט ער א פארשמארטער.
וועט אים ענטפערן די נאכט?

יא, צי ניין? ...

ארום זיין בעטל
שארכט די שטילקייט ווי א מויז.
שארכט און שארכט — און ס'בלייבט אן ענטפער
דער משוגענער פראנצויז.

א י י ב י ק א י ן י ע נ ע ם פ א ר נ א כ ט

נישט זי אליין האט געשוויגן
אויף דער באַנק אין יענעם פארנאכט.
דאָס האָט איר גורל געשוויגן
און מיט איר אַ טראַכטונג געטראַכט.

און איינגעוועכט איז-זי געוואָרן
גאַר טיף אין יענעם פארנאכט
און צו מיינע איצטיקע יאָרן
קוקט זי פון יענעם פארנאכט.

און ס'טרעפט, אַז זי קוקט מיט צאָרן,
און ס'טרעפט, אַז זי קוקט מיט פארנאכט,

נאר מער נאך קוקט זי מיט טרויער
פון דארט, פון יענעם פארנאכט.

זי קוקט אריבער און טרויערט,
זי שווייגט אריבער און טראכט.
זי ווייטיקט צו מיר און דויערט
אייביק אין יענעם פארנאכט.

א פ ש פ י ג ל ו נ ג

אלץ אויף דער ערד איז פארקערט און פארקערט,
ווייל ס'איז-נאר אן אפשפיגלונג אלץ אויף דער ערד.

א כוים אן אפגעשפיגלטער איז
דער קאפויר פון א כוים, וואס שטייט גלייך אויף די פיס.

ווי קאן איך זיין גליקלעך? מײן הארץ באגערט
צום אהרן, וואס כ'בין זיין קאפויר אויף דער ערד.

נ ב ו

ווען בענקשאפט צום קעגנאיבער
גייט אויף אין מיר ציטערדיק-בלוי,
ברום איך אן אלטן ניגון
און פיל א פרייד אין זיין „אוי“.

אוי, אעברה-נא ואראה...
דאס בעט זיך משה אזוי...
אין שטילן זון-פארנאנג שטייט ער
איינזאם און הויך אויף נבו.

די בענקשאפט צום קעגנאיבער
ציטערט ווי טרערן פון מוי...
אעברה נא וארהא...
א, ס'לאנד קעגנאיבער נבו!

קום צו מיר אריבער, —
רעדט ס'קול פון אדני, —
גרייט איז מיין קעגנאיבער...
און משה שמארבט אויף נבו.

צווישן צוויי אן-א-שיעורן

הינטער מיר מארשירן
נעכטנס אן א שיעור:
דעם עבר'ס אן-א-שיעורן
מארשירן, מארשירן.

מיר פארויס מארשירן
מארגנס אן א שיעור:
דער צוקונפטס אן-א-שיעור'ן
מארשירן, מארשירן.

און איך — איך מארשיר
צווישן צוויי אן-א-שיעור'ן.

די יונגפרוי אן אויגן

עולימתא שפירחא דלית לה עינין.

(חזק)

די יונגפרוי די שיינע,
וואס האט נישט קיין אויגן,
ווען ווערט זי א מאמע
די וועלטן צו זויגן?

וואו איז די יונגפרוי
די שיינע געגאנגען ?
ווי לאנג דער אַוועקגאַנג
אירער געדויערט!
וועלטן, טרויערט!
טרויערט, געזאָנגען !

די יונגפרוי די שיינע,
וואָס האָט נישט קיין אויגן,
ווען ווערט זי אַ מאַמע
די וועלטן צו זויגן ?
וואו איז-זי געגאַנגען ?
וואָס האָט זי אין זינען ?
ווייל זי אָן אויגן
די אויגן געפינען ?
ווי, אויף איר לויערט
דער שלאַנג איבער שלאַנגען ...
וועלטן, טרויערט!
טרויערט, געזאָנגען !

שלאַכט פֿעלדער

(ר' נחמס אַ תורה)

אַ מענטש ווערט אַ נזיר ... ער שטעלט
אין וואַלד זיין געצעלט,
לעבט ביחידות און שפּייזט זיך מיט קרייטעכצער ...
לעבט אָן אַ זייט
פון צייט און פון לייט,
פון טומל און בייטעכצער.

ערשט אין איינעם אַ מאָג — און צעאָמפּערטע אומות,
וואָס דרעמלען אין אים, דעם פאַרטראַכטן,

גייען ארויס אויף מלחמה און מערן מהומות.
פול ווערט דער נזיר מיט שלאכמן.
מחנות באפאלן און פאלן אין אים.

גוסס'ן מחנות אין טייכן פון בלום,
מארשירן חיילות מיט ווילדער מוזיק:
ווילדער זיג,
ענלעך אויף וויסמן קאפוט...

נישט גוט...
דער נזיר לייזט...

לויפט ער צוריק,
פון די שלאכטפעלדער זיינע צוריק —
צו לייט.

ט ע ק ס ט ן צ ו פ י ק א ס א ן L A V I E

1

אן א נאקעמן אדם
הענגט זיך אן, ווי א פרוכט,
א נאקעמע חוה:
פון קאפ ביז פיס — מסירת-קערפער.

נאר פון דערמאנונגען ארויס
הייבט א ווייז-פינגער, דערמאן-פינגער,
דער מאן:
ווער איז די, וואס שמייט אקעגן
בלוי געהילט,
א קינד אין אירע ארעמס,
א קינד אין שלאף?

קומט עם נישט פון יענער זייט מיין מאמע?
אין די ארעמס האלט זי מיך און שווייגט,
גייט אויף ווי הימל בלוי-פארזארגטער.

2

— טרייב עס, דאס געשפענסט
פון נישט-פארגינערישער צניעות!
איז זי נישט געווען אמאל ווי איך?
האט צו דיין מאמן נישט באגערט?
איז אויך איר פרייד נישט געווען
פרייד פון נאקעטער ערד?

כ'בין ערד און ערד ביסטו דו —
גיי איך, ערד, צו ערד.
די מאמע טרייב!
זי שמערט.

3

— די מאמע רעדט נישט, נאר איך ווייס:
זי וויל, אויך דו
זאלסט מאמע ווערן.
האלט זי אין די ארעמס מיך:
זי וויל, דו זאלסט אין ניי געשטאלט
געבוירן מיך.

— וואס ארט מיך, וואס דיין מאמע וויל?
פון קבר קומט זי נישט-פארגינעריש און מאנט.
כ'וויל קיין קינד נישט, וויל נישט מאמע זיין.
וואס מיר קינד און וואס מיר מאמע?
כ'קען נאר דיך.

— כ'וועל א קינד אין דיר פארזויגען,
און ווי די מאמע מיינע וועסטו ווערן
הימל בלוי-פארזארגטער.

גיין וועט אונדזער זון, ווי איך אצינד,
צו ערד צו נאקעטער, צו ווייב,
נאר אין מיטן יום-טוב פון זיין לייב
וועסטו אים צו-חלום קומען,
ווי די מאמע מיינע איצט,
(דו, דער הימל, וואס אמאל
האסטו אין ארעם אים געהאלטן) —
און זיין חוה
וועט הייסן דרך פארטרייבן, דרך ...

ביז אויך זי וועט ווערן מאמע.

— איך פיל:
דו וועסט פון מיר צו א צווייטער גיין,
און איך, ווי דיין מאמע, וועל שטיין אליין,
א קינד אין די ארעמס,
פארלאזט — — —

— איך וועל פון דיר צו א צווייטער גיין,
און דו, ווי מיין מאמע, וועסט הימל זיין,
און דו, ווי מיין מאמע, וועסט שטיין אליין,
א קינד אין די ארעמס,
פארלאזט.

צוויי פיגורן אין הינטערגרונט —
 די זונה און איך.
 אריינגעוויקלט איז אין מיר די זונה
 ווי א שלאנג.

שנעל וועט ווערן דערעסן די הור,
 און כ'וועל זיצן — קוק — ווי אט די פיגור,
 פארקנוילט טיף אין זיך, אין אייגענעם באנג.
 פארשעמט, אן ווערטער,
 וועט תפילה מאן מיין זינד
 צו דיר, הימל פארשוועכטער,
 מצמע פון מיין קינד!

 אייביקע מצמע, זיי מוחל!

ד ר י א ו ן א פ ע ר ט ע ר

אין אט דער לאנדשאפט וואוינען דריי באגלייך:
 א בארג, א שמילער הימל און א טייך.

דעם בארגס קאנטורן הימלען דא פארנאכט און שווימען דא,
 ער בלויעכט מיט א לופטיקייט פון אקווארעלן,
 אין וואלקן-כוואליעס בערגלט זיך דער הימל דא —
 און ס'הימלט דא דער טייך און בארגט די וועלן:
 טראכטונגען באנאנדיקע און שותפותדיקע ליניען.

איינזאם-און-אליין איז
 מיין וואגל צווישן טראכטונגען און ווערטער.
 נאר ווען כ'ואל וואוינען לאנג מיט אט די דריי בשכנות,
 וואלטן זיי אריינגענומען מיך אין זייער ענין —
 און כ'ואלט א שותף זיין א פערטער.

געשריבן אין דאָרף

הויך געשמועסט האָבן פייגל
ערב שלאָפנדיג. פון וואָס ?

עפעס לויפט אין טיפן גראָז.
פעלד-מייז לויפן דאָס ? אַ האָז ?
נישט צו וויסן ווער און וואָס.

געלאָף אין גראָז, געלאָף אין גראָז.

וואַנצן און אימפעראַטאָרס ...*Bugs and Emperors*

(עדוין אַרלינגטאָן ראַבינסאָן)

„...וואַנצן און אימפעראַטאָרס
קערן זיך אום צו דעמוזעלבן שטויב“ ...
כ'האָב אויך אין זיך אַט די ווערמער געפונען.
און דאָך —
ס'מינדסטע קערנדל שטויב —
איז עס נישט גוואַלדיק ווי זונען ?
זינגט עס נישט לויב ?
און אַ וואַנץ, אַזוי גאַלדיק, אַזוי גלאַנציק,
איז עס נישט — פאַרבאַרגענער מין ?
שטויביק — וואַנציק — —
נו, ובכן ? ...

ד ר י ט ע א ש מ ו ר ה

וואס איז עס? צאן-ווייטיק? אפשר א מויז?
אדער די פיין פון א הארץ, וואס גייט אויס?
ס'נאגט עפעס.

מוען עס פרעגן די נעכט ביי די מעג?
מוען עס נעכטנס ביי מארגנס א פרעג?
ס'פרעגט עפעס.

וועמעס געבעט איז עס, וועמעס געבעט?
ווערט עס א תפילה, דאס קישן אין בעט?
ס'בעט עפעס.

וואס האט דאס פענצטער צום פארהאנג גערעדט?
האט זיך א ווינט מיט א שאמן געוועט?
ס'ווינטלט מיט גאט עפעס.
ס'א'ט עפעס.

א ו ן ד י א ב ו ת ו ו א ס ר ו פ ן

דאס ניכטערע, שטאל-גרויע וואסער.
אויסלעש פון מערב'ס פאנטאסטיק,
אויסוועפ פון זיין רויטן בגילופין.

אויפדערנאכטיקע ביימער.
די שווארץ-קלארע פלאסטיק
פון זייערע גופ'ן.

און איך אין דעם אויפדערנאכט — מיט מיין לעבן,
וואס טונקלט האסטיק.
און די אבות, וואס רופן.

און קום איך אויף יענער־זייט און...

און קום איך אויף יענער זייט און שטרענג וועט מען דארטן מיר ווייזן די פרוכטן די בייזע פון דעם, וואָס כ'האַב אַ-דאָ אונטן פאַרזייט, דעם שפּראַך פון טואונגען קרומע, פון שלעכטע מחשבות און רייד, פון אַליץ, וואָס איך האָב אויף דער ערד געטאַן מחמת נישטיקייט גרייזן,

און זע איך, ווי פינצטערע זינד האָט געטאַן אימלעך קערנדל שפייזן, ביז וואַנען עס זיינען אַרויס, ווי רוצחישע שווערדן פון שייד, וועלדער מיט חיות פאַרפולט (אַז וויי צו דעם וויסמן באַשייד), — וועט מיך באַוועלטיקן שאַנד, מיך ברענען ווי אַנגעגליט אַייזן.

פאַרכטיקע בראַנד פון דער שאַנד! כ'וועל זוכן אַן אַרט צום אַנטרינגען אַבי נישט צו זען וואָס מע ווייזט, אַבי זיך ערגעץ פאַרהוילן. נאָר יענע־וועלט ווייס נאָר דעם אמת. כ'וועל אַזא אַרט נישט געפינען.

אַריינשפּרינגען וועל־איך צום סוף אין גלגול אַריין, פּדי ווידער צו זיין אויף דער ערד און נישט זען דעם גרויליקן אמת דעם הוילן... און אַנהויבן וועט זיך פונסניי מיין וואַגלעניש דאָ אין דער נידער.

תפילה - גאנג

אַ האַרץ איז פּלוצים געוואָרן צעבראַכן —
צעבראַכן ווי אַ שפּילגעצייג אַ קינד'ס.

פון צעבראַכענעם האַרץ איז אַרויס —
און דורך פינצטערע שטויבן דערשראַקן געקראַכן —
אַ תפילה:
אַ ווערעמל אַ שמוּם, אַ ווערעמל אַ בלינדס.

ס'בלינדע ווערעמל האָבן דערבליקט
די האַרן פון די אויגן
און אַנגעזאָגט האָבן זיי
די האַרן פון די אויערן:
האַרן פון די אויערן,
הערט!
!

און ס'האַבן די האַרן פון די אויערן
דאָס שמומע ווערעמל דערהערט
און אַנגעזאָגט האָבן זיי
די האַרן פון די פליגלען:
האַרן פון די פליגלען,
מוט!
!

און געשיקט האָבן די האַרן פון די פליגלען
איינעם פון די זייערע, אַ גיך-שבגיכן,
צום ווערעמל, וואָס מוט
אין די שמויבן קריכן.

האַט ער עס געבראַכט צו די אויבערשטע טויערן.

און די האַרן פון די אויגן
און די האַרן פון די אויערן
און די האַרן פון די פליגלען —
זיינען מיט באַגעגן-געזאָנגען
יענעם ווערעמל, יענער תפילה,
אַנטקעגנגעזאָנגען,
און האָבן אין דער תפילה געטאָן זיך שפּיגלען
און געקושט זי מיט ליבע,
און זי איבערגענטפערט צו נאָך העכערע ממונים.
וועלט האָט זי איבערגענטפערט צו וועלט,
מיט אַהבה, מיט ניגונים,
ביז זי איז אַנגעקומען פאַרן האַר.

אלה תולדות תפילה... איך גאר
נאך אט אזא מין תפילה, א דערשראקענער תפילה,
א שטומער, א בלינדער, וואס דערוועגט זיך נישט אפילו
צו גלויבן.

א תפילה אזא ווערט דערהויבן פון אונטערשטע שטויבן.
די אויבערשטע באגערן זי.

נאך קאן דערהערט ווערן אויבן
א תפילה, וואס מענטשן הערן זי?
און ס'בעסטע שרייבן איז דאך גאר א תפילה,
וואס מענטשן הערן זי...

זי

אמאל, אין עפעס א טויאיקן נעפל
פון זייער, זייער א ווייטן פארפרי,
האט זי מיין נאכנישט געבוירן קעפל
געהאלטן אויף אירע פערלענע קני.

און ס'מאכט זיך אמאל, אז אין נעכט פון זומער
טוט זי א פלי —
א בליץ א ווייטער, א בליץ א שטומער —
און כ'ווייס: ס'איז זי.

און ס'טרעפט אמאל: פארנאכט צי באגינען
גיט מיך א צי
זוכן עפעס, וואס נישט צום געפינען —
און כ'ווייס: ס'איז זי.

און זי וועט אמאל ווידער פאר מיר זיך געשטאלטן —
נישט צו וויסן ווען, נישט צו וויסן ווי.
אט די, וואס זי האט אויף די קני מיך געהאלטן...
אט די...

א מ ו י ז

פארוואַס האַסמו, מויו, אַזוי מוֹרא פאַר מיר?
וואָס צימערסטו, מויו?
— כ'בין מענטש געווען... און מיין חרפה איז גרויס —
לויף איך פון דיר און באהאַלט
מיין שאַנד אין אַ שפּאַלט.

פארוואַס האַסמו, מענטש, אַזוי מוֹרא פאַר מיר,
אַן עלנטער מויו?
— כ'האַב מוֹרא פאַר דיר, ווייל איך האָב אַ געשפיר,
אַז אויב כ'וועל צו גאַט און זיין זון נישט אַרויס,
דער אייביקער זון, וואָס ער האַלט אין זיין שוים, —
וועל איך ווערן מגולגל אין דיר,
ווערן אַ מויו.

ש א נ ט א ו

דיין שוואַרצן ווי?
באהאַלט, פאַרזוי?
און זאַל אויף אים
זיך קלייבן שניי.

זיך קלייבן שניי
אַ ווינטער לאַנג
און אים, דעם וויי,
פאַרדעקן בלאַנק.

און גיט אַ בלאַז
גאַטס יונגער ווינט,
איז פלאַצט ווי גלאַז
און שניי צערינט,

און אלץ וויל זיין
און שפארט אפער —
וועט אויף דער שיין
ארויס אויך ער.

און וואָס ער האָט
אין שנײַ געהײט —
זיין נאכט, זיין סוד,
וועט ווערן בליט.

וועט ווערן בליט,
וועט ווערן פרייד,
צו ליכט, צו ליד,
צו ליבשאפט גרייט.

.1920

איר חלום וועגן דעם הויז פון שטומע

כ'בין געשמאנען ביי אַ מיר
און פארשעמט געמאָן אַ פרעג,
צי איך מעג
גיין מיט אַן אנדערן — מיט דיר.
מיין ערשטער האָט מיך אָנגעקוקט און שמום
געשאַקלט מיטן קאַפּ אויף ניין.
ארום
האַבן אַלע מיטן קאַפּ געשאַקלט שמום
אויף ניין:
נישט גיין מיט אים, נישט גיין.

— וואָס-זשע? זאַל איך בלייבן מיט אייך דאָ?

ס'האַט דער ערשטער מיינער שמום
געשאַקלט מיטן קאַפּ אויף יאָ.

אַרום
האַבן אַלע מיטן קאַפּ געשאַקלט שטום
אויף יאָ:
יאָ, אַוודאי, בלייבן דאָ.

פון שרעק
האַב איך גענומען ריידן הויך:
כ'וועל אויך זיין שטום?
איך אויך?
איך וויל נישט!

האַט מיין ערשמער אומעטיק מיך אַנגעקוקט
און שטום.
אַרום
האַבן אַלע ביזו מיך אַנגעקוקט
און שטום.

(די צויג!)
וויל נישט די חכמה פון שטומקייט,
די טרייסט פונעם מויט.
יאָגט זיך נאָך דער גלוסטונג פון איר אויג...)

כ'בין אַרויסגעלאָפּן. זייער שטומקייט
איז מיר נאַכגעלאָפּן: כאַפּט!
זי האַט געטראָגן זיך גאַלאַפּ,
מיט דונערדיקע פּאַדקעוועס געקלאַפּט —
און נישט געכאַפּט.
מיט שפּרינגענדיקע פּיס בין איך אַריין
אין דער מאַמע מיט
פון זון-מיט-רעגן.
ס'האַט געזונט, גערעגנט און געבליט,
און די מאַמע איז געגאַנגען מיר אַנטקעגן.

— פון וואנען גייסטו, מאמע?

— פון דער געגנט
פון דער זון און פון ארום
דעם רעגן.

— זע נאָר! ביסט נישט שמוס...
ווי עס זונט און ווי עס רעגנט...
כ'וויל דיר, מאמע, עפעס פרעגן...

— פרעג!
— מוז איך שטארבן, אָדער כ'מעג
גיין מיט אים, דעם צווייטן?

— אויב דו פרעגסט,
קוק זשע אָן די קווייטן —
ווי זיי לאַכן אויפן רעגן,
וועסטו הערן ווי זיי זאָגן: מעגסט!
ווי איצט איז מאַי,
הייב אָן אויפסניי —
פאַרוואָס זאָלסטו נישט מעגן?...

אויפן רעגן
האַט די מאמע מיר די האַר געצוואָגן
מיט די הענט פון העלן סאַמעט.
נאָר די שמומקייט
האַט זיך אַלץ געוואַלט דערשלאָגן
צו דעם תּחום,
וואו ס'האַט געזונט, גערעגנט און געמאַמעט.

ליד וועגן ווייטקייטן

ווייטקייטן זיינען פארלאנגען.
זיי מוזן אן אויפהער גיין
און קאנען צו זיך אליין
קיינמאל נישט דערלאנגען.
זיי פרעגן אייביק: וואס ווייטער? —
און גייען ווייטער.

דער העכסטער דערהויבנקייטס ווידוי

דער העכסטער דערהויבנקייטס ווידוי:
פון דער הויכעניש מיינער א מידע
באגער איך אראפ אין דער נידער.
וואס וויל ירידה? עליה!
און וואס וויל עליה? ירידה.
גיט מיר, דער הויכקייט דער מידער,
דעם אונטן, מיין בונטן דערווידער!

נאך הבלה

... וכל אינון דבסטר שמאלא אזלין ושטין
בעלמא ובעאן לאתליכשא בגופא.
(זוהר בראשית).

ווען ס'ווערט פארלאשן די הבלה —
צינדט זיך אין גיהנם דאס אלטע פייער
אויף א פולער וואך א נייער.
פון תהומישע שפאלטן שווארצע און שמאלע
שווימען די מחנות-פון-לינקס קאפויער,
און ווידער איז וואך און ווידער איז גלות
און ווידער טרויער.

האַרץ ווי עס רוישן די שוואַרצע היילות!
זיי קאַכן ווי שמורעמס אויף אַקעאַנען.
און איז פון-גיהנם-אַרויס זיך מתחנן
עפעס אַ קראַנקע נשמה אַ רשע'ס —
פאַרמייבט דאָס קאַכעניש זיינע פּקשות.
אין ריזיקע כּוואַליעס גיסט זיך די טומאה,
פאַרכטיק פּלייצן אל-אַחר'ס אַרמייען,
און ס'איז אַ בהלה און ס'איז אַ מהומה,
ווי שמעט זאָלן קראַכן,
און ס'גייען געשרייען
עד לב השמים. אויף פינצטערע שפּראַכן,
וואָס נאָר די תּהומות פון ביז פאַרשטייען,
רופן די קליפּות. ציטער, וועלט! ווי דיר!
דאָס ווילן זיי גופים,
דאָס זוכן זיי קליידער — — —

אַ ש ט ע ט ל ש ע ח ו פ ה

אין דער לופטן איבערן שול-הויף,
ווי אַן ערשט-געבוירנס אין פּרישן קישן,
ליגט אַ קינד:
דער נאַכנישט איז שוין פאַראַניק.

אַ פּלוצלינגער ווינט.
אין פּליסטערדיקער פּאַניק
צאַפלען די שושבין-ליכט: דורות
קומען פון עלמא דקשומט*.)
טראַגן באַהאַלטענע גאַבן.

* צולם האמת (יענע וועלט).

א פעטער אן אפיקורם
(מע האט אים באגראבן
ערגעץ הינטערן פלויט)
איז אויך דא. חידושלעך
קוקט ער דורך די ברילן,
און היימיש-ידישלעך
שאמנט זיין בערדל.

מיט בליציק געוויין
קומען צוגיין
דער מאמעס אויגן פון יענער-וועלט.
זיי טאנצן צווישן די שושבין-ליכט
ארום דער טאכטערס חופה.
זיי וויינען, זיי טאנצן — און טאנצן ארויף
צום אייניקל איבערן הויף.

א ג ר י ס ט *

ס'איז א גייסט ארויף אויף דער וועראנדע,
וואו כ'בין געזעסן ביי אן אפן ביכל.
ער האט מיט ביטול און צוגלייך מיט חידוש
אנגעקוקט א ווייל מיין נישטיק איכ'ל,
דערנאך געפרעגט: ווי קומסטו דא אהער?
איך האב צוריקגעפרעגט: און דו וואס טוסט?
איך לעב, — האט ער געענטפערט — אבער דו,
א בר-מינן, וואס האט זיך דיר פארגלוסט
צו לייענען א בוך אויף מיין וועראנדע
ווי קיינמאל גארנישט? גיי דיר אין דיין רון.
ווער דארף דעם פוסטן אנשמעל פון די מתים?
איך וואלט געפוילט ווען כ'בין א מת ווי דו.

(*) באזירט אויף א הלום.

ס'איז זומער. ס'לייכט די זון. מאך צו דאס ביכל.
איך האס די טויטע אותיות. בלויז דעם ברויז
פון לעבן האב איך ליב. כ'האב פיינט, ווען גייסטער
דרייען זיך אין הייזער מעשה-מויז.
כ'האב פיינט, ווען זיי פארלאזן זייער וואוי-ארט
און שרעקן לעבעדיקע. כ'האב דאס פיינט.

אזוי איז ער געשטאנען און געטענהט.
און ס'האט א זומערדיקע זון געשיינט.

און אפשר שטייט ער דארט אזוי ביז היינט.

.1952

ב י י ס אַ נ ב ל י ק פ ו ן צ פ ו ן - ל י כ ט

מיט א שווייגעניש, וואס איז רושיק,
מיט א צעגערדיקער שנעלקייט,
וויגן זיך ליכטער, וואס זיינען חושך,
וויגט זיך א חושך, וואס איז העלקייט.

הינטער א פארהאנג א טונקל ווייסן
קומט פאר א פארשמעל. די אקטיארן
לויפן שטייענדיקערהייט.
ס'איז גארנישט געווען און גארנישט געווארן.

וואס געשען איז נישט געשען.
ווייס איך וואס? געשטארבן ... געהרגעט ...
ס'איז א לעבן נאכן לעבן,
א לעבן הינטערן פרגוד.

ד ע ר ט ו י ט א י ז א נ ס י ע ה

דער טויט איז א נסיעה אין א פרעמדער שטאט אריין.
באגינען קומט מען אן — און אויס געפאר.
וואס מיטן פארער קומט פאר,
ווענדט זיך אין זיין טואונג דארט,
אין דער שטאט, פון וואנען ער פארט.
איינער ווערט אפגעווארט מיט בלומען,
מע פאלט אויף זיין האלדז מיט קושערייען.
א צווייטער, געבויגן אין דרייען,
קריכט ארויס פון צוג, א קליין דערשראקן מת'ל,
און ווערט נעלם
אין א פינצטער געסל.

ד י כ ו ו א ל י ע ס א ין ז י י נ ע א ו ק י נ ו ס ן

די כוואליעס אין זיינע אוקינוסן
גייען אין אייביקע רייען,
גייען און פארגייען נישט.

מיט די כוואליעס שיקט ער מיר בריוו
פון דער טיף.
איך האב קיין געדולד נישט — און איך לייען נישט.

גאטס נישט געלייענמע בריוו
קערן זיך אום אין דער טיף.

ד י י ן נ א כ ט ס ח ל ו מ ו ת

דיין נאכטס חלומות
זיינען דיין טאגס השגות.
דיין נאכט איז ווי דיין טאג איז.

וואו שמעקט דער שליסל צום טויט?
ער שמעקט אין דיינע מעת-לעתן.
ווי דו האסט געלעבט,
אזוי וועסטו מת'ן.

א סוד אין בראד

געווען אמאל א סוד,
פאלט אים אין: כ'וועל גיין שפאצירן איבער בראד.
האט גאנץ בראד דערזען דעם סוד
און איז מיט אים געווארן פאניבראט.

וויינט דער סוד פאר גאט:
כ'בין אויס אריסטאקראט.
האסט מיך געשאפן אויף צו זיין א סוד,
צום סוף בין איך א סודל פאר גאנץ בראד.
א ליאדע לצל רופט מיך: פאניע סודל.
כ'געהער צום קאראהאדל.

ענטפערט גאט: ערשט איצטער, סוד,
ווען מע מאכט פון דיר קיי-שפיי
און מע מיינט: ביסט סתם א שאלאפיי —
ביסטו א סוד הגדול.

ראטעווען די זון

א וואלקנדל שפילט זיך.
זיין קעפל איז בלאנד.
דער לבנהם שמייכל —
פרויאיש און גויאיש
ווי ביי דער דזשיאקאנדא*.)

(* פראנצויזישע פארם פאר דער דזשיאקאנדא (מאנא לינא).

פון צייט צו צייט
גיט נאָר העט ווייט
קאָנוואַלסיוו אַ מיניע
די שטרענגע ליניע
פון האַריזאָנט:
ראַמעווען די זון
האַט קיינער נישט געקאָנט.

יענער-וועלטס יענע-וועלט איז די-וועלט

יענער-וועלטס יענע-וועלט איז די-וועלט,
די הי-וועלט.
די גייסטער פון יענער-וועלטס וועזנס
זיינען מיר, וואָס פילן אָן די הי-זייט,
די טואונג-זייט, די מי-זייט.
איך, אהרן פון דאַנען,
בין גייסט פון אַן אהרן פון דאַרמן,
און וואָס איך טו דאָ רופט זיך אַפּ אויף יענעם,
וואָס כ'קען אים נישט און קען אים:
ס'ווערט אַדער יענעם אהרנ'ס גן-עדן,
אַדער זיין גיהנם.

אהרן פון דאַנען,
דעם דאַרטיקן נישט פייניק — ער איז דו.
מעשים שמעל אים צו
העלע און דערהויבענע. כאַשמראַל אים
פון דאַנען, פון דער ערד.
מבשרך לאַ תתעלם.

.1946

אן אויסשטעל-פענצטער אויף
קאנאל סטריט*)

צווייגיק און שווייגיק איינזאמט א מגורה.
אין שמויב פון אויסשטעל-פענצטער ווארט זי אויף בעלנים.
איבער א בוך פון וויצן יידישע אויף ענגליש
טרויערט הערצלס פנים.

א שמחת-תורה-פענדל שלאפט. א חנוכה-דריידל בלייבט.
ר' שמואל מאהליווער קוקט שטרענג און אן א זייט.
מאנטעפיארע פאררוקט אין הויכן קאלנער
א קוואדראטיקע קיין.

שבת-לייכטער ווייסן נישט וואוהין
דער שבת איז אהינגעקומען.

מיטן רוקן צו דער גאס און אירע לויפער —
א גאנגן הומשים. א פארזארגטער שופר
קוקט אריבער צייט, אריבער שטאט, אריבער גאסן.
עס שטייט אין פענצטער ביי זיין זייט
א פאן פון שמערן און פון פאסן.

איך הער זי ריידן: וועל, אלרייט,
וואהאמ'ס דהי טראבל, מיסטער שאופאר?

*) איך האלט פאר נויטיק צו באמערקן אט וואס: גאכדעם ווי כיהאב דאס ליד
אנגעשריבן, בין איך דערבאנגען, אז אויף דער זעלבער טעמע (אן אויסשטעל-פענצטער פון
א יידיש-אמעריקאנער בוך-האנדלונג און וואס מע זעט דארט) האט אנגעשריבן א ליד לוי
גאלדבערג. מיר האבן זיך צופעליק צונויפגעטראפן.

די געבורט פון מלחמות

(פון די „מעטאמאָרפּאָזן“ פון אַוידיוס)

פריי פון באפעל און פון צוואנג, האָט די גאַלדענע תקופה די ערשמע¹ אָפּגעהיט טריישאָפּט און גוטס, פון זיך אליין אַ גערעכטע. שמראָף נישט געווען און נישט פאַרכט; נאָך האָט קיין אויג נישט געלייענט

ווערטער פון ביזן געזעץ, געקריצט אויף אַ קופּערנעס טאַוול². ס'האָט נאָך דעם ריכטערס געשמאַלט קיין שרעק נישט געוואָרפן אויף חוטאים:

גריילעך באַגייט זיך די וועלט אָן אים און דעם משפּט'ן זיינעם. נאָכנישט גענידערט אין טייך פון זייערע היים-בערג אַרונטער האָבן די בוימער, גענויט דורך האַק און אייזן צום שווימן; גאַרנישט געקענט האָט דער מענטש אַ הויז די אייגענע ברעגן. ס'האָט נאָך אַ שמערבלעכנס האַנט נישט שווערד געשמידט און נישט פאַנצער,

גראַכנס זיינען נאָך נישט אַרום אַ פעסטונג געלאָפן. גלייך ווי קינדער, באַגליקט דורך ליבשאָפּט איינס צו אַנאַנדער, האָבן אין נחת און רו געפירט זייער לעבן די פעלקער. אייביקער מאַי איז געווען; געוויקסן, אָן זוימען געבוירן, האָבן געשפּראַצט אויף דער ערד און ס'האָט געגלעט זיי זעפּירוס³. ערד, נישט געאַקערט נאָך, האָט קיין זכר פון פּרוכט נישט געטראָגן, ס'האָט זיך אַ פעלד נישט געמאַן מיט זאַנגען פּרוכפּערדיק העלן. טייכן פון געקטאַר און מילך זיינען פאַמעלעך גערונען⁴; שטיל האָט פון שטיינערנעם דעמב געגאַסן זיך גאַלדענער האַניק.

-
- 1 אַ גאַלדענע — אין מעטאָמאָרישן זין; נישט דערפאַר, הייל סיזאַל דאַן האָבן אַנטדעקט געוואָרן דאָס גאַלד (דאָס געשיט גראַד אין דער לעצטער תקופה — דער ערגסטער).
 - 2 געזעצן פּלעגן געקריצט ווערן אויף לוחות.
 - 3 זעפּירוס (אַקצענט אויף דער פאַרלעצטער, צווייטער זילב) — לינדער הינט (פּער-זאַניפּיקאַציע).
 - 4 געקטאַר (אַקצענט אויף דער ערשטער זילב) — געטלעך בשמים געטראָגן.

שפעטער, ווען ס'האט אין די שאַטנס פון טארטאָר גענידערט סאַטור-
(נום,°)

ווערט דער הערשער יופימער — און ס'קומט די צייט אָן פון זילבער;
ס'האט דאָן יופימער צעטיילט די אייביקע צייט אויף חלקים,
חלק צו חלק נישט גלייך, און צעברעקלט דעם אייביקן פּרילינג.
ס'האט שוין זינט דעמאָלט דאָס יאָר אי ווינטערס, אי זומערס, אי
האַרבסטן.

און — ווי אַ זכר פון פּריער — אַ פּרילינג קורץ און פאַרשווינדיק.
ס'האט זיך ערשט דעמאָלט די לופט גענומען צינדן פון היצן,
ווייס זיך פאַרהאַנגען דערנאָך דאָס אייז, פון קעלטן געגליווערט.
דעמאָלט ערשט איז מען אַריין אין וואוינען, ערשט דעמאָלט גע-
וויילט זיך

היילן צום רו-אַרט, פאַר'סככ'ט מיט בלעטערוואַרג גרינעם פון דרויסן.
זוימען — זיי זיינען צום מאָל צום ערשטן געפאַלן אין ערד-שוים;
ס'האַבן פון אונטער אַ יאָר גענומען קרעכצן די אַקסן.

דאָן איז געקומען דער דור — דער דריטער דור שוין — פון קופער.
פלינקער אַ סך צום געווער, אין גייסט פיל שטאַרקער און בייזער,
אַבער אַלץ נישט ווי דער, וואָס נאָך-אים, באַפלעקט פון פאַרברעכנס —
נישט ווי דער, וואָס צו-לעצט: דער דור פון אייזן דעם האַרטן.
ס'רייסט מיט געוואַלד זיך אַריין אין דור פון מעטאַל דעם געמיינעם
אַלץ וואָס איז שלעכט און אַוועק גייען אמת, ליבשאַפט און בושא.
ס'זיינען געקומען שטאַט זיי ליגנעריי און גענאַרונג און פאַלשקייט,
קראַפט, וואָס קיילט מיט דער פויסט, און דער חשק אַלץ צו פאַר-
כאַפן.

5) טאַרטאָר (אַקצענט אויף דער ערשטער זילב) — אונטערזעלט. סאַטורנוס (אַקצענט
אויף דער צווייטער זילב) — דער גאַט פון דער אור-צייט (ביי די גריכן: כראָנאַס). דער
זין פונעם זאַץ: נאַכדעם ווי דער טויט (די אונטערזעלט) האָט פאַרשלונגען דעם אור-זיטקן
תוהר'בוהו (סאַטורנוס) הויבט זיך אָן די הערשאַפט פון דעם היסטאָרישן ווע-זיגאַט
יופיטער (אַקצענט אויף דער צווייטער זילב) און ס'קומט אויף, צוזאַמען מיט דער זילבער-
תקופה, די גערעגלטע און געאַרדנטע צייט — די צעברעקלונג פון דער אייביקייט.

ס'ווערן דאן זעגלען דעם זוינט גענעבן, ער זאל זיי א פיר-טאן
העט צו די ווייטסטע מדינות, און בוימער, וואס זיינען געשטאנען
יאָרנלאַנג טיף אין אַ וואַלד צי גאָר אויף באַרגשפיצן הויכע,
נעמט פּלוצלינג וויגן דער ים — און ס'מערן זיך שיפן אויף שיפן.⁽⁶⁾
אויך זי, די ערד, וואָס געהערט האָט זי צו אימלעכן איינעם,
איז, ווי לופט און ווי ליכט, אַלעמענס נחלה געוועזן,
ווערט דאָן געמאַסטן און ווערט לויט גרענעצן טויזנט באַצייכנט.
ס'ווערט שוין נישט מער פון דער ערד געפאָדערט שפייז פארן הונגער
אַדער אַ שניט, וואָס באַלוינט: מען קריכט אין איר אינגעווייד זוכן.
זי אַבער טוט זיך פון שרעק אַ רוק צו די סמיגישע שאַטנס; ⁽⁷⁾
אַט, ווי זי רוקט זיך צוריק, גראַכט מען דערווייל אין איר האַרצן,
ביו מען גראַכט אוצרות אַרויס, אוצרות, וואָס רייצן צו שלעכטס אָן.
שוין איז דאָס אייזן אַנטדעקט און ס'גאַלד ווערט געפונען באַלד
נאַכדעם:

גלייך האָט מיט זיי אויף דער וועלט זיך די מלחמה באַוויזן,
שלאַגט מיט דער הילף פון די צוויי, מיט דער הילף פון גאַלד און
פון אייזן.

טומלדיק קלינגט דאָס געווער אין אירע בלוטיקע פינגער.
לעבן לעבט מען פון הויב; נישט זיכער מער מיט זיין אורח
איז אַ הויזווייר, אַ שווער — מיטן אייגענעם איידעם נישט זיכער.
שטיפמאַמעס מיטן אַרײן סס אין דעם שטיפקינדס געמראַנקען.
פּרוי קוקט-אויס טויט פון איר מאַן, אַ זון — דעם טויט פון זיין
פאַטער.

ערד איז פון מאַרד-פלעקן נאָס — און עס פאַרלאַזט זי אַסטרעאַ,⁽⁸⁾
טוט זיך אַ הויב און פאַרשווינדט, די לעצטע פון הימלישע מעכטער.

1932.

(6) „און בוימער... נעמט פּלוצלינג וויגן דער ים“ — געמיינט מאַסטבויער.
(7) סטיגישע — פון: סטיקט, אונטערוועלט-טייך. סטיגישע שאַטנס — אונטער
וועלט.

(8) אַסטרעאַ — די גערעכטיקייט. „הימלישע טעכטער“, וואָס האָבן נאָך פאַר איר,
אין דער אייזן-תּקופה, פאַרלאַזט די ערד, זיינען: אמת, ליבשאַפט און בושע (זע פּריער).

ד א ס ב י ל ד פ ו נ ע ס א נ א נ י ס

איבערן האדסאן — וואלקנס: ווייסע ברעגעס
פון אן אומבאקאנט לאנד.
הארבסט-פייגל זעגלען
צו דער זון, דעם קליינעם בריליאנט
מיטן קאלטן שלוף.
פאמעלעך שפאצירט א שוף.
עס טראכט צוביסלעך און פיקט צוביסלעך
א טויב; די פורפורנע פיסלעך
זיינען אי הרהור'דיק, אי טאנציק.
בלעטער ווערן פליגלדיק; פלאנציק
ווערן פליגן:
בלעטער פליען, פליגן בלייבן שטיין
ווי פארנאליוווערטע פלאנצן, מיט פארהאלטענעם ניגון.
א בוים א שווארצער און א שמאלער
קוקט ווי זיין שאטן קלעמערט אויף א שטיין.
פארגאפט שטייט א מאלער.
ווי זאל ער
קאנקורירן מיט אים, דעם אנאנים,
וואס דאס אלץ איז זיין בילד?
דער אנאנים — ער איז אין זיין בילד
און זיין בילד איז אין אים:
פארם באהאפטן מיט תוך.
ווי מאלט מען אים נאך?

א ו י ף א ב ר א ס ל א ו ו ע ר מ א ט י ו

קעגן גאר דיין גלוסטיקייט
זיינען נישט און פוסטיקייט
אלע סארטן גיהנם,
יעדער מין געפייניק.

וועמען ארן פייניקער?
ס'איז דיין תענוג תענוג'ער
פון א יעדן תענוג,
פריילעכער פון פריילעך,
שייניקער פון שייניק!
ס'חיות גייט מיר אויס נאך דיר,
גאר מיין הארץ איז דיניק.

א צווייטער וואָלד

ווען הינטערן וואַלד פארשטרעלט
די זון און פארנאכטיק-פרי ווערט
אַלץ —
גליווערט
אונטן אין וואַסער דעם וואַלדס
צווייטער איד. יענער וואַלד,
דער צווייטער, רעאַלט
מער ווי דער ערשטער.

אַ נאַל אַ גייע

דרויסן שרייט גוואַלד אַ משוגענע היץ.
אויפן דיל, אין דער קיל, שלאַפט אַ קעצל אַ מידס.
די קאָץ די פארשמאַכטע — כשעת זי וואַכט
וויינען די וואַלד-גרינע אַפּלען אירע,
איך זאַל זי נעמען צו זיך אין דער פּחירה.
וואָס חלומט איר איצט? אַ גאַנג אויף צוויי?
צוויי-פּיסיק גייט זי אויף אַ שפּאַציר...
אַ גלייכער, פון אויבן-אַראַפּיקער גיי...
אַ, לאַנגווייל פון קעצישן קריך אויף פיר!

פאר דיר, פיר-פיסיקע, בין-איך דער בחיר,
 נאר נאכן לעבן, איז ערגעץ א וועלט,
 וועל איך זיין ווי דו לגבי מיר —
 און וועל שטיין פאר א העכערן יש געקוועלט
 ווי דו — און מיט דעמזעלבן ווי...
 א, טרויער פון אייביקן גאנג אויף צוויי!

טרויער אן א זייט. עם זיינען געוויס
 באהאלטן פליגל אין א מענטשנס פיס,
 און וואלט איך זיי אויפגעוועקט און מיט זיי
 באנייט, באפרייט, באהימלט מיין גיי —
 וואלט אויך דיין חלום געווארן וואר
 (אלץ הענגט אן מיין בחירה, דער דינער האַר).
 וואַלסט אויפגעשמאַנען מיניה וביה
 און מענטשיש וואַלסטו אַוועק אויף צוויי.

השאר-ת-הנפש פון א ליכט אָדער: ס'ווערעמל פון אַרגמן

אין לייכטער האַט זיך אויפגעשמעלט א לעצטער פלאם
 און וויגט זיך רעכטס און נויגט זיך לינקס
 אין א שעה א שפעטער.
 אים דאכט — אן עדה פלעמלעך דאוונט הינטער אים.
 אין שמאלן גילדענעם קימל בעט ער.
 זיין פלאקער, ערב דעם גוס'ן (*),
 איז באגלייט פון א שפיגלדיק זיילעכל תכלת,
 וואָס זעט זיך יא און זעט זיך נישט:
 דעם ליכטם נשמה — האַלב הי, האַלב דרויסן.

(* אַזוי אין פּוילישן ייִדיש: נישט גריסעסן, נאַר גריסן.)

ונמלח, ונסלח — —

צוביסלעך

זעט ער איין זיין טעות: הינטער אים איז קיינער נישט.
אין פלאטערדיקן שפיגל, וואָס עס האַלט
דאָס בלויקייט פאַר אים,
דערבליקט ער זיין געשטאַלט,
זיין לעצטיקייט דערקענט ער.
ניין, נישט שליח-ציבור איז-ער;
אויסגעלאָזט האָבן זיך די פּוֹחֹת
פון דעם ליכט, און אחרית'דיק ברענט ער.
דער, וואָס אין דער הויך איז —
וועט ער זיך דערבאַרעמען?

אַז וויי און אַז ווינד!

ס'וואַרפט אים פון ניין צו יאָ:

אַ פאַר אויף לינקס — אַ פאַרשווינד;

אַ קערעווע אויף רעכטס — שוין ווידער דאָ.

אַל תעלני — בעט ער — בחצי ימי.

האַר פון דער וועלט, פאַר דער צייט

נישט פאַרשנייד!

פאַר דער צייט? —

רופט זיך ס'הכלת אָן צום פלאַם. —

אַז מע הייסט — איז מן-הסתם

שוין צייט... נאָר טויט איז להד"ם

סיי-ווי-סיי. אומזיסט

דאַכט זיך דיר, אַז ער פאַרלעשט

לעולם ועד. האַסט דאָך ערשט

אויף יענער-זייט גע'יש'ט!

אַנישט —

ווי וואַלסטו זיך צוריקגעקערט?

ווידער גיט דער פלאם א צימער,
ווידער גיט ער
אויף יענער-זייט א גיי
(זיך צוגעוויינען וויל ער)
און ווערט אן אינו-גראה.
ווידער גיט ער זיך א דריי,
א שוויס-ארויס אויף דער-זייט — פול מיט יראה,
און — צוריק א גראה.

נאר דינער ווערט ער וואס אמאל
און שמאל.
אלץ נידעריקער, נידעריקער ברענט ער,
צום אונטן אלץ נענטער.
אט שעפטשעט ער ווידוי.
דאס תכלת —
דעם ליכטם נשמה, זיין יחידה —
האָרכט.

ער קוים-קוימיקט.
ער ווערט א דין ווערעמל פון ארגמן.
דאס ווערעמל פארקריכט
אין א לאנד אן א נאמען.
דער רויך קוקט אים נאך א פארקלערטער.
ער טראכט: אין אט דעם פורפלדיקן וואַרעם,
אט דעם דינעם ווערעמל ליכט,
זיינען פארהוילן אי גשמה, אי פאַרעם,
און באַלד ווערט ער
אויף יענער-זייט ווידער א ליכט.

ש י י כ ו ת

א טויב קומט אלע טאָג צום קראַנקנ'ס פענצמער.
בלאַנק ווי דער גלאַנץ פון אַ טייך איז
די טויב, און דער קראַנקער —
נישט-וויסנדיק וויים ער דאָס שייכות
צווישן איר, דער בלאַנקער,
און דעם טויט, וואָס שטייט ביי זיין בעט,
וואָס מעסט אים די היץ און רעדט
קיין וואָרט נישט.

די וואָג פון בחירה

אין פאַרנאָכט דעם שטיק-וואַרעמען,
ביים אָפענעם פענצמער — אַ הינטל.
אַן אַ פינטל
פון די אויגן די קילע
קוקט עס אויף דער גאַס, וואו קינדער ליאַרעמען.
פאַסיוו, אלץ פאַסיווער,
נעמט עס אויף דעם באַשאַף אין אַ גליווער
פון קאַנטעמפּלירונג.
אַ שטערן קעגנאיבער
טוט אַן זיין שימערדיקסטע צירונג:
ער וויל, דאָס הינטל זאל דערבליקן אים,
דורך דערבליקונג געבן תּיקון אים.
און ס'הינטל זעט און שליסט אים איין
אין זיין שטומער פּילאָזאָפּיע פון באַשאַף
ווי אַ קליינעם דימענטענעם פאַראַגראַף.

טוט דעם שטערן הנאה וואָס דאָס הינטל וויים אים.
דער באַשאַף וויל געוואוסט זיין, ווייל ער וואַרצלט אין ידיעה.

נאָר אַט קומט — בחירה... פון חברה קונדסים
 טיילט זיך אָפּ אַ יונגל
 מיט אַ פינצטערער וויע,
 אַ וועלפישס, אַן אָפגעריסנס, אַ דאַרס.
 עס טונקלט זיך ס'יינגל אין אַ זייטיק ווינקל,
 פאַרטאָן אין זיין צער'ס
 טראַכטונג.
 פון אַט דער רגע אין אַ ווינקל גאַס —
 וואָס וועט אויסשפראַצן? דעם דעמאָגאָס פאַראַכטונג?
 דעם גענגסטערס האָס?
 דעם הייליקנס רחמנות? די פיין פון דעם לץ?
 דעם פאַעטס
 געהיים וויסן?
 ווער קאָן וויסן?

ס'הינטל אין פענצטער צעבילט זיך, ווען איבערן
 יינגל'ס קאָפּ צאַפלען די שטערן אויף. ס'פיבערן
 אין קאַסמישער יראה
 ווייטע פלאַנעטן:
 די וואָג פון בחירה
 איז איצט אין די הענט פון אַ קינד אויף מאַנהעטן.

אַן ע צ ב ו ת' ד י ק י ו ג נ ט - ל י ד

ווילאַנג דאָס ליכטל טוט ליכטן
 לאַזט זיך נאָך אַלץ פאַרריכטן...
 אַט קומט ער און אַט פאַרריכט ער,
 דער מענטש, זיין אייגענער ריכטער!
 נאָר ס'לעשט זיך פלוצעם דאָס ליכטל —
 און ווי אַ וואַרעם פאַרקריכט ער,
 פאַרקריכט אין חשכות געדיכטער,
 דער מענטש, דער העלד דער געברייכטער...

משפט, אָדער: פון דער שייכות צווישן חלום און טויט

משפט איבער זיך — דאָס איז דער עפילאָג
פון יעדן טאָג.
חלומות פון דער נאָכט זיינען סאַטירעס:
איך נעם דאָס וואָכן מיינס און קריטיקיר עס.
אויך טויט איז נאָר אַ משפט איבער זיך אַליין
אין אַן אַנדער מין נאָכט און אין אַנדערע ספירות.

פון דעם לעבן מחוץ מענטש

אַט דער באַרג, דער וואַלד, דאָס וואַסער,
קינדער פון דער דרויסקייט דער גרויסער,
אַלץ, וואָס לעבט און אַמעמט אויסער
מענטש, —
ס'קומט אַ טאָג און פונקט ווי זיי,
קינדער פון דער דרויסקייט דער גרויסער,
וועל איך לעבן אויסער
מענטש.

און כאַטש דאָס לעבן אויסער
איז אַ לעבן די-והותר,
וועלן זאָגן לייט, אַז איך בין טויט.
ווייל דער נאַמען, וואָס דער מענטש
גיט דעם לעבן אויסער מענטש,
איז: טויט.

חיילדוואוד נאָלס, ג. י.

א בראסלעווער התעוררות

מע האט מיך פארמשפט צום טויט.
מע פארט מיט מיר צו דער תליה.
די פערדלעך ביים מען: אט ווייס,
אט שווארץ. א גוואלד ווי זיי פליען!

ווייסע פערד — טעג. שווארצע פערד — נעכט.
שוין איינמאל פערדלעך פאטשמאָווע!
אלץ קירצער דער וועג. סע ווארט
די תליה שמיל ווי א סאָווע.

אפשטאפן קאן מיין טויט-שמראָף
דער קייסער, דער יושב-בסתר...
וואָס זשע בעט איך נישט רחמים?
וואָס בעט איך נישט ביים קייסער?
וואָס בעט איך נישט, וואָס בעט איך נישט
ביים קייסער? ...

איינער-וואָס-ווענייק

עפעס אַזוינס, וואָס איז איידער-וואָס-ווענייק
און דארף זיך אַנהייבן
וואָס'ן און ווענען —
און לאַזט זיך
צו דיר נישט דערקענען.

עפעס אַזוינס, וואָס דארף ווערן געשטאַלט
און זיך מאַן אַ פאַרהאַלט
אין צייט,
נאַר עס קריגט חרטה —
און פאַרבאַ'ט.

עפעס אַזוינס, וואָס אַז עס וואָלט
געוואָרן —
וואָלט עס אַנדערש געוואָרט,
וואָלט עס געווען
אינעם דאָ — אַ דאָרט.
נאָר עס האָט נישט געוואָלט
(אַדער נישט געמאַרט) —
און איז נישט געוואָרן.

צו זוכן ס'קינד

...אַס דאָ געשווינד
איז דורכגעפליגן, ווי אַ פֿילל,
אַזוינס, וואָס האָט געשמעקט מיט קינד
און ליגט שוין חייט פֿאַר טויזנט מיל.
(ביאַליק)

און איך — איך גיי פון אייך אַוועק,
פון אייך אַוועק אויף טויזנט מיל,
צו זוכן דאָס, וואָס גיט אַ פֿלי,
אַ בלענד אין גוואַלדיקן געאַייל,
און בלאַנדזשע, פֿאַל און הויב מיך אויף,
און לאַך מיך אויס פון וואונד און בייל,
און קער מיך אום פון צייט צו צייט
און זיך מיט אייך אַ קורצע ווייל,
און נעם אַ גראַם און מאַך אַ ליד
און פלעכט צוזאַמען צייל מיט צייל,
און איידער וואָס בין איך אויפסניי
פֿאַרביי, אַוועק אויף טויזנט מיל,
צו זוכן דאָס, וואָס גיט אַ שווינד
אין גרויס געאַייל —
און שמעקט מיט קינד.

כ'בין דענסטמאל געווען א ווילדע פאעמע,
 א טונקל געמיש
 פון מוזיק און משוגעת.
 זי, ווידער, האט זיך באקוועם געכאוועט
 אין רייכן הויז אויף קרוטשע גאס.

ס'האט איר רואיקע שיינקייט פארמאגט די לאנגיק
 פון אן עלעגאנטער טעארעמע.
 וואס האט זי געזוכט אין דער ווילדער פאעמע?
 דאס, וואס מע זוכט אין קאנטראסטן.
 זי האט מיר אויסגעטייטשט נארווידס גראמען,
 מיר האבן געלייענט סלאוואצקין צוזאמען
 (ס'האט זי געצויגן צו פאנטאסטן).
 און מיט א שארפן קילן פארשטאנד
 האט זי באלייכטן געפרוואווט זייער ביידנס
 בילדער-נאכט (ווי זי וואלט אויף די אקסלען
 געטראגן דעם גמרא-קאפ דעם זיידנס),
 נאר כאטש עס האבן מיט ערדישער זיכערקייט
 בשעת מעשה די אויגן אירע געגלאנצט,
 האב איך געוואוסט, אז איר רו באגערט
 נאך מיין טונקעלער צעוויכערטקייט.
 מיר וואלטן זיך וואונדערלעך דערגאנצט.
 איך וואלט איר בלוט געמאכט לויפן מיט גיכערקייט,
 זי — וואלט מיר פארעם געשאנקען און מאס,
 און כ'וואלט, א קינסמלער א באהערשמער,
 אין שטרענגער שיינקייט מיין שמורעם פארשלאסן.

זיינען מיר אכער צו-יונג געווען ביידע,
 צו צוימען די גאוה און איר פארדראס.

עם האָט דער גאוה אירער פארדראָסן,
הלמאי איך פארליב זיך נישט דער ערשטער
(זי איז דאָך אַ פרוי — דארף איך זיין דער ערשטער)...
מייַן גאוה, ווידער, האָט געליטן,
הלמאי זי דערוואַרט אַזא באַנאַלע,
אַזא וואולגאַרע זאַך, ווי ליבע,
פון מיר — אַן אַנדערן ווי אַלע!
(כאַטש ס'בלוט האָט געגלוסט און האָט געמאַנט זיין
טייל מיט אַ ווייטיק אַ צעגליטן).

איז גאַרנישט געווען, כאַטש עם האָט געקאַנט זיין.

ע נ ט פ ע ר

אַ מענטש פרעגט אייביק — אויך צומאַרגנס נאָכן טויט.
און אַלע וועלטן, הערט ער, פרעגן ס'אייגענע וואָס ער
(זיי זיינען אין דער זעלבער נויט).

נאָר ווייל ער פרעגט אפילו נאָכן טויט
(טויט איז נאָר אַן אַפדאַכט און נישט מער) —
איז דאָס אַליין דער ענטפער.

אַ פּוּי ג ל אַ ק י נ ד

איך וואָלט געשוואוירן, אַז אַט דער פּוּיגל
איז געווען אַ קינד אין וויג.
אַט באַלד וועט עס, דאַכט זיך, נעמען ס'פיסל
און עס אַריינשטופן אין פּיסקל,
און מיט מתיקות זויגן, זויגן,
און ס'וועלן זיך אַנגיסן מיט גליק
די קליינע שפּיגלדיקע אויגן.

דערנאך וועט עס האלטן א מאַנאַלאַג
 אויף אַ לשון, וואָס איז אינגאַנצן
 געבויט אויף אייגענער פּילאָלאָגיע,
 ריידן און ריידן און טאָן אַ בראַק
 אַ חכמה, וואָס קיינער חוץ אים פאַרשטייט נישט,
 און זיך פונאַנדערלאַכן אזוי,
 אזש דאָס הינטרל וועט טאַנצן.

ס'קיןד אינעם דעמער

פאַרקלונגען איז אינעם מערב
 דאָס רויטע געיעמער
 נאָך אַ געשמאַרבענער זון.
 האַרץ צום מעלאָדישן דעמער!
 זיי אַ פאַרנעמער
 און האַרץ גענוג לאַנג,
 וועט אַרויס פונעם זמר
 אַ קינד — און דיר טאָן אַ דערלאַנג
 זיין קליינע האַנט,
 וואָס קאָן עפענען די גרעסטע טירן.

דאַרפסט נאָר לאַזן,
 ס'קינד זאל דיך פירן.

אויב דו קוקסט אויף די שטערן און גענעצסט

לויב מיך, זאָגט גאָט, וועל איך וויסן, אז דו האַסט מיך ליב.
 שעלט מיך, וועל איך וויסן, אז דו האַסט מיך ליב.
 לויב מיך אַדער שעלט מיך,
 וועל איך וויסן, אז דו האַסט מיך ליב.

זינג אויס די גנאָדן מיינע, זאָגט גאָט.
הויב פּוּיסטן קעגן מיר און לעסטער, זאָגט גאָט.
זינג מיינע גנאָדן אָדער לעסטער —
אויך לעסטער איז לויב, זאָגט גאָט.

נאָר אויב דו זיצסט אין דיין גלייכגילט פאַרצוימט,
אין דיין וואָס-אַר-מיך פאַרגרענעצט, זאָגט גאָט,
אויב דו קוקסט אויף די שטערן און גענעצסט, זאָגט גאָט,
אויב דו זעסט יסורים און שמורעמסט נישט אויף,
אויב נישט דו לויבסט און נישט דו לעסטערסט,
האַב איך אומזיסט דיך געשאַפן, זאָגט גאָט.

ס'וואָרטן אויפן מענטש

חיה און פלאַנץ און מינעראַל
קאַנען זיך נישט דערוואַרמן.
מיט פאַרוואַרף קוקן זיי אויפן מענטש,
די דריי פאַר-מענטשישע אַרמן.

טרויעריק פּרעגן זיי: דער מענטש —
ווען בייט ער זיין הויט, ווען בייט ער?
ווילאַנג דער אדם אדם'ט,
ווי לאַנג ער גייט נישט ווייטער,
קאַנען מיר מענטש נישט ווערן
אַזוי ווי מיר באַגערן.
ווען מענטש דערלאַנגט זיך אַ הויב
איבער דער גרויסער לייטער,
גייען מיר אויך אַ טרעפּ אַרויף —
וואָס שטייט ער?

.1945

דיר אָט די ווערטער, רחל

די וועלט האָט ווי אַ פעמליע זיך פארצייגן
אַרום מיין האַלדן. ביים סוף פון אלע וועגן
בין איך אין לעצטן גסיסה-צאָנק געלעגן.
ערשט איבער מיר האָט זיך גענומען בויגן
אַ פיגור מיט חסד אין די אויגן —
דו ביסט עס געווען! און דיר אַקעגן
האַב איך פון טויט גענומען זיך באַוועגן
מיט באַנייטן אַטעם. כ'ווייס נישט ווער
עס האָט געשיקט דיך און דו ווייסט נישט מער
ווי איך. דו ווייסט נאָר, אַז כסדר פלעגן
זיך טראָגן צו דיר קולות: „מענטש, דערהער.
טו וואָס מע הייסט דיך. דו זאַלסט גאַרנישט פּרעגן.
גיי און צוריק צום לעבן גיב אַ קער
אַט דעם, וואָס שטאַרבט ביים אויסלאַז פון די וועגן.
מע דאַרף אים דאָ נאָך האַבן. גיי און ווער
דער אַפּגלאַנץ פון זיין דור, וואָס איז פאַרגאַנגען.“

האַסט נישט געפּרעגט. דו האַסט געפּאַלט. דו ביסט געגאַנגען.

זומער, 1953.

ג נ א ד

רחל'ען

און זי דערציילט מיר, ווי עס האָבן איר גע'עצה'ט די דאַקטוירים
זיך אַפּצוזאָגן פון איר קינד, דעם האַלכן מת...
(נאָכוואָס האָט גורל שרעקלעכער געהייסן איר: געבויר אים!?)
ניין, זי וועט זיך ראַנגלען, זי וועט ראַטעווען... און ס'איז געשען אַ נס.
דאָס קראַנקע קינד איז איצט אַ שטאַרקער יונגער בחור... ווען נישט זי —
ווען נישט די נעכט אירע אָן שלאָף, די טעג פון פיין און פיבער —

וואלט ער נישט אויסגעוואקסן צו א יונגן גבור,
נאר וואלט שוין לאנג, שוין לאנג געווען נישט-הי.

זי האט דעם טויט באזיגט מיט ליכשאפט און רחמנות.
און זי דערציילט — און כ'ווייס, אז אירע רחמים, גרויס און געטלעך,
וואס האבן ס'קינד געראטעוועט אמאל — דיזעלבע רחמים האבן
געראטעוועט אויך מיך פון ווערן לעבעדיק באגראבן
אונטער אומגליק און שגעון. שא, זי לויפט באגיסן די וואונדער —
און ס'ציען זיך צו איר מיט מיילער דארשטיקע די בלעטלעך...

ע ר ב א ו ע ל ט

איך זע אן אפבילד פון א שטאט,
און אין דעם אפבילד, ווי אין א ראם,
זע איך א מין אסטראל-גוף, ענלעך
צום איצטיקן אהרן ווי א גראם — — —
ער זיצט אויף חורבות...

מיט טרויער, מיט פארוואורף און פארוואונדער
קוקט יענער אהרן צו מיר אהער —
אהער צום אינדול, וואס הייסט מאנהעמן.
(זאל ער זאגן, אז דאס איז — ער?
ס'איז מאדנע, מאדנע...).

ער קוקט צו מיר און איך, דער צווייטער,
זיך פארקלערט אין דער מיט פון רגע'ס,
וואס כאפן א טאנץ צווישן לעבן און טויט,
זיך און קוק צו ניו-דזשורזיס ברעגעס
פון א באנק אויף ריווערסייד.

עס יאגן אויטאס, ווי יארן יונגע,
וואס ווילן כאפן דעם אומעטום,

און אין א פארקערטער ריכטונג לויפן
אויטאס ווי יארן, וואס קערן זיך אום
פון די טויזנט דרויסנס.

עס ווערט פארנאכט און איבערן האדסאן
גייט-אויף א נעפל, פארציט די ברעגעס
פון ניו-דזשורזי. מיט פלאם אין אויגן
פליען די אויטאס, נאר אן באוועג איז
דער שטילער נעפל.

מיין וועלט די ערשמע קוקט צו דער צווייטער.
ברעגעס פארשלייערטע זעט די צווייטע.
אז אונטערשמער נעפל וועט אוועקגיין,
וויזנט זיך א וועלט, וואס ווארט שוין א גרייטע:
א וועלט א דריטע.

.1951

ג ל ו ת ד ר ו י ס ן

ס'איז נאכט. אין פארק, וואס וואכט מיין פענצטער קעגנאיבער,
זיינען ביימער אנגעטאן אין שווארצער דאגה'ניש
און קוקן קנאה'דיק צו מיר אריבער
מיט שווערער שפיאנירנדיקער שווייגעניש.
די פאלשע זון פארשמעלט א שווארצן אמת —
איצט אבער ווייסן זיי: ס'איז זייער גורל
צו שטיין אין דרויסן פון דער וועלט, פארלוירן
אין קאלטער יתומ'שאפט פון רוים. באקוועם איז
צו לעבן צווישן ווענט, און נאכמער — הויזן
א זעל אין זיך, א ליכטיקע געהיימניש,
וואס גיט א שוין דעם קערפער, איר באדינער.
דאך וויי צו זיי: קיין גואל נישט, קיין היים נישט...
קוקן זיי אזוי פון גלות, וואס הייסט דרויסן,
ביז — זיי דרימלען איין ווי שווארצע הינער.

א י ן א ה א ט ע ל - צ י מ ע ר

א פרעמדע שמאָט. א פרעמדע נאָכט. שוין לאַנג זיך צייט צו לייגן,
נאָר ס'נעמט קיין שלאָף נישט. כ'צינד נישט קיין עלעקטרע.
צום הימל בליק איך: בלוז דער הימל איז מיר אייגן.

פריש צאָפלען זיינע נעצן פול מיט שמערן.
היימיש פאלט זיין ליכט אויף די באַצעטלמע וואַליזן.
וואָס וואַלט געווען ווען ס'וואַלט אונדז גאָט די שמערן נישט געוויזן?

פאַרמויערט אין אַ וועלט, וואָס וואַלט אונדז אויסגעזען ווי אַלץ-מיט-אלעם,
וואַלטן מיר נישט חושד-זיין, אַז אונדזער ערדל
איז צווישן וועלטן אַן אַ צאָל אַ נישטיק-קליינער באַלעם.

ווען ס'וואַלט אונדז גאָט די שמערן נישט געוויזן, — ווי פאַרלוירן
וואַלטן מיר געווען אין אַט דעם הינער-שטייג פון אַ פלאַנעמל,
וואו ס'וואַרנגן אונדז שיקוואַלן, עיפּוש'דיקע טכוירן!

ד ע ר מ אַ נ ו נ ג פ ו ן א ן א י ב ע ר ל ע ב ו נ ג א י ן פ ו י ל ן

יא, איך קאָן
דערמאָנען זיך גענוי:
פאַרנאָכט, צווישן קושעטקע און באַלקאָן,
האָט זיך גענומען אויפוויקלען אַזויגם,
וואָס האָט געדאַרפט זיין פרוי
און האָט געוואַלט
באַפנימ'ט ווערן און באַקול'ט.

נאָר ווי אַ וואַסער האָט אַרומגענומען מיך אַ קילע,
פלאַטערדיקע שרעק —
און כ'בין אַוועק
אַ סעקונדע פאַרן גילוי.

פון אַ חלום, וואָס איז מענטש געוואָרן

אַ חלום האָט דערפילט, אז ער איז פוסט,
האָט זיך אים פאָרגלוסט
צו ווערן פול. האָט ער זיך אויסגעזוכט אַ מענטש
און אים געחלומט. און דער מענטש האָט נישט געוואוסט.

דער מענטש איז עס דערגאנגען
ערשט נאָך זיבעציק יאָר.
אים האָט עס אויסגעזאָגט דער טויט:
דו ווערסט געחלומט. ס'וואַרט די וואָר.

איז צו דער וואָר אַרויס דער מענטש
און ס'איז דער חלום געבליבן פוסט,
פאָרגולט, פאָרניינט,
בלינד ווי אַ פענצטער אַ פאָרקלאַפּטס מיט ברעמער.
אין נעכט אָן לבנה האָט דער חלום אָן אַ מענטש
נאָכאַנאַנד געוויינט,
געוואַרט אויף אַ רעמער.

ער האָט נאָכן מענטש געבענקט אזוי לאַנג,
ביז איינמאָל, אין אַ נאָכט אַ שפעטער,
איז ער אליין אַ מענטש געוואָרן. טאַמער וועט-איר
אַנטרעפן אַמאָל אים —
שרעקט אייך נישט: ס'קאָן גריילעך זיין געמאָלט,
אז פריער זייט איר אויך געווען אַ חלום.

פ א ר א מ א ל י ק ס ט ע א מ א ל ן

אור-חשבונות פירט מען שטילע,
מען פארשרייבט געהיימע צאלן,
און פארען אזעלכע שאַלן,
וואָס מען וועגט אויף זיי אפילו
דינסטן שטויב, אויף ווינט צעמאַלן.
ווייטסטע צוקונפט מוז באַצאַלן
פאַר אַמאַליקסטע אַמאַלן.

ד ע ר ח ל ו ם פ ו ן א ו ה ע ל ע ר ר ב י ן

און לאַנג האָט דער רבי תעניתים געפאַסט,
געבעטן, גאָט זאַל-אים
כאַטש אין חלום
ווייזן דעם גן-עדן, וואו עס זיצן
אין שכינה-קרוינען, וואָס בליצן
אויף הייליקע קעפּ, די הנאים.

און ס'האַט אים אין חלום אַ מלאך געזאָגט:
דערהערט איז די תפילה.
אַט איז מרימ'ס ברונעם —
גיי טבילה.
זיי גרייט.

און אין מרימ'ס ברונעם איז ער טבילה געגאַנגען
און אין ריינקייט דערנאָך אויפן וואונדער געוואַרט
ווי אויף דעם אויפגיי פון אַ זון.
און נו,
די תנאים זיצן אין גערוימע חדרים
איבער גרויסע גמרות.

ניכטער-קלאָר איז
די לופט אַרום זיי און מע זעט נישט
אויף די קעפּ קיין עטרות,
און נישט מע זעט מלאכי השרת —
גאַרנישט.

איינער — מיטן אַנבליק פון אַ מראַדאָטראַ —
זיצט איבער אַ פּבאָ-פּטראַ.
אַ צווייטער איז אין גיטין מיישב אַ קשיא.
אַ דריטער (אין מוקדם ומאוחר בתורה)
קוקט אַרײַן אין רש"י.
אַ פּערטער
האַט פון אַ תּוספּות אַ שאַרפּע הנאה.
די חדרים, כאַטש גערוימע,
זיינען אַרעמעלך-גראַע.
הילצערנע בענק און שטענדערס.
אַ ווייטער זקן זיצט און לערנט
מיט אַ ניגון: אַמר אַבײ.

און ס'רוימט דער מלאך אים איין אַ סוד:
„ווייסט ווער דאָס איז? ער גופא! אַבײ!
היִת'ס'איז אין מוקדם ומאוחר בתורה,
זיצט צווישן תנאים אַן אמורא.
און אַז ער הויכט אַן אויג אויף — וועמען זוכט ער?
דעם תנא דמסייעא“.

און אַז דער מלאך דערהערט דעם רבינס מחשבה:
וואו זעט מען דאָ דעם גן-עדן? —
גיט ער מיט די פליגלען אַ זילבערנעם לאַך
און טוט אים די זאך באַשיידן:
פאַרשטיי!
נישט די תנאים זיינען אין גן-עדן —
דער גן-עדן איז אין זיי.

א ר ע ג נ ד ל

מלאכים, וואס נישט זיי שמארבן, נישט זיי וואקסן;
פלאנעטן מידע, וואס לויפן אן א סוף
און אן אן אפשטעל ארום אייגענע אקסן;
וועזנס פון ווייטע קאסמישע גאלאקסן; —
מקנא זיינען זיי א רעגנדל, וואס שפריצט
געמישט מיט זון, העל, שנעל און באלכסן,
וואס גיט (ווי ס'לעבן) א וויין, א לאך, א שווינד,
און לאזט דער ערד פירושה — ס'גרינע וואקסן.

ס ע נ ט י מ ע נ ט א ל ע ר ר א מ א נ ט

פארטן אינעם רייסישן יידיש א ווארט,
וואס שפיגלט מיט בלאזיקייט און טאזיאיקט מיט מראים.
אין מאליווער געגנט פלעגט הייסן א בלום —
א בלאים.

אין מאליווער געגנט, פון וואנען איך שטאם,
אין מאליווער געגנט, אין רייסישן תחום,
איז אויפגעצאנגען די בלאים — א באהעפט
פון בלאזיקייט און בלום.

און טאזיאיק אז ס'ווערן די אויגן ביי דיר,
און צאנקען די אויגן מיט בלאזיען קאים-קאים,
קומט מיר אין זינען, מיינ פאזילישע בליים,
די רייסישע בלאים.

אויגן און אהנט

אויגן זיינען דא, וואס וואנדערן ווי משולחים
איבער די מרחקימדיקסטע דרכים.

ווי מדינה-גייער זיך ארויסגעלאזט,
וואונדער פל-ערליי געמראפן,
געקומען נישט געבעטן, נישט געמאלדן,
און זיך אומגעקערט באלאדן
מיט פל-הליכטן, פל-הגאלדן.

אויסגעלאדן די גאלדן מיט די ליכטן,
נעמען זיי אופסניי
אין וועג אריין זיך ריכטן.

אויף זייער וואנדער
נעמען זיי פעסטונגען פונאנדער,
באהעפטן ווייטענישן א באהעפט.

ביז ס'טרעפט :
זיי פארגייען צו ווייט און דערבליקן פארבאמנס.
גיט ארויס א האנט פון צווישן שאמנס,
פאנגט זיי און פארשליסט זיי אין דער דלאניע :
„ס'איז פארווערט !
ד א ס
טארט איר שוין נישט אויסזאגן דער ערד :
ס'וועט שמערן דער הארמאניע“.

פון קבר אַרויס קרעכצט די משומדת

ווייען, ווינטן, ווייען,
און עם פליען שנייען,
און עם שפרייט א צלם
אַרעמס ווייסע צוויי.
רייזעלע, וואו ביסטו ?
רייזעלע, וואָס טוסטו ?
— כ'ליג אונטערן צלם,
כ'פּויל אונטערן שניי.

אויפן קליינעם צווינטער,
אין אַ מאַג פון ווינטער,
האַט מען מיך באַגראַבן —
און אַ קאַלטע זון
האַט געקוקט פאַרשלאַפּן,
און באַלד אין שענק געלאָפּן
איז מיין מאַן דער שפּור,
יאַן דער זדון*).

נאַכט הייבט אָן צו פרעגן

נאַכט גיט פּלוצעם אַ באַגעגן
זיך אליין
און הייבט פּלוצעם אָן צו פרעגן —
פרעגן וועגן
זיך אליין:
איז דען נאַכט אַ נאַמען ?
כ'האַב דאָך גאַר קיין נאַמען נישט.

(* זדון (פויליש) — אַ מוליער.

בין איך דען א יש ?
 כ'האָב דאָך קיין נשמה נישט.
 בין איך נישט א סתם צעפרעכטער
 נישט-מיט-גאַרנישט ? גלאַט צענאַכט זיך,
 אַן ממשות, אַן א וואָג — — —

ליכט דערהערט עס — און צעלאַכט זיך.
 און ס'געלעכטער
 איז דער מאַג.

ק אַ נ ט ע ח פ ל א צ י ע א ו י פ א ש פ א צ י ר

האַבן שויבן זיך צעפאַקלט מיר אַנטקעגן ווי די זונען.
 זיי פייערן: דער פתרון איז געפונען, איז געפונען!
 עס שרייט אין זיי א פריידיקייט פון אויפדעקונג, אַ לוסט
 פון געפינס. כ'קום נענטער — ערשט פלוצמאלבן ווערט צערונען
 די זוניקייט: ס'האַט אַוונט-זון געשפילט אין זיי אַ רוימע,
 פון קעגנאיבער זיך געשפיגלט אין דער קאַלטער פוסט.
 גרויס זיינען, אַ זון, די מאַפּתים וואָס דו טוסט!
 איצט גלאַצן זיי אַן דיר, אין לידיקייט פאַרגרוימע.

ס'זועט אפשר דעם עסטעט, דעם ל'אַר-פּוּר-ל'אַר-עדיקן שוּמה,
 פאַרקומען דידאַקטיש, אַבער איך (אַן אַלמער חוּמא
 קעגן דער פּעדאַגטיק פון אַ פאַלשן גוסט,
 וואָס רק ער וואַלט מיט פּללים מיט עסטעטישע געשמות'ט) —
 כ'האַב בשעת-מעשה פאַרט געקלערט (און חזר עס דאָ איבער):
 וואָס וואַלסטו, וועלט, פון זוניקייט געוואוסט,
 ווען נישט אַ זון, וואָס לייכט פון קעגנאיבער
 און שפיגלט זיך פּסדר אין דיין פוסטעניש דער טריבער
 און מאַכט דיך אויסזען קיזמ'דיק און יוסט ?
 פאַרצן איז בלוז די זון פון קעגנאיבער,
 און דו — ווי אַט די שויבן ביסטו פוסט.

ב א ש ר י י ב ו נ ג פ ו ן א ח ל ו ם

צו טאליע'ס אַנדענק

עס זיצן טויבן אויף א פלאכן דאך
א פענצטער קעגנאיבער. און ביים פענצטער שטיי איך
און זע: ס'נעמט צוצוגיין צום סאמע ברעג פון דאך
א טויב. זי גייט צו מיר און א פארגאפטער שטיי איך.

דא טוט זי זיך א הויב און מיר אַקעגן
איבערן פענצטער הענגט זי א מינוט—
און וואַקסן הויבט זי אן אויף מיינע אויגן, טוט
אויפגיין אין פרוי-געשמאלט. זי הויבט זיך מיר אַקעגן.

די טויב, וואָס ווערט א פרוי. און איך באַוואונדער,
ווי ס'וויקלען זיך די ליניעס אויף איעדערע באַוונדער
און קומען זיך צונויף האַרמאַניש אין איין בילד.

און מיט א שמייכל, וואָס אַזוינס פאַרמאַגט די ערד נישט,
קוקט די געשמאלט מיך אָן — און גיט א פלי — און ווערט נישט.
און ס'איז מיין יאוש גרויס, און ס'איז מיין וואונדער ווילד.

ב א ר י כ ט פ ו ן א צ ו י י ט ן ח ל ו ם

איך קער מיך אום אַהיים. א, נישט געווען שוין לאַנג
אין שטוב ביי זיך! ערשט כ'זע, אַז עפעס פרעמדע זענען
געקומען אין מיין הויז. רוף איך מיך אָן: ווי קענען
פרעמדע סתם אַזוי אַרײַן צו יענעם? — אויף א באַנק
(ז י י ע ר ע מסתמא! נישט געווען ביי מיר קיין באַנק)
זיצן זיי צו מיר, צו דעם בעל-מענה, מיטן רוקן.
זיי זענען דען מחויב מיר צו ענטפערן? ... כ'דערלאַנג
א טופע מיטן פוס: ס'וועט איך נישט אַפגיין טרוקן —
וואָס מיינט איר זיך? ס'איז הפקר?

אָבער אַן אַ קער

זיצן זיי ווי פריער. כ'פרואוו זיי טאָן אַ שטורך —
זיי פילן נישט. זיי אַרט נישט. ווי כ'זאָל גאַרנישט זיין בנמצא...
אין אַלקער גיט זיך עפעס ווי אַ מיזל אַ וואַרף-דורך.
ניין, נישט קיין מיזל. אַ פיגור אַ דראַענדיקע וואַקסט אַפער —
און פאַוואַליע מיר אַקעגן ווי אַ כמארע שווימט זי.

אַ ל - ר - ב י ת

(פאַלקיש)

זעסט? דאָס איז אַן אַלפ'ל.
אויבן אַט דאָס פינטעלע
איז, מיין קינד, אַ חולמ'ל.
אַלף-חולם — אוי!
זאָג זשע, יאַנקעלע: אוי!

זעסט? דאָס איז אַ בית'עלע.
נעם אַרויס דאָס פינטעלע —
ווערט דערפון אַ וויית'עלע.
דאָס-דאָ איז אַ צירח'לע.
וויית מיט צירח'לע — וויי!
זאָג זשע, יאַנקעלע: וויי!

ס'דרימט איז — אַ גימעלע.
גימל צירח'לע — גיי.
זאָג זשע, יאַנקעלע, נאַכאַמאַל:
גימל צירח'לע — גיי.

אוי, וויי, גיי — מע דאַרף נישט מער.
אוי, וויי, גיי — און שוין!
קענסט דעם יידנס אַלף-בית,
יאַנקעלע מיין קרוין.

ק ר י ק צ ו א ו ו ע ג ט

טאג, דער פארשייטער,
— ראשיגער רייטער,
קריקצואוועגס רייט ער,
קריקצואוועגס רייט ער.

— דעם מערב'ס שייטער
אשיק פארבלייט ער.
— לייטער אונדז, לייטער,
— מורמלען די קרייטער.
לייטער אונדז, לייטער,
טויט בענעדייטער!*

מ ח ו ן ד י ה ע ל פ ט ן צ ו ו י י ד י ס פ ע ר י ק ע

די אלטע וועלט, די יאושדיקע, טויט-און-טרעריקע,
חלומט פון א וויזע קיין אמעריקע...
און זי אליין, אמעריקע?
זי קאן דאך שוין נישט פארן קיין אמעריקע...
טא וועלכע קאנסולאטן (פרעגן בענקשאפטן באגעריקע)
גיבן וויזעס צו אַזאַ אמעריקע,
וואָס איז מחוץ
די העלפטן צוויי די ספּעריקע?

ד י ט י ר ן פ ן ד ע ר ו ו ע ל ט

ער האָט געזען: א זאך,
ענלעך אויף אים, אזוי קאמיש און קליין,
ליגט אַן אַ ריר.

(* געבענטשטער (אלט-יידיש).

וואָס פאַר אַ שייכות — האָט ער געמראַכט —
האָט דאָס מיט מיר?

זיי זיינען אוועק באַגראַבן די זאָך —
און ער נאָך זיי.
זיי האָבן מספיד געווען די זאָך,
גע'אַכ'ט, גע'אַכ'ט,
און זי פאַרשאַטן.

אין זיך אַריין האָט ער געלאַכט,
דער וואַכער שאַטן,
דעם קאַפּ געגעבן אַ דריי-אויס —
דערזען די מירן פון דער וועלט —
און שטיל דורך זיי
אַרויס.

ד ע ר מ אַ ל ע ר א י ן מ ע ר ב

אַן אַרקעסטער טיף אין גראַז,
אַן אַרקעסטער, הויך צעגרילט,
שפילט אַ לויב דעם מאַלער, וואָס
מאַלט און מאַלט גאָנזש-וויילד
בילד נאָך בילד
דאַרט אויבן.

מאַלט געשווינד, געשווינד, געשווינד,
איילט זיך אויסצולאָדן די
גאַרע היץ פון זיין זשעני,
ווייל ער ווייס: באַלד ווערט ער בלינד —
נאַכט פאַרשפינט
די וועלטן.

קאפלמייסטער טיף אין גראַז,
דיין אַרקעסטער שפּילט נאָך. ראַז
גליט אַ באַרג נאָך. אַכער ער
איז שוין בלינד, דער מאַלער. שווער
שטאַלפּערט ער
צום אַפּגרונט.

ר' נחמן צו די חסידים

מיט געזאָנגען
זייט איר צו נחמנען געזאָנגען,
אַפּגעטראָטן אין רננו-צדיקים-קרעטשמעס,
געטאַנצט, געטרונקען שפּירט און חסידות.

און איך? כ'בין געזעסן ביחידות.

איר זייט צו נחמנען געזאָנגען
און איר זייט געקומען.
איר זינגט געזאָנגען,
נאָר איך — איך פאַר שטאַרבן קיין אומאָן.

איך, נחמן, בין אויך געזאָנגען
צו נחמנען — און נישט געקאַנט דערלאָנגען.
געזאָנגען און נישט געקומען.

שפיגלונגען

I

איר ווידערשיינען פון דעם נישט-פאַרגאַנג,
ווי אַפּט איר זייט דער רגע משיג-גבול!
איך קען איך שוין, איר שפיגלונגען, פון לאַנג:
עס זיינען אַלע לופטן מיט איך פול.

הגם איר ווייזט זיך א מינוט בלויז — זייט-איר
נישט עדות פון נישטא-מער און פון אויס,
נאר עדות פון אן אייביקייט א נאָענט-ווייטער,
וואָס שפיגלט אָפּ אין מינאַטור איר גרויס.

II

איך שרייב די ווערטער אויפן דאָרף, אין אַ פאַרנאַכט פון זומער.
ס'ווערט מידער דער קאַנצערט פון זינגער, גרילצער, זשומער,
וואַלקנס דערברענען, ביימער-שפיצן גליווערן
און גאַלד-לאַמטערלעך צינדן אָן די גליווערעס.

איך טראַכט, אַז עס וועט ווען-עס-איז, אין מידן שימער
פון אַ פאַרנאַכט אַזאַ, אַ שטילן און אַ הייסן,
דאָ עמעצער פאַרבייגיין. ס'וועט שוין הייסן
אַנדערש דאָס אַרט, און איך וועל זיין נישט-הי מער:
שוין לאַנג — אין נישט-פאַרגאַנג. פאַרחידושט ווערט ער
און שטייט געפּלעפט: אַ מענטש-פיגור דערועט ער שרייבן
עפעס אויסמערלישע אומבאַקאַנטע ווערטער —
און אַט די ווערטער, וואָס זייער מיין וועט ער נישט קענען,
וועלן זיין מכּוּח שפיגלונג, וואָס זאָגט עדות וועגן בלייבן,
אַמאָל געשריבן אין אַ דאָרף פּיוקענען.

ביקענען, נ. י.

נאָך וועגן שפּיגלונגען

סצענעס, וואָס קיין שום פינזל, קיין שום פען
האַט קיינמאָל נישט געמאַלט און נישט באַשריבן —
אין האַוואַנע האַב איך זיי געזען
פאַרנאַכט איבערן ים פון די קאַריבן.

ס'איז צופאל-שפיל פון ליכט, — האָב איך געוואוסט,
 נאָר כ'האָב מיין וויסן נישט געטרויט. איך האָב געמוזט
 גלויבן אַ געשפיר, וואָס האָט פאַרויכערט,
 בשעת איך האָב מיט וואונדערונג געזען עס,
 אז נישט קיין צופאַל האָט זיך עס צעוויכערט
 פאַר מיר אין אַט די גליענדיקע סצענעס.
 די בילדער אַט-אַ-די איבערן ים —
 זיי זיינען שפיגלונגען פון ווייטן פאַקט,
 וואָס לעבט אין נישט-פאַרגאַנג. אַ מענטש, דערקען עס :
 דאָס פראַוועט מאַלצייטן און גייט אויף יאָגד
 קובאַ'ס פאַר-קאַלומבוסדיקער שטאַם,
 און וואָס ער זאָגט ווערט איבערגעזעצט אין פלאַם,
 און די געלעכטערס זיינע האַלטן אין איין פלאַצן —
 און ביים ווירבלדיקן קלאַנג פון טאַצן,
 פאַרוואַנדלטע אין פייער, טאַנצט ער אויס אַ פרייד,
 וואָס האָט קיין גלייכן און קיין גראַם נישט.

אַין וואַרשע, אַרום הויז, וואָס איז פאַרברענט...

אין וואַרשע, אַרום הויז, וואָס איז פאַרברענט,
 שוין לאַנג פאַרברענט, דעם הויז, אַוואו איך האָב
 אַמאַל געדאַכט, געווייטיקט און געליבט,
 וועט עמעצער דערזען אַמאַל מיין קאַפּ
 אין מחשבות צווישן מיינע הענט,
 און אויף אַ שאַטן-טיש — אַ מאַנוסקריפּט.

און אַן אַנדערער, אַן אהרן-אליעזר'נער,
 וועט פון אַ נישט-פאַרגיאיאיקייט אַן אַקעאַניקער
 קוקן צו זיין שפיגלונג אין אַ וואַרשע אַ געוועזענער
 און אייביק אַ פאַראַניקער.

אַנומלט, ווען כ'האָב וואָלקנס אַבסערווירט...

אַנומלט, ווען כ'האָב וואָלקנס אַבסערווירט פאַרגאַפּט,
האָב איך געהערט ווי ס'הויבט מיין רעיון אָן צו לאַכן:
וואָס מייטשסמו זיין אַריין אין זאַכן אָן אַ האַפּט?
מאַלע וואָס אַ ווינט פאַלט איין צו מאַכן
מיט בייטעוודיקן וואָלקן-צייג. עס קאָן אַ ווינט
אויפּשטעלן אין הימל גאַנצע פּרכ'ן.

האָב איך געענטפערט אים: איז וואָס, אַז ווינט?
דו-חכם, אויך אַ ווינט איז אַ שליח
פון יענעם בוי-מייסטער, וואָס דאַרשטיק גלי איך
אין מיין פאַרלאַנג צו וויסן ווי ער בינדט
צונויף אין איין געבוי די ווייטסטע זאַכן.

מיין געדאַנק האָט אויפּגעהערט צו לאַכן.

אַטעקסט, וואָס צו דער אייביקייט געהערט ער

עס טרעפט: כ'ליג האַלבע נעכט אַ וואַכער און אין מיר
קלינגען טראַגיש-הייסע דיאַלאָגן.
איך לעב אויפּסניי מיט פאַרוואָרפּן, מיט טרערן — און מיט רייד,
וואָס מיר פּלעגן זיך בעת וואָרט-דועלן זאָגן
אין יענע יאָרן, ווען דו ביסט געווען דאָ אויף דער ערד.
כ'דראַמאַטיזיר אויפּסניי אין זיך אַ ליבשאַפּט,
וואָס איז פול געווען מיט דעם געוויין פון נישט-פאַרשטיין
און מיט דער גאווה פון נישט-מוחל-זיין. אַליינער ווי אַליין,
רייד איך פאַר אונדז ביידן. איידער שלעפּערישע מידשאַפּט
קומט און שאַרט אַוועק מיין מוח'ס קונציקע געוועבן —

פרואוו איך אויסבעסערן רייד פון יארן צענדליקער צוריק,
וויל מתקן-טעות זיין א לעבן,
ענדערן דעם טאָן און ענדערן די ווערטער
אין אַ מעקסט, וואָס צו דער אייביקייט געהערט ער.

אַ ק ר ע כ ץ

אַ, ווען אַנטלויפן
די שדים, וואָס גוי'עווען,
בושעווען, וואַיעווען
מיף אין די בלוטן מיר?
ווען וועסטו ווייזן
אַ סימן צום גוטן מיר,
טרייבן פון מיר,
פון מיין מיף, אַלע אויסוואַרפן,
מיף אין מיר אויסרופן
שבת? ...

ל ו י ב

לויב דעם, וואָס זיין צייטיקייט
וואַרט אויף דער פרייד
פון דער אַנדערזייטיקייט,
דעם, וואָס איז גרייט
און אַלץ גרייטער
צו פאַלן אַהין, אויף דער זייט אויף דער צווייטער!
ניין, נישט גזירה,
נישט טויט!
איבערן פלויט
פאַלט צייטיק די פרי —

און דארט, אויף יענער זייט, ווערט זי געפונען.
עס גיט זי דארטן א הויב
דיזעלביקע האנט, וואס מאכט זונען.

לויב!

פ א ר א ן א פ א ר ל א מ ע נ ט

פארטן א פארלאמענט,
וואס ברענט
אין קאסמישע דעבאטן.
ס'דעבאטירן וועלטן — און נישט זעלטן
צעשלאגן זיך די וועלטן.
ס'קומען פאר סקאנדאלן און פארראטן.

אלץ גייט דארט קרום,
נאר גראד אזוי-ארום
ווערט דערקאנט וואס גלייך איז.
פון האס ווערט שייכות,
שלום — פון פארלענד.

און ס'ווארטן אלע דורות אויפן דיכטער,
וואס וועט קאנען ווערן דער באריכטער
פון יענעם פארלאמענט.

פאַרפאַסט אַ ווינטער אָג

דער שניי — א זילבערנער בעכער,
זון, פאר דיין גילדענעם וויין!
א טאג אזא איז אן ענטפער
דעם קאפ, וואס לייקנט פון גאווה,
דעם הארץ, וואס לייקנט פון פיין.
אין זוניקע טעג אזוינע
קאן קיינער קיין פופר נישט זיין.

ליד פון נאך-מאידאַנעק שער אמונה

אויב ס'איז מעגלעך געווען אויף דער ערד אזא טומאה,
א טומאה אזא גאַנצע פון די נישט-גומע,
איז מעגלעך אויף דער ערד אויך א קדושה א גאַנצע,
אן אבסאָלוטע.

אויב אַ זויגס איז געווען — איז אויך דער היפוך מעגלעך.
ס'הערט אויף ניואַנס, ליכט-שאַטן-שפּיל, טאַקט פון דריי פערטל.
קאַנקערט ווערט משיח, וואָס מע האָט פון אים געמאַכט
א קאַקעטיש פאַעטיש ווערטל.

ווען ס'האַט דער טייזול מיט דייטשלאַנד געהורט,
איז אַנטי-משיח געווען די געבורט.
ווער-זשע, קדושה, ווי טומאה גאַנץ און דינאַמיש!
ווער פאַרקערט פון פאַרקערט — און זאָל ווערן משיח אויס וואָרט:
זאָל ער קומען בפועל ממש!

•1947

מײן וואַרשע בױט מען נישט ווידער.
 מײן וואַרשע בלײבט אײביק צעשטערט.
 אײך קען זי נישט, — זאָגט די לאַנדקאַרט.
 עס װײס נישט פֿון איר די ערד.

אַ הויז איז געװען אױף שלײסקע.
 דאָס הויז אױף שלײסקע איז אױס.
 אַ הויז איז געװען אױף שײעננע.
 װאָו איז דאָס הויז?

אין אַ מער-נישט-פאַראַנענער וואַרשע,
 צװײשן מער-נישט-פאַראַנענע װענט,
 האָב אײך געלעבט — און גאַרנישט.
 אױס און פאַרבּרענט.

און דאָס איז אַלץ. עס קאָן
 די קלאַג נישט װערן געקלאַגט.
 צו גװאַלדיק איז דער קדיש,
 ער זאָל קאַנען װערן געזאָגט.

דער שטומער קדיש װעט שטאַרבן
 מיט אונדז צוזאַמען — און אַלץ
 װעט, װי אַ לידל אָן אַלמס,
 װערן פאַרגעסן.

איינזאַמע דריי

פאַר'מחשבה'ט
זיצט אין קן-צפור איינער אליין
משיח בן-דוד.

פאַר'מעשה-מרפכה'ט
זיצט אַ מקובל איינער אליין
און טראַכט פון בן-דוד.

איינער אליין
טראַכט אויפן טראַן-שטול דער מלך-הכבוד.

ווען טרעפן זיי זיך זאלבעדריט,
באשעפער, משיח און ייד?

גאַט איז אליין, ייד איז אליין,
אליין — דער דערלייזער.

און עשו עשו'ט אליץ בייזער.

אייניקע טעקסטן פון די פאָריקע
בענד — איבערגעאַרבעט טיילווייז
אָדער אינגאַנצן

היים געהויבן זיין קול-רינה
 האָט פאַרצייטנס שבתֵי צבי
 און געווען איז זיין נגינה
 פול מיט חלום און מיט גלי:
 „ווי אַ יונגפרוי, לייכט און טאַנציק,
 האָסטו אויסגעזען, פשעת
 ס'האַט — ווי מעסערס ריין און גלאַנציק,
 ווי באַנינען-מויען נאָם —
 מיר דאָס לייב דיינס, פריש געבאָדן,
 אינעם אויג דערלאַנגט אַ שלאַג,
 גלייך אין שפאַלמן פון אַ לאַדן —
 אַ צעשמייכלטער פאַרטאַג.
 ס'האַט געשויקט דרך די פמליא,
 לייב פון לייבער דיין לבוש.
 ביסט געקומען באתגליא,
 זיך אַנטפלעקט צו מיר בחוש.
 ס'האַט נאָך קיינעם נישט געטראָפּן
 פון די גרעסטע יודע־ח"ן,
 זאָלסט זיך ווייזן צו אים אָפּן —
 ס'האַט געטראָפּן מיך אליין.
 זינג איך: שובי, השולמית!
 ווייז דרך ווידער, ליכטיק לייב!
 אויס פאַרטאַג! ווער זון אין תמוז —
 און פאַרבלייב מיט מיר, פאַרבלייב.
 אַן דער נוקבא פלעגן קומען
 די משיחים ביז אַהער...
 איך ערשט האָב דעם סוד באַנומען —
 און צו דיר איז מיין באַגער.

* פולע איבערזעצונג פון דעם יוגנטליד „שבתֵי צבי“, ערשטער באַנד, זייט 180.
 בלויז טיילן זיינען איבערגעלאָזט.

כ'האָב מגרש-געווען טעכטער
פון דער ערד — פון וועגן דיר!
כ'גרייט תיקונים אין די נעכט דיר — —
קום אפיר שוין, קום אפיר!"

אַט אזוי האָט זיין קול-רינה
היים געהויבן שפתי צבי
און געווען איז זיין נגינה
פול מיט חלום און מיט גלי.
און תלמידים, פול התפעלות,
סוד'ען זיך, אז ווי נאָר זי
ווייזט זיך — קומט אויך דאָס התגלות
פון דעם גואל שפתי צבי.
עס וועט שיינען אזא שנין דאָן,
וואָס עס האָט זי נישט די זון,
און ס'וועט העכסטער זיווג זיין דאָן:
פריידיק-נייער י ח ו ד ז ו " ן ...

קומט אַ ניים אַן קיין קאָאיראַ,
אַז אַ שרה איז פאַרדאָן
אין ליוואָרנאַ, — זינגט זי שירה:
„ס'וועט משיח זיין מיין מאָן".
און אַ רויו איז אַט די שרה,
וואָס האָט אויפגעשאַסן, זאָט
מיט קאַלירן געטלעך-קלאָרע,
נאָך די רויטע ת"ח-ות"מ.
נישט געווען אַ פראַכט ווי אירע,
מלכות-פראַכט פון קאַפּ ביז פּיס...
שנעלער, שלוחים פון קאָאיראַ!
זי מוז ווערן שפתי צבי'ס.

**

ווער קאן מאַלן אירע פראַכטן?
אירע אויגן גליען גרין,
און די האַר די הייסע נאַכטן,
און זי זאָגט צו שבתֿי צבֿי'ן:
— שטעל די חופּה אין מצרים!
אין מצרים לייז מיך אויס!
נאַכדעם פאַלט ירושלים
ווי אַן עפל דיר אין שוים...

ס'זיינען מאַן-און-ווייב שוין ביידע —
און די ערד איז אַלץ נאָך ערד.
נאָר עס סוד'עט זיך די עדה:
עפעס ווערט באַלד... עפעס ווערט...
פליט דער סוד אַרויס אין דרויסן,
פליט אַרויס און ווערט באַקאַנט.
דורך דעם גלות דורך דעם גרויסן
פליט ער אום פון לאַנד צו לאַנד.
ס'קומט די תקומה שוין, די תקומה!
אויך די שטומע קריגן רייך,
און עס צאָפּלט אויף אַן אומה:
שבתֿי, שבתֿי, אונדזער פרייד!
און עס וואַרט ירושלים...
און אויך שרה וואַרט, אויך זי...
אַ, אין קליפות פון מצרים
שטעקט דיין שרה, שבתֿי צבֿי.
איז געווען אַן אשת-זנונים —
און זי וואַרט נאָך אַלץ, איר מאַן
זאַל פון אַפּגרונט מיט תיקונים
הויך אַרויפהויבן איר מ"ן*).

אַלע הערצער צאָפּלען צו'ן-אים:
שבתֿי, שבתֿי, אונדזער טרייסט!

(* מײן גוקבין.)

אבער שפתי צבי'ס תיקונים
האָבן שרה'ן נישט דערלייזט.
און געזאָגט האָט שרה: וויי מיר...
קאָנסט נישט הערשן, שפתי צבי!
ביסט דער האַר נישט, דער געהיימער, —
פאַר מאַכמעד'ן בויג די קני!

און נקמה האָט גענומען
אין אים שרה, ווען עס האָט
דער מולטאָן אַ קנעכט באַקומען
אין דעם הילפלאָזן בעל-סוד.
עלנט זיצט ער, אַן עפענדי,
שוואַך און לויז אין „מגדל-עוז“...
איז נאָך ווען-עס-איז געווען די
ווייב-נקמה אַזוי גרויס?
אַרום אים האָט נאַכט פאַרצויגן
אירע פאַרהענג און מיט צוויי
גרינע שטערן — שרה'ס אויגן —
אַ באַפעל געטאָן: פאַרגיי!

ס'האָט געוויינט אַ גאַנצע אומה,
ווען דער חלום האָט גענאַרט:
טאַפל ווייט איז זי די תקומה,
און דער גלות — טאַפל האַרט.
נאַר אַ גואל וועט נאָך קומען,
וואָס פון שרה'ן מאַכט ער — רות.
ער באַוואוינט געהיימע החומ'ען
און מיר לעבן אין זיין זכות.
ס'וועלן קללות ווערן ברכות,
טויטן קליפות וועט זיין שטראַל.
הגאולה היא הכרחית, —
האָט געזאָגט דער מהר"ל*.)

(* לייען: הגעאולאָג היא העכראַכיס; מאַהאַראַל.

מנחם בן-עמיאל*

מנחם קומט, עמיאל'ס זון!
פון אונדזער בלוט גייט אויף זיין זון.

עס איז די וואַלקנס שוין באַקאַנט,
שוין ריידן שאַמנס אויף דער וואַנט,

די פּייגל זינגען שוין דערפון:
מנחם קומט, עמיאל'ס זון!

באַלד וועט ער אויפשטיין ווי אַ בראַנד,
האַקט אָפּ סמאל'ס רעכטע האַנט,

איז ממשיך גנאָד אויף אונדז און ברכות
מיט צוויי און זיבעציק המשכות,

גיסט אויס גאַט'ס גייסט אויף קינד און קייט
און רייסט, צערריסט די לעצטע קייט.

פון טיפּסטן שאַטן לייכט זיין ליכט,
פון שוואַרצסטן וואַלקן — זיין געזיכט.

ס'ווערט איבער צייט און אויסער טויט
דער נייער מקדש שוין געבויט,

וואָס וועט נישט וויסן פון פאַרלענד:
אים בויען נצח'דיקע הענט.

* אַן איבעראַרבעטונג פון דעם ליד „מנחם בן-עמיאל“, ערשטער באַנד, ד' 189.
אייניקע שורות פון אָנהייב בלייבן ווי פריער און ווערן דאָ איבערגעדרוקט צוליב דער
באַצוקייט פון דער זאַך. די רעשט איז אינגאַנצן געענדערט.

ווער ברענגט דאָס הויז אַראָפּ, דאָס דריטע,
וואָס ס'האַט נישט פּלאַס אויף דעם קיין שליטה?

ווער טוט עס ברענגען אין דער נידער?
ווער וועט עס מאַן אַ שמעל אַנידער

אויף ציונ'ס באַרג? דער מאַן מנחם,
ווען מיר דערזעען אויף דער וואַך אים!

אין אַ פאַרחתמ'עטן בית-תפילה,
וואָס טרויערט נאָך אַ טויטער קהילה,

וואו ס'שוועכט די שכינה, די אַלמנה,
ווי אַ פאַר'אַבל'טע לבנה,

וואו ס'זאָגן ווענט אַ קדיש-יתום —
דאָרט קומט מנחם אין שבתים.

ווי נאָר ס'גייט אויף זיין העלע מראה —
ווערט שלאָס פאַרשוואַנדן, מיר מאַכט וואַרע.

די פּוסטע שול איז ער מפיים
מיט בשורות וועגן דריטן בית,

וואָס ווערט שוין פאַר דעם באַרג פון ציון
געבויט אין הייליקע נישט-הי'ען.

איעדן שבת פּונדאָסניי איז
דער מאַן מנחם זי מפיים.

די פּוסטע שול איז מער נישט נאַקעט.
פּרוכט-לייבן, — אַלט-פאַרבליאַקעט,

פארשטויבט אין הילפלעזער עניוּת, —
איצט טרייסלען זיי די שטאלצע גריוועס

און מאַכטפול ברילן זיי אַ גרום אים.
ישועות וועקן זיך און זכותים.

דער ליידיק-אומעטיקער אַרון —
אים צאַנקט אַ תורה אין זכרון.

א י צ ט ווערט ס'געדעכעניש אַ וואַר אים:
ער לייגט מנחמ'ען אין אַרעם

אַ ספר-תורה... און אַט לייגט זי
אַן אויפגעפנטע... ס'באַגליקט זי

זיין בליק, וואָס לייקנט אינעם טויט.
און ס'רופט מנחם אויס: יעמוד!

רופט אויף זיך גופא צו דער תורה —
און ער אַליין איז דער בעל-קורא.

וואָס איז מנדר בן-עמיאל,
דער גואל-צדק פון אַריאל?

גאולה פולע, גאולה גיכע
איז ער מנדר, מלכא משיחא!

סולטאן אל-יאהוד*

ס'וועט זיין אין דעם שוין מער ווי א יאר צוואנציק.
הויך ברענט די זון — א גאלדענע מנורה.
ס'לויפט דאס אויטא בארג-ארזוף עפעס ווי שיפורלעך און מאנציק —
ירושלים-צו. פול מיט דערווארטונג-פרייד און מורא
צעניסט זיך ס'הארץ — א מעין המתגבר.
דעם קאפ קערט אום דער שאפער דער אראבער
און זאגט ווי ר'וואלט א חלום מיר באשיידן:
געגליכן צו אן אדלער אין זיין נעסט,
וואוינט אויף יענעם בארג — אן דארט — דו זעסט? —
דער קיניג אל-יאהוד, סולטאן פון יידן...

(* איך גיב דא א נייע, איבערגעארבעטע חערסיע פון די ערשטע צען שורות פון דעם ליד „סולטאן אל-יאהוד“ (באנד 1, זייט 126). די רעשט בלייבט נישט געענדערט. אנב, אין שורה 7 פון דעם טעקסט, ווי ער איז געדרוקט אין ערשטן באנד, איז „דו זעסט דעם הרהזותים?“ א טעות; ס'האט דארט געדארפט זיין: דו זעסט דעם הר הצופים? א. א. ה.)

חלאכים אויף א טאג*

(נאך יעזשי זשולאווסקי/ז)

הויך קאכט נהר-דינור. די כוואליעס — באנדיקע מאכונען —
זעצן מיט רוימן שוים און יאגן ווייט צו די העט-העמן.
פארטאג נאר מוט דעם טייך דעם רוענדיקן גלעמן
א טונקל-רויזער נעפל, דין און ציטערדיק געשפונען,
און שפעטער, ווען ס'ווערט אויסגעוועפט דער ציטער-נעפל — קאן מען
זען מלאכים פריש-געבוירענע, געוויקלט אין פורפורן.
א טאג א גאנצן הענגען זיי איבערן טייך די-נור און
ס'ווערט זייער לויב-געזאנג צונויפגעגאסן מיט דעם שאל פון שטראמען.

(* א פולשטענדיקע איבערארבעטונג פון סאנעט „שרפים“, וואס געפינט זיך אין צווייטן באנד, זייט 590. — געבויט אויף דער אגדה חעגן נהר-דינור. —

דער טאָג פאַרגייט — גיט זיי דער פּייער-טייך אַ טאַנץ איבער די קעפּ און
 ער נעמט זיי אויפאַמאַל פּון הינטער-וויילעכץ שלעפּן
 צום תּהום... געשריי, געוויין. אַ מלאַך אויף די קני בעט
 ביים ווייטן הימל: „כאַטש איין טאַג, איין טאַג נאָך באַרג אונדז!“
 אומזיסט... מלאכים נייע וועלן אויפקומען צומאַרגנס,
 אַפּזינגען אַ טאַג — און גיין, ווי זיי, לאיבד.

(ט ו י ט *)

דער בלינדער, וואָס איז יאַרנלאַנג געזעסן
 אין דער מיטן פּון מיינע מעת-לעת'ן,
 פאַרהאַרט אין אַ ווייטן געזשום אַ נישט-היגן, —
 וועט זאָגן צו די טעג: איר האָט דערעסן,
 עפענען די אויגן און זיך נעמען קריגן.
 אַ סוף, — וועט ער שרייען, — אַ סוף צו דעם גוף,
 דעם שפינוועכסדיקן ליגן!
 אין אַ נאָגן
 וועט אַריבער זיין געבייזער — און ער וועט אַרויס.

צו גאָט וועט ער שפּאַנען פאַראוים
 מיט ברענענדיקע אַרעמס, און איך — איך וועל ליגן
 אויפגעלייזט — אויסגעלאָזט — אויס.
 צום טלית, וואָס וועט מיין געוועזנס באַרעקן,
 דעם טלית מיט דער פּסולער ציצה, וועט שמעקן
 דער טויט ווי אַ מויז.

(* איבערזעצונג פון דעם ליד אונטער דעמועלבן נאָמען, באַנד 1, זייט 256.)

פ א ר י ז ע ר נ א כ ט *

I

די דאמע לויפט, איר הינטל לויפט,
דער הער לויפט-נאך נאך ביידן...
עס לויפט דער טויט, דאס לעבן לויפט —
(ווער וועט דעם טרוים באשיידן?).

די דאמע לויפט, איר הינטל לויפט,
די הערן און די הורן.
עס לויפט דער טויט, דאס לעבן לויפט —
(צי בלייבן ערגעץ שפורן?).

הוהא! לא-לא!
הוהא! לא-לא!
אויף פלאם דע ל'אפערע,
דארט, וואו די נאכט די שטאלצע טאגט,
בלייבט איינער שטיין ביי שטומער וואגט,
הויבט אויף א האגט,
הויבט אויף און וואגט:
גאט, ראמעווע פאריז.

א שמערן פאלט,
א שמערן קניט פאר זיינע פים.

II

ווער איז דער, וואס שיקט צו גאט
זיין נאכטיק קורץ געבעט?

(* דאס ליד „פאריזער נאכט“, באַנד צוויי, זייט 526, האָב איך געפונען פאַר גייטיק אויסצוברייטערן (דער ערשטער טייל איז נישט געענדערט, הוצין צוגאב סוף דער פאַרלעצטער שורה). סוגעסטיוע נישט-דערזאָגטקייט קאָן זיין אַ מעלה, אָבער דער נוסח, וואָס איז געדרוקט אין באַנד צוויי, איז מיר פאַרגעקומען שוין צופיל נישט דערזאָגט.

ער איז
פון די נסתרים (פרומע זייער
פון געבעטן), וואס אין זייער
זכות דעם שטילן לעבן שמעט — —

און פאר זיינע פים
ליגט דער שמערן, רעדט:
„כ'בין דער פאטום פון פאריז,
איר פלאקערדיקער גזר...
א, מיך גרוילט א גרויל אוא!
קאנסט מיך אפשר לעשן, האר?" —

נאכט אויף פלאס דע ל'אפערא — — —

ר ע א ל *

ביי עפילעפטיקער און קינדער —
גיי, פארש דעם סוד פון זעען ק ל א ר!
די ווארע וואר דערבליקט, אין בלינדער
אל-זעאיקייט, א סגי-נהור.

די בליקן שארף, זיי זאלן קלאר זיין!
חלפים זאלן זיי דיר זיין
צו שעכטן אפדוכט, כלומרשט, שיין —
און מאך א ברכה אויף דעם וואר-זיין.

די וועלט פון נס, די וועלט פון וואונדער —
ווי לאנג זי ווארט אויף דיר אומזיסט!
נישט ווייט איז זי און נישט באזונדער:
זי נס'מט דארטן וואו דו ביסט.

(*) סולע איבערארבעטונג פון דער ליד „וואונדער“, באַנד צוויי, זייט 527.

א דו, פאנטאם, וואס שפילט טעאטער
 אין דעמפן חושך פון א שטאל!
 דערזע זי, שאמן-שפילער מאטער,
 דערזע — און ווער, ווי זי, ר ע א ל!

ג ל ג ו ל י ם

פערד מיטן בליק
 פון א דולן פארגעסער,
 ביסט מיט יארן צוריק
 געווען א פראפעסאר.
 דייע אויערן הענגען
 ווי טויטע ציטאטן...
 אמאל דערמאנסטו זיך
 אין סאקראט'ן — —
 עס גיט זיך צומאל
 אין זכרון א שאקל
 א ווארט: מאנאדע —
 עמפעדאקל — —
 נאר ווילסטו געדענקען
 דעם פירוש המילות,
 איז אלץ אומזיסט —
 כאטש הונדערט מאל וויל עס.
 שא, אפשר ווייס
 די פארפישופטע קאץ,
 וואס איז דאס אזוינס
 דער סינטעטישער זאץ?

(* אינעם ליד אונטער דעם דאזיקן נאמען, באנד איינס, ד"ז 263-64, האָב איך איר געאַרבעט עטלעכע סטראָפּן פון דעם אָנהויב — און איך גיב זיי, פון קלאַרקייט וועגן, צוזאַמען מיט שורות, וואָס זיינען געבליבן נישט געענדערט. די רעשט פון דעם ליד (פון: „פירעקיקער בולדאג“ ביז צום סוף) בלייבט אזוי ווי פריער.

בלינדער, געפירט פון א קינד*)

דעם בלינדן אלטן שפילער
פירט א קינד אהיים. דער אונט גייט אין גאלד.
פון מערב ווינקט צום קינד
א וואלקן א פשמה-דיקער מיט א רויטן מראלד.

דער אונט-ווינט — וואס וויל ער?
וואס רעדט ער צווישן גרעזער דארט אין ראוו?

עס הערט דער שפילער —

דעם סוף.

און ס'קינד זעט דעם פריילעכן וואלקן.

(* איבערארבעטונג פון ליד: בלינדער און קינד, צווייטער באנד, זייט 616. אגב, איז פון דער ווערסיע, וואס איך ווארף איצט אפ, אַרויסגעפאלן אין דרוק די צווייטע שורה (נאך: דער בלינדער פידלשפילער גייט אהיים), וואס האט זיך געלייענט: אים פירט א קינד. דאס האט געמאכט אומפארשטענדלעך דאס שייכות צווישן קינד און בלינדן. דאס ליד איז על-פירטעות נישט אריין אין דער אינהאלט-פארצייכעניש צום סוף פון צווייטן באנד.

גרייט קייט*)

אליון בין איך געבליבן,
מחוץ דעם קאראהאד,
און הימלען ווייטע זיבן
פארשמעלן מיר מיין גאט.

עס שטארבן די געפילן,
עס לעבט נאר איין געפיל:

(* אין דעם ליד מיט דעם זעלבן נאמען: גרייטקייט, באנד איינס, זייט 16, האב איך געענדערט בלויז די לעצטע פיר שורות, נאר היות ווי דאס ליד איז קליין — ווערט עס דא איבערגעדרוקט אינגאנצן.

כ'האָב אויפגעהערט צו שפּילן.
ס'איז אָפּגעשפּילט די שפּיל.

אין נאַכט אַרײַן וויל שפּרינגען
מיין גײסט ווי אַ מעמעאַר
און אַ באַפּרייטער זינגען
מיט גײסטער אין אײן באַר.

אַ צאָל אויסגעבעסערטע שורות — און
באַמערקונגען צו לידער אין די
פאַריקע צוויי בענד

אייניקע אויסגעבעסערטע שורות

א ייד, באַנד צוויי, זייט 453, שורה 2 פון אונטן:

שוואַרצפלאַמיקע אייגלעך
אין פנימלעך ווייסע זוי טייגלעך
גלייך שטיקער שוואַרץ עברי אין סידור.

א פערטל יאָרהונדערט נאָכדעם, ווי די שורות זיינען געשריבן געוואָרן, האָב איך גאַרנישט צום בילד גופא, בין אָבער שטאַרק אומצופרידן מיט די פליסטיקולמוסדיקע „טייגלעך“ (חאָס זיינען גיכער געל אידער חיים).

די לעצטע צוויי שורות פון די ערשט־געבראַכטע דריי דאַרפן געלייענט ווערן אַזוי:
אין פנימלעך בלייכע ווי שניי, גלייך
שטיקער שוואַרץ עברי אין סידור.

**

חופּה-נאַכט-ליד, באַנד 2, זייט 508, שורה 5:
ס'געלעגער שמעקט מיט פייכטן היי.

די שורה האָרף געלייענט ווערן:

ס'געלעגער שמעקט פריש ווי היי.

**

קאַסמישער ניין, באַנד 2, זייט 530, שורות 3 און 4, געהעכנט פון

אונטן:

אַנשטאַט:

ס'האַט געצימערט קוים-קוים ברוינע לופט ווי אַ וואַרעמע פלוים
(אַ בילד, חאָס האָט פאַר מיר געדעמערט און איז נישט „אַרויסגעקומען“), דאַרף

זיין:

ס'האַבן זונען געברענט... ווי אַ הויך אויף אַ פלוים
האַבן רוימען געצימערט קוים-קוים.

**

אויטאָ-פאַרטערט, באַנד 2, זייט 536, שורה 8:

און ר' משה קאַרדאוועראַ קומט און זינגט צו הויכער מוטער.
קודמכל איז עס נישט כאַראַקטעריסטיש פאַרן רמ"ק (ר משה קוהנבירן). איך ענדער
די דאָזיקע שורה אַזוי:

און ס'קומט אַן אַלמער בעל-ח"ן און זינגט אַרויף צו היכלות.
(זע חייטער, אין די באַמערקונגען צו באַזונדערע לידער).

אני מאמין בביאת ישראל, (זייט 607), שורה 5 פון אויבן:

חכה אחכה לו — ווארט איך בכל יום.

איך זע נישט איין, פארוואס איך האב דא געדארפט אינזיידוואלירן דעם אַנגענומענע-
נעם גוסה. די שורה דארף זיך ליענען אזוי:

עם כל זה אחכה לו — ווארט איך בכל יום, א. א. וו.

עטליכע פרעציזירונגען

די ליבע און דאָס שטאַרבן, באַנד 1, זייט 60, שורה 3:

באַגליקט וויל עס פאַלן אויף דיין העלער האַנט.

געבויט אויף דעם, וואָס אין יידיש פּאַלט דאָס אויג אויף עפעס... אָבער קלערער
(הגם חייניקער כילדליך) וועט זיין אַ פריערדיקע ווערסיע:

באַגליקט וויל עס ר ו ע ן אויף דיין העלער האַנט.

**

אַמאָל אין פּוילן, באַנד 1, זייט 100:

דער מאַטע צום ליד: „אַ רויו אויפן דאָך, אַ ליכטיקע נאַכט“ איז פּאַקטיש גענומען
פון אַ תּרליל (געבראַכט צווישן די חדר-לידער ביי גינזבורג און מאַרעק), וואָס איז
אַ מין נאַנסענס-לידל, אָבער ביי מיר איז די „רויו אויפן דאָך“ געמיינט ווי אַן אי-
מאַזש פון דער לבנה. פון פרעציזיקייט וועגן ברייטער איך טויס די שורות אין טעקסט:
אַ רויו אויפן דאָך, אַ ליכטיקע נאַכט (זייט 101, שורות 13-14), אזוי אַז עס דאַרף דאָרט
געלייענט ווערן אזוי:

אַ לבנה — אַ רויו,

אַ רויו אויפן דאָך.

אַ לבנה אַ רויו,

אַ ליכטיקע נאַכט.

א. א. וו.

**

וואַרשע אין 1912, באַנד 1, זייט 119, שורה 9 פון אונטן:

איבער-ערדישע.

פון קלאַרקייט וועגן רעסטאָזירן איך דאָ אַן אַרויסגעוואַרפענעם „ווי“. די שורה
דאַרף געלייענט ווערן: ווי איבער-ערדישע (צוזאַמען מיט דער פריערדיקער שורה: קוקן
די לענגלעכע אויגן די פּערדישע / ווי איבער-ערדישע).

אין זעלבן ליד, זייט 120, שורה 12:

די ליפן אין אַ טרייבל.

אַ קאַלאַריט-מעסיקער רוסיציון: גובי ווי טרובאַטשקו — ד. ה. ליפן צענויפגעלייגט
אין דער פּאַרם פון אַ טרייבל — לשם „קאַקעטעריע“.

אויף דער זעלביקער זייט, שורות 12 און 13. ענדער איך אזוי :
זי פארקייילעכיקט די ליפן ווי א גרעשל, קאקעטירט צעמראגן...
פלוצלינג לאכט זי צו דעם בחור הויך, נערוויאיש...

**

אחרית-הימים, באַנד 1, זייט 138, שורה 8 :
וואָס וויל ער, דער מענטש ?

פרעציוער וועט דאָרט זיין :

וואָס ז ו ז כ מ ער, דער מענטש ?

**

אָדום, שבת, משיח, באַנד 1, זייט 183, שורה 2 פון אונטן :

אַט איז דיין הימל-ווויב, דו מענטש.

כאַטש ס'איז קלאָר, אַז דאָס ווערט געזאָגט צו אדמען, וואָלט געווען פרעציוער, ווען
עס שטייט דאָ :

אַט איז דיין הימל-ווויב, דו מאַן.

**

די פּאָעמע ר' נחמן, באַנד 2, זייט 380 :

דער חכם און דער תם אין ר' נחמנט באַרימטער מעשה האָבן זיך יונגערהייט שטאַרק
ליב געהאַט, און שפּעטער, ווען זיי גייען זיך פונאַנדער, ווערט איינעמס לעבן אַ מין פירוש
אויפן צווייטנס. אין ר' נחמען גופא טרעפן זיי זיך בזה האופן : „ער מוז כסדר דער
באַרישער חכם זיין, כדי דער קלוגער תם צו זיין“. דערפון — די באַטאָנונג, אין דער
פּאָעמע, פון דער ברודערשאַפט, דיינו גאַר באַזונדערער נאָענטקייט, צווישן די קאָנטראַסטן
חכם און תם, וואָס זיינען אין דער אמתן צוויי זייטן פון איין ענין. איך האַלט אָבער, נאָכן
איבערקוקן די פּאָעמע איצטער, אַז — פון פרעציוקייט און קלאַרקייט וועגן — האָט גע-
דאַרפט, אויף איין אָרט אַדער צוויי, צוגעגעבן ווערן צום „ברודער“ דער אַדעקטוו : גוטער.

זייט 381, שורה 15 :

קומט אַז דער ברודער זיינער, דער תם.

אַנשטאָט דעם דאַרף זיין :

קומט אַז דער גוטער-ברודער זיינער, דער תם.

דאָרט, שורה 5 פון אונטן :

אַ טרער איבערן ברודער זיינעם פּאָהגיסט ער.

אַנשטאָט דעם דאַרף זיין :

אַ טרער איבערן גוטן-ברודער זיינעם פּאָהגיסט ער.

באַמערקונגען צו פאַרשיידענע לידער אין די ערשטע צוויי בענד

פּעדעם פון סוף זומער, באַנד 1, זייט 26, שורה 3 פון אונטן:

אַ מלאך אַ פרומער.

„אַ מלאך אַ פרומער“ קאָן, אין פּלוג, אויסקומען איבעריק („וועלכער מלאך איז נישט קיין פרומער?“), ס׳איז אָבער נישט אַזוי, וואָרום די באַצייכענונג מלאך גייט ביי אונדז אויך אויף דעם שטן, אויף מלאכייחבלה וכו'. דאָ איז נויטיק געווען דער עפיטעט לשם קאָנטראַסט צו דער נשמה, דער „לאַנג שוין געשמדטער“.

**

אַ ברוב, באַנד 1, זייט 29, שורה 2:

ווען ס'שטייט די זון אין זוינקל מערב

און ס'זאָגט אַ שר מיט איר „ה מ פ י ל“.

דאָס בילד איז עלול נישט פאַרשטאַנען צו ווערן. די זון ווערט קליין, און אַ שר זאָגט מיט איר המפיל — ווי מע זאָגט קריאת־שמע מיט אַ קליין קינד. זי שלאָפט איין באַלד און אויפאַמאָליק. „איר אַפל“ — דער אַפל פון אויג („אישון בת־עין“).

**

מתים, באַנד 1, זייט 27:

באַלד קומט דער טויט און קרייט

און מוין נאַכט פאַרגייט.

דער טויט איז דאָ דער וועקער, דער וועקהאַן, וואָס זאָגט אָן נאַכט־פאַרנאַנג (אויפהער פון דעם לעבנס נאַכט); די מתים, וואָס מיט זיי „בין איר פול ווי ביינאַכט אָן אַלטע שול“, וועלן צוריק פאַרקריכן אין די קברים ווי נאָר די נאַכט פון לעבן וועט אַריבער — און זיי געמען מיך מיט“.

**

גלגולים־ליד, באַנד 1, זייט 38, שורה 2:

בין איר אָפּגעווען אַ קרעט.

קרעט (אַזוי אויף פּויליש) = מוילחאַרף. קראַט, עפּטער גענוצט, איז אַ פאַרם אַ רוסישע.

**

אַ לבנה אויפן דערפל, באַנד 1, זייט 45, לעצטע צוויי שורות:

יאָגט איר נאָך אַ שוואַרצער כּומר:

ס'יאָגט איר נאָך אַ קלויסמער.

דער שוואַרצער כּומר, וואָס יאָגט־נאָך די לבנה, איז דער קלויסטער.

**

רות, באנד 1, זייט 51, די לעצטע שורות.

א, וואונדער, וואונדער! — געשמידט האט גאט שוין
א כסא-מלוכה;
און ערגעץ האט שוין
די קרוין פון בן-ישי געבלאנקט.

ווי אין „גאט שוין“ פאלט דער אקצענט אויף „גאט“, אזוי פאלט ער אויסן „האט“
אין „האט שוין“.

**

לבנה-שרעק, באנד 1, זייט 67, שורה 11:

און פארברענט מיט אירע פלאמען.

די לבנה איז דא תחילת נישט קיין ברענענדיקע: איר פנים איז רויגן-געל, נאר
אז זי זאל זיך א ווארף טאן פון דער הויך — וואלט זי מיטן כוח פון דער בפילה אויפ-
געריסן, אויפגעפלאקערט און פארברענט סיי זיך, סיי דאס דארף.

**

א חלום פון נאך מאירדאנעק, זייט 78, קאפיטל ב', שורות 3-4:

מאנמע סכנה וואוינט דא מיט אונדז,

מאנמע סכנה לאזט הארציק גריסן.

א פארשטעלטער אופן פון שרייבן, גענוצט אין ברוח פונעם געטא (איך האב גע-
קראגן ברוח פון ווארשעווער געטא ביז אמעריקע איז אריין אין קריג).

דארט, זייט 79, קאפיטל פ', שורה 7:

כ'קען א צייט פון ל י ק ו י-ג א ט.

יארן נאכדעם, ווי די שורה איז געשריבן געווארן, איז ארויס מארטין בובערס א
בוך (אויף דייטש) מיטן נאמען: „גאטעס-פינסטערניס“. דערזעלבער אויסדרוק, — אומ-
אפהענגיק, פארשטייט זיך, פון מיין ליד.

**

דער מקובל אין שוין-קעלער, באנד 1, זייט 160, פאר-לעצטע שורה:

ס'שלאגט זיך גוג מיט מגוג.

ס'דארף זיין:

ס'שלאגט זיך גוג און מגוג.

אויף די חורבות, באנד איינס, זייט 96:

גוג'ן — לייען: גאגן (נישט: גויגן).

באַמערקונגען צו: זינד און טויט פון דע-האַן,
דעם קראַנקן ייד
(באַנד 1, זייט 104)

זייט 105, שורה 8 פון אונטן:

א, ווי רעצפּטלעך קורצע שרייב איך זיי — צוויי ציילן אין אַ ליד
געמיינט יענע קליינע צווייציילערס, וואָס דע-האַן האָט ליב געהאַט צו שרייבן.
אגב, אין דער שורה 13 (פון אויבן):

כ'בין קראַנק און קיין שום קראַנקס איז מיר נישט פרעמד, דו
האַלענדערין לענדיקע

ווערט „האַלענדערין“ געלייענט מיטן אַקצענט אויף דער ערשטער זילב. אַזוי אויך
אין דער ערשטער שורה פונעם ליד: מיין האַלענדיש קאַלט זייב.

זייט 108, קאַפיטל ט', שורה 9:

דערפרייט באַהעפט זיך מלכות מיט יסוד.

בעת דעם זיווג פון זעיראַנפין מיט גוקבא, ווערן מלכות און יסוד אַזוי צוגעפֿ-
באַהאַפטן, אַז זיי ווערן גערעכנט ווי איינס.

דאַרט, שורה 11:

אדם ווערט פאַרגעמלעכט און מ״ט פאַרמענטשלעכט.

מ״ט איז אַ פאַרקירצונג פון מטטרון.

**

ראַביאַ, באַנד איינס זייט 30:

דער נאַמען ראַביאַ — דרייזליב (חיריק אונטער יוד), ערשטע זילב אַקצענטירט.

**

דער טויט, באַנד 1, זייט 288, די לעצטע צוויי שורות:

טוב מאד —

זה המות.

והנה טוב מאד — והנה טוב מות... אמר ר' שמואל בר יצחק: ... והנה טוב

מאד — זה מלאך המות... (בראשית רבה).

אַ זמר, באַנד 1, זייט 291:

די רוסישע סאַלדאַטסקע ווערטער: ראַד סטאַראַטסיאַ! גיב אַ פּריקאַז — אין גייסט
פון יענע חסידישע לידער, וואָס גוצן סאַלדאַטישן רוסיש אויפן סמך פון „מלכותא דארעא
כמלכותא דרקיעא“ („העי, נאַשאַ יעוורעִסקאַיאַ סלוזשבאַ טשערנאַבילסקאַאַ“). — כדין וכדת
(אַנשטאַט: כדת וכדין) — אַ ליצענציאַ פּאַעטיקאַ צוליב גראַם.

עטלעכע באַמערקונגען צו דער פּאָעמע „יוסף דילה רינה“ (צווייטער באַנד, זייט 327)

די מטרוניתא (אַקצענט אויף דער צווייטער זילב), די שכינתא תתאה (לייען שכינטע טאַטאַע), איז געקומען זאָגן דילה־רינהן, אַז: „לילית איז אין גלות! ווילסט משיחן — מוסוטו אויסלייזן נישט מיך, נאָר זיי“, ווי נאָר זי ווייזט זיך (זייט 348) הויבן־אַן די „צען גרויסע רעדער שיין“, וואָס „רעדערן זי איין“, מיט אַן אָפּשפּרוך קעגן די ביידע כוחות („טברירי, ברירי, רירי, רי“) איז אַ שפּרוך קעגן שדים). שפּעטער לייגן זיי זיך אויס איר צופוסנס „ווי שפּערהינט געטרייע“: זיי היטן. פריער איז די שכינה „איין־ גערעדערט“ און דילה רינה מיט זיינע תלמידים פאַלן פאַר איר אויפן פנים; שפּעטער, ווען זי הייסט זיי אויפשטיין און די רעדער שיין לייגן זיך אויס איר צופוסנס, פאַרשטעלט זי דאָס פנים מיט די הענט.

אגב, זייט 332, שורה 2 פון אונטן: — אין שוואַרצע יאָרות. בעסער איז: יאָרויס, כאַטש אויך די פאַרם יאָרות איז דאָ.

זייט 350:

געבויר מיט איר דאָס קינד, נעם איין יריחו.

יריחו איז ביי מיר תמיד אַ סימבאָל אַ נעגאַטיווער (אין דער קבלה — גאַנץ אָפּט פּאָזיטיוו). עס איז די טומאה, וואָס דאַרף, ווי די ביבלישע שטאַט, ווערן איינגענומען און פאַלן פאַר דער מאַכט פון גאולה. למשל (באַנד 2, זייט 618, די לעצטע צוויי שורות): „דער אדם וואָס וועט אומוואַרפן יריחו — מלכא משיחא“. (לייען: יעריכע, מעשיכע).

עס דאַרף אויך באַמערקט ווערן, אַז מדבר איז, פאַרקערט, פּאָזיטיוו (זע די ערשטע זייט פון דער פּאָעמע: „סאיז אין מדבר געוואָרן נתגלה די תורה די כלה“, א. א. ו.). דאָס שטימט נישט מיט דעם נעגאַטיוון מדבר־סימבאָל אין דער קבלה; כּיבין אין דעם פרט באַיאַינפלוסט פון דעם מהר"ל מפּראָג.

**

דער צאָר און דער תניא, זייט 373, שורה 9:

חכמה — דעת — בינה.

דער סדר (חכמה — בינה — דעת) געביטן צוליבן גראַם.

פּאָוועל, וואָס אין געשיכטע־ביכער פון די צאַרישע צייטן איז געשטאַנען, אַז ער איז „פלוצלינג געשטאַרבען“, איז געוואָרן אומגעבראַכט בעת אַ פּאַלאַץ־פאַרשווערונג.

**

אויטאָ־פּאַרטערט, באַנד 1, זייט 535:

(א) שורה 13:

און ווען איך, קבלהניק און צייטונג־מאַן צוגלייך

דאָס וואָרט „ווען“ איז דאָ איבעריק. דאַרף זיין:

און איך, קבלהניק און צייטונג־מאַן צוגלייך.

(ב) שורה 2 פון אונטן :

זינליך-אבסטרעקטער, אידעאָ-פלאַסטישער סעקטאָנאַנט.

אַזוי האָב איך זיך געזען אין יענער צייט. אידעאָ-פלאַסטיש, ד. ה. צענויפגיסנדיק אידיע מיט פלאַסטיק. — מיין הייסנאַמען איז געווען תמיד אַרליק, פאַרצויגן פון אהרן ; אַ פאַרם פאַרשפרייט צווישן יידן אין ווייסרוסלאַנד.

(ג) דאָסזעלבע ליד, זייט 536, שורה 9 :

אַוואַסטאַ איז דער נאַמען פון פראַנקס טאַכטער. אין די יונגע יאָרן האָב איך פאַר-עפנטלעכט די דראַמאַטישע מיסטעריע : יעקב פראַנק (פאַרלאַג ב. קלעצקין). כ׳האַב אַרײַנגעטייטשט אין פראַנקן זאַכן, וואָס האָבן זיך אים אַפילו נישט געהלומט.

(ד) שורה 8. דיזעלבע זייט, איז אויסגעבעסערט געוואָרן אויבן, אין : „איניקע אויסגעבעסערטע שורות“.

**
*

מערדער פון געשפענסמער, זייט 552, שורות 6 און 7 פון אונטן :

ס'וואַלט מיר צו-נוי געקומען גריילעך

אַ געשפענסמער-מערדער, אויב — ס'איז דאָ אַזאַ ספּעציאַליטעט.

דאָס וואָרט „ספּעציאַליטעט“ איז דאָ אַ באַוואוסטזיניקער פראַזאַאָיזם. ס'זיינען דאָ ביז היינט מענטשן, וואָס ווייסן נישט, אַז „פראַזאַאָישע“ ווערטער זיינען נישט בלוז דערלויבט אין אַ ליד, נאָר זיינען אין אַ ריי פאַלן אויך קינסטלעריש גויטיק. ס'איז בכלל נישט שייך קיין חרם אויף ווערטער אין פאַעזיע, אויפן שטייגער ווי מ'האַט דאָס געטאָן, למשל, אין פראַנקרייך אין די צייטן פון פסעוודאַקלאַסיציזם, ווען אַזאַ וואָרט ווי „אַ קו“ האָט מען אין פאַעזיע נישט געטאַרט נוצן, מחמת ס'איז פאַרגעקומען צו-פראַזאַאָיש. ערשט וויקטאָר הוגאָ האָט דאָס וואָרט מתיר-געווען. נאָך אין צייטן נאָענט צו אונדזערע האָט סטיוענעסאָן, דער ענגלישער דערציילער, אין זיין עסיי וועגן וואַלט וויטמאַנען, געהאַט טענות צו וויס-מאַנען הלמאי ער נוצט אַזאַ „פראַזאַאָיש“ וואָרט ווי „העסער“ — היסלמאַכער.

**
*

לעבעדיקע און טויטע, באַנד 2, זייט 570, שורה 2 :

די „אַלטע טיף-אויגיקע קאַנדוקטאָרן“ זיינען די געהיימע כוחות, וואָס קענען אַלע אָפטיילונגען פון דעם „צוג“ און וואָס ריידן — האָבן תמיד גערעדט — צו איינצלנע פיך געהעריקע פאַסאַזשירן ...

**
*

איבער דיין קבר וועט הימלען, באַנד 2, זייט 594, לעצטע שורה :

דער חערב הימלען ווערט דאָ גענוצט נישט ווי אין פאַלקסידיש (פגל). „הימלט דאַרעמע סעודה“ ביי פרצן, נאָר פאַזיטיוו : איבער דיין קבר וועט הימלדיק זיין.

**
*

געבעט, באַנד 2, זייט 605, שורות 3 און 4 פון אונטן :

דעם שטנס שטאַלצע תיפלה'ס
צושטער — און שענק אונדו שיפלות.

שיפלות הערט דאָ גענוצט אין חסידישן זין פון וואָרט: טיפע שבירת־הבלימדיקע הכנעה, ביטול־היש, להיפוך צו די „שטאַלצע תיפלה'ס“.

אויסשפראַך פון העברעאישע ווערטער

העברעאישע ווערטער אין מיינע לידער ווערן אַרויסגעווענדט לויט דער אָנגענומענער יידיש־פאָנעטיק און דערפון אַזעלכע גראַמען, הי: המפיל (האַמפּל) — אַפּל; תיפלה'ס טיפלעס) — שיפלות (שיפלעס); הויכן — גדלות דמוחין (רייד אַרויס: גאַדלעס דע־מאַיכן); גראָזן — רוירזין (ראַזע־ראַזן); כולו זכאי (קולע זאַקע) — דממה דקה ידמאַמע זאַקע); פּרדס (פּאַרדעס) — מכות־מרדות (מאַקעס מאַרדעס); עולימתא שפירתא אולימטע שאַפירטע) — פּאַרפירטע; אָ, רויז אין הויז פון קונה (קאַינע, באַשעפער) — שושנה העליונה (שאַשאַנע האַעליאַנע). אַזוי אומעטום.

מלאך דומה ווערט געגראַמט מיט: יתומה, ווייל כאַטש קאַרעקט איז: דומה (מיט אַ מלאפום, איז עס אַבער אויף יידיש: מאַלאַך דוימע. איך שרייב אויף יידיש: הפטורה (האַפּטוירע), כאַטש קאַרעקט איז: הפטורה (האַפּטאַרע), א. ד. גל.

אַן אויסנאַם: הבל־הבלים. נישט: העועל־האַוואַלים, ווי דאָס פּאַלק זאָגט, נאָר: האַווייל (אַקצענט אויף צווייטער זילב) האַוואַלים. פּגל־סליד „קוואַדראַט אין אַ קוואַדראַט“, באַנד 1, זייט 17, ערשטע שורה פון צווייטער סטראַפע: נישט אייגמאַל זאַגנדיק: הבל־הבלים.

אגב, די מעטריק גופא זאָגט דאָרט עדות, ווי אַזוי „הבל־הבלים“ ווערט געלייענט.

**
*

בעל־בין (זיבן היכלות פון אַטעם) — אין איצטיקן באַנד) דאָרף ווערן געלייענט: באַל קאַבן.

אין לשער — הי: איין לעשאַיער.

נאָך באַמערקטע דרוק־פעלערס

(א צוגאַב צו: „באַמערקטע דרוק־פעלערס און אַ פּאַר הערות“,

סוף צווייטער באַנד, ז"ז 629 — 630)

(א) „געשריבן אין האַזאַנע אין די ערשטע וואַכן פון קריג“, באַנד 1, זייט 228, שורה 4 פון אונטן. על־פּירטעות געדרוקט: מיין וויין איז געקלעטערט. דאָרף זיין: מיין וויין איז געקלעטערט.

(ב) צושריפט צום ליד פון האַזאַנע '39 — אין ניו־יאָרק '46, דאָרט, זייט 229, שורה 6 פון אויבן, געדרוקט: העט עשו אויך אים דערלאַנגען סמאַליע; דאָרף זיין: העט עשו אויך אים דערלאַנגען אַ סמאַליע.

ג) „אויפן קבר פון שרה אהרנסאָן אין זכרון־יעקב“, זייט 208, ערשטע שורה. גע' דרוקט : אין בית־עולם־גריזו דעם טיפן ; דאָרף זיין : אין בית־עולם־גראָז דעם טיפן.
 ד) „לבנה און הונט“, באַנד 2, זייט 534, שורה 7. געדרוקט : ניט שלעכטע לבנה דעם הונט אַ מעסטאַפּ ; דאָרף זיין : ניט שלעכטע לבנה, א. א. וו.
 ה) דערזעלבער גרייז אין „זון פון האַרבסט“, באַנד 2, זייט 582, שורה 4. געדרוקט : און ניט אונדז אַלע טרינקען ; דאָרף זיין : און גיט אונדז אַלע טרינקען.
 ו) „צו גאָט געהערט די נאַכט“, זייט 595, ערשטע שורה : גיי צייכן אויף, דו ווייסער. — דאָרף געלייענט ווערן מיט אַ צירע אונטער די יודן : ווייסער.
 ז) אין „אַ זון אַ צווייטע“, באַנד 2, זייט 611 שורה 6, דאָרף זיין : דעם מערב'ס צאָרניקער (נישט : צאָרניקער) שאול'תחתית. „גרים“ אין שורה 4 (דעם מערב'ס גרים) מיינט : צאָרן.

**
*

אין דעם מאָטאָ צו : „נציחאל“, באַנד 1, זייט 170, אַנשטאָט : ועת צרה היא ליעקב א. א. וו., דאָרף שטיין : כי עת צרה היא, וכו'.

**
*

„פון פרוי באַגינען ביז שפעט ביינאַכט“, זייט 542, אין דעם מאָטאָ, דאָרף נאָך : „מבוקר לערב יוכתו“ קומען נישט קיין קאַמאַ, נאָר דריי שטריכן. סאיז נישט איין פסוק, נאָר דער אָנהייב פון פסוק כ' אין איוב ד' און דער סוף פון פסוק כ"א אין דעמזעלבן קאַפיטל.

נאָך באַמערקונגען צו די לידער (מילואים)

יונט'ליד, באַנד 1, זייט 10, נאָך שורה 5 פון אויבן, פעלט אַ שורה : אַלץ איז געגל, אייביק געגל. ערשט דערנאָך קומט די לעצטע שורה : בעסער שטאַרבן.
 שעה'ן, באַנד 1, זייט 15 : — צו דער פרוי נירוואַנע'ן. „פרוי נירוואַנע“ — איראַגיש. רעגנס, דאָרט, זייט 62, שורה 5 פון אונטן : און סיפּערד, וואָס קניט אין בלאַטע אונטערזענגס ; לייזן דאָ „אונטערזענגס“ מיטן אַקצענט אויף דער צווייטער זילב.
 לבנה־שרעק, דאָרט, זייט 66 — געדרוקט : וועלפיש שאַטנס זיך דאָס דערפל. דאָרף זיין : וועלפיש שאַטנט זיך, א. א. וו.
 הויך איבער די שלאַכטן, דאָרט, זייט 75 — דער סוף, וואָס דער מלאך זעט, איז דער אחרי־הימים, ווען ס'ווערט קלאָר גאָטס פלאַן.
 אַ חלום פון נאָך מאַיאָנעק, דאָרט, זייט 79 (קאַפיטל ג') : בדליכא, לייזן : בידעלעקאַ. די לעצטע ווייטקייט, דאָרט, זייט 99, שורה 6. — טערעזע ראָזנבוים — אַ יידיש־דייטשישע שריפטשטעלערין, געלעבט יאָרנלאַנג אין וואַרשע, געגעבן לעקציעס אין ליטע־ראַטור ; אַן אַפּטע איינגייערין צו אונדז אין שטוב.

**
*

זינד און טויט פון דע־האַן, דעם קראַנקן ייד, דאָרט, זייט 105. — קאַפיטל ב', שורה 9 : צו זיך אין פאָדערהויז און אַנגעשטעקט מיט לועס. — לועס (אַקצענט אויף ערשטער

זילב) — סיפיליס. פאָרגלייך: געלט — אויף ווייב, ווייב אויף לועס געביטן (באַנד צוויי, זייט 542, אין ליד: פון פרי באַגיגען ביו שפעט ביינאַכט).
אין דער זעלבער פּאָעמע, זייט 110, שורה 12 פון אויבן: ביי ר' חיים. געמיינט ר' חיים זאַגענפעלד, ירושלימער רב.

**
*

דעם ייִדנס זיינער, באַנד 1, זייט 139, קאַפּיטל א', שורה 4: און בעט מיך, איך זאַל זי דיכטן. — יאָרן נאַכדעם ווי די דאָזיקע שורה איז געדרוקט געוואָרן און אַ שטיק צייט נאַכדעם ווי ס'איז געדרוקט געוואָרן אַן אַנדער ליד — מיטטעריע (דאָרט, זייט 163), וואו די לעצטע שורה איז: „באַשטימט דאָס ליד דיינס צו לידן“, — האָט אַ ייִדישער דיכטער פאַרעפּנטלעכט אַ ליד, וואו אַ שורה האָט זיך געלייענט אַזוי: און בעט מיך, איך זאַל זי לידן.

**
*

אַרמילוס, דאָרט, זייט 174. — לייען „אַרמילוס“ מיטן אַקצענט אויף דער צווייטער זילב.

**
*

גאַרנישט אויסער ווערטער. דאָרט, זייט 185, שורה 13, פון אונטן גערעכנט: די געשטאַלט. — „געשטאַלט“ ווערט אין מיינע לידער צייטנחייז גענוצט אויך אין ווייבליכער פאַרם, כאָטש קאָרעקטער איז דער גויטרום.

**
*

הספד אויף אַ סינסאַנטע. — זייט 233: באַך פראוודו ווידיט, דאָ נייעסקאַראַ סקאַ־שעט. גאַט זעט דעם אמת, נאָר נישט באַלד זאַגט ער אים. טאַלסטאַיס אַ דערציילונג.

**
*

באַנד צוויי

דאָס יאָר 1492 (זייט 400). — היסטאָריש איז דער חרם אויף שפּאַניע נישט באַזיזן געוואָרן. — דע־טאַרעס (לייען „טאַרעס“ מיטן אַקצענט אויף דער ערשטער זילב) האָט ס׳־הכל דריי טעג פאַרן אָפּפאַר פון קאַלומבוסעס שיפן אַנגענומען למראית־עין די קריסטלעכע אמונה, כדי צו קאַנען מיטפאַרן מיט אים. — לייען „סאַנטאַנכעל“ מיטן אַקצענט אויף דער צווייטער זילב.

אַ מאַלאַריע־נאַכט, זייט 410, קאַפּיטל ד׳, — אַן ארץ־ישראלדיקע האַראַ האַבן מיר די ערשטע צייטן גערופן אין פּוילן: אַ הויראַ. דערפון — די פאַרם הוירע.
געזאַנג לכבוד ירושלים עיר הקודש, זייט 443, שורה 6, פון אונטן גערעכנט. דער אור, וואָס האָט אין אור־צייט אויפגעהעלט. לייען: דער אַיר, וואָס האָט אין אור־צייט, א. א. ו׳.

צפת — היינט, זייט 456, צווייטע סטראַפּע: פון טיף, פון אַלט, פון „שפע טל“, פון קורדובירו (לייען: קאַרדאַוועראַ) און היטאַל. — דער מחבר פון „שפע טל“, ר׳ שבתי שפּעטל הורוויץ פון פּראַג, האָט נישט געהערט צום צפּת־קרייז, אָבער אין זיין באַ־רימטן קבלה־ספר איז ער אַ תלמיד פון קאַרדאַוועראַ (מיט אויבער־טענער פון קבלת האר״י). — „דער אַלטער וויין זוכט סיניע פּאַס“. „פּאַס“ איז (אין פּוילישן ייִדיש) גויט־רום (למשל, אַ צעלעכצט פּאַס).

**
*

פיר סטראָפּן, זייט 459, שורה 2 פון אויבן : וואָס מיר קאָנען פון אונדזער לעבן
גאַרנישט מאַכן. וואָס מיר קאָנען — הייסט עס — גאַרנישט מאַכן פון (מיט) אונדזער
לעבן.

**

משיח בן מאַדאַנעק, זייט 483 : אַ דאָפּלטער סאַנעט.

**

קאָסמישער צענויפּטרעף, זייט 549, שורה 2 פון אונטן : און לאָזן זיך שפּאַצירן
מיט דער גרעפּין. — „גרעפּין“ ווערט געלייענט ווי : גרעפּן (גראַם צו : טרעפּן).

**

ברידנדיג 1921, זייט 577, שורה דריי פון אויבן, געדרוקט : קאַראַ מיאַ. אַנשטאַט
„מיאַ“ דאַרף זיין : מיאַ (פתח אונטערן אַלף). „בשר ודם“ אין דעם זעלבן ליד — לייען :
באַסאַר וועדאַם (נישט וועדאַם).
לאַנדשאַפּט פון גאַד און קינדהייט, זייט 580, ערשטע שורה : קוק — און די אויגן
לייטער ! אונטער די צוויי יודן פון „לייטער“ דאַרף זיין אַ פתח (לאַיטער).

באַמערקונג צו „שמואל ראש־מדינה“ אין באַנד דריי

„שמואל ראש־מדינה“ אין איצטיקן באַנד איז באַזירט אויף אַ געדרוקטן „מעשה
נורא“, — מיט צוגאַבן און ענדערונגען, אַן אייגענעם אויסטייטש און אַ פרייען באַנוץ
פון פרטים.

**

צו „מטטרון“

ס׳איז נישט קיין אויפטו סתם צו נעמען קבלה־שע פאַרטיקייטן. אין „מטטרון“, ווי
אין אַנדערע זאַכן, ווערט דאָס קבלה־שע אינדיווידואַליזירט.
אַגב, אין „מטטרון“, אינעם ליד „אַריענט“, זיינען אונטער „אַדאַליסן“ געמיינט אַדאַ־
ליסקעס.

א י נ ה א ל ט

פארווארט צום דריטן באנד 7

מטטרון

פארגעזאנג	13	י.ד. אָדע צו דער פרייהייט
א. אויב		טו. אחד
ב. באַוועגער		טז. אחר
ג. קרעטששענדאָ		יז. די הענט־זעאונג
ד. גיכער		יח. די זעאונג אין מדבר
ה. אַריענט		יט. אַוויגס, וואָס בלוטיקט־מיט
ו. אַנטי גירחאַנאַ		כ. לעצטער חשבון
ז. כלו כלהקצינידיק		כא. אַנזאָג דער שטאַט
ח. שוינס		כב. בראשית פון דער נאַכצייט
ט. בלעם — דער מענטש		כג. גייראדם
י. גראַטעסק		כד. געזאָנג פון עיגול און קחאַדראַט
יא. יאָרן פון אַנטשייד		כה. קץ
יב. לעת־עתה		כו. ערשט נאַכגעזאָנג: אויב יאָ
יג. פון וועלט־עק ביז וועלט־עק		כז. צווייט נאַכגעזאָנג: אויב נישט

יידישע שדים און אַנדערע פּאָעמעס

יידישע שדים	67	די פאַרבאָרגענע אסיפה	129
שמואל ראש מדינה	95		

זיבן היכלות פון אָטעס און אַנדערע לידער

זיבן היכלות פון אָטעס אָדער: דאָס		דאָס ליד פון ברונעם	190
ליד פון די בעלי־קבין	169	ר' אהרן סטאַראַשעליער	191
אָדום, דוד, משיח אָדער: דער סוד פון		פון דער פרייד, וואָס ווערט איינס	
אורי החתי און בת־שבע	175	מיטן ווייסן און וואָס אַנטפלעקט	
דאָס ליד פון די חשמלים	178	זיך אַמאָל אין וואָלקנס	192
דער מצרי	181	און ווען ס'איז פון דער וועלט אַוועק	
נעשה אדם	182	ר' שמעון	193
דער מקובל רעדט צו די תלמידים	182	אַ טרער און נישט מער	194
בלעם	183	פאַרקערטער גילוי אליהו	194
די סיר צום גאַרטן אין עדן	183	נשמות לינקס, נשמות רעכטס	195
תא חזי, אָדער: פון די האַלמאָיען		רב נחמנס חלום	196
און די דערפאַרן	184	ר' נחמן אין קאַמעניעץ	201
דער אייזל־טרייבער	185	רב נחמן צווישן קרייטער	203
דעם מלכים פורעם	187	גענטער	204
דער אר"י	188	קדיש	205

צוויי געבעטן-לידער

געבעט צו די מלאכים 209 געשריבן אין יאנואר 1932 213

ווייטערדיקע חורבן-לידער און די פאָעמע אני מאמין

אָ נאַכלאַנגן 217	איך האָב אויך פאַר דיר גישט קיין נאַמען 227
שטיגן 217	הינערפלעט 228
אַ תפילה קאַן איך 218	צום מענטש פון מיין צייט 233
גיב מיך פון ערגעץ ביים נאַמען אַ רוף 219	געשריבן אין 1946 234
אָפּדוכט פון וואַרשעווער חיינטער אין מאָנטרעאַל 220	אַ חלום 235
עלעגיע געשריבן אין די בערג פון אַדיראַנדאַק 221	קול און קעגן-קול 236
טרעבלינקער פסח 223	די צוקונפטיקע מלכים פון ישראל 236
אַ השבעה 224	די מושיעים 237
קדיש נאָך מיר 225	אין טאָג פון זיין ווערן אַ בן-חמישים 238
סאַנעט וועגן השארת-הנפש דורך שרעק 226	אַ ניגון, פון טאַטן געהערט 239
	דיאַלאָג 240
	תפילה קודם התפילה 243
	אני מאמין 244

י ש ר א ל

געשריבן אין ניו-יאָרק בעת די שלאַכטן 251	ליד צום סאַבראַ 252
אין נגב 251	

פ י ג ו ר ן

דריי גלגולים 257	חלום וועגן אַן אַלטן הומאַריסט 267
סעם דער אַטעאיסט 261	פאַרביי 268
דערצייילונג וועגן דר. ליינוואַנדהענדלער 262	זומער נאַכט, 1954 269
פיט 266	די צווייטע שורה 271

לידער לחלוטין אָן אַ סדר, אַלטע און נייע

דראַמעס 275	אַ דערצייילונג 283
שטאַט-ביבליאָטעק ניו-יאָרק 276	שורות געשריבן אין 1919 285
ליד פון דער בעל-סוד 276	אַ ליידיקע דירה 285
וואָס קומט דעם בוים דעם נאַקעטן 277	אַ פאַרשרייבער 286
צו-חלום 277	די צווייטע 287
אַ חלום דערמאַנט זיך און לאַכט 278	מיט זיי 288
דער שטומער פויגל 279	אין הימלען דיין בעט 288
כי אתה עמדי 279	ווערטער פאַר מוזיק 289
דער סוד 280	אַמעריקאַנער באַלאַדע 290
פאַר וואָנאַטפּלעק 281	אַ כמאַרעלע 290
איידער נאַכט פאַלט צו 281	סאַנעט צום צעבראַכענעם האַלץ-מאַסט 291
שרעק פאַר טומאה פון אַ פרוי 282	וואונדערלעכע בלינדשאַפּט 291
אַ שטערן אויף דער ערד 282	אַ פּאָעט 292

327	רַאָטעווען די זון	293	וויסן דעם גאַרנישט
328	יענער־וועלטס יענער־וועלט אין די־וועלט	293	גאַנצאַר
	אַן אויסשטעל פּענצטער אויף קאַנאַל	294	פּילזן
329	סטריט	294	נאַקעט
330	די געבורט פון מלחמות	295	אַן איינזאַמער מענטש האָט דערציילט
333	דאָס בילד פונעם אַנאַנים	296	דאָס עסק פון דעם עלטן בן־אדם
333	אויף אַ בראַסלאָווער מאָטיוו		פון גישט צייטיקער פּרוכט און פון
334	אַ צווייטער וואָלד	296	מלאכים האָט זוכן אבידות
334	אַנאַלאָגיע	298	תּשעה באב
	השארת־הנפש פון אַ ליכט, אָדער:	299	געשטאַלט
335	סיוערעמל פון ארגמן	299	ריחות
338	שייכות	300	נו ?
338	די וואָג פון בחירה	301	אשרי האיש
339	אַן עצבותדיק יוגנט ליד	302	אַ תהלים־ליד
	משפט, אָדער: פון דער שייכות צווישן	302	אַ פּרומע פאַרצייטישע נאַכט
340	חלום און טויט	302	וואו ?
341	אַ בראַסלאָווער התעוררות	303	דער קאַצקער
341	איידער־וואָס־וועניק	303	השכותן טיפע
342	צו זוכן סיקינד	304	דער פּוּר
343	דערמאַנונג	305	אַ ליד פון שפיטאַל
344	ענטפּער	305	אויב אין יענעם פאַרנאַכט
344	אַ סויגל אַ קינד	306	אַפּשפּיגלונג
345	סיקינד אינעם דעמער	306	נבו
	אויב דו קוקסט אויף די שטערן און	307	צווישן צוויי אָן אַ שיעורן
345	גענעצסט	307	די יונגפּרוי אָן אויגן
346	סיוואָרטן אויפן מענטש	308	שלאַכטפּעלדער
347	דיר אָט די ווערטער, רחל	309	טעקסטן צו פּיקאַסאַ
347	גנאַד	312	דריי און אַ פּערטער
348	ערב אַ וועלט	313	געשריבן אין דאָרף
349	גלות דרויסן	313	וואָנצן און אימפּעראַטאָרס
350	אין אַ האָטעל צימער	314	און די אַבות האָט רופן
	דערמאַנונג פון אַן איבערלעבונג אין	315	און קום איך אויף יענער־זייט אָן
350	פּוילן	315	תּפילה־נאַנג
351	פון אַ חלום, האָט איז מענטש געוואָרן	317	וי
352	פאַר אַמאָליקסטע אַמאָלן	318	אַ מויז
352	דער חלום פון אוהעלער רבין	318	שאַנסאַן
354	אַ רעגודל	319	איר חלום וועגן דעם הויז פון שטומע
354	סענטימענטאַלער ראַמאַנס	322	ליד וועגן חייטקייטן
355	אויגן און אַ האַנט	322	דער העכסטער דעהויבנקייטס חידוי
356	פון קבר אַרויס קרעכצט די משומדת	322	נאָך תּבדלה
356	נאַכט הייבט אָן צו פּרעגן	323	אַ שטעטלשע חופּה
357	קאַנטעמפּלאַציע אויף אַ שפּאַציר	324	אַ גייסט
358	באַשרייבונג פון אַ חלום	325	ביים אַנבליק פון צפּון־ליכט
358	באַריכט פון אַ צווייטן חלום	326	דער טויט איז אַ נסיעה
359	אלף־בית	326	די כּוואַליעס אין זיינע אוקינאָסן
360	קריקצוואַוועגס	326	דיין נאַכטס חלומות
360	מחויך די העלפטן צוויי די ספּעריקע	327	אַ סוד אין בראַד

360	א טעקסט, וואָס צו דער אייביקייט	די טירן פון דער וועלט
365	געהערט ער	דער מאַלער אין מערב
366	א קרעכץ	ר' נתמן צו די חסידים
366	לויב	שפיגלונגען
367	פאַראַן אַ פאַרלאַמענט	נאָך וועגן שפיגלונגען
368	פאַרפאַסט אין אַ ווינטערטאָג	אין וואַרשע, אַרום הויז, וואָס איז
368	ליד פון נאָך־מאַידאַנעקשער אמונה	פאַרברענט
369	מיין וואַרשע	אַנמלט, ווען כּיהאַב וואַלקנס אַבסער־
370	איינזאַמע דריי	ווירט

אייניקע טעקסטן פון די פאַריקע בענד — איבערגעאַרבעט טיילווייז אַדער אינגאַנצן

382	פאַריזער נאַכט	373	שבתי צבי
383	רעאַל	377	מנחם בן־עמיאל
384	גלגולים	380	סולטאַן אלי־אַהוד
385	בלינדער, געפירט פון אַ קינד	380	מלאכים אויף אַ טאַג
385	גרייטקייט	381	טויט

אויסגעבעסערטע שורות — און פאַרשידענע

389	באַמערקונגען צו די לידער
-----	--------------------------

